

1. *Sociološki pogled*

Človeška bitja-svojega vedenja se naučijo, uporaba inteligence

Živali – ravnajo po nagonu (šimpanzi se do neke meje lahko poistovetijo z otrokom človeka vendar ta pozneje postaja vse bolj pameten in spreten, v tem mu šimpanz v razvoju ne more slediti)

Obseg in kompleksnost naučenega vedenja sta pri ljudeh mnogo večja, kot pri kateri koli drugi vrsti.

Nagon ne vključuje samo spodbude za določeno dejanje, ampak tudi izrečena navodila za način njegove izvedbe.

Kultura in Družba

- Ralph Linton – kultura je način življenja njenih članov, zbirka idej, navad ki se jih naučijo, so jim skupna in prenaša se iz generacije v generacijo.
- Carl Kluckhohn kultura je načrt za življenje, ki mu sledijo člani določene družbe
- **Brez skupne kulture člani družbe ne bi mogli komunicirati in sodelovati.**
- Kultura ima bistveni nalogi in je **naučena in skupna**

Kultura in vedenje

-v veliki meri določa kako pripadniki družbe razmišljajo, čutijo in usmerja delovanje in določa pogled na življenje (primer: E. T. Hall severni in južni Američan v dvorani – severni se rad pogovarja na daljavo južni pa od blizu)

-Kultura opredeljuje sprejete načine vedenja za pripadnike določene družbe

- primer: Otto Klüver in indijansko pleme Siuks in odgojavanje.

Socializacija

- **Je proces v katerem se posamezniki naučijo kulture svoje družbe**
- Več vrst socializacije: primarna, sekundarna, terciarna in poteka vse življenje
- Brez socializacije bi bili posamezniki komaj podobni človeku, ki je po standardih normalen
- Primer: Akbar – otroke brez učenja, naučijo hebrejsko, volčja otroka
- Socializacija, ki vključuje podaljšano interakcijo z odraslimi ni bistvena za prilagajanje novih članov družbi – proces v katerem postanemo ljudje.

Norme in vrednote

-norma je poseben vodnik za delovanje, določa primerno, sprejemljivo vedenje v določenih situacijah.

-uveljavljajo z pozitivnimi, negativnimi sankcijami – sankcije so lahko formalne (zakoni), neformalne (tiste, ki so sprejete v določeni družbi in niso zapisane) – formalne in neformalne sankcije so lahko tudi pozitivne in negativne

-sankcije z uveljavitvijo norme so bistveni del mehanizmov družbenega nadzora – skrbi za vzdrževanje reda v družbi

-različne od družbe do družbe – mnoge norme kot odsev vrednot – skupne norme potrebne da člani družbe sodelujejo in razumejo vedenje drugih (primer: norma oblačenja- starejša ženska v oblekah za mlade)

-vrednota je prepričanje, da je nekaj dobro, zaželeno

-različne od družbe do družbe – skupne vrednote potrebne da člani družbe sodelujejo in delajo skupaj

-skupne norme in vrednote so bistvene za delovanje človeške družbe

Status in vloga

- statusi so kulturno opredeljeni, čeprav temeljijo na bioloških dejavnikih** spol, rasa
- pripisani status določen z rojstvom, nimamo vpliva nanj, podedovani
- pridobljeni status kot rezultat delovanja in izbire, imamo vpliv nanj
- vloga je norma, ki opredeljuje kakšno delovanje se od posameznika z določenim statusom pričakuje** v družbeno življenje vnašajo red in predvidljivost
- družbene norme urejajo in organizirajo vedenje** določajo sredstvo za izpolnjevanje določenih nalog
- vloge zagotavljajo pomemben del navodil in napotkov, ki so nujni za urejeno družbo.

Funkcionalizem

pomen

- pojavi se v 50-tih, 60-tih letih 20.st. v Evropi Emil Durkheim, francoski filozof
- različne dele družbe vidi kot medsebojno povezane kot celota tvorijo zaključen sistem
- ukvarja se z razlago izvora in vzdrževanja reda, stabilnosti v družbi

Struktura

- funkcionalizem izhaja iz tega da je vedenje v družbi strukturirano.--> odnosi med člani so organizirani v smislu pravil
- institucije lahko razumemo, kot strukturo zgrajeno iz medsebojno povezanih vlog in norm.
- družbeni odnosi strukturirani, kot niz povezanih norm.

Funkcija učinek

- v praksi uporabna za označevanje prispevka institucije k preživetju in vzdrževanju družbenega sistema. (družina socializacija)
- struktura vključuje preučevanje odnosov med različnimi deli strukture in njihovim odnosom do družbe, kot celote
- pomembnejše funkcije družbenih institucij so tiste, ki pomagajo pri izpolnjevanju funkcionalnih predpogojev.

Funkcionalni predpogoj

- so zahteve, ki jih ima določena družba in morajo biti izpolnjene, da družba preživi.** (hrana, streha nad glavo)

Vrednotni konsenz

- je soglasje članov družbe o vrednotah**
- družbo vidimo kot sistem je pojav zgrajen iz medsebojno spojenih in povezanih delov.
- preučevanje vrednotnega konsenza je eno najpomembnejših interesov analize

Družbeni red

- družba je sistem zgrajen iz medsebojno povezanih delov funkcionalistično vpr. Kako je družba nastala?
- družbeni sistem ima določene potrebe, ki morajo biti zadovoljene, da sistem preživi f. predpogoj
- družba je sistem mora obstajati povezanost med redom in stabilnostjo zagotovljeno s soglasjem o vrednotah
- za preživetje družbenih sistemov sta najpomembnejša stopnja reda in stabilnosti.
- funkcionalizem je makroteorija (razlaga družbe), sistemska teorija (družba, kot sistem), sistem je tisti, ki oblikuje človeško vedenje

Konfliktne teorije

-zagovarjajo obstoj razlik med interesi različnih družbenih skupin → iz tega izhaja konflikt, ki je stalna in vsakdanja značilnost družbe

Marksizem

-pojavi se v 70-tih letih, 20.st → ustanovil Karl Marx

-priljubljen postal zaradi ~ oslabljen funkcionalizem, ~obljuba odgovorov, ki jih funkcionalizem ni dal, ~sledil vsebini tedanjega časa

Protislovje in konflikt

-marksizem izhaja iz tega da morajo ljudje za svoje preživetje proizvajati hrano, materialne stvari → sodelovanje z drugimi

-proizvajalne sile → ustreza določen niz družbenih odnosov-tehnični element

-Proizvajalne sile + družbeno proizvodjalni odnosi = ekonomska baza (infrastruktura)

-superstruktura- družbena nadstavba v veliki meri oblikuje ekonomsko bazo

-zgo. družbe vsebujejo protislovja → ne morejo večno preživeti v obstoječi obliki → izkoriščanje

-proizvodni odnosi → družbeni odnosi v katere ljudje vstopajo, da proizvajajo dobrine

-proizvajalna sredstva → sestojijo iz delov proizvodjalnih sil, ki jih po zakonskem smislu lahko imamo v lasti

Izkoriščanje in zatiranje

-protislovja med proizvodjalnimi silami in odnosi je v družbeni in kolektivni naravi proizvodnje ter zasebni in individualni naravi lastništva

-kapitalizem → izkoriščanje, zatiranje delavca → vodi do propada

Protislovje in sprememba

-sprememba iz fevdalne v kapitalistično družbo izšla iz pojava proizvodjalnih sredstev ind. družbe v fevdalizmu

-kapitalistična družba zahtevala proizvodne odnose utemeljene na mezdnem delu

-končno zgo. Obdobje komunistične družbe ne bo posledica novih proizvodjalnih sil → kolektivna proizvodnja se bo ohranila, spremenili se bodo proizvodjalni odnosi

-člani družbe si bodo delili premoženje → ne bo več izkoriščanja, zatiranja

Ideologija in lažna zavest

-nadstavbo oblikuje ekonomska baza → proizvodjalni odnosi se odražajo in reproducirajo v različnih institucijah, vrednotah, verovanjih → to tvori nadstavbo

-dominantna družbena skupina ~ vladajoči razred → družbena skupina, ki posreduje, nadzira proizvodjalna sredstva, pridobitev monopola nad politično oblastjo → njegov položaj podprt z zakoni.

-odnos kapitalist-delavec → opredeljen kot enakopravni → to je laž ker je odnos delodajalec-delojemalec izkoriščevalni. ~ delavci niso svobodni → prisiljeni so delati

-ideologija → popačenje realnosti, napačna slika družbe → posledica ~ ljudje sprejemajo svoj položaj kot normalen, naraven.

Interakcionalizem

-osredotoča se na interakcije v majhnem obsegu.

Zavrača koncept družbenega sistema, ne dojema človeškega delovanja kot odziv/reakcijo na sistem.

Pomen in interpretacija

-interakcionalistični pogled skuša razumeti delovanje med posamezniki.

-izhaja iz predpostavke, da ima delovanje za tiste, ki jih vključuje, določen pomen.

Pojem »jaza«

-interakcionalisti poudarjajo ta pojem → menijo, da ta pojem ustvarja sliko sebe, ki pomembno vpliva na njihovo delovanje.

Obča sociologija- zapiski iz knjige Haralambos

-odsev reakcij v odnosu do posameznika

Konstrukcija pomena

-interakcionalisti se ukvarjajo z definicijami situacije in jaza, zanima jih tudi proces s katerim se te definicije oblikujejo.

-primer: opredelitev posameznika kot prestopnika → pojavi se pogajalski proces na podlagi katerega se razvije definicija

- definicije in pomeni se zato oblikujejo v interakcijskih situacijah s pogajalskimi procesi.

Pogajanja in vloge

- Ideja pogajanj se nanaša na koncept vloge
- Interakcionalisti trdijo- vloge so pogosto nejasne, dvoumne, meglene → vloge zagotavljajo zelo splošna navodila za delovanje → pomembno je kako so uporabljene v interakcijskih situacijah.

Pogledi na človeško vedenje

-delimo jih na zunanje dejavnike (pristop vidi v ravnanju, vpliv družbene stratifikacije) in na notranje dejavnike (poudarja subjektivna stanja posameznikov, občutja, pomene, ki jih pripisujejo dogodkom)

Pozitivizem

-najvplivnejši poskus uporabe naravoslovne metodologije

-Auguste Comte → uporaba metod in predpostavk naravoslovnih znanosti ustvarila pozitivno znanost o družbi → evolucija družbe sledi nesprejemljivim zakonom.

-vedenje ljudi je možno objektivno meriti → opazovanje vedenja na objektivni ravni omogoča ugotavljanje vzroka in posledic → razvoj teorije, ki razlaga opazovano vedenje

-dejavniki, ki jih ni mogoče opazovati so nepomembni

-pozitivističen poudarek na dejstvih izhaja iz tega, da je človeško vedenje mogoče razložiti na enak način kot obnašanje stvari.

-marksizem in funkcionalizem sta pozitivistični teoriji → prva ~ človeško vedenje kot reakcija na vpliv ekonomske baze, druga ~ vedenje članov družbe, kot odziv na funkcionalne predpogoje družbenega sistema

Teorije družbenega delovanja

-pozitivisti narobe razmišljajo → človeka ne moreš meriti, na podoben ali enak način ko snov → človek ima čustva, zavest, misli

-človeško delovanje je smiselno → ljudje ne odzivajo samo na zunanje dražljaje, zavestno delujejo.

-Max Weber- podrobneje razvil ta pogled → menil da je možno razviti vzročne razlage človeškega vedenja dokler te razloge vsebujejo tudi razumevanje smislov

-sociologija je omejena na interpretacijo družbenega delovanja

Fenomenologija

-ljudje osmišljajo svet tako da ga kategorizirajo → proces kategorizacije je subjektiven → statisti podatki rezultat tistih ki so jih izdelali

- nemogoče je priti do dejanskih podatkov → nemogoče izdelati in preveriti vzorčne razlage

-končni produkt fenomenološke raziskave je razumevanje pomenov, ki jih v svojem vsakdanjem življenju uporabljajo člani družbe

-pozitivizem je ustvaril popačeno sliko družbenega življenja → mnenje fenomenologov

- ljudje se ne odzivajo pasovno na zunanjo družbo → ljudje so aktivni ustvarjalci lastne družbe v interakcijah z drugimi

Sociologija in vrednote

-vrednote sociologov neposredno vplivajo na vidik njihovega raziskovanja

-tisti, ki dokazujejo, da objektivna znanost o družbi ni mogoča trdijo da se sociologija nikoli ni otrešla ideologija - niz verovanj, ki nam zagotavlja določen način videnja in razlaganja sveta - posledica, parcialen pogled na realnost

-Karl Mannheim - utopične ideologije zagovarjajo spremembo družbenih struktur pri zatiranih skupinah - temeljijo na viziji idealne družbe - ta ideologija je temelj marksizma

- funkcionalizem opravičuje in legitimira obstoječe stanje - poudarek na redu, stabilnosti, konsenzu in integraciji - sprejema konzervativno stališče

- ne priporoča naglih sprememb - vodilo bi v propad

-ideologija vladajočega razreda je temelj funkcionalistične teorije

Sociološka imaginacija

-omogoča ljudem razumeti njihove »zasebne težave« glede na »javne probleme« - preučevanje družbene strukture in življenje posameznika.

-funkcionalizem in marksizem - poudarjajo pomembnost človeškega ravnanja pri oblikovanju družbe

-sociologija mora raziskovati družbene strukture in družbeno interakcijo

-sociologija mora upoštevati ekonomska in politične institucije družbe ne le osebnih položajev in značilnosti posameznikov.

2. Družbena stratifikacija

▪ Uvod

Egalitarizem

- družba, v kateri so vsi člani enaki: premoženje bi bilo enako porazdeljeno - ljudje enaki v očeh so ljudi

- vse človeške družbe imajo neko obliko družbene neenakosti: moč (vsiljevanje volje), ugled (količina spoštovanja), premoženje (materialna lastnina)

▪ Družbena neenakost in družbena stratifikacija

družbeno ustvarjena neenakost

posebna oblika družbene neenakosti (skupine- postavljene glede na ugled, premoženje-kastni sistem)

-primer: hindujska družba; kaste (podkaste-jatije), pariye (nedotakljivi-nečisti, manjvredni), brahmani-čistost, pobožnost - največji posestniki, varuhi zakona

-stratifikacija je hierarhija družbenih skupin-skupna identiteta, podobni interesi in življenjski slog (in le ena od oblik d. neenakosti)

- zamenja hierarhija posameznikov

-družbene razrede je nadomestila nepretrgana hierarhija neenakih pozicij (poklicni položaji)

Slojevske subkulture

-pripadniki slojev nagnjeni k razvoju lastne subkulture (norme, stališča - d. skupina)

-podobne razmere, skupna subkultura - skupinska identiteta: občutek sorodnosti

-primer: subkultura delavskega in srednjega razreda-fatalistični pogledi (subkultura se prenaša iz generacije v generacijo, sprejemanje obstoječega položaja)

Družbena mobilnost

-premik med sloji-družbena mobilnost-ta možnost majhna so še posebej različne slojevske subkulture

-stratifikacijski sistemi-malo možnosti za d. mobilnost-zaprta (položaj v glavnem pripisan-npr. kaste-posameznik avtomatsko pripada kasti svojih staršev), z večjo stopnjo družbene mobilnosti-odprti (družbeni razred v kapitalistični industrijski družbi), razredni položaj je pridobljen (osebne lastnosti in sposobnosti)

Življenjske možnosti

- možnost za pridobitev stvari, ki so v družbi zaželeni in izogibanje tisti, ki to niso
- Gert, Mills: da preživimo, smo zdravi, da dokončamo izobraževanje

- **Družbene nasproti naravnim neenakostim**

Biologija in neenakost

- primeri rasne stratifikacije (belci-biološka superiornost)
- Jean-Jacques Rousseau- neenakost na biološki ravni (majhne, nepomembne)-razlike v starosti, zdravju, telesni moči
- družbeno ustvarjena neenakost-prednosti, ki jih nekateri ljudje uživajo na škodo drugih
- biološke neenakosti temelj za strukture družbene neenakosti (ne v kastah)
- fevdalni sistem-več zemlje, večja moč, ugled, položaj deden

Naravna in kulturna neenakost

- biološke razlike postanejo biološke neenakosti ko jih ljudje tako opredelimo (Andre Beteille)
- biološki dejavniki postanejo pomembni zaradi pomenov, ki jim pripisujejo kulture (starost v tradicionalnih družbah pozitivna, v zahodnih manj moči, ugleda)
- racionalizacija sistemov (prepričanja da stratifikacija temelji na biološki neenakosti) → opravičevanje in legitimiranje položaja na naravnem redu

- **Družbena stratifikacija-funkcionalistični pogled**

- razlaga družbe kot celote, funkcionalni predpogoji in njihovo zadovoljevanje
- kako stratifikacijski sistemi pomagajo vzdrževati red in stabilnost

- **Talcott Parsons-stratifikacija in vrednote**

- stabilnost temelji na vrednotnem konsenzu
- stratifikacijski sistemi izvirajo iz skupnih vrednot –posamezniki ovrednoteni, neizogibni del vseh družb
- tisti ki se z vidika d. vrednot izkažejo-nagrade,visoko uvrščeni
 - primer: Indijansko pleme Siuks-vrednotenje poguma, velikodušnosti → visok položaj, ugled (nagrada za odličnost)
- različne družbe-različni vrednotni sistemi (ameriška družba ceni individualni dosežek), stratifikacijski sistemi pravični, pošteni-možni tudi konflikti, vendar jih je možno imeti pod nadzorom zaradi skupnega vrednotnega konsenza

Organizacija in načrtovanje

- odnos med skupinami je recipročen (sodelovanje, medsebojna odvisnost)
- srednji razred zahodne družbe-usklajujejo dejavnosti delavskega razreda-Parsons-to vodi v neenakost (tisti ki organizirajo-višji družbeni status)

Moč

- kolektivni cilji (izhajajo iz osrednjih vrednot družbe)-cilji tistih na oblasti, ki imajo moč za doseganje teh kolektivnih ciljev

Povzetek in ocena

- Parsons-stratifikacija neizogibna (skupne vrednote) in funkcionalna (integracija)
- razlike v moči in ugledu-sodelovanje → močne kritike

- **Kingsley Davis in Wilbert E. Moore-dodelitev in izvrševanje vlog**

-1945-Nekateri vidiki stratifikacije

Učinkovita dodelitev in izvrševanje vlog

-eden od funkcionalnih predpogojev, da lahko sistem preživi in učinkovito deluje

-zasedanje vseh vlog, tisti ki so to zmožni, usposabljanje, vloge opravljene vestno

-mehanizem za dodeljevanje, izvrševanje vlog-d. stratifikacija

-nekateri položaji so bolj funkcionalno pomembni-posebne veščine

-funkcija stratifikacije-najsposobnejše razvrsti v funkcionalno najpomembnejše položaje (visoke nagrade-za spodbujanje)□opravljajo vestno in marljivo

-družbena stratifikacija je sredstvo s katerim se zagotovi da so najpomembnejši položaji zasedeni z najbolj usposobljenimi osebami.

Funkcionalna pomembnost

-problem dokazati kateri položaj je funkcionalno najbolj pomemben, 2 načina:

edinstvenost položaja in odvisnost položaja

-d. stratifikacija-funkcionalna nujnost vseh družb, rešitev problema motiviranja posameznikov v d. strukturi

- **Melvin M. Tumin-kritika Davisa in Moora (40., 50. leta 20. stoletja)**

Funkcionalna pomembnost

-ustreznost meril funkcionalne pomembnosti položajev?

- Stopnja do katere je položaj funkcionalno edinstven, ni drugih položajev ki bi lahko zadovoljivo opravljali to funkcijo

- Stopnja do katere so drugi odvisni od omenjenega položaja

-Tumin sklepa (najvišje nagrajeni položaji najpomembnejši?), da so nekvalificirani delavci prav tako pomembni kot inženirji

Moč in nagrade

-D. in M. sta zanemarila vpliv moči na neenako razporeditev nagrad-razlike v moči in ne razlike v funkcionalni pomembnosti

Zaloga talentov

-le omejeno št. ljudi nadarjenih za najpomembnejše položaje□Tumin: ni metode za merjenje talenta, sposobnosti, ni nujno, da so potrebni talenti za pomembne položaje, zaloga talentov večja kot domnevata

Usposabljanje

-ni žrtev, ki zahteva kompenzacijo, študenti nagrada: prosti čas, svoboda

-vsak izpad dohodkov se nadomesti v prvih 10 letih dela

Motivacija

-družbena. stratifikacija lahko ovira motivacijo in rekrutiranje talenta

-primer: kaste, črnci: pripisan status je tudi najbolj nadarjenim preprečil visoke položaje

-razredni zahodni sistem-omejuje možnost odkrivanja talentov: nižji sloj-ovira motivacijo, vključevanje v srednjo šolo (ga ne odkrijemo, se ne bori)

-motiviranost za uspeh je neenako porazdeljena v razrednem sistemu

-tisti, ki zasedajo visoke položaje-postavljajo ovire za rekrutacijo

-moč, da omejijo dostop-večje povpraševanje po njihovih uslugah

Neenakost možnosti

-tisti, ki se rodijo v nižje sloje, ne morejo nikoli imeti enakih možnosti za uresničevanje talentov, kot tisti ki se rodijo v višje sloje

Družbene delitve

-različnost nagrad spodbuja sovražnost, sumničavost (nima funkcije integracije) sila delitve
-nižjim slojem daje občutek izključenosti

Družbena stratifikacija- pogled nove desnice

Uvod

-teorije nove desnice temeljijo na liberalizmu 19.st = svobodni trg v kapitalističnih ekonomijah = najboljša podlaga za organiziranje družbe. Sile trga spodbujajo tekmovanje, ki stimulira inovacije in učinkovitost.

-gospodarstva svobodnega trga temeljijo na izbirah posameznika, ki trošijo svoj denar.--> zagovarjajo individualno svobodo.

-sociologi nove desnice = treba odpraviti pretirano državno poseganje v gospodarstvo.

-močno nasprotujejo marksizmu in socializmu.

Ocena funkcionalistične teorije (Saunders)

-Saunders se strinja s teorijo stratifikacije Davisa in Moora

-meni da lahko za sisteme, ki neenako nagrajujejo različne položaje-imaajo koristne učinke (motivacija ljudi)

-ne trdi da so neenake nagrade edini način kako družba pomembne ljudi postavi na položaje.--> predstavljamo, da so vsi položaji enako nagrajeni glede na materialna sredstva in formalni status.

-taki družbi bi sledili resni problemi = nezadovoljstvo z opravljanjem služb

-brez ekonomskih nagrad in kazni bi edine razpoložljive sankcije vključevale grožnjo, uporabo fizične sile.

-soglašča z funkcionalisti, da so stratifikacijski sistemi primerni.--> socialistične družbe bolj represivne.

Enakost in pravičnost

-Saunders razvije tri vrste enakosti:

- **Formalna ali pravna enakost**-nanaša na vse člane družbe = podvrženi so enakim zakonom, pravilom. Družba obravnava posameznike glede na to kaj delajo, ne na to kdo so.
- **Enakost možnosti**- imajo ljudje enako možnost, da postanejo neenaki = med posamezniki tekmovanje za uspeh in zaslužene dosežke = sposobnost bolj trdega dela, posedovanje lastnosti, ki jih družba ceni = **meritokracija**.
- **Končna enakost**- več kot enakost možnosti = meritokracija je kot tekma, na startu so vsi na isti črti = legalitarna družba- priletijo vsi naenkrat na cilj ne glede na to kako hitro so tekli.

-poskusi ustvarjanja končne enakosti spodbujajo enakost možnosti in pravno enakost. (primer v šoli se zamenijo da vsi pišejo zadostno)

-Saunders in Nozick sprejemata pojmovanje enakosti, ki temelji na pravni enakosti in ideji upravičenosti. Družbeni pravičnosti je zadoščeno če smejo ljudje obdržati stvari, do katerih so upravičeni.

-neenakost je upravičena, ker podpira ekonomsko rast = ko spodbujamo ljudi z njihovimi interesi, podpiramo interese družbe kot celote = Saunders in Hayek (avtomobili, potovanje z letalom...)

Možnosti in neenakost

-Saunders nedvomno misli, da tekmovanje v kapitalističnih družbah koristi prebivalstvu = najn jasen če tekmovanje temelji na enakosti možnosti.

-različni ljudje imajo različne talente, zmožnosti = prenaša se gensko iz generacije v generacijo.

-Saunders = prirojene sposobnosti ni mogoče meriti, če je talen podedovan je logično da je večino potomcev staršev nižjega razreda v nižjem razredu.

-ne glede na relativne možnosti za pridobitev dela v višjem razredu so absolutne možnosti za pridobitev takšnega dela omogočene za vsakogar.

-kapitalizem je dinamičen ker je neenak.

Kritika novodesničarskega pogleda

-podcenjujejo možne negativne učinke stratifikacij v spodkopavanju družbene kohezivnosti in integracije.--> neupravičena radikalna posplošitev v Saundersovem pogledu da je socialistična družba represivna:

- Zgodnji kapitalizem je temeljil na suženjskem delu

Svobodni trg in svoboda ne hodita vedno z roko roki.

Gardon Marshall in Adam Swift- družbeni razred in družbena pravičnost

-kritizirata Saundersa zaradi hkratnega zagovarjanja enakosti možnosti in formalne in pravne enakosti.

- dvomita v pogled da tržne sile nujno nagrajujejo zaslužnost □ uspeh je lahko npr. odvisen od sreče.

-po njunem mnenju kapitalistične družbe niso resnično meritokratske (ljudje iz delavskega razreda z enako stopnjo izobrazbe kot bogati ljudje imajo manj možnosti za enako delo kot oni)

-Marshall in Swift □ljudje ki so razvrščeni na svoja poklicna mesta glede na meritokratska načela-pravega vpliva razrednega porekla na doseženo razredno pripadnost ne sme biti! □razen prek posredovanja dosežene izobrazbe.

-svobodni trg ne zagotavlja zaslug pri vseh družbenih skupinah- ni enakih nagrad.

-družbeno pravičnost lahko podpiramo z državnimi posegi □zagotoviti je treba strogo meritokratske postopke za razporejanje posameznikov po poklicih

Družbena stratifikacija- marksistični pogled

-stratifikacijo imajo za strukturo delitve□ vidijo jo kot mehanizem s katerim eni izkoriščajo druge.

-marksisti se osredotočajo na družbene sloje.

Razredi

-v vseh stratifikacijskih družbah sta vladajoči in podrejeni razred

-moč vladajočega razreda izhaja iz nadzora nad proizvodjalnimi sredstvi

-vladajoči razred izkorišča in zatira podrejeni razred□posledica temelji na konfliktnih interesov

-pravni in politični sistem so orodje dominacije vladajočega razreda

-če so proizvodjalna sredstva v skupni lasti bodo razredi izginili.

-sistemi stratifikacije izhajajo iz odnosov družbenih skupin do proizvodjalnih sredstev.-->pojmem razred – glavni sloji v vseh stratifikacijskih sistemih.

Razredi in zgodovinske dobe

-zahodna družba se je razvijala v štirih dobah:

- Primitivni komunizem – značilen za prazgodovinske družbe, edini primer brezrazredne družbe. Družbe temeljile na socialističnem načinu proizvodnje. Vsi člani družbe so imeli skupen odnos do proizvodjalnih sredstev.
- Antična družba- (gospodarji in sužnji)
- Fevdalna družba- (fevdalci in tlačani)
- Kapitalistična družba- (kapitalisti in mezdni delavci)

-v vsaki družbi je delovno silo potrebno za proizvodnjo priskrbel podrejeni razred (sestavlja večino prebivalstva) vladajoči razred predstavlja manjšino.

-razredi se pojavijo, ko se produktivna zmogljivost družbe razširi prek ravni potrebne za preživetje.

-začetno delitev dela (lovsko in nabiralniško) nadomesti kompleksna in specializirana delitev.

- z razvojem kmetijstva je bilo ustvarjeno presežno premoženje.-->dobrine, ki so presegle temeljne potrebe preživetja

-zasebna lastnina in akumulacij presežnega premoženja tvorita podlago za razvoj razrednih družb.

Odvisnost in konflikt

-odnos med glavnima razredoma je odnos vzajemne odvisnosti in konflikta (buržoazija in proletariat odvisen en od drugega)

-mezdni delavci morajo prodajati svoje delo, da lahko preživijo□odvisni so od kapitalistov□kapitalisti odvisni od mezdni delavcev ker brez njih ne bi bilo proizvodnje.

-ta odnos je izkoriščevalski in zatiran□vladajoči razred pridobiva na račun podrejenega razreda.

Kapitalistična ekonomija in izkoriščanje

- Kapital- denar uporabljen za financiranje proizvodnje blaga za zaseben zaslužek
- Dobrinam, delovni sili, surovinam in strojem se dodeli denarna vrednost
- Kapitalisti investirajo svoj kapital v proizvodnjo dobrin
- Kapital se akumulira s prodajo teh dobrin za vrednost, večjo od stroškov proizvodnje.

-kapitalizem zahteva investiranje kapitala v proizvodnjo dobrin, da bi maksimiral dobiček.

-kapital je v zasebni lasti manjšine pridobljen je z izkoriščanjem množice delavskega razreda.

-razlika med vrednostjo mezd in blagom je **presežna vrednost** to si v obliki dobička prilaščajo kapitalisti.

Moč in nadstavba

-marksistični vidiki politična moč izhaja iz ekonomske moči. Oblast vladajočega razreda izvira iz lastništva proizvodnih sredstev in nadzora nad njimi.

-obstoječi proizvodni odnosi med posamezniki se morajo nujno izraziti v političnih in pravnih odnosih.

Marx govori o prevladujočih idejah razrednih družb kot o ideologiji vladajočega razreda.

Razred in družbene spremembe

Razredni boj

- razredni boj je gonilna sila družbenih sprememb.
- Izpolnitev proizvodnih sil, ki jih opravi nova družba ustvari novo zgo. Dobo. Odvija se v okviru prejšnje dobe. (trgovci in industrialci na čelu kapitalizma so se pojavili v fevdalni družbi)
- Razredni boji so potekali med manjšinami Kapitalizem se je razvil iz boja med fevdalno aristokracijo in nastajajočim kapitalskim razredom. Obe skupini sta tvorili manjšini
- Kapitalizem pomeni zamenjavo zasebne lastnine nad zemljo z lastnino kapitala in zamenjavo agrarnega gospodarstva z industrijskim.
- Marx menil da bo zasebno lastnino nadomestila skupna temeljna protislovja v kapitalističnem ekonomskem sistemu bo vodil v njegov propad. Lastnina bo pripadala skupnosti, posledica bo brezrazredna družba. Ne bo nobenih konfliktov, protislovij.

Razredna zavest

-Marx razlikoval med razredom po sebi in razredom za sebe.

- **razred po sebi** je družbena skupina kjer imajo člani skupen odnos do proizvodnih sredstev
- družbena skupina postane razred v celoti takrat ko postane **razred za sebe** –njegovi člani imajo razredno zavest in razredno solidarnost.
- **Razredna zavest** –ko je spoznana narava izkoriščanja, lažno razredno zavest nadomesti popolno zavedanje resničnega položaja.

-člani razreda imajo skupno identiteto, skupne interese ustvarjajo **razredno solidarnost**.

- končna stopnja razredne zavesti +razredne solidarnosti = spoznanje članov da lahko s kolektivnim delovanjem zrušijo vladajoči razred.

Polarizacija razredov

-poleg temeljnih protislovij kapitalistične družbe bodo določeni tudi dejavniki v naravnem razvoju kapitalističnega gospodarstva pospešili njegov padec. Polarizacija dveh glavnih razredov

- **homogen delavski razred**- vse večja raba strojev člani proletariata so vse bolj podobni, razlike med kvalificiranim, polkvalificiranim, nekvalificiranim delavec izginevajo.
- razlike v premoženju med buržoazijo in proletariatom bodo naraščale realne plače in standard proletariata se izboljša, njegovi člani vse revnejši v odnosu do buržoazije **pavperizacija**
- preživela bodo samo največja in najbogatejša podjetja mala buržoazija (lastniki malih podjetij) bo potonila v »proletariat«

-izginjanje razlik v delu, obubožanje delavskega razreda, potiskanje vmesnih slojev vodilo v polarizacijo glavnih razredov.

Družbena stratifikacija- veberjanski pogled

-Weber domneval da izhaja družbena stratifikacija in boja za redke vire v družbi. □ v tem boju vidi prizadevanje za ekonomske vire (boj za ugled, premoženje)

Tržni položaj

-Weber v razredu vidi ekonomski pojem □ razredi se razvijajo v tržni ekonomiji v kateri posamezniki tekmujejo za ekonomsko korist □ razred je skupina posameznikov, ki jim je skupen podoben položaj v tržni ekonomiji

-obstaja glavna razredna delitev med tistimi, ki imajo v lasti proizvodna sredstva in tistimi, ki jih nimajo

-Weber je razlikoval v kapitalistični družbi naslednje razrede:

- višji razred z lastnino
- beloovratniški delavci brez lastnine
- mala buržoazija
- razred manualnih delavcev

-Weber se v nekaterih vprašanjih ni strinjal z Marxom:

- poleg posedovanja / neposedovanja lastnine so pomembni dejavniki tržna vrednost sposobnost tistih, ki nimajo lastnine □ razlike so dovolj velike, da ustvarijo različne družbene razrede.
- Weber ni videl dokazov za polarizacijo razredov □ rahel padec male buržoazije ~ beli ovratniki □ srednji razred z razvojem kapitalizma se prej širi ko krči. □ Weber videl vedno večjo raznolikost razredov ne pa polarizacije
- Zavrnil je pogled o neizogibnosti proletarske revolucije □ manualni delavec, ki je nezadovoljen s položajem se lahko odziva na različne načine (pritožba, protest, stavka...)
- Zavrnil da politična moč izhaja iz ekonomske moči □ razporedit v družbi ni povezana z razporeditvijo razrednih neenakosti.

Statusni položaj

-skupine se povsem oblikujejo ker imajo podoben statusni položaj

- status se nanaša na neenakost »družbene časti« □ statusna skupina sestoji iz posameznikov, ki jim je dodeljena podobna količina družbenega spoštovanja in imajo skupni statusni položaj.

- člani statusnih skupin se zavedajo svojega statusnega položaja □ podoben življenjski slog, pripadnost statusni skupini, pogosto omejujejo načine na katere lahko nečlani stopijo mednje.

-statusna skupina dosegla najbolj razvito obliko v kastnem sistemu.

Socialna zaprtost

- Dober primer socialne zaprtosti so kaste.
- **Pomeni izključitev ljudi iz članstva statusne skupine** (zaprtost s prepovedmi poročanja med kastami)

Razredi in statusne skupine

-razredni in statusni položaj zelo povezan □ tisti, ki jim je skupen enak razredni položaj niso nujno v isti statusni skupini

-statusne skupine lahko ustvarjajo delitev v razredih. (»ugledni delavski razred«, »običajen delavski razred«, »prostaški delavski razred« □ vpliv ekonomskih dejavnikov na oblikovanje skupin

-v določenih situacijah status bolj kot razred zagotavlja osnovo za oblikovanje družbenih skupin (skupni interesi, skupna identiteta)

Stanke

-Skupine, ki se izrecno ukvarjajo z vplivanjem na politiko in sprejemanjem odločitev v interesu svojih članov.

-vključujejo različna združenja: politične stranke, sindikati. □ naj bi zastopali interese statusnih skupin

-stranke lahko delijo razrede in statusne skupine

-vzajemno učinkovanje razreda, statusa, stranke je kompleksno in spremenljivo □ preučevati ga treba v posameznih družbah

Sodobne teorije stratifikacije

-temeljijo na marksističnem ali na veberjanskem pogledu

-iz idej obojnega so opisovanje, razlaganje struktur spremenili □ novo ali neomarksisti, neoveberjanci

Razredi v kapitalističnih družbah

Zgornji razred

John Westergaard in Henrietta Resler – marksistični pogled na vladajoči razred

Razredne delitve

-Westergaard in Resler z marksističnega vidika sklepata VB obvladuje vladajoči razred. □ zasebno lastništvo kapitala zagotavlja ključ za razlago razrednih delitev.

-razredni sistem v svojih podrobnostih je zapleten, v bistvu pa preprost □ razlike so neznatne

Porazdelitev premoženja

-Westergaard in Reslerjeva poudarjata koncentracijo premoženja v rokah maloštevilne manjšine. □ nekateri člani vladajočega razreda prenesli lastnino na sorodnike, da bi se izognili davkom na dediščino.

-lastništvo kapitala, ki je ostalo v zasebni industriji je ostalo močno koncentrirano.

Moč vladajočega razreda

-Westergaard in Reslerjeva □ neenakosti v premoženju se ohranjajo zaradi moči vladajočega razreda. □ izbranci uživajo moč celo če člani tega razreda ne naredijo aktivnih korakov

-samoumevno da naj bi investicije prinesle dobiček □ življenjski standard nelastnikov naj bi temeljil na tržnem povpraševanju po njihovih veččinah

- blaginja naroda je v veliki meri odvisna od razcveta zasebnega podjetništva

Sestava vladajočega razreda

-vladajoči razred je v manjšini □ glavni lastniki proizvodnih sredstev, direktorji podjetij, vrhunski menedžerji, višji strokovnjaki in državni uslužbenci.

-podrejeni razred iz večine prebivalstva □ služi mezde oz. plače

- zavračata pogled, da ločitev lastništva vodi v vzpon plačanih menedžerjev

-vladajoči razred obstaja □ združena skupina, ki obvladuje VB, družbene spremembe niso izrazito prerazporedile premoženja in moči

Peter Saunders – novodesničarski pogled na višje razrede

Vplivna ekonomska elita

-priznava da imajo mnogi direktorji in menedžerji v lasti veliko delnic podjetij □ obstaja spojena mreža v vrhu VB industrije in financ kjer se pojavljajo ista imena na različnih položajih

- Saunders zavrača marksistični pogled, da ti ljudje oblikujejo vladajoči razred □ »vplivna ekonomska elita«

Premoženje, lastništvo in kapitalistični razred

-Saunders identificira nekaj skupin, ki bi lahko pripadale kapitalističnemu razredu □ sestojijo iz družin (v lasti večino delnic), podjetnikov (v lasti velika podjetja), velikih zemljiških lastnikov

-vedno težje je identificirati poseben kapitalistični razred – le malo ljudi zelo bogatih □ večina zemlje je v lasti bank, investicijskih družb

- program privatizacije je rešil neposredno delničarstvo

Vladajoči razred

-direktorji in menedžerji nimajo premoženja, zaradi katerega bi jih lahko imeli za kapitaliste □ nimajo toliko moči, da bi bili vladajoči razred.

- obstaja mnogo področij družbe, ki jih ti ne nadzirajo (vlada, množična občila..)
- razvoj kapitalizma je oslabil razredne delitve → nujna neenakost če naj je družba uspešna in pravična → posledica kapitalizma razpršitev premoženja, moči

John Scott- Kdo vlada Veliki Britaniji

- Ne strinja se s trditvijo da je vladajoči razred razpršen
- Uporablja veberjanski pogled in vključuje teorije elit → v VB se je vladajoči razred ohranil

Zgodovinski razvoj zgornjih razredov

- razredi sestojijo iz kategorij gospodinjstev s podobnim položajem glede na dohodek in premoženje
- družinski stiki so bili zelo pomembni v povezovanju zgornjih razredov in doseganju visoke socialne zaprtosti
- najbolj zgodnja industrijska podjetja so imela v lasti in upravljanju skupine posameznikov, ki jih je združevalo sorodstvo

Delitev v zgornjem razredu

- trije razredi so se v 19. st prekrivali (meni Scott) → zemljiški lastniki, tovarnarji, finančniki (primer: nekateri zemljiški lastniki investirali denar v tovarne → razlike so se zblížale)
- finančniki, bankirji in trgovci so posebna skupin → finančniki tvorili integrirano skupino z mesebojno prekrivajočimi se poslovnimi odnosi
- finančniki so bili zelo podobni ostalima dvema skupinama → pomemben vir posojil za rastočo skupino podjetnikov

Razvoj delniških družb

- razvoj industrije in financ je z industrializacijo naredil konec prevladi zemljiških lastnikov → priložnosti za skupno udeležbo v podjetjih so bile omejene → večina podjetij ostane v družinski lasti
- podjetja so se večala → premoženje se zbira v rokah majhnega števila podjetij
- družinsko lastništvo so začele nadomeščati delniške družbe → delnice je bilo možno prodajati in kupovati → ti dve značilnosti sta vplivali na zgornje razrede
- lastniki delnic niso bili odgovorni za poplačilo dolgov podjetja. → z izdajo delnic je bilo delniškim družbam omogočena rast, združenja, prevzemi
- delež delnic v rokah posameznika upada → pokojninski skladi, investicijski skladi, zavarovalniške družbe so dobivali vedno več delnic

Menedžerska revolucija

- Saunders meni da upad družinskega lastništva pomeni da vladajoči razred ne obstaja več
- delničarstvo je postalo preveč razdrobljeno, da bi posamezniki izvajali nadzor nad podjetji → prišlo je do menedžerske revolucije ~~~ posledica je prenos nadzora na industrijo

Ohranjanje kapitalističnega razreda

- Scott meni da v VB obstaja kapitalistični razred, ki mu zasedanje kapitalističnih ekonomskih položajev prinaša ugodnejše življenjske možnosti
- Več ljudi ima lastne hiše, avtomobile, potrošniške dobrine → lastnina za uporabo-pomembni za življenjski slog → posameznikov ne uvrščajo v kapitalistični razred
- Kapitalisti posedujejo lastnino za moč → kapital vložen v zemljo, delnice
- Delež prebivalstva ki ima v lasti delnice je narasel → majhni delničarji
- Lastnina in premoženje sta osnovni temelj prednosti kapitalističnega razreda, ni nujno da je v vsakem primeru to osebna lastnina → meni Scott
- Scott zavrača stališče, da je prišlo do menedžerske revolucije, ki je spodkopala moč kapitalistov → kritizira da je nadzor ustanov povzročil, da je kapitalistični razred začel izginjati
- Finančni kapitalisti → sprejemajo ključne odločitve o investicijah
- Investicijski nadzor izboljšuje koordinacijo in sodelovanje v kapitalističnem razredu.

Sestava kapitalističnega razreda

-direktorji (zasedajo več direktorskih položajev), podjetniki, tisti ki so precejšnje količine premoženja podedovali

- med najbogatejšimi so podjetniki na začetku življenja so imeli prednosti pred ostalim prebivalstvom

- Scott dedovanje od staršev ali poroka z žensko, ki je veliko podedovala na način s katerim so si mnogi moške zagotovili kapital

Vladajoči razred

-vladajoči razred obstaja kadar je vključena politična dominacija in politična vladavina kapitalističnega razreda zahteva obstoj bloka, ki ga obvladuje kapitalistični razred, elito oblasti, ki se navzoči iz tega bloka

-oblastni blok skupina ljudi, ki lahko za nekaj časa monopolizirajo politično moč nad državo (mnenje Scotta)

-oblastna elita tisti ljudje iz oblastnega bloka, ki zasedajo ključne položaje v državi

-državno politiko so obvladovali kapitalistični interesi formalne položaje ohrani s pomočjo volilnega bloka kjer prevladujejo kapitalisti

-kapitalistični razred nima popolnega monopola nad elitami nesorazmerno zastopan

-Scott meni, da obdobja z laburistično vlado niso bila drugačna oblastni blok se je moral odreči nekaterim položajem.

- kadar delovanje države koristi več razredom kot pa preprosto dominantnemu razredu govorimo o vladajočem razredu tako dolgo dokler to delovanje ne spodkopava obstoječih proizvodjalnih odnosov

Spremembe v vladajočem razredu

-v vladajočem razredu pride do sprememb člani kapitalističnega razreda uporabljajo »gentlemanske klube« za izmenjavo informacij.

- spremembe ki so se zgodile v 20 st. niso ogrozile obstoj in nadaljnjo prevlado vladajočega razreda Scott

Drugi pogledi na višje razrede

-moč je koncentrirana v rokah manjšine oblast izhaja iz zasedanja najvišjih služb v družbi

-pluralisti zavračajo mnenje, da višji družbeni razredi monopolizirajo moč vladne usmeritve v liberalnih demokracijah določene z željami ljudi moč je razpršena, ne koncentrirana v rokah zgornjih razredov

Srednji razred

Marx in srednji razred

-definicija srednjega razreda razred, ki sestoji iz posameznikov z nemanualnimi poklici (poklici ki v nekem smislu vključujejo intelektualne prvine)

-za Marxa je kapitalistična družba razdeljena na dva razreda buržoazija in proletariat. priznava obstoj srednjega razreda (člani male buržoazije, trgovci) kot nelastnike proizvodjalnih sredstev jih težko štejemo kot del buržoazije, ne moremo jih niti šteti kot del proletariata.

-mnogi mislijo da nemanualni delavci uživajo v zaposlitvi precejšnje prednosti v primerjavi z manualnimi njihovo delovno mesto je manj ogroženo, daljši dopusti, več dodatkov k plači.

Življenjske možnosti

-nemanualni delavci uživajo možnosti pred manualnimi z vidika življenjskih možnosti višji zdravstveni standardi, živijo dlje, manj verjetno je da bodo obtoženi kriminala, imajo višje dohodke

Nasprotujoči si pogledi na srednji razred

-veberjanski vidik srednji razred sestoji iz nemanualnih delavcev mnogi sociologi so ta pogled zavrnili

- Nekateri ne vidijo razlik med manualnim in nemanualnim delom marksisti skušajo pogosto razlikovati razrede glede na njihovo vlogo v ekonomskem sistemu

- Srednji razred vključuje različne skupine delavcev (tajniki, računovodje, prodajalci, menedžerji, trgovci, socialni delavci)
- Položaj posameznih poklicnih skupin, njihove plače in pogoji zaposlitve ter odgovornosti so se v 20. St spremenili

-to vodi k različnim pogledom na sestavo srednjega razreda in njegovo mesto v družbeni strukturi

- nekateri menijo da obstaja homogen srednji razred, drugi da tega razreda sploh ni.

-nekateri menijo da se srednji razred deli na več različnih slojev, drugi pa trdijo da se deli le na dva.

Zgornji srednji razred

-profesionalci, višji menedžerji, upravitelji, uspešni mali podjetniki

-večje delodajalce lahko štejemo za del zgornjega razreda

- mala buržoazija se bo postopoma priključila proletariatu saj bo nezmožna tekmovali z velikimi podjetji

Profesije in razredna struktura

Rast profesij

-profesije so bile eno najhitreje rastočih področij zaposlitvene strukture. za vzroke so navajali naraščajočo zapletenost trgovine in menjava blaga.

- rast profesije zahteva bolj znanstveno in strokovno znanje

- razvoj strokovnih poklicev

-premoženje, ki ga je ustvari razvoj je zagotovilo sredstva za plačilo specializiranih uslug.

Višji in nižji profesionalci

- Glede na tržni položaj jih delimo v dve skupini
- Višji profesionalci
- Nižji profesionalci
- Nižji profesionalci imajo številne tržne prednosti

Funkcionalistični pogled na profesije

-vpliv teoretičnega pogleda posameznega sociologa in vrednotenje storitev

-Barber ponuja funkcionalistični pogled na vlogo in nagrade višjih profesionalcev

- zahteva celoto sistematičnega in posplošenega znanja- možno uporabiti pri različnih problemih (zdravniki imajo celotno medicinsko znanje uporaba pri diagnozi)
- vključuje večjo skrb za interese skupnosti kot pa za lastne – osnovna spodbuda je služenje javnosti in ne osebna korist (zdravnikom je prva skrb zdravje pacienta)
- vedenje profesionalcev je pod velikim nadzorom etičnega kodeksa-veljavljajo in vzdržujejo ga profesionalna združenja
- visoka plačila, ki jih prejema, ugled, zaslužki so simbol dosežkov, izražajo visoko spoštovanje profesionalcev odsevajo vrednost njihovega prispevka družbi.

-zanje in veščine dajejo profesionalcem veliko moč

- profesionalci so visoko nagrajeni

Kritike funkcionalizma

-domneve ki kritizirajo pogled vlog in nagrad

- profesionalci prispevajo v dobrobit družbe
- služijo vsem članom družbe
- njihova skrb je služenje skupnosti, ne lastnim interesom

-kritiziranje, da profesionalci zagotavljajo dragocene storitve družbi

- Illich trdi da je za industrijsko družbo značilno dolgočasno in monotono delo

Veberjanski pogled na profesije

-na profesije gledajo kot na poklicne skupine, ki jim je nadziranje in vplivanje na trg delovne sile uspelo tako da lahko maksimizirajo nagrade za svoje delo

-Noel in Jose Parry □ profesije kot nadzor poklica v kateri kolegi vzpostavijo sistem samouprave □ poklic vodijo interesi članov.

- Omejitev pri vstopanju v poklic, ki zagotavlja nadzor profesionalcev nad usposabljanjem, ki je za članstvo potrebna, ter številčnostjo □ potrebna za zagotavljanje zadostnih storitev
- Vključuje združenje, ki nadzira ravnanje svojih članov □ trudijo zagovarjati stališče, da so profesionalci zavezani služenju javnosti
- Uspešno si prilaščajo pravico, da posamezne storitve zagotavljajo le kvalificirani člani □ to se uveljavlja z zakonom

-profesionalci nadzirajo konkurenčne poklicne skupine, ki bi ogrozile njihovo prevlado na trgu dela

-Parryeva sklepa, da so nekatere poklicne skupine na trgu dela sposobne pridobiti visoka plačila

-nekaterim poklicnim skupinam manjka mnogo lastnosti profesionalizma □ imajo malo nadzora nad svojim tržnim položajem □ nižja plačila

Profesionalci kot služabniki moči

-vprašljiva trditev, da si profesionalci zmožni delovati v lastnih interesih □ dokaz- višji profesionalci služijo interesom bogatih in močnih.

-Mills meni da so plačila profesionalcev neposredno povezana s povpraševanjem bogatih in močnih po storitvah. □ profesionalci postajajo služabniki premožnih in vplivnih □ posamezniki ne izgubljajo moč in vpliv

-Mills vidi nekatere profesionalce kot člane »elite moči« ki obvladuje ameriško družbo

Dekvalifikacija profesij

-mnogi sociologi vidijo pri profesionalnih skupinah izgubljanje moči in vpliva kot pa pridruženju eliti moči.

Braverman □ pri beloovratniških delih je prišlo do dekvalifikacije □ zmanjša se kvalificiranost, ki je potrebna za delo □ beloovratniki izgubijo prednosti in postanejo proletarizirani

- Delitev na specializirane naloge postaja vse bolj rutinsko

Upadajoča neodvisnost profesij

-Esland poudarja, da višino plač in delovne pogoje določa osrednja vlada

-Oppenheimer □ mnogo profesionalcev zaposlenih v javnem sektorju je ugotovilo da so njihove službe povezane z zatiralskimi funkcijami vlade □ težavna dela, spodkopana neodvisnost,

-Johnson □ opozarjal na omejitve med delodajalci in klienti

-Routh □ profesionalci so postali vse bolj delojemalci □ vzrok je naraščanje zaposlovanja profesionalcev s strani podjetij

-zmanjšala se je avtonomija in neodvisnost nekaterih profesionalnih skupin

Barbara in John Ehrenreich – profesionalno-menedžerski razred

-dokazujeta da obstaja poseben profesionalno-menedžerski razred □ plačani umski delavci, ki nimajo v lasti proizvodnih sredstev □ učitelji, psihologi, menedžerji, inženirji...

-domnevata, da v kapitalistični družbi nista dva razreda ampak trije

Izvori in funkcije

-profesionalni-menedžerski razred se je začel razvijati proti koncu 19.st

- Organizacija proizvodnega procesa □ znanstveniki in inženirji so vključeni pri razvoju proizvodne tehnologije v prid vladajočemu razredu □ mnogi menedžerji zadolženi za upravljanje načela pri delovni sili
- Funkcija profesionalno-menedžerskega razreda □ izvaja družbeni nadzor nad delavskim razredom
- propagiranje ideologije vladajočega razreda

- pomoč pri razvoju trga potrošnih dobrin → delavski razred troši nove proizvode, ki jih proizvaja kapitalizem

-naloga profesionalno-menedžerskega razreda je da reproducira odnos dominacije in podrejanja med vladajočim in podrejenim razredom

Dokazi za reprodukcijo

-vstop v profesionalno-menedžerski razred je odvisen od izobrazbenih kvalifikacij → z reprodukcijo si razred pomaga tako da posveča skrb za izobraževanje listnih otrok

Interesi

-Ehrenreichova menita da ima profesionalno-menedžerski razred drugačne interese od delavskega → plače iz presežka, ki ga ustvari delavski razred, razvijanje metod za nadzor nad delavskim razredom → spodbujanje razvoja lažne zavesti

-profesionalno-menedžerski razred ima drugačne interese od vladajočega razreda → legitimirajo svoj položaj s strokovnim znanjem, objektivnostjo, racionalizacijo. → ne moremo sklepati, da žrtvujejo svojo samostojnost → vzdržujejo svoj položaj tako da se oblikujejo v profesionalne skupine

-profesionalno-menedžerski razred je do neke mere razdeljen (menedžerji, upravitelji in inženirji delajo neposredno v industriji- utegnejo si prizadevati da se pridružijo vladajočemu razredu) → drugi delajo v svobodnih poklicnih in storitvenih dejavnosti.

Razredni konflikt

-študenti so zahtevali večjo neodvisnost od vladajočega razreda → vodenje družbe glede na njihove interese

- veliko mladih ljudi potisnilo profesionalno-menedžerski razredni radikalizem do skrajnosti- znašli v sporu z lastnim razredom.

-rastoči radikalizem- posledica naraščajoče rekrutacije študentov → pride do razcepa v profesionalno-menedžerskem razredu.

Kritike Ehrenreichovih

-Abercrombie in Urry → profesionalno-menedžerski razred je sorazmerno in politično močnejši v ZDA kot v katerih drugih državah.

-Wright zavrača obstoj enotnega profesionalno-menedžerskega razreda → kapitalistične družbe ostajajo polarizirane na dva razreda: vladajoči in delavski razred.

→ ne zanika obstoja skupine delavcev, ki so med tema dvema razredoma ~ ne tvorijo popolnega razreda → nekateri njihovi interesi se ujemajo z interesi delavskega razreda, nekateri pa z interesi vladajočega razreda ~> nimajo jasne celote lastnih interesov

Veberjanske teorije

-zavračajo pristop, ki sta ga uporabila Ehrenreichova → razrede ne moremo opredeljevati glede na njihove funkcije za kapitalizem → poudarjajo pomen tržnega položaja ljudi v posameznih poklicih

-Giddens → srednji razred naj bi vključeval bele ovratnike na nižjih ravneh

-Goldthorpe zanika obstoj enega profesionalno-menedžerskega razreda → storitveni razred ~ deli se na dva dela → višja stopnja menedžerjev upraviteljev, profesionalcev ter nižja stopnja, ki ima podobne službe → lastniki podjetij so del zgodnjega sloja storitvenega razreda ne pa za vladajoči razred.

Nižji srednji razred

-rutinski beloovratniški delavci vključujejo tajnice, prodajalce, administrativne delavce → naraščanje njihovega števila → vodi v dolgotrajne razprave o njihovem položaju

- postali so proletarizirani- postali so pripadniki delavskega razreda
- pripadniki srednjega razreda
- tvorijo vmesno skupino med srednjim in delavskim razredom

Proletarizacija

-rutinski beli ovratniki so postali del proletariata in jih ne moremo šteti k srednjemu razredu
-za marksiste je delavski razred tisti del prebivalstva, ki v kapitalizmu upada □ rutinski nemanualni delavci se malo razlikujejo od manualnih delavcev □ nimajo v lastni proizvodjalnih sredstev in za kapitaliste ne opravljajo pomembnih nadzornih funkcij

Harry Braverman-dekvalifikacija administrativnega dela

-podpira tezo o proletarizaciji □ mnogo rutinskih nemanualnih delavcev je bilo del dekvalificiranih □ število beloovratniških služb je naraslo ~ zmanjšala se je usposobljenost potrebna za opravljanje služb. □administrativni delavec je imel znanje in izkušnje za opravljanje različnih nalog □ administrativno delo je bilo reorganizirano □specializacija za posamezne naloge
-z razdelitvijo nalog je pisarna postala podobna tekočemu traku □ narava delovne sile se je spremenila hkrati z delom □ vse bolj je postalo feminizirano
-Braverman □ zahtevane kvalifikacije rutinskih belih ovratnikov so minimalne

David Lockwood – veberjanski pogled

-Lockwood je uporabil veberjanski pristop k razlikovanju med različnimi skupinami zaposlenih □ obstajajo trije vidiki razrednega položaja (tržni položaj, delovni položaj, statusni položaj)

- **tržni položaj □ dejavniki kot so plače, stabilnost zaposlitve in možnosti napredovanja**
- **delovni položaj □ družbeni odnosi pri delu med zaposlenimi in menedžerji ter nižjim osebjem ~ treba je upoštevati kako je delo nadzirano**
- **statusni položaj □ ugled ki jo posamezne skupine delavcev uživajo v družbi**

-plače administrativnih delavcev so začele upadati □ glede na druge vidike so administrativni delavci ohranili značilne tržne prednosti pred manualnimi delavci □ delali so krajši čas, imeli so več možnosti za napredovanje, dobili so druge prejemke ~> nekateri manualni delavci so dobili višjo plačo ker so delalil nadure

-administrativni delavci so delali v oddelkih □ to vodi v tesnejše stike in sodelovanje med delavci in menedžerjem.

Položaj administrativnih delavcev se je poslabšal □porast modernih uradov, množici pismenosti, naraščajoče zaposlovanje ženske delovne sile

-administrativni delavci nimajo enakega statusa kot delavski razred in ne enakega kot menedžerji □ so v položaju statusne dvoumnosti, ki spada med statusni ravni

John H. Goldthorpe – administrativni delavci kot vmesni sloj

-administrativni delavci spadajo med delavski in srednji razred □ njihova analiza temelji na tržnem in delovnem položaju, ne upoštevajo statusnega položaja

obstaja vmesni sloj vrinjen med delavskim in storitvenim razredom □ vključuje skupine delavcev samozaposlenih, nadzornikov manualnih delavcev

Vmesna skupina nima močne razredne identitete □ vključuje vrsto poklicev

A.Stewart, K. Prandy in R. M. Blackburn – administrativni delavci in družbena mobilnost

- vprašanje ali je rutinsko delo belih ovratnikov dekvalificirano je zanje nepomembno, če so delavci v teh službah proletarizirani □večina moških delavcev ne ostane v administrativnem delu celo življenje

-tisti ki napredujejo v službi pred 30 leti in imajo uspešne kariere menedžerjev sodijo v srednji razred

-administrativno delo je poklicna kategorija □ različni odnosi do trga delovne sile

- starejši ki začnejo z nemanualnim administrativnim delom prištevamo k proletarcem □ mlade pa k srednjemu razredu

R. Crompton in G. Jones – obramba teze o proletarizaciji

-navedla sta štiri argumente s katerimi spodkopavata sklepe Stewarta

- Stewart v raziskavi ni upošteval beloovratniških delavk □delavke ne morejo hitro napredovati kot pa moški □ moški administrativni delavci so dosegli večjo mobilnost zaradi dela žensk ki ga opravljajo

- Visoka raven mobilnosti moških ni odvisna samo od nemobilnosti žensk ampak tudi od moških, ki so zaposlitev zapustili □ moški administrativni delavci ne bodo več uživali družbene mobilnosti navzgor □ vse več moških bo obtičalo tako kot so obtičale ženske
- Vprašljiv pogled na napredovanje v menedžerske, upravniške službe □ te službe postajajo rutinske □ delodajalci uporabljajo po stopnjah urejeno strukturo za doseg lojalnosti s strani zaposlenih □ menedžerske službe le malo drugačne od administrativnih
- Ne strinjata se sestoji razred samo iz ljudi in da nima nobene veze z mesti v stratifikacijskem sistemu □ razredi ~> kot niz mest v družbeni delitvi dela -> če so administrativni delavci zgubili prednost pred delavskim razredom jih štejemo med proletarce

-proletarci- njihovo delo zahteva manj usposobljenosti □ dequalifikacija je tesno povezana z uvedbo računalnikov

-administrativne delavke imajo majhno moč za napredovanje □ srednji razred ali storitveni razred

G. Marshall, H. Newby, D. Rose in C. Vogler- administrativni delavci in delavci v uslužnostnih dejavnostih

-strinjajo se da se delavci v uslužnostnih dejavnostih le malo razlikujejo od delavskega razreda □ skoraj neločljivi od delavskega razreda

-administrativno delo ni proletarizirano □ so vmesni sloj med delavskim in storitvenim razredom

- položaj delavcev v uslužnostnih skupin je z vidika stratifikacije zanemarjen.

Srednji razred ali srednji razredi?

-sociologi se ne strinjajo ali je srednji razred enotna homogena ali razdeljena in heterogena skupina

Anthony Giddens-srednji razredi

-sklepa, da obstaja en sam srednji razred, ki ima izobrazbene in strokovne kvalifikacije □ lahko prodajajo tudi svojo mentalno delovno silo

-srednji razred nima v lasti produkcijskih sredstev □ sredstva si mora prislužiti

John H. Goldthorpe-storitveni in vmesni razred

-sledí Webrovim pogledom in se ne strinja, da obstaja en sam srednji razred

-opredeljuje razred glede na tržni in delovni položaj □ najvišji razred obravnava kot storitveni (veliki lastniki, upravitelji, menedžerji in profesionalci) □ ta se deli med tiste na višjih in tiste na nižjih položajih

-srednji razred se imenuje vmesni razred (administratorji, majhni lastniki, nižje tehnični strokovnjaki □ slabši tržni in delovni položaj

K.Roberts, F.G. Cook, S.C. Clark in E.Semeonoff- fragmentirani srednji razred

-srednji razred je vedno bolj razdeljen, tako so Roberts in sodelavci odkrili mnogo različnih predstav o srednjem razredu

- 27 % belih ovratnikov se jih je videlo kot del srednjega razreda, ki sestoji v večini iz delavskega prebivalstva. Ležijo med majhnim bogatim in majhnim osiromašenim spodnjim razredom.
- eni se prištevajo k »stisnjenem« srednjem razredu □ videli so se kot člane ozkega sloja, stisnjen med dva močna sloja- večina je delavski razred
- nekateri so videli družbo kot natančno gradirano lestev sestavljeno iz več kot štirih slojev □ dobro izobraženi, profesionalne kvalifikacije, visoka plača
- nekateri so imeli proletarsko predstavo o družbi □ več skupnega z manualnimi delavci kot z vrhunskimi menedžerji □ zaposleni so bili v rutinskih beloovraniških službah

-srednji razred je vse bolj fragmentiran

Kritike Roberta in sodelavcev

-kritizirali zaradi njihovega zanašanja na subjektivne predstave o razredih

-za mnoge marksiste so pri označevanju razreda pomembna mesta v stratifikacijskem sistemu ne pa posamezniki, ki ta mesta zasedajo □ srednji razred je razdvojen

- Crompton in Braverman soglašajo da je rutinsko delo belih ovratnikov poklicno dequalificirano □ nimajo nobenega deleža v lastništvu, majhna avtonomija, nizka plača, malo samostojnosti
-zgornja raven srednjega razreda □ neproduktivni delavci, ne proizvajajo premoženja, opravljajo službe za kapitaliste.

N. Abercrombie in J. Urry – polarizacija srednjega razreda

-razred sestoji iz posameznikov oz. ljudi in mest, ki jih zasedajo.
-ne strinjata se t marksisti □ kapitalistični ekonomski sistem avtomatično ustvarja določene vrste služb s posebnimi funkcijami □ poudarjata, da se lahko skupine delavcev organizirajo za zaščito svojega dela
- del srednjega razreda se je približal zgornjemu razred, drugi dela pa je postal bolj proletaliziran.

Mike Savage, James Barlow, Peter Dickens in Tony Fielding – lastnina, birokracija in kultura

-trdijo da srednji razred ni spojena skupina □ sestavljen iz treh glavnih skupin ~> ni razlike glede na višino položaja ampak na vir svojih prednosti, ki jih uživa v razmerju do delavskega razreda
- boljše možnosti izhajajo iz premoženja: - lastninsko, organizacijsko, kulturno premoženje

- lastniški srednji razred □ lastniško premoženje (buržoazija, majhni lastniki) samozaposleni, delodajalci
- organizacijsko premoženje □ zasedanje položajev v velikih birokratskih organizacijah – menedžerji
- kulturno premoženje □ rezultat izobraževanja in priporočil □ profesionalci, strokovnjaki

-industrija se je pomaknila v smeri postfordizma- odpravljanje množične proizvodnje v zelo velikih hierarhičnih podjetjih □ proizvodnja manjših serij

Ocena

- nekatere delitve v srednjem razredu □ niso uspelo razložiti zgornjega razreda □ osredotočajo se na višje ravni v srednjem razredu □ srednji razred je razdeljen na ločene skupine.

Delavski razred

Tržni položaj manualnih delavcev

-med manualnimi in nemanualnimi delavci obstajajo pomembne razlike:

- nemanualni delavci prejemajo višje plače kot manualni
- za plače manualnih delavcev je značilno, da se postopoma višajo v 20 dosežejo vrh v njihovih 30 in nato počasi a vztrajno padajo □ manualni delavci imajo majhno možnost za napredovanje, dvig dohodka je malo verjeten
- večje tveganje manualnih delavcev da postanejo odvečna delovna sila, pa postanejo nezaposleni, jih pošiljajo na čakanje, jim skrajšajo delovni čas
- pokojninska zavarovanja s strani podjetij, plačana bolniška, službeni avtomobili □ uporabljajo nemanualni delavci

Življenjske možnosti

--slabši tržni položaj manualnih delavcev je odraz njihovih slabših življenjskih možnosti □ majn verjetno imajo v lasti stanovanje oz hišo, bolj verjetno da so obsojeni zaradi kaznivega dejanja □ majn verjetno da otroci po 16 letu nadaljujejo šolanje

Razred in življenjski slog

-mnogi sociologi sklepajo da družbeni razred vključuje več kot tržni položaj in podobne življenjske možnosti

Družbeni razred □ določeno št posameznikov s podobnim položajem mora vsaj do neke mere tvoriti družbeno skupino □ minimalna zavest o skupni identiteti, spoštovanje in zavezanost skupnim interesom – podobnost v življenjskem slogu □ skupne določene norme, vrednote, stališča □ člani primarno v interakcijah z drugimi člani te skupine

Razredna identiteta

-večina manualnih delavcev se vidi kot delavski razred, večina nemanualnih delavcev pa se vidi kot srednji razred

-delavski razred imajo za skupino, ki meji na revščino □ delavce pa imajo za lene, neodgovorne □ da se večina manualnih delavcev šteje za delavski razred kaže na minimalno zavest o razredni identiteti

Razredne subkulture

-prepad med razredi je zelo velik □ norme, vrednote in stališča se med delavskim in srednjim razredom do neke mere razlikujejo □ upravičeno govoriti o subkulturi delavskega razreda in o subkulturi srednjega razreda □ manualni in nemanualni delavci oblikujejo družbeni skupini, ki ju razlikujeta različni subkulture

Proletarski tradicionalist in srednji razred

-člani delavskega razreda niso nikoli imeli enakih življenjskih slogov

- David Lockwood □ opisoval subkulturo proletarskih **tradicionalistov** □ **živi v tesno povezani skupnosti delavskega razreda, zaposlen v daljši čas vzpostavljenih dejavnostih (rudarstvo, delo v pristanišču, ladjedelništvu)** □ **delavci se zbirajo v skupnostih – prevladuje ena sama skupina**

-te skupnosti so izolirane od širše družbe □ delavci čutijo močnejšo solidarnost in pripadnost □ so lojalni svojim delovnim tovarišem □ občutek bratstva in tovarištva

-delovni tovariši preživijo včasih tudi skupno prosti čas v gostilnah, klubih

-**proletarski tradicionalist ni individualist** □ ne prizadeva si doseči individualnega cilja □ močno identificira z zasledovanjem kolektivnih ciljev □ močna lojalnost sindikatu □ emocionalna navezanost na organizacijo

-posamezniki lahko le malo storijo da bi svoj položaj spremenili □ največkrat živijo iz dneva v dan □ posledica je **takošnje nagrajevanje**

-za **subkulturo srednjega razreda je značilen namenski pristop k življenju** □ povezan poudarek na **usmeritvi v prihodnost in odloženo nagrajevanje** □ odlaganje nagrade – v prid bodočim nagradam sta visoko vrednotena □ od posameznikov se zahteva da žrtvujejo denar, prosti čas

-člani družbe imajo splošno predstavo o družbi □ predstave o družbi oz. predstave o razredu □ delavski razred ima malo možnosti da bi prečkali mejo ki jih ločuje od ostale družbe ~> ta model imenujemo **oblastni model**

-predstava o družbi pri srednjem razredu je podobna lestvi □ obstajajo različni sloji, ki se razlikujejo glede na poklicni status in življenjski slog □ ta pogled imenujemo **statusni ali prestižnostni model**

Marksizem in delavski razred

-zagovarjajo pogled, da obstaja značilen delavski razred, od ostalih se razlikuje v tem da ni lastnik proizvodjalnih sredstev □ zagotavlja delovno silo za vladajoči razred

-družbeni razred □ posebna subkultura, neka stopnja razredne zavesti

-Marx je sklepal da interesi in življenjski položaji proletariata so vse bolj izenačeni, zmanjšujejo se razlike v delu in plače postajajo na enako nizki ravni □ člani delavskega razreda bi se bolj povezali in sčasoma oblikovali revolucionarno silo, ki bo zrušila kapitalizem.

Spremembe v delavskem razredu

-pojavi se krčenje delavskega razreda □ po Routhu naj bi delež manualnih delavcev upadel □ razlog za to pa je deindustrializacija, ko industrijska družba zaposluje vedno manjši delež delovne sile

-zaposlenost je upadala najbolj v tistih službah, ki povzročajo subkulturo tradicionalno proletarskega delavca (premogovništvo, ladjedelništvo, jeklarstvo)

-nove službe so se pojavile v elektroniki

- Beynon opisuje rast industrij, ki temeljijo na informacijski tehnologiji

Konec industrijskega delavca?

-Beynon sklepa da še ni konec industrijskega delavca

✧ mnoge službe v proizvodnji niso izginile □ preselile so se v tujino, zaradi nižjih stroškov delovne sile

✧ mnoge službe kvalificirane kot da so v sektorju storitve so povezane s proizvodnjo stvari in razlikovanjem med proizvodnjo in storitvami je nekoliko umetno (ponavljajoče se delo)

- ✧ nekatere službe so redefinirane, kot da spadajo v storitveni sektor zaradi sprememb v tem kdo zaposluje delavce, ne pa zaradi sprememb v naravi dela
- še vedno obstaja znatno št. delavcev, ki so vključeni v proizvodnjo → ni mogoče sklepati da industrijski delavec izginja

Življenjski standard in razcepi v delavskem razredu

- življenjski standard redno zaposlenih manualnih delavcev se je izboljšal → boljše plačane skupine
- pri premožnih manualnih delavcih opažali da razvijajo zaseben življenjski slog → temelji na domu, nabavljanje potrošniških dobrin
- mnogi sociologi ne sprejemajo trditve da so premožni manualni delavci postali srednji razred → niti da so razvili zasebni življenjski slog. → delavski razred vse bolj razcepljen → skrbijo za zaščito lastnih interesov, zanima jih velikost njihove plače

Poburžoazenje

- pojavi se proces poburžoazenja → vse večje št. manualnih delavcev postaja srednji razred**
- visoko plačani delavci so začeli veljati za vse bolj značilne manualne delavce → srednji razred je postajal vse večji → v družbi množičnega srednjega razreda sodi množica prebivalstva vse bolj v srednji kot pa v delavski razred.

Ekonomski determinizem

- sociologi so sklepali, da povpraševanje po moderni tehnologiji in razvito industrijsko gospodarstvo oblikujeta stratifikacijski sistem
- Clark Kerr je trdil da razviti industrializem zahteva visoko izobraženo in izšolano delovno silo → poklici z višjim plačilom in višjim statusom
- Jessie Bernard → premožnost delavskega razreda je povezana s potrebami industrijskega gospodarstva po množičnem trgu → množično potrošnjo so omogočile visoke plače → trdil da obstaja naglo rastoč srednji razred, ki odraža naraščajočo kupno moč premožnih manualnih delavcev
- proletariat ni absorbiral srednjega razreda ampak je prejel obratno → družbeno organizacijo determinirajo tehnološke sile
- menili so da so potrebe moderne industrije po mobilni delovni sili pospešile proces poburžoazenja → razpadanje tradicionalnih tesno povezanih skupnosti delavskega razreda

J. Goldthrope, D. Lockwood, E. Beshhofer in J. Platt- premožni delavec v razredni strukturi

- poburžoazenje je postalo hipoteza ker je temeljilo na splošnih idejah
- v raziskavi, ki so jo izvedli Goldthrope in sodelavci je bilo polovico manualnih delavcev iz drugih krajev → iskali so stabilne, dobro plačane službe
- beloovraniški delavci pred manualnimi delavci še vedno imajo prednosti → stalna zaposlitev, drugi prejemki, bonitete zaposlenih, dohodkovne perspektive
- hipotezo o poburžoazenju so testirali na 4 področjih
 - ☉ stališče do dela
 - ☉ vzorci interakcij v skupnosti
 - ☉ aspiracije in pogledi na družbo
 - ☉ politična stališča
- če naj bi premožni delavci postajali pripadniki srednjemu razredu se v teh področjih ne bi smeli razlikovati od belih ovratnikov

Instrumentalna usmeritev k delu

- premožni delavci označujejo svoje delo z instrumentalnega vidika kot sredstvo in ne kot cilj sam po sebi → zaradi instrumentalne usmeritve niso najbolj zadovoljni z delom
- večina premožnih delavcev sprejema svoj položaj manualnih mezdnih delavcev kot stalen → nimajo veliko možnosti za napredovanje
- premožnejši delavci vidijo za izboljšanje svojih plač in delovnih pogojev bolj kot posledico kolektivne akcije v sindikatih, ne kot rezultat individualnega dosežka

- instrumentalni kolektivizem premožnega delavca je nadomestil solidaristični kolektivizem tradicionalnega delavca
- napredovanje je za beloovratniškeda delavca moralno pričakovanje = čutijo dolžnost da s svojo sposobnostjo koristijo podjetju
- Goldthorpe in Lockwood sklepata da med premožnimi manualnimi delavci in beloovratniki obstajajo znatne razlike

Prijateljstvo, življenjski slog in norme

- premožni delavci zbirajo svoje prijatelje in kolege iz vrst sorodnikov in sosedov = sledijo tradicionalnim normam delavskega razreda = skoraj vedno se spoprijateljijo z manualnimi delavci in ne kažejo nobene želje da bi se družili s srednjim razredom
- beloovratniški delavci se bolj družijo s prijatelji, ki so jih spoznali na delu, ali z osebami, ki niso ne sorodniki in ne sosedi
- oboji stremijo k življenju umaknjemem v zasebnost in osredotočenost na dom**
- premožni delavci niso prevzeli **vzorec sociabilnosti** srednjega razreda= niso bili asimilirani v družbo srednjega razreda, niti niso kazali te želje

Predstave o družbi

- interesi in želje premožnih delavcev in srednjega razreda se precej razlikujejo. = premožni delavci se osredotočajo na materialne koristi ne pa za napredovanje v hierarhiji = to se odraža na **predstavah o družbi** ~>malo jih vidi družbo kot **oblastni model**, ki temelji na ideji »mi in oni«bodisi kot **prestiznostni model** –značilen za srednji razred
- veliko ljudi vidi denar kot podlago razrednih delitev = denarni ali **pekunirani model** si zamišlja velik osrednji razred, kjer je večino delavskega prebivalstva

Politična stališča

- Golthorpe in Lockwood menita da razlog za zvestobo Laburistični stranki izražen iz razrednega vidika = laburisti so bili za manualne delavce vendar je bilo malo znakov lojalnosti laburistom.

»Novi delavski razred«

- Golthorpe in Lockwood domnevata,da premožni delavci, ki niso del srednjega razreda tvorijo predhodnico novega delavskega razreda = se ne asimilira v srednji razred= med razredoma obstajata dve točki **normativne konvergence**:
 - ✧ umik v zasebnost
 - ✧ instrumentalni kolektivizem
- razredni in statusni odnosi imajo pomembno raven avtonomije = življenjski slog in pogledi premožnega delavca so posledica prilagoditve tradicionalnih norm.

Poburžoazenje in privatizirani delavec

- Lockwood sklepal da bo privatizirani instrumentalist postopoma nadomestil proletarskega tradicionalista
- zaradi rasti cen so delavci zahtevati večje plače = zvišajo se industrijski stroški

Stephen Hill – londonski pristaniški delavci

- raziskava je podprla pogled, da postajajo privatizirani instrumentalni delavci vse bolj pogosti
- pristanišča so eno od središč proletarskega tradicionalizma =pristaniški delavci ~ močna delavska solidarnost, trajna lojalnost sindikatom, tesne vezi med sodelavci, poudarek na medsebojni pomoči
- sistem priložnostnega dela je nadomestilo delo za nedoločen čas
- večina pristaniških delavcev je živela v življenjskem slogu zasebnosti, prosto časne dejavnosti so bile osredotočene da dom in družino
- delovni razred je bolj homogen = pretiravajo pri delitvah ki se pojavljajo na ravni polkvalificiranih in nekvalificiranih delavcev

Fiona Devine- nov pogled na premožne delavce

-preverjala je Lockwoodovo trditev da bo privatizirani instrumentalist postal tipični član delavskega razreda

Geografske mobilnosti

-visoke stopnje geografske mobilnosti □ delavci se v Luton niso preselili ker bi iskali višji življenjski standard ampak so šli iskat bolj stabilno zaposlitev ali da bi našli nastanitev, ki bi si jo lažje privoščili

Usmeritev k delu

-za osebe je delo zanimivo kot sredstvo za izboljšanje življenjskega standarda
-osebe so pripadale sindikatom in jih podpirale □dojemali so jih kot kolektivno sredstvo za zaščito interesov delavskega razreda □denar ni bil njihova edina skrb
-izražali so skrb zaradi porazdelitve moči pri delu, želeli so si zagotoviti humano in pošteno obravnavanje pri delu

Prijateljstvo, življenjski slog in norme

-možje so imeli prijatelje iz dela, žene pa so ohranile tesne stike s sorodstvom □ mnogo žena je imelo plačano zaposlitev vendar so prvenstveno bile odgovorne za domača gospodinjska opravila □omejena svoboda
-moški niso bili vključeni v veliko družabnost po gostilnah, klubih niso živeli kot del skupnosti
-družine z majhnimi otroki so imele omejene možnosti za preživetje prostega časa v skupnosti

Predstave o družbi

-veliko ljudi je menilo da pripadajo množičnemu delavskemu /srednjemu razredu □med zelo bogatimi in zelo revnimi
-mnogi so bili jezni na tiste, ki so denar podedovali (ljudje bi mogli denar prislužiti z delom) □ skrajne razlike med razredi so se jim zdele krivične

Politična stališča

-razočarani privrženci Laburistične stranke niso opustili svojega prepričanja v vrednote, ki jih tradicionalno zagovarjajo delavski volivci
- nezadovoljni so bili zaradi neuspešnih odnosov med stranko in sindikati □ kritični so bili do tega kar je stranka pokazala pri vodenju gospodarstva □ številni razočarani volivci so imeli fatalističen odnos do politike
- dvomili so da je Laburistična stranka sposobna zagotoviti uspešnost gospodarstva in zmanjšati nizko nezaposlenost

Sklep

-Devine je ugotovila da njenega vzorca ne sestavljajo instrumentalno privatizirani delavci □intervjuvanci so bili izrazito instrumentalni v svojih motivih za mobilnost □ niso imeli izrazito privatiziranega življenjskega sloga.
-delavci si želijo bolj egalitarne družbe □ izgubili vero v sindikat

G. Marshall, H. Newby, D. Rose in C. Vogler – stalnice v delavskem razredu

-trdijo, da zgodovinske študije prikazujejo obstoj obrtnikov, ki so na prvem mestu poudarjali življenje v družinskem krogu in imeli instrumentalen odnos do dela □ življenjski slogi niso popolnoma usmerjeni v zasebnost

Cepitev v delavskem razredu

Marksizem in homogeni delavski odnosi

-Marx napovedal □ pripadniki delavskega razreda bodo vse bolj homogeni oz. si bodo podobni
-Braverman trdi □ težnja po večjem profitu je vodila k večji avtomatizaciji v tovarnah ~~~> zmanjšala potrebo po kvalificiranih delavcih

Ralf Dahrendorf – dezintegracija delavskega razreda

-v 20. St število kvalificiranih delavcev naraščalo – nekvalificiranih pa upadalo

- trdi da je delavski razred razdeljen na tri ločene ravni:

- ♥ nekvalificirane
- ♥ polkvalificirane
- ♥ kvalificirane manualne delavce [višje plače, vrednejši drugi prejemki, stimulacija in bonitete zaposlenih, višji ugled in večjo zanesljivost zaposlitve] (primer: ljubosumno varujejo svojo plačo v razmerju do zahtev manj usposobljenih)

-prišlo naj bi do razgraditve dela, dezintegracije manualnega delavskega razreda

Roger Penn – zgodovinske delitve v delavskem razredu

-ugotovil, da je delavski razred sektorsko organiziran v sindikatih, ki zastopajo določene skupine delavcev [sindikati kvalificiranih delavcev so se odločili za socialno zaprtost [omejitev rekrutacije in usposabljanje delavcev za dela, ki zahteva kvalifikacije

-sindikati so bili dolgo časa precej uspešni pri ohranjanju razmeroma visokih ravni plač za kvalificirane in polkvalificirane delavce

Ivor Crewe – »novi delavski razred«

-delavski razred je razdvojen ampak ne na stopnjo usposobljenosti temveč glede na bolj specifične dejavnike [domneva da obstaja novi delavni razred katerega člani imajo eno ali več naslednjih lastnosti:

- ☉ živijo na jugu VB
- ☉ niso člani sindikatov
- ☉ delajo v zasebnih podjetjih
- ☉ v lasti imajo svoje stanovanje oz. hišo

-razlikujejo jih od članov starega delavnega razreda po:

- ✧ živijo na severu
- ✧ pripadajo sindikatom
- ✧ delajo neposredno ali posredno za vlado
- ✧ živijo v občinskih stanovanjih

-tradicionalni proletarski kolektivistični pogledi še vedno obstajajo vendar jih zagovarja manjšina

G. Marshall, H. Newby, D. Rose in C. Vogler – veščine in sektorske delitve

-podpirajo pogled, da je delavski razred razdeljen na sloje glede na stopnjo usposobljenosti, povezani z njihovim delom, zavračajo pa tipe sektorskih delitev

-pravijo [delavski razred je bil vedno stratificiran glede na industrijo, kraj, stopnjo, poklic [to ni preprečilo pojava posebne stranke delavskega razreda niti subkulturiranja politike po razrednih načelih.

-velika večina najemnikov je sodila v delavski razred

Denis Warwick in Gary Littlejohn – delitev v rudarskih skupnostih

-med lastniki stanovanj in tistimi ki so bili najemniki je obstajal močan element artitečerizma [nasprotovali so vladni podpori zasebnemu zdravstvu in zasebnemu šolstvu, zahtevala višje davke za bogate in zmanjšanje stroškov za obrambo

-posedovanje hiše je samo po sebi vzrok za povečane cepitve v delavskem razredu [Crew [posedovanje stanovanja odraža polarizacijo med ekonomsko razmeroma varnimi, ki imajo redno zaposlitev in ostalimi

-revnejšim pripadnikom je skupno [negotova zaposlitev, nizek dohodek, slabo zdravje in bivanje v najetem stanovanju

-delitev v delavskem razredu temelji bolj na ekonomskih razlikah kot na stopnji usposobljenosti

Razredna zavest

- o pomeni, da se pripadniki delavskega razreda v celoti zavedajo izkoriščanja, spoznajo skupne interese, identificirajo nasprotno skupino s katero so njihovi interesi v konfliktu [nasprotnika lahko zrušijo z kolektivno razredno akcijo

-delavski razred ima malo možnosti, da postane razred za sebe

Meje razredne zavesti

- delavski razred je manj razredno ozaveščen
- ukvarjali so se z izboljševanjem svojega položaja v obstoječi družbi ne pa da bi poskušali ustvariti nov družbeni red
- marksisti zagovarjali da pot k revoluciji vključuje zaveznitvo med sindikatom in radikalno politično stranko
- odnos delodajalec-delojemalec ni odvisen od temeljnih interesnih nasprotij.
- Hill- delojemalci niso čutili sovražnosti do delodajalcev ampak do sodelovanja med sindikati in Laburistično stranko. □ zavračali stališče, da oba tvorita industrijsko in politično krilo povezanega delavskega gibanja
- za pristaniške delavce se zdi da stojijo na nasprotujočih si radikalnih in konzervativnih stališč

Potencial za razredno zavest

- potencial za razredno zavest upada □ proletarskega tradicionalista zamenjuje v zasebnost usmerjeni delavec, ki se bolj ukvarja z domom in družino
- John Westergaard ima drugačna stališča:
 - o sklepa, da vase zaprte skupine delavskega razreda proletarskega tradicionalista zbujajo videz ozkosti □ nagibanje k ozki identifikaciji ~> Westergaard dokazuje, da utegne biti prelom s tradicionalnimi skupnostmi delavskega razreda nujen za zagotavljanje širšega pojmovanja razredne identitete in širše družbene vizije
 - o privatizirani delavci označujejo svoje delo na instrumentalen način □ navezanost na delo je denarna vez ~ ne krepijo je častnost dela, prijateljstva pri delu, lojalnost do delodajalca
 - o Westergaard sklepa, da so začetki razredne zavesti že prisotni pi konzervativiranih delavcih v Lutonu
- znaki razširjenega, mehničnega, splošnega nezadovoljstva □ krivičnost, prepričanje da je kocka obtežena v škodo navadnih delavcev

Ohranjanje razredne zavesti

- delavci hočejo izboljšati svoj življenjski standard in življenjski standard družine □ to jim ne prepreči da bi družbo jemali kot krivično. ~> z drugimi delavci so delili podoben življenjski standard in željo po njegovem izboljšanju, pridobitvi večje varnosti
- skupne želje in izkušnje so podlaga za razredno solidarnost □ Devine □ premožni delavci hoteli:
 - o Pravično razdelitev sredstev v družbi
 - o Enako, svobodno in demokratično družbo
- manualni delavci so se zavedali občutka superiornosti in ločenosti pri delovodjih

Neskladja v razredni zavesti

- predpostavljajo, da imajo delavci jasno, konsistentno in koherentno predstavo o družbi
- Hill □ radikalna stališča o moči velikega kapitala, delovanju zakona in vzdrževanju neenakosti s stani zgornjega razreda □ so neskladna z razmeroma konzervativnimi pogledi na vlogo sindikatov in naravo zaposlitve □ njihovi pogledi so precej nedosledni
- delavske izkušnje, podrejenost in izkoriščanja težijo k proizvodjanju oblastnega modela družbe in radikalnih stališč □ sprememba obstoječega stanja □ delavci izpostavljeni ideologiji vladajočega razreda ~> delavci ostajajo zaradi tega zmedeni zaradi nasprotja med konzervativizmom in proletarizmom

Prepričanja in ravnanja

- Marshall in sodelavci □ trdili da razredna zavest ne strmi k temu da bi privzela obliko konherentnega pogleda na svet
- mnenja anketirancev so bila nekoristne (ker tisti ki so trdili da bi radi povišanje davkov, povišanih davkov ne bi plačevali)

Ohranjeni pomen razreda

- Marshall in sodelavci poudarjajo da ostaja razred za VB pomemben □ neizogibna značilnost VB
- glede dohodka so Marshall in sodelavci ugotovili občutek krivičnosti v VB
- večina družbenih razredov misli da je obstoječa razporeditev dohodka in premoženja krivična

Marshall □ obstaja široka podpora radikalnim spremembam v družbeni strukturi □ obstaja podpora reformam, ki bi vodile k bolj pravični družbi

-obstoj razrednih delitev ne ustvarja avtomatično razredne zavesti □ ni stvar individualnih prepričanj, stališč, vrednot, ki jih razložimo s sklicevanjem na družbene položaje

-marksisti □ protislovja kapitalizma bodo sčasoma oblikovala razredno zavest

-nemarksisti □ delavski razred ostaja nestabilen, nenehno kljubovalen, ne pa revolucionarna grožnja.

Nižji sloji

-Kirk Mann □ izključene skupine, marginalizirane skupine, rezidum, rezervna armada delovne sile, razredi zavetišč in socialne podpore □ izraz razredno dno je eden tistih, ki v zadnjih letih uživa največjo veljavo

-značilnosti, ki so jih videli v ljudeh na dnu stratifikacije □ revni, nezaposleni ali odvisni od podpor. Označeni so bili kot skupina, katere vedenje nasprotuje družbenim normam in vrednotam.

- nekateri sociologi poudarjali ekonomsko razločevanje nižjih slojev □ drugi se osredotočajo na domneve kulturne in vedenjske razlike od ostalega prebivalstva. □ tvorijo nižji sloji problem, ki predstavlja grožnjo družbi.

Marxov pogled na nižje sloje

Lumpenproletariat

- Skupina ki je najnižja od vseh
- Med njimi vidi □ klateže, lopove, propadle malopridneže, odpuščene vojake, goljufe, sleparje, odpuščeni zaporniki ...
- ni jasno ali je štel to skupino za razred ali ne
- Lyndia Morris □ ta izraz je nedosleden □ utegne pomeniti skupino posameznih družbenih izprijencev ali kategorijo, ki je zunaj ekonomskega sistema industrijskega kapitalizma.
- Marx zavarača misel □ da bi ti tvorili razred, ker vidi pri njih malo možnosti da bi razvili razredno zavest in se lotili kolektivne akcije

Rezervna armada delovne sile

-ideja rezervne armade delovne sile □ obstaja zaradi načina na katerega deluje kapitalistično gospodarstvo

-Marx □ obstajajo neizogibna obdobja, konjunktur, med katerimi jemljejo v službo več delavcev in obdobja gospodarskih kriz, ko mnogi delavci izgubljajo delo.

-rezervna armada delovne sile □ sestoji iz tistih, ki so zaposleni kot nadomestni delavci in so potrebni le v času konjunktur. □ v kapitalistični družbi opravljajo pomembno funkcijo:

- ✧ Pomaga pri vzdrževanju nizkih stroškov saj jih ne rabijo toliko plačevati kot delavce
- ✧ Prevzamejo mesta tisti, ki so odpuščeni ali postanejo odvečna delovna sila

-obstoj rezervne armade delovne sile zaposleni delovni sili otežuje, da bi bila radikalna ali da bi se upirala, npr. pri uveljavljanju novih strojev.

Relativno presežno prebivalstvo

-Marx nejasno uporablja ta izraz □ pripadniki rezervne armade delovne sile, zajema skupine oz pripadnike lumpenproletariata.

-relativno presežno prebivalstvo deli v štiri skupine:

- ☉ Nestalno presežno prebivalstvo □ delavci, ki so zaposleni, dokler ne dosežejo polnoletnosti nato jih odpustijo, ker odraslim plačujejo višje mezde
- ☉ Latentno presežno prebivalstvo □ kmetijski delavci, ki niso več potrebni in ki nameravajo iskati delo v urbanih območjih
- ☉ Stagnirajoče presežno prebivalstvo □ dela aktivne delovne sile, ima življenjski standard, ki je nižji od povprečja delavskega razreda. Delavci ki so postali odvečna delovna sila, izgubili so delovna mesta zaradi nove tehnologije □ imajo veliko otrok
- ☉ Pauperizem □ deli se na štiri skupine:
 - kriminalci, klateži, prostitutke □ dejanski lumpenproletariat
 - reveži, ki lahko delajo vendar ne najdejo zaposlitve

Obča sociologija- zapiski iz knjige Haralambos

- sirote in revne otroke v letih prosperitete rekrutirali v rezervno armado delovne sile
- demoralizirane, zanemarjene in tiste, ki niso zmožni delati ostareli, žrtve nesreč, vdove, pohabljene, bolehnne.

Ocena in kritike Marxa

-Kirk Mann Marx uporablja širok razpon kriterijev za razlikovanje nižjih slojev od preostalega delavskega razreda in povezuje ekonomska, socialna, psihološka vprašanja s patologijo posameznikov in družbenih skupin in ne uporablja ekonomske opredelitve razreda, ki je značilna za njegovo obravnavo drugih razredov.

- Mann sklepa in ne nakazujejo sočutne držbe. Marx ponavlja predsodke viktorijanskih srednjih razredov, ko izjavlja, da se določeni deli rezervne armade delovne sile hitro množijo.

-Mann presežno prebivalstvo ni nič bolj konzervativno od delavskega razreda

-večina sociologov uporablja izraz razredno dno za ljudi na dnu stratifikacije

Charles Murray – razredno dno v Ameriki in Britaniji

Razredno dno v Ameriki

-rastoče razredno dno, predstavlja resno grožnjo ameriški družbi

-vladna politika spodbuja naraščanje števila Američanov, ki postajajo odvisni od podpor

-naraščanje razrednega dna, je grožnja za socialno in ekonomsko blaginjo države in njegovi pripadniki bodo odgovorni za naraščanje kriminala, podpore

Razredno dno v Veliki Britaniji

-razredno dno ne nanaša na stopnjo revščine ampak na tip revščine in razmetani domovi, moške niso obdržali neprekinjene zaposlitve, otroci so odraščali slabo izšolani, neprimerno obnašanje

-razredno dno ni trdno vzpostavljeno, ne sestoji iz glavnih etičnih manjšin

-naraščanje pogostosti nezakonskih otrok in domnevni odpor mladih Britancev in posledica: več otrok vzgojenih v razmerah kjer je možno da bodo sprejeli vrednote razrednega dna.

Ocene Murraya

-malo prispevajo k teorijam stratifikacije in zanemarlja vse ekonomske delitve, ki prispevajo k ustvarjanju takega razreda

-Murray krivi razredno dno za njegov težaven položaj, pri čemer razlaga situacijo z vidika njegovega lastnega odklonskega vedenja

Ralf Dahrendorf – razredno dno in erozija državljanstva

Kultura razrednega dna

-na razredno dno gleda kot na družbeno bolezen in razredno dno obstaja v Ameriki in v VB ter ima nezaželene kulturne učinke :

- Življenjski slog umirjene zanikrnosti
- Združevanje v spreminjajoče se skupine tolpe
- Shajanje v diskotekah, sovraštvo do družbe srednjega razreda
- Pogosta uporaba drog

-slog, ki ima malo skupnega z vrednotami delovne družbe, ki jih obdaja

Spremembe pri delu

-Dahrendorf in so spremembe v delovnem procesu tiste ki vodijo k razvoju razrednega dna

-nekateri menijo da bodo službe v storitvenih dejavnostih nadomestile službe v proizvodnji in Dahrendorf meni da to ne bi odpravilo problema

-plače so tako nizke da ljudje ne morejo ulti pripadnosti razrednega dna

-sindikati, podjetja, izobraževalne ustanove so nagnjeni k izključevanju razrednega dna iz institucij, ki bi mu omogočile uspeh in sindikati ščitijo plače svojih članov na račun nezaposlenosti drugih

-podjetja zaposlujejo dobro kvalificirane ljudi

Razredno dno in državljanstvo

Obča sociologija- zapiski iz knjige Haralambos

-pripadniki razrednega dna niso v celoti državljani, ker v družbi nimajo ekonomske opore, družba jim nudi malo varnosti □ vključujejo imigrante, mladi ki niso imeli možnosti da bi postali pravi člani družbe

-ker jim družba ne nudi opore nimajo razloga da bi se prilagodili družbenim normam.

-razvijajo svoje lastne norme, včasih nasprotne prevladujoči družbi□prenašajo se iz generacije v generacijo

-razredno dno začne predstavljati nevarnost za ostale□ njegove funkcije vodijo k nemirom in nasilju

Ocena

-Dahrendorf □ v razredno dno vključuje velik izbor skupin:

- ostareli,
- tisti ki so pretrpeli nezgodo
- nezaposleni
- nizko plačani
- mladi in imigranti

-ni pojasnil ali je razredno dno razred ali ne

-razredno dno je skupina ljudi, ki jih družba ne potrebuje in ki predstavljajo izziv prevladujočim vrednotam

Anthony Giddens – razredno dno in dvojni trg sile

Srednji razred, delavski razred in razredno dno

-prepričan je da razredno dno obstaja

-pripadniki razrednega dna se morajo zanašati na prodajanje svoje manualne delovne sile □ ko to poskušajo so v slabšem položaju kot delavski razred ~> posledica: stremijo k zanesljivi zaposlitvi v manj zelenih in najbolj negotovih službah

Dvojni trg delovne sile

-Giddens □ kapitalistične družbe imajo dvojni trg delovne sile:

- ♥ **primarni trg delovne sile** □ visoke, stabilne, progresivne ravni ekonomskih plačil, zanesljivost zaposlitve, določena možnost za karierno mobilnost
- ♥ **sekundarni trg delovne sile** □ nizka raven ekonomskega plačila, skromno zanesljivost zaposlitve in majhne možnosti za karierno napredovanje

Sestava razrednega dna

-Giddens □ v razrednem dnu bodo najverjetneje ženske in etnične manjšine

-delodajalci pridobivajo ženske za dela, značilna za razredno dno, delno zaradi družbenih predsodkov, pa tudi zato ker bodo kariere najverjetneje prekinile zaradi porok in rojstev

-razredno dno opredeljuje glede na etičnost □ o obstoju razrednega dna lahko govorimo kjer služijo etnične razlike kot diskvalificirajoča tržna značilnost

-imigranti pogosto postanejo pripadniki razrednega dna □trdi da vodi pomanjkanje avtohtone etnične manjšine k prehodnemu razrednemu dnu, ki je uvoženo od zunaj

Razredno dno in razredni konflikt

-Giddens □razlika med interesi razrednega dna in delavskim razredom

-izkušnja prikrajšanosti radikalizira razredno dno

-delavski razred ima razmeroma zanesljivo zaposlitev in udoben življenjski standard□bolj konzervativna stališča

Ocena Giddensa

-Mann□postavi vprašanje glede dvojnega trga delovne sile□ne obstaja nobena meja ki bi delila primarno in sekundarno delovno silo (nekatera mesta dobro plačana ni pa zagotovila da je zagotovljeno delovno mesto)

-iz teorije dvojnega trga delovne sile□ni jasno če na to gledamo kot na primarno ali sekundarno delovno silo

-na trg delovne sile vplivajo akcije delavcev in želje delodajalcev → teorija dvojnega trga del.sile ne uspe ponuditi razlage rasističnih in seksističnih ideologij ki vodijo v izključevanje žensk in etničnih skupin zanemarja vlogo delavcev in sindikatov → dvom da so del razrednega dna tudi nezaposleni in polzaposleni.

Duncan Gallie – heterogenost razrednega dna

Neenakosti na trgu delovne sile

-zavrača idejo o dvojnem trgu delovne sile → meni dokazov o tem obstoju je malo
-sledí Giddensu ko sklepa da obstaja vse večje število ljudi ki imajo šibek položaj na trgu delovne sile
-veliko jih prejema plačo ki je blizu uradni meji revščine → neenakosti glede na raso in spol
-razredno dno narašča → sprašuje se ali te skupine tvorijo razred

Delitev v razrednem dnu

-razredno dno je tam kjer je neugoden položaj na trgu delovne sile na trajen način povezan s specifičnimi kulturnimi značilnostmi
-etnične manjšine so na trgu delovne sile v neugodnem položaju → nekateri pripadniki etničnih skupin so zelo uspešni, enako velja za ženske
-Gallie obravnava nezaposlene kot skupino pri kateri je možnost, da bo razvila neko vrsto posebne kulture razrednega dna največja.
-dolgoročno nezaposleni so precej heterogeni → moški & ženske se pogosto nahajajo v različnih osebnih okoliščinah in posamezniki, ki trpijo dolgoročno nezaposlenost → različne stopnje življenjskega cikla
-odklanja razmišljanje da postanejo nezaposleni bolj radikalna, razredno zavedna sila → nezaposlenost je vrsta ki uteži učinkovito kolektivno akcijo.--> depresija, občutek nemoči, izguba motivacije, samozavesti

Razredno dno in delavski razred

-Gallie-opaža razcepe med razrednim dnom in delavskim razredom
-pripadniki delavskega razreda, niso nagnjeni k temu, da bi za nezaposlenost krivili lenobo in osebno neprimernost tistih brez služb
-ne opušta koncepta razrednega dna → (npr. dolgoročno nezaposleni → deprivacije se razločujejo od prikrajšanosti, ki jih neposredno tvorijo zaposlitvena razmerja in so stabilne kakor to predpostavlja teorija razrednega dna.
-poudarja da imajo dolgoročno nezaposleni tesne zveze z delavskim razredom (prej manualni delavec)

W. G. Runciman – razredno dno kot upravičenci do podpor

Razredno dno in razredna struktura

-razvil sedemrazredni model ki je temeljil na razlikah v nadzoru, lastništvu, tržnosti
-na dnu razredne strukture razločuje razredno dno. → zavrača Giddensov pogled da so to ljudje ki so na trgu dela v slabšem položaju
Runciman označuje razredno dno kot tiste člane britanske družbe, katerih vloga je stalno postavljena na ekonomsko raven na kateri država plačuje podpore tistim, ki so sploh nezmožni sodelovati na trgu dela. → mnogi iz etničnih manjšin ali ženske samohranilke

Kritike Runcimana

--preprosto in verjetno opredeli razdelitev razrednega dna
-Hartley Dean in Peter Tylor- Gooby → opozarjata → Runciman v razredni analizi poudarja pomen kariere
-Dean & Gooby kritizirata ker je svoje delo razrednega dna utemeljil na drugačnih kriterijih kot svojo opredelitev drugih razredov → razredno dno ni opredeljeno glede na odnos do trga-čisto institucionalni način

Sklep

- sodobno razredno dno je opredeljeno z vidika njegove odvisnosti od podpor ne pa z vidika vedenja. ↳ posledica pomanjkanja nadzora, moči, tržnosti pri razrednem dnu.
- izraz razredno dno je zlorabljen ↳ simboličen izraz ki nima enega pomena↳razredno dno kot tako ne obstaja
- Dean sklepa↳strukturne in kulturne spremembe so se sekale ↳premik meje med jedrom delavcev, perifernimi delavci, nedelavci.
- William Julius Wilson ↳ ne zanika obstoja posebne skupine na dnu ameriškega stratifikacijskega sistema ↳ pojem razredno dno je treba opustiti
- namesto pojma razredno dno uporabi pojem reveži iz geta

Družbena mobilnost v kapitalistični družbi

Pripisani in pridobljeni status

- stopnja družbene mobilnosti v industrijskih družbah se v primerjavi z predindustrijskimi višja.
- industrijske družbe so odprte, imajo nizko stopnjo zaprtosti, status je pridobljen ↳ v predindustrijski družbi je status pripisan ~>posledica: pripisane lastnosti kot so: razred, spol, rasa, sorodstveni odnosi vse manj vplivajo na posameznikov družbeni status
- status je vedno bolj pridobljen ↳ na podlagi talenta, sposobnosti, ambicij, trdo delo
- mnogi sociologi menili da je mehanizem družbene selekcije vgrajen v vrednote industrijske družbe.
- Parsons↳doseženi uspeh je eden glavnih vrednot v ameriški družbi ↳ ugled glede na poklicni status

Pomen družbene mobilnosti

- stopnja družbene mobilnosti lahko pomembno vpliva na oblikovanje razredov ↳ Giddens – razredna solidarnost in kohezivnost visoki, če je stopnja družbene mobilnosti nizka ↳ težnja k razvoju posebnih razrednih subkultur in močnih razrednih identifikacij
- razlikovanje družbene mobilnosti nam lahko nakaže življenjske možnosti pripadnikov družbe. (raven do katere razred iz katere je oseba vpliva na njo)
- pomembno je vedeti kako se ljudje odzivajo na izkušnjo družbene mobilnosti

Tipi družbene mobilnosti

-Obstajata dva različna tipa družbene mobilnosti:

- **intrageneracijska mobilnost** ↳ nanaša se na družbeno mobilnost v okviru ene generacije. Merimo jo s primerjanjem posameznikovega poklicnega statusa na dveh ali več časovnih točkah
- **intergeneracijska mobilnost** ↳družbena mobilnost med generacijami. Merimo tako da primerjamo poklicni status sina s poklicnim statusom očeta.

Problemi merjenja

- ★ poklic se uporablja kot družbeni indikator ↳različni kriteriji za rangiranje poklicev (nekateri poklic povezujejo z ugledom, drugi pa z ekonomskimi nagradami) ↳kvalifikacija se med seboj razlikuje – rezultati večih raziskav niso primerljivi
- ★ Mnogih pripadnikov buržoazije ni mogoče identificirati na podlagi njihovih poklicev
- ★ Mnoge študije ne vključujejo podatkov o mobilnosti žensk

David Glass – družbena mobilnost pred letom 1949

- Glass in njegovi sodelavci so primerjali statute sinov s statusi očetov
- visoka stopnja mobilnosti ↳ 2/3 moških ki so jih intervjuvali so bili v drugi kategoriji kot očetje ↳ 1/3 se je pomaknila navzdol in 1/3 navzgor ↳sprememba statusa ni zelo velika
- sinovi se premikajo v kategorije, ki je sosednja, bližnja očetovi
- v visokih statusnih skupinah obstaja visoka raven samorekrutacije ↳ proces s katerim se pripadnik sloja rekrutirajo iz sinov tistih, ki že pripadajo temu sloju.
- družinsko poreklo pomembno vpliva na življenjske možnosti↳ čim višji je očetov položaj –večja je možnost da bo sin pridobil visok statusni položaj

Kritike Glassa

--njegove ugotovitve ne odražajo sprememb v poklicni strukturi pred letom 1949.

-Payne, Ford, Robertson □ pred letom 1949 pride do širitve beloovratniških poklicev □ dvom o veljavnosti Glaasovega vzorca

Oksfordska študija mobilnosti

-leta 1972 izvedena večja študija družbene mobilnosti v Angliji □ izvedla skupina sociologov na Nuffield Colledge Oxfordu

-v veliki meri kategorizirala poklice glede na tržne nagrade □ kategorije temeljijo na sedem razredni shemi Goldthorpa. □ potekala samo na moških

Absolutna mobilnost

--višje stopnje daljnosežne mobilnosti

-stopnje absolutne mobilnosti (skupna količina družbene mobilnosti) visoka iz istega družbenega razreda izhaja več kot 50%

-velika stopnja družbene mobilnosti ki potega navzgor bolj kot navzdol □ delavskemu razredu so se možnosti za doseg višjega cilja izboljšale

Relativna mobilnost

-možnost za relativno mobilnost se med razredi razlikujejo

-relativna mobilnost □ komparativne možnosti tistih, ki izhajajo iz različnih razredov, da dosežejo posamezne položaje v družbeni strukturi

-poveča se možnost vse družbenih razredov da dobijo delo v storitvenih centrih □ posledica sprememb v poklicni strukturi

-Kellner in Wilby □ pravilo relativnega upanja 1:2:4 □ nakazuje da so bile v obdobju po grobi oceni možnosti dvakrat tolikšne za fante vmesnega razreda in štirikrat tolikšne za fante iz storitvenega razreda

Trendi po oksfordski študiji mobilnost

-J. H goldthorpe-aktualiziral svoje izračune s preučevanjem podatkov iz raziskave britanske volitve □ želel odkriti ali je ekonomska recesija ustvarila drugačen vzorec mobilnost

-ugotovitve:

- Službe v storitvenem razredu so se kot delež celotne moške zaposlenosti širile
- absolutna mobilnost še raste, relativna mobilnost ostaja podobna
- možnosti za mobilnost navzgor delavskega razreda □ pripadniki delavskega razreda so imeli večjo možnost da postanejo nezaposleni.

Samorekrutacija elit

-Goldthorpa kritizirali ker ni upošteval obstoja maloštevičnih elit

-proces v katerem se pripadniki bogatih in močnih skupin rekrutirajo iz otrok tistih ki pripadajo takim skupinam se imenuje samorekrutacija elit

- o študija je pokazala da jih je 83% sinov profesionalcev in menedžerjev
- o raziskava je razkrila visoko raven samorekrutacije elit

(raziskava v VB)

-oksfordska študija kaže visoko stropno mobilnosti v razredu 1, ne kaže pa ravni samorekrutacije elit

-razred 1 kot celota je odprt □ elitne skupine v tem razredu zelo zaprte

Spol in mobilnost

Pogledi J. H. Goldthorpa in C. Payna na spol in družbeno mobilnost

-razredni položaj družine je dan s poklicem glavnega hranitelja, ki je navadno moški

-razlike raziskave če na tri različne pristope vključijo ženske:

- ☉ ženske so vključene □ njihov razred je določen s poklicem moža □ absolutna in relativna mobilnost se ne razlikujeta od študij
- ☉ za določanje razreda obeh partnerjev se uporablja poklic polno zaposlenega partnerja z višjim razrednim položajem □ samske ženske so vključene na podlagi lastne službe

- © posamezniki razporejeni na podlagi lastnih služb. □ absolutna mobilnost moških in žensk je zelo različna □ posledica: ženske v poklicni strukturi razporejene drugače kot moški.
- Golthorpe in Payne □ ne vključevanje žensk v zgodnejše študije družbene mobilnosti ni pomembno □ to ni bistveno spremenilo celotnih rezultatov

Alternativni pogledi

- Michelle Stanworth □ prednost daje pristopu, ki temelji na razporejanju posameznikov po razredih glede na njihovo lastno službo.
- kažejo pomembne razlike med mobilnostjo moških in žensk
- Health □ primerjal družbeni razred žensk z družbenim razredom njenega očeta:
 - ženske ki izhajajo iz 1 in 2 razreda, mobilnost navzdol precej bolj verjetna kot pri moških iz istih razredov
 - ženske iz višjih razredov je možnost da bodo sledile očetoma manjša kot pri moških iz teh razredov
 - ženske iz 5, 6, 7 razreda je precej bolj verjetna mobilnost navzgor v tretji razred kot pa pri moških v teh razredih
- Health □ izgube ki jih doživljajo hčere očetov z visokim statusom niso uravnotežene z dobitki
- navzdol mobilnih žensk je več kot moških, manj žensk kot moških je bilo mobilnih navzgor.

Eseška študija mobilnost

- Marshall, Rose, Newby, Vogler □ so zbrali podatke o družbeni mobilnosti. □ zbrani podatki o stopnjah moške in ženske mobilnosti, omogoča neko oceno glede polemik o ženski mobilnosti
- izvedena bila leta 1984 □ pokaže podatke o integraciji in integracijski mobilnosti □ rezultati temeljijo na primerjavi med anketirancem in osebo, ki je bila njegov glavni vzdrževalec v otroštvu
- prišlo do porasta beloovratniških služb □ visoka stopnja mobilnosti navzgor □ rezultati za moške precej podobni oksfordski študiji
- Payn, Health, Abbott □ mobilnost ženska odvisna od vpliva koncentracije žensk v rutinskih manualnih delih.

Razmerja verjetnosti

- Marshall in sodelavci □ primerjali možnosti ljudi z različnih razredov, da pridejo v družbi v določene razrede
 - primerja razred posameznikovega glavnega vzdrževalca v otroštvu s posameznikovo prvo službo
 - primerja razred posameznikovega glavnega vzdrževalca v otroštvu s posameznikovo trenutno službo
 - primerja posameznikov razred v času njegove prve službe z njihovim trenutnim razredom
- moški ki izvirajo iz delavskega in storitvenega razreda tekmujejo za mesta v storitvenem □ namesto v delavskem razredu, ki izvirajo iz storitvenega razreda
- razred v podobnem obsegu in na podoben način kot pri moških vpliva na integracijsko mobilnost žensk
- ženske se bolj koncentrirajo v določenih delih stratifikacije kot pri moških

Spol, razred, intergeneracijska in intrageneracijska mobilnost

- spol ima veliko vlogo na prve zaposlitve, ima pa šibek vpliv na sedanji razred
- razred porekla in prva služba imata velik vpliv na razred do katerega ljudje pridejo nazadnje
- razredno poreklo močno vpliva na možnosti v življenju in vleče navzdol znaten delež tistih posameznikov, ki izvirajo iz delavskega razreda.

Razlage stopenj mobilnost

- v industrijski družbi obstajajo nekateri razlogi za družbeno mobilnost:
 - poklicna struktura je precej spremenjena □ vsaka naslednja generacija ima na razpolago več beloovratniških kot modroovratniških služb

- stopnje rodnosti manualnih in nenamunalnih delavcev se razlikujejo → vzrok za razmeroma visoko stopnjo mobilnosti navzgor → posledica: zaposlovanje teh položajev je nujna rekrutacija iz nižjih slojev
- poklicni status v industrijski družbi vse bolj dosežen na podlagi zaslug → ključna vloga izobrazbe, izobraževalni sistem razvršča ljudi na pogladi sposobnosti → izobrazba vse bolj vpliva na poklicni status → bolj odprta družba in višja raven družbene mobilnosti

Oblikovanje razredov in razredni konflikt

-**Marx** → visoka stopnja družbene mobilnosti bi slabila razredno stabilnost → razredi postali bolj heterogeni, razredne subkulture bi vodile k dezintegraciji (norme, vrednote, stališča se ne bi prenašale iz generacije na generacijo)

→ razredna lojalnost in integracija bi oslabili → intenzivnost razrednega konflikta in potencial za razredno zavest bi upadla

-**Ralf Dahrendorf** → zaradi visoke stopnje družbene mobilnosti se je spremenila narava konflikta → v odprti družbi obstajajo možnosti za individualno napredovanje → manjša potreba ljudi da za se za napredovanje povezujejo pripadniki družbenega razreda

-upadanja razredne solidarnosti in intenzivnosti specifično razrednega konflikta.

-**John H. Goldthorpe in Llewellyn** → prišla do naslednjih ugotovitev

- v manualnem delavskem razredu najdemo visoko stopnjo homogenosti glede družbenega porekla
- če se bodo sedanji trendi nadaljevali bo samorekrutacija narasla

-to ponuja ugodno podlago za strategije solidarnosti → podobnost porekla in izkustva zagotavlja manualnim delavcem podlago za kolektivno akcijo v prizadevanju za skupne interese.

-kolektivna strategija spodbuja → upadanje v delavski razred, mora pripomoči k postopnemu večanju homogenosti porekla njegovih pripadnikov.

-srednji razred je vedno bolj heterogen → manjka mu koherenosti in razredne solidarnosti

Mobilnost in družbeni red

-Frank Parkin → obravnaval visoko stopnjo mobilnosti navzgor kot politični varnostni ventil → sposobni, ambiciozni pripadniki delavskega razreda imajo možnost napredovanja → prepreči frustracijo do katere bi lahko prišlo

-navzgor mobilni so našli individualne rešitve za probleme nizkega statusa in nizke plače → ne kažejo velike želje da bi izboljšali usodo razreda iz katerega so izšli.

-navzgor mobilni posamezniki sprejemajo družbene in politične poglede razreda → navzgor mobilni ne predstavljajo nobene grožnje za družbeno stabilnost

-Wilensky in Edwards → preučevala odzive povožencev → oseb ki se pomikajo navzdol v delavski razred → na izkušnjo družbene degradacije

-navzdol mobilni so nagnjeni k večjemu političnemu konzervativizmu → njihova prisotnost vodi k slabenju tega razreda

→ pravita: povoženci delujejo v smeri zmanjševanja solidarnosti delavskega razreda in družbene kritike od spodaj → zavirajo pobude za enakost

-mobilnost navzgor in navzdol krepi status quo → uvajata v družbene sloje konzervativne prvine → obe slabita solidarnost delavskega razreda, zmanjšujeta intenzivnost razrednega konflikta

Spol in družbeni razred

-ženske so vse bolj združevale plačano delo z domačimi opravili in tako postale številčen del delovne sile

-na ženske je bilo možno gledati kot na del razredne strukture ki v njej ne oblikuje posebne skupine

-posamezni moški in ženske so pripadniki razreda ne pa pripadniki spolnih skupin

-ženska iz delavskega razreda ima več skupnega z moškim iz istega razreda kot z žensko iz srednjega razreda.

-pogled na spolne skupine presega družbene razrede ženska iz delavskega razreda in več skupnega z žensko iz srednjega razreda kot pa z moškim iz delavskega razreda

Gospodinjstvo kot enota analize

-način za obravnavo med spolom in razredom je da ga moramo spregledati za glave gospodinjstev so vedno šteli moški vse ženske v tem gospodinjstvu so pripadale istemu razredu kot moška glava družine.

-leta 1981 je bilo prvič sprejeto da je glava gospodinjstva lahko tudi ženska razred je še vedno določal poklic moža

-Ann Oakley poudarja da je mnogo sociologov v raziskavah uporabljajo ta postopek

-Frank Parkin družbeno in ekonomsko nagovarjanje žensk je v veliki meri določeno z njihovo poroko in družinskimi odnosi če bi žene in hčere nekvalificiranih delavcev imele kaj skupnega z ženami in hčerami bogatih zemljiških lastnikov pojavile bi se razlike in bi bile očitne ter pomembne

-neenakosti spolnega statusa so nepomembne v primerjavi z neenakostmi v razrednem statusu

-Bitten in Health problem tega pristopa v razredno mešani skupini je ženska tista ki ima po lestvici višji poklic

in v razredno mešanih družinah je poklic žene najboljši kazalec razrednega položaja družine

-Westgaard in Reslerjeva moške okoliščine so bistvene za določanje življenja večine gospodinjstev vrsta poklica ki ga opravlja žena, razredni položaj in življenjske možnosti družine so odvisni od moškega poklica.

John Goldthorpe- moške, žene in razredni položaji

-družina je enota stratifikacije

-razred povezuje s položajem družine na trgu delovne sile moške ni treba šteti kot glavo gospodinjstva glavo je treba določiti kot člana družine ki je najbolj zavezan trgu delovne sile.

-če bi bilo nejasno kdo je najbolj vključen v trg delovne sile bi bilo težko določiti v kateri razred spadajo.

- Na podlagi oksfordske študije Goldthorpe trdi da velika večina zaposlenih žensk enkrat ali večkrat zapusti službo. moške so tisti, ki so najbolj zavezani delu.
- zanika obstoj velikega števila razredno mešanih družin, v katerem bi ženska pripadala višjemu razredu mnoge družine se zdijo takšne ker je bil razred žene neustrezno določen te ženske imajo neugoden tržni položaj, nižjo plačo, bolj verjetna izguba delovnega mesta. Služba ženske ne ponuja družini življenjskih možnosti srednjega razreda.

Kritike Goldthorpa

-Health in Britten upoštevanje ženskih del daje drugačne rezultate

-nekatera nemanualna dela za ženske ne dajejo velike prednosti pred moškimi ženske ki delajo v trgovinah, uslužnostnih dejavnostih nimajo tega kar bi bilo primerno označevati kot poklice srednjega razreda.

-družine kjer imajo ženske nemanualno delo je treba šteti med razredno mešano družino

-Michelle Stanworth moške in žene je treba razporediti po razredih kot posameznike in ne kot del družinske enote v družini so možne neenakosti (če ima mož na razpolago več denarja kot žena)

Posamezniki in družine kot enote stratifikacije

-Rose in Marshall razredne akcije ki se jih lotevajo ženske so bolj pogosteje z razredom njihove družine kot pa lastnim razredom

-razredne usode so bolj pod vplivom razreda posameznice kot pa razreda njene družine manj možnosti za družbeno mobilnost navzgor

-pristop ki jemlje kot enoto analize posameznika je legitimen tako kot pristop ki jemlje kot temeljno enoto družine pomembna sta oba pristopa

3.Revščina

Uvod

-revščina □ nanaša se na neko nezaželeno stanje □ posamezniki ali skupine ki živijo v revščini so potrebni pomoči da bi spremenili svoj položaj.

-treba bi bilo najti rešitve:

- ★ prepoznavanje kot zahteva definicija
- ★ ocena razsežnosti problema kar pomeni oblikovanje načinov kako ga merimo
- ★ opredelitev in izmera ter odkrivanje vzroka

Definicija in merjenje revščine

-tri glavna področja nesoglasij o temeljnih načelih na katerih bi lahko slonel merilni pripomoček

Absolutna in relativna revščina

- absolutno revščino merimo glede na sredstva za preživetje (fizično ohranjanje življenja)
- zagovorniki relativne revščine trdijo da se mora definicija nanašati na standarde določene družbe v določenem času. □ črta ki loči reveže od ostalih članov družbe se bo preminjala glede na premoženje družbe

Materialna in večkratna deprivacija

-ali lahko revščino definiramo z materialnega vidika ali mora biti definicija širša

-revščina sestoji iz pomanjkanja materialnih dobrin □ pomanjkanje denarja potrebnega za nakup dobrin ki veljajo za ustrezne pri vzdrževanju sprejemljivega življenjskega standarda.

-nekateri revščino obravnavajo kot obliko večkratne deprivacije □ sklepajo da bi lahko med vidike revščine prištevali neprimerne možnosti izobrazbe, neugodne delovne pogoje, nemoč

Neenakost in revščina

-določeno zmanjševanje neenakosti je nujno potrebno za zmanjševanje revščine

-minimalni standard (mejo revščine) ki bi bila pod povprečnim dohodkom je možno ugotoviti □ REVNE lahko opredelimo kot tiste katerih dohodki ali sredstva so daleč pod povprečjem družbe, nimajo sprejemljivega življenjskega standarda.

Absolutna revščina

-pomeni sodbo o osnovnih človeških potrebah in jo merimo z vidika sredstev potrebnih za ohranjanje zdravja in fizične zmogljivosti.

-pogosto je znana kot revščina sredstev za preživetje □ temelji na oceni minimalnih zahtev po sredstvih za preživetje.

-tisti ki uporabljajo absolutne meritve omejujejo revščino na materialno deprivacijo

-mnogi znanstveniki so skušali operacionalizirati koncept absolutne revščine □ Drewnowski in Scott sta operirala temeljne fizične potrebe:

- ☉ prehrana – merjena z dejavniki (zaužitje kalorij, beljakovin)
- ☉ bivališče – merjeno s kakovostjo bivališča in stopnjo prenaseljenosti
- ☉ zdravje – merjeno z dejavniki (stopnja otroške umrljivosti...)

-nekateri koncepti absolutne revščine z uvajanjem ideje temeljnih kulturnih potreb presegajo pojem sredstev za življenje in materialno revščino (Drewnowski & Scott □ izobraževanje, varnost, prosti čas, rekreacija)

Kritike koncepta absolutne revščine

-temelji na domnevi da obstajajo minimalne osnovne potrebe za vse ljudi v vseh družbah □ šibek argument

-Peter Townsend □ težko bi bilo definirati prehranske potrebe ne da bi upoštevali vrste in zahteve poklicev in potrebe po prostem času v družbi

-koncept absolutne revščine je težje zagovarjati če vključimo idejo temeljnih kulturnih potreb (te potrebe se razlikujejo od časa do časa, od kraja do kraja) □ vsak poskus absolutnih standardov je obsojen na propad

- definicije primerne oskrbe ostarelih so se spremenile (z vidika varnosti)
- na zahodu merijo revščino po št televizij, kinematografov, parkov, igrišč na prebivalca
- vsak absolutni standard kulturnih potreb delno temelji na vrednotah raziskovalcev ki do neke stopnje odsevajo njihovo lastno kulturo.

Življenjska košarica in revščina

- pogost pristop k merjenju revščine je uporaba instituta ki ga imenujemo življenjska košarica. □ izračunamo ceno nakupov ki so nujno potrebni za dvig posameznika ali družine iz revščine
- Seebom Rowntree- izvedel eno najznamenitejših študij □ institut življenjske košarice je temeljil na nečem kar je zelo podobno absolutni opredelitvi revščine □ v njegovem delu življenjska košarica temelji na bolj relativni opredelitvi revščine.

Seebom Rowntree – trendi v revščini v Veliki Britaniji

- Rowntreejeva metoda opredeljevanja in merjenja revščine je najbolj podobna uporabi absolutne in materialne opredelitve
- mejo revščine je postavil glede na minimalno tedensko vsoto denarja ki je bila nujna da je omogočila družinam vse potrebno za zdravo življenje
- v kasnejše študije je vključil še nekatere stvari ki niso bile nujno potrebne za preživetje
- vzroki za revščino so se zelo spremenili □ neprimerne plače,
- prepričanje da je delovanje državne blaginje porazdelilo premoženje od bogatih k revnim in znatno dvignilo življenjski standard delavskega razreda.
- veliko kritik na njegov koncept revščine življenjskih sredstev in pokazatelje ki jih je uporabil za merjenje revščine
- Martin Rein □ nerealni domnevi o družbenem proračunu kjer ne gre nobena stvar v nič in o velikem znanju kako nakupovati in kuhati
- Rowntreejeve ocene ne upoštevajo dejstva da večina delavskega razreda porabi za hrano manjši odstotek svojega zaslužka kot mu sredstva dopuščajo
- izbor stvari potrebnih za zdravo življenje je temeljil na njegovem lastnem mnenju in mnenju strokovnjakov ki se je posvetoval
- predpostavke kot so počitnice se je približal nekaterim zagovornikom relativne revščine
- vedno višji življenjski standard in izboljševanje v državni podpori dosegljive tistim z majhnim zaslužkom so zožile reveže.

Jonathan Bradshaw, Deborah Mitchell in Jane Morgan – uporabnost koncepta življenjske košarice

- priznavajo da ima pristop življenjske košarice, ki ocenjuje potrebščine nujne za beg iz revščine določene meje □pristopi ki temeljijo na življenjski košarici so koristni, ker usmerjajo pozornost na vsoto ki jo dobivajo prejemniki socialne podpore
- družine so na ravni dohodka (hrana, darila, izposojanje in dodatno delo, obleke) imele nizek življenjski standard –niso si mogli privoščiti počitnic, le letno kak izlet □ niso si mogli privoščiti obiska kina, kupovanje knjig, revij koles, vzdrževanja avta je bilo predrago
- jedli so otroško hrano ki pa je vsebovala premalo železa in kalcija vsi člani družine so uživali premalo balasta in preveč maščobe
- Spicker □ pristop Bradshawa in sodelavcev ima svoje omejitve □ poudarjal je kakovost življenja ne določa ljudi kako zapravijo denar
- pristop življenjske košarice vedno vključuje nekaj sodb o tem kaj potrebščine so □ Spicker zagovarja zbiranje podatkov o tem kaj ljudje v resnici zapravijo ne pa o tem kaj strokovnjaki menijo da bi naj zapravili

Relativna revščina in deprivacija

- zavrgli so absolutne in materialne standarde revščine ki so se soočali s problemi ki so z njimi povezani □ opredelili in merili so revščino v okviru standardov, specifičnih za določen kraj v določenem času
- Mencher □ argument za relativne standarde sloni na predpostavki da postanejo standardi v praksi tako spremenljivi, da nobena definicija potrebe ne zadovolji stalno spreminjajočih se pričakovanj
- voda, hladilni, avto, pralni stroj so najprej postali udobje nato potreba

-Townsend vsaka opredelitev revščine je povezana s potrebami in zahtevami spreminjajoče se družbe
-sociologi ki zagovarjajo koncept relativne revščine verjamejo da obstaja revščina tudi tam kjer so načina življenja družbe ki ji pripadajo.

Peter Townsend – revščina kot relativna deprivacija

-vodilni zagovornik opredelitve revščine z vidika relativne deprivacije oz. prikrajšanosti poudarja da bi morala biti revščina definirana v odnosu do standardov določene družbe v določenem času
-revščina ne vključuje le preprostega pomanjkanja materialnih dobrin

Državni standard

-na državnem standardu revščine temeljijo uradne statistike Townsend izračunava ga na podlagi ravni dodatnega denarnega nadomestila vsi ki so pod to ravno so revni
-ne obravnava ga niti kot družbenega niti kot znanstvenega nanj gleda kot na poljubno definicijo neke vlade poudarja da se to spreminja v odnosu do povprečnega dohodka prebivalstva

Relativni dohodkovni standard revščine

-Townsend relativni dohodkovni standard revščine temelji na identifikaciji tistih gospodinjstev, katerih dohodek pade daleč pod povprečjem med gospodinjstvi z isto sestavo.
-tisti ki so 50% pod povprečjem štejejo za revne tisti ki pa so 80% pod povprečjem pa živijo na robu revščine
-definicija ima to prednost da je resnično relativna ko se spreminja prihodek se spreminja tudi meja revščine

- poudarja da je točka na kateri je postavljena meja revščine poljubna
- neenakost in revščina nista isto
- s pojmom revščino so zajeti več kot le materialni problemi revščina pomeni način življenja ki je povezan z materialnim pomanjkanjem ne pa samo materialno pomanjkanje.

Relativna deprivacija

Townsend revščino lahko objektivno opredelimo z vidika koncepta relativne deprivacije
-družba je tista ki določa človekove potrebe (vpliv na količino energije pri delu, kakšna vrsta hrane je na voljo- prek kulture vpliva na vzorce porabe hrane)
-pri razvijanju pojma relativne deprivacije sklepa da bi morali in njem razmišljati glede na sredstva ki so posameznikom in gospodinjstvom na voljo, ter na način življenja ki določa kako ta sredstva uporabiti
-ni dovolj da se pri preučevanju revščine omejimo na potrošnjo temveč je treba preučiti kako razpoložljiva sredstva vplivajo na udeležnost v življenjskem slogu skupnosti. revščina pomeni nezmožnost za udeležbo v uveljavljenih družbenih aktivnostih, ki veljajo za normalne
-posameznik trpi deprivacijo če si ne more privoščiti niti najcenejše oblike takšnih aktivnosti
-posameznike, družine in skupine neke populacije imenujemo revne takrat ko jim primanjkuje sredstev da bi imeli različne vrste prehrane, sodelovali pri aktivnostih, imeli življenjske pogoje in zabavo ki so običajni.

Indeks deprivacije

-zajemal je skupno 60 posebnih vrst deprivacije ki so se nanašale na prebivališča, prehrano, oblačila, elektriko, okolje...
-čim bolj je neko gospodinjstvo trpelo zaradi deprivacije tem višji je bil rezultat
-Townsend našel je prag pod katerim je količina deprivacije nenadoma hitro narasla
□dohodke za katere je menil da so nujno potrebni je prilagodil za vsako družino glede na zaposlenost staršev, invalidnost, starost otrok in številčnost tako je menil da to velja za znanstveno in objektivno opredelitev
-profesionalci in menedžerji, ki so zaposleni in živijo sami je manjša verjetnost da postanejo revni kot tisti otroci nemanualni delavci, ki so pogosto izpostavljeni nezaposlenosti, boleznim.

Kritike Townsendovih zgodnjih raziskav

- David Piachaud □ indeks na katerem temeljijo Townsendove statistike je neustrezen-□ nejasno je v kakšni zvezi z revščino so in kako so bile izbrane.
- Dorothy Wedderburn □ Townsendova odločitev da nekatere točke vključi druge pa ni je samosvoja. □ indeks obravnava kot odraz Townsendovega osebnega manjenja.
- Piachaud □ izbira točke pri kateri je možno pobegniti iz revščine je poljubna □ če bi se vsi vedli enako nikogar ne bi mogli označiti za prikrajšanega □ to bi pomenilo uniformnost v vedenju ljudi saj Townsend ni poskušal odkriti ali je bila neka odločitev odvisna od izbire ali od pomanjkanja denarja.
- Amartya Sen □ relativna deprivacija, tudi če vključuje vse možnosti, ne more biti edina podlaga koncepta revščine-
- jedro absolutne deprivacije odraža ugotovitve o stradanju, podhranjenosti in vidnem trpljenju v diagnozi revščine, ne glede na relativni položaj.
- strinja se z dejstvom da se sredstva ki jih potrebujemo da se izognemo absolutni deprivaciji razlikujejo od družbe do družbe
- pristop relativne deprivacije dopolnjuje ne pa nadomešča analizo revščine z vidika absolutnega pomanjkanja
- Townsend □ Senovo osredotočenje na absolutno deprivacijo je politično nevarno. □ socialno podporo zmanjšuje na minimum □ ne ponuja nobene jasne opredelitve absolutne deprivacije ~> uporablja različne izraze (stradanje, podhranjenost, lakota) da bi opisal položaje v katerih ljudje nimajo zadovoljenih osnovnih življenjskih potreb
- ne ponuja nobenega jasnega kriterija po katerem bi ugotovil kdaj je prehrana ljudi neustrezna in zato živijo v revščini
- v tretjem svetu absolutna deprivacija ostaja resen problem □ vse raziskave potekale tam (Sen)

Londonška študija

- materialna deprivacija** □ pokriva deprivacijo v prehrani, oblačilih, bivališču, hišnih pripomočkih, okolju, lokaciji in delu
- družbena deprivacija** □ pokriva pomanjkanje pravic v zaposlitvi, deprivacijo v družinskih aktivnostih, pomanjkljiva integriranost v družbo, rekreacijska in izobrazbena deprivacija
- Townesen in sodelavci □ pri merjenju prehranske deprivacije so uporabili različne vprašalnike za ljudi
- objektivno deprivacijo** so merili z uporabo indeksa deprivacije
- subjektivno deprivacijo** – so merili tako da so ljudi spraševali o stopnji dohodka, ki bi ga njihovo gospodinjstvo potrebovalo da bi pobegnilo revščini.

Londonške ugotovitve

- samske osebe dobijo višja nadomestila
- samoocene so koliko denarja gospodinjstva potrebujejo, da pobegnejo revščini
- Townsend in sodelavci □ njihova ocena praga revščine je v groben enaka kot ocena populacije, ki so jo raziskovali. □ dodatno denarno nadomestilo je neustrezno, potrebovali bi večjo osnovno socialno podporo da bi ubežali revščini

Joanna Mack in Stewart Lansley – revna Britanija

- upoštevala sta številne metodološke kritike Townsenda iz ust sociologov
- opredelila sta revščino na relativen način in skušala meriti razširjenost revščine na neposreden način
- skušala razlikovati med načinom življenja ki si ga ljudje niso mogli privoščiti in tistim ki ga niso želeli izbrati.
- sprejela sta Piachaudovo trditev da lahko nekateri ljudje dosežejo nizek rezultat po indeksu deprivacije zaradi svojega okusa
- menila da je ocena teh stvari (avto, stanovanje...) v veliki meri odvisna od tega kje ljudje živijo.
- pomanjkanje tv prav tako nista upoštevala ker je majhno št tistih ki ga nimajo

Javno dojetanje potrebščin

-Mack in Lansley □ izbrala sta stvari ki naj bi jih vključevali v indeks □želela sta se izogniti obtoževanjem da je njuno izbira samovoljna □ zavrne sta možnost da bi osnovne potrebe določili strokovnjaki

-standarde družine lahko merimo s čimer lahko pridobimo bolj objektivno podlago za opredeljevanje relativne deprivacije

-trdila da sta odkrila visoko stopnjo soglasja o tem kaj velja za potrebščino □ neka stvar postane potrebščina ker jo večina prebivalstva oceni kot tako

-začela meriti razmah revščine, ki sta jo opredelila kot vsiljeno pomanjkanje družbeno dojetih potrebščin

-pokazala sta na številne vladne odločitve ki so povzročile da so prejemniki podpor še revnejši □ nekateri politični ukrepi vlade so povečali obseg revščine □ nezaposlenost se je povečala, denarna nadomestila za kratkoročno nezaposlene je vezana na dohodek pa je bila ukinjena

Sledeča študija

-izvedena leta 1990 □ spremenilo □ tedenski izleti z otroki, prijatelji otrok na obisku enkrat na 14 dni, boljše obleka in telefon se je zdelo nujno več kot polovici prebivalstva

-dodelali nekaj točk ki so se večini zdele pomembne:

- sodoben standard opremljenosti doma
- prihranek vsaj 10 funtov na redno
- zavarovanje predmetov v domu
- sodelovanje v zunajšolskih aktivnostih za otroke
- vsakodnevno sveže sadje in zelenjava

Spremembe med letoma 1983 in 1990

-študija iz leta 1990 je pokazala, da je revščina zelo narasla □št tistih ki jih manjka dve do tri potrebščine glede na Mackove in Lansleya živijo v revščini.

-naraslo je tudi število ljudi ki živijo v hudi revščini. (manjka jim sedem ali več stvari s seznama)

-povečanje števila revnih je v veliki meri posledica sprememb v sistemu podpor:

- ★ pokojnine so se spreminjale glede na cene in ne glede na plače □ zaposleni so postajali premožnejši upokojenci pa relativno revnejši
- ★ invalidna in denarna podpora sta padli daleč pod povprečno plačo
- ★ več revnih samohranilcev
- ★ mnoge revne je prizadela menjava posameznih plačil s socialnim fondom

Kritike Mackove in Lansleya

-več stvari ko vključujemo kot potrebščine več bo revnih

-vplivala sta na ugotovitve s tem ko sta opredelila revščino kot pomanjkanje treh ali več stvari

-Piachud opozarja na problem posameznikov, ki porabljajo svoj denar za stvari ki ne veljajo za potrebščine (cigareti) □ meni da bi bilo treba ugotoviti kakšen presežek če sploh je treba nameniti za stvari ki niso nujno potrebne

-Robert Walker □ poskuša preseči problem sodb strokovnjakov s poskusom demokratizacije procesa ugotavljanja potrebščin

-Mackova in Lansleya □ vprašanim ne dajejo možnosti da bo določili kakšno kakovost dobrin in uslug ljudje potrebujejo.

-ne dajeta nobene priložnosti, da bi vključevali stvari o katerih niso bili vprašani, niti možnosti da bi o vključeni stvareh razpravljali

-Walker □osnovnih potreb ne bi smeli določati niti skupina strokovnjakov niti neka raziskovalna metoda ampak skupina navadnih ljudi

-tako bi definicija revščine temeljila na pristnem soglasju vzorca populacije ne pa na večinskem volilnem sistemu.

-člani javnosti se ne bi strinjali o minimalno sprejemljivem življenjskem standardu.

Uradne statistike o revščini

-ZDA ima uradno mejo revščine

-statistike o uradni revščini ali nizkih dohodkih ne temeljijo nujno na prefinjenih socioloških definicijah revščine □ statistike v različnih državah različno izračunavamo.

- nudijo dragocene podatke o obsegu revščine oz o nizkih dohodkih

-nakazujejo kako je revščina razporejena po različnih družbenih skupinah

Britanske statistike

Statistike o družinah z nizkimi dohodki

-podatke o družinah z nizkimi dohodki je najprej objavil oddelek za zdravstveno in socialno varnost Inštitut za finančne študije je neodvisen raziskovalni inštitut □ s pomočjo ekstrapolarizacije je izračunaval podatke o družinah z nizkimi dohodki

-nizki dohodki merijo št družin ki prejema različne stopnje dohodka v odnosu do državne socialne podpore glede na premoženjske razmere

-osnovna državna podpora glede na premoženjske razmere se je najprej imenovala državna pomoč kasneje denarna podpora

-Seebohm Rowntree □ trdil da je sam zasnoval osnovne stopnje podpor glede na indeks

-Field □ stopnja samskih žensk oz moških je postavljena na 66 %

.denarno pomoč in njene kasnejše inačice izplačujejo tistim, ki lahko izkažejo svoje nizke dohodke □ zagotovila naj bi osnovni minimalni dohodek tistim ki so trpeli materialno pomanjkanje

Prednosti in slabosti statistik družin z nizkimi dohodki

-oddelek za socialno varnost se je odločil da bo prenehal objavljati statistike o revščini

★ dokazoval je da se stopnje podpor uporabljajo za oboje : □ merjenje revščine in za zmanjševanje revščine □ če država zviša stopnje ugodnosti je več ljudi v kategoriji družin z nizkimi dohodki

★ Uporaba družine kot enote za analizo preveč poudarja razširjenost nizkih dohodkov □ mnoga gospodinjstva so imela pod streho več ko eno družino □ to lahko pomaga zmanjšati nizke dohodke

★ Veliko stopenj podpor bi lahko veljalo za preveč radodarno merilo nizkih dohodkov

-Christopher Giles in Steven Webb- z inštituta finančne študije v teh kritikah ne vidita opravičila za opuščanje statistik:

□ Poudarjata da je mogoče prilagoditi podatke tako da bi upoštevali spremembe v resničnih vrednosti podpor

□ Menita da je druga kritika bolj resna a kateri koli podatki o revščini bodo zagotovo naleteli na problem distribucije sredstev znotraj gospodinjstva

□ Tretjo kritiko sta zavrgla kot nepomembno

-opustitev teh podatkov bi se zdela kot ciničen poskus prikrivanja širjenja revščine kot posledica vladne politike

-Giles & Webb hvalita to merilo zaradi preprostosti ki omogoča da lahko upoštevamo velikost gospodinjstva.

Trendi v družinah z nizkimi dohodki

-med letoma 1979 in 1989 je viden porast pri odstotku ljudi ki živijo na ravni podpor ali pod njo

-št. upokojencev z dodatnim nadomestilom oz denarno podporo je upadalo, povečalo pa se je št staršev samohranilcev, parov z otroki, nezaposlenih in tistih ki prejema podpore zaradi dolgotrajne bolezni □ posledica večjega št. samskih ljudi brez otrok z zelo nizkimi dohodki

-med letoma 1979 in 1989 se je stopnja dodatnih denarnih pomoči povečala

Brezdomstvo

- ljudje ki živijo v ustanovah kot so dom za ostarele, dom s polno oskrbo, bolnice, zapori, brezdomci so izključeni iz statistik
- brezdomstvo se je skoraj potrojilo vse te skupine naj ne bi bile izključene iz statistik čeprav bi porast brezdomstva prinesel pomembno razliko v izračunih revščine če bi vanje bili vključeni brezdomci
- sklepali so da nekateri brezdomci trpijo absolutno revščino saj nimajo niti ustreznega bivališča

Gospodinjstva s podpovprečnim dohodkom

- temeljijo na dohodkih gospodinjstev pred in po odšteti stroških bivanja, prilagojenih glede na velikost gospodinjstva
- omogoča da izračunamo št. gospodinjstev ki so pod različnimi stopnjami glede na povprečni dohodek
- omogoča primerjavo trendov v dohodkih bogatejših in revnejših delov prebivalstva
- nudijo uporabno merilo s katerim lahko ugotovljamo neenakost v dohodkih, uporabimo pa jih lahko tudi kot enega izmed načinov merjenja relativne revščine
- podatki so koristni ker so vsestranski in niso vezani na stopnje podpor, na katere vplivajo politične odločitve
- Giles & Webb opažata da podatki niso bili namenjeni merjenju revščine ampak preprosto merijo porazdelitev dohodka
- take statistike nudijo podatke o neenakosti □ neenakost pa je pomemben vidik relativne definicije revščine

Trendi v porazdelitvi dohodka

- Aliss Goodman in Steven Webb uporabljata podatke iz raziskave družinske potrošnje □ ta raziskava vključuje podatke izračunane pod odšteti stroških bivanja □ kažejo porast
- porast so povzročili znatni premiki v porazdelitvi dohodkov
- realni dohodek se je povečal □ vse skupine revnejše od povprečja so imele podpovprečen porast □ najrevnejši pred plačilom stroškov je imelo majhen porast
- Giles in Webb □ delež nezaposlenih je narasel
- vse večja skupina na dnu so plačniki hipotek, ki so imeli razmeroma visoke dohodke a so bili njihovi stroški bivanja taki visoki da jim je ostalo malo denarja ko so plačali hipoteko

Uradne statistike in trendi v britanski revščini – sklep

- vsi uradni podatki kažejo da je revščina narasla
- več ljudi živi na ali pod stopnjo ki je določena za pridobitev podpore glede na premoženjsko stanje
- več jih zasluži več kot 50 % povprečnega dohodka
- delež prebivalstva ki živi na stopnji podpor iz leta 1979 ali pod njo se je malo spremenil □ količina brezdomcev se je povečala □ absolutna revščina se je vrnila

Revščina – mednarodne primerjave

Revščina v Evropski skupnosti

- za merjenje uporabljajo povprečni dohodek držav ES v celoti □ zadeva delež prebivalstva z dohodkom nižjim od 40 % povprečja ES
- če izračunamo revščino glede na gospodinjstva se je slika precej spremenila
- podatki v 80-tih kažejo na velik porast v VB. V drugih evropskih državah se je zmanjševala
- revščina po gospodinjstvih v VB naraščala □ zmanjšani delež vladne porabe za socialne izdatke

Indeks revščine v ZDA

- indeks revščine temelji na minimalnih stroških ustrezne prehrane, pomnoženih s tri, saj ocenjujejo da porabi povprečna revna družina za hrano tretjino dohodka
- mejo revščine postavljajo glede na minimalni dohodek, ki je potreben za nakup življenjsko potrebnega blaga in storitev
- predsednikova komisija navaja več kritik na račun indeksa revščine
 - * Ne odseva sodobnih določil o razumnih življenjskih standardih □ minimalni dohodek ocenjen na družino, da bi se obdržala nad mejo revščine, ne dovoljuje mnogih dobrin in uslug, ki jih imajo prebivalci za nujne

- ✱ Vsota za življenjsko raven blaga in storitev ne predvideva stroškov za zdravstveno oskrbo ali zavarovanje in nakup pohištva
- ✱ Denar namenjen prevozu ne bi pokrival niti dnevnega prevoza na delo in iz njega
- ✱ Posebno kritična je do vsote namenjene za hrano – odmev na tiste kritike ki so se nanašale na Rowntreejevo vsoto potrebno za hrano

-tisti standardi ki jih določa uprava za socialno varnost bodo pokazali izginotje revščine

-revščino merimo z absolutnim standardom ki temelji na razmerjih iz leta 1955

-bogatejši postajajo še bogatejši revni pa še bolj revnejši

Družbena porazdelitev revščine

-možnosti da je nekdo reven niso enakomerno porazdeljene

-nekatero skupino bolj nagnjene k temu da bodo revne kot druge

Ekonomski in družinski status

- ✱ tveganje revščine na ekonomski in družinski položaj v VB temelji na številu posameznikov in gospodinjstev ki prejema manj kot 50% povprečnega dohodka
- ✱ udeležba na trgu delovne sile se v smislu polne zaposlitve zmanjšuje tveganje revščine – upokojujev in nezaposlenost zelo povezana z revščino
- ✱ samohranilstvo vodi k visokemu tveganju revščine – vsak drugi roditelj samohranilec je reven

Spol in revščina

-večina podatkov o revščini ni razdeljena na spol – temelji na gospodinjstvih – št. moških in žensk, ki živijo v revščini je možno oceniti če uporabimo podatke o deležu moških in žensk v gospodinjstvih z določenimi ekonomskimi in družinskimi statusi

-dohodek v gospodinjstvih ni enakomerno porazdeljen – ženske imajo manjše samostojne dohodke kot moški in nobenega jamstva ni da bodo v celoti delile dohodke svojih mož ali partnerjev

-Berthoud – večje št žensk v revščini je deloma posledica značilnosti:

- ✓ ženske imajo manj verjetno službene pokojnine in dohodke od investicij
- ✓ poročene ženske manj verjetno delajo kot poročeni moški
- ✓ več žensk kot moških se zanaša na podpore kot glavni vir dohodka
- ✓ straši samohranilci so zelo ranljivi na revščino in velika večina teh je žensk – tudi večina upokojujev je žensk

-Caroline Glendinning & Jane Millar – razlage zakaj so ženske bolj revne od moških

- ✱ ženske so na trgu delovne sile v slabšem položaju – obravnavajo jih kot sekundarne delavce, njihova primarna vloga je doma – več časa preživijo zunaj trga delovne sile – imajo le honorarno delo – zaposlitev poročenih žensk je manj pomembna kot mož – od njih se ne pričakuje da bodo zaslužile družinsko vsoto, dovolj da bi vzdrževale otroke
- ✱ ženske so v dostopu do socialnih podpor v slabšem položaju – mnoge ženske skrbijo za bolne in starejše ter za to dobivajo malo plačo – veliko žensk ne ustreza pogojem za odpravnino in podporo za nezaposlene
- ✱ moški po navadi razpolagajo z večino družinskih virov (v družini)

-Glendinning in Millar – vzroki za revščino med ženskami so posledica zapletenih povezav, ki se med seboj krepijo in ki izvirajo iz omejevanja žensk zaradi sedanje spolno zaznamovane delitve dela

Etničnost in revščina

-Amin in Oppenheim navajata študijo ki je bila izvedena v Islingtonu

- v študiji so poskušali z uporabo pokazateljev, kot so prehrana, delovni pogoji, hišni pripomočki, obleka in bivališče v posameznem kraju neposredno izmeriti materialno deprivacijo

37% Afro-karibčanov, 25% Azijcev in 47% Ircev trpi materialno deprivacijo v primerjavi s 33% belcev.

Individualistične in kulturne teorije revščine

Individualistične teorije

-krivdo za revščino so valili na reveže same, ker niso mogli ali pa niso hoteli ustrezno poskrbeti za lastno blaginjo. □ s tega vidika niso bile odgovorne niti družba niti družbene skupine. □družba ne bi smela biti odgovorna niti za potešitev potreb revnih.

-takšne individualistične teorije so bile razširjene v 20. St

Herbert Spencer – »malopridno življenje«

-zavračal je poglede tisti, ki so kazali sočutje do »ubogega človeka«, ki je živel v revščini.

-po njegovem gre po navadi za »slabega človeka« enega izmed ničvrednežev, potepuhov, pijancev, kriminalcev

-za njega je nenavadno pomagati tistim, vključenim v malopridno življenje, da bi se izognili posledicam svojih dejanj. □ ključ do razlage zakaj so nekateri postali revni leži v preučevanju njihovega moralnega značaja.

- meni, da če bi zakon o revnih ali sistem države blaginje zagotovila revnim več kot absolutno najmanjšo vsoto bi se razpasla lenoba in padla bi morala.

- močno je verjel v evolucijske ideje □ slabotni, nesposobni in leni bi morali biti obsojeni na življenje v revščini- □revščina je za družbo nujna saj brez nje ne bi bilo spodbude za delo.

»Žicarji«

-Peter Golding in Sue Middleton menita, da obstajajo številne zgodbe o tem kako tisti ki živijo s socialno podporo, uživajo udobno, celo razsipno življenje na računa davkoplačevalcev.

-sociologi obravnavajo revščino kot značilnost družbene skupine ne pa kot značilnost posameznikov. □ nezadostnost države blaginje oz. struktura družbe same je tisto kar je krivo za obstoj revščine sredi izobilja.

Nova desnica – kultura odvisnosti

-Hartly Dean in Peter Taylor – Gooby □ kritizirata idejo kulturne odvisnosti, prepoznavata njene glavne značilnosti:

- kultura odvisnosti sklepa, da ljudje pogosto ravnajo tako, da jih racionalna preračunljivost spodbuja k trudu, ki je potreben, da bi zagotovili nagrade.
- do neke mere na ljudi močno vplivajo ljudi okoli njih, še posebno tisti v isti soseščini. Če v nekem okolju malo ljudi hodi na delo se mogoče ostalim tudi ne bo ljubilo iti delat.
- Kultura odvisnosti ima moralne razsežnosti □ povzdiguje vrline trdega dela in zanašanja na lastne moči ter zaničuje odvisnost od drugih in lenobo. □ dobrobit posameznikov najbolj zaščitimo in podpiramo, ko jim pomagamo, da so neodvisni.

-David Marsland □je sprejel filozofijo nove desnice in za razlago revščine uporabil nekatera razmišljanja, na katerih temelji koncept kulture odvisnosti.

David Marsland – revščina in radodarnost države blaginje

-sklepa, da nizek dohodek ni posledica posameznikovih pomanjkljivosti temveč radodarnost države blaginje.

-kritičen do **univerzalnega zagotavljanja blaginje** □ socialnih ugodnosti za vse člane družbe ne glede, če imajo visoke ali nizke dohodke.

-pričakovanje, da bodo družba, država, vlada skrbeli za naše probleme nas zvabi v to, da se odrečemo družbeni odgovornosti

-dokazuje, da države blaginje spodbujajo človekovo nezaposlenost: norčujejo se iz tekmovanja in nas odvrtaajo od samo izpopolnjevanja s pomočjo izobraževanja □ z večanjem javne porabe jemljejo denar gospodarskim investicijam in torej slabijo ustvarjanje bogastva

-ne verjame, da bi bilo treba umakniti vse ugodnosti □ ugodnosti bi morale biti omejene na tiste, ki jih resnično potrebujejo in ki si ne morejo pomagati sami. □ namenjene bi morale biti skupinam (bolnim, invalidnim)

-odvisnost od ogromne, centralizirane birokracije države blaginje slabi vitalnost družine, lokalno skupnost in prostovoljnih združenj □kritiki univerzalno zagotovljenih ugodnosti ne krivijo revnih,□

revni so glavne žrtve zmotnih idej in destruktivne politike, ki jim jo vsiljujejo paternalistični, socialistični in privilegirani člani profesionalnega novega razreda.

Bill Jodran – prednosti univerzalnih ugodnosti

- dokazuje da se Marsland moti, ko pripisuje kulturo odvisnosti univerzalnim socialnim ugodnostim.
- selektivni sistem spravi ljudi v revščino in pasivnost ter jih izključi iz možnosti ter spodbud, ki jih uživajo sodržavljeni.
- v državah ki se zanašajo na podpore glede na premoženjske razmere se razvije veliko razredno dno. □ če pripadniki razrednega dna sprejmejo nizko plačano delo, izgubijo podporo in pravico do brezplačnih uslug in so lahko tako še na slabšem
- misli da revščina ne izvira iz preveč velikodušnega državnega sistema temveč da jo povzroča sistem, ki je preveč skop
- edina rešitev revščine □ univerzalne ugodnosti, ki bi pripeljale vse na neko sprejemljivo stopnjo –to bi ljudi rešilo odvisnosti.

Hartley Dean in Peter Taylor – Gooby – razbitje mita

- poskusila razbiti mit o kulturni odvisnosti. □ trdita, da temelji na družbeno zasnovanih opredelitvah neuspeha in ne prepozna razlike med neodvisnimi in odvisnimi.
- posamezen človek ostaja odvisen od drugih posameznih ljudi in družbenih struktur. (delavci so odvisni od delodajalcev, potrošniki od tistih ki jim priskrbijo dobrine)
- upravičenci do ugodnosti niso v kvalitetno drugačnem odnosu do drugih članov družbe, ki so na razne načine odvisni.
- mnogi upravičenci do ugodnosti izgubijo interes do dela
- sistem socialnih podpor preprečuje nekaterim ljudem, da bi se odločili za nizko plačano službo
- podpore (denarna, družinsko posojilo) tiste ki povzročijo odpor do dela
- sistem socialne varnosti ne spodbuja kulture odvisnosti temveč oblikuje, izolira in nadzoruje heterogeno populacijo odvisnih proti njihovi volji.

Kultura revščine

- življenjski slog revnih v določenih vidik se razlikuje od drugih članov družbe
- okolščine revščine so si v družbah podobne □ podobne okolščine vodijo k podobnim odzivanjem
- koncept kulture revščine □ relativno jasne subkulture revnih z lastnimi normami in vrednotami.
- ideje kulture revščine razvije Oscar Lewis □ kultura revščine = vzorec življenja, ki se prenaša iz generacije v generacijo

Vzorec življenja

- vzorec življenja, ki usmerja vedenje, ima kultura revščine naslednje elemente:
 - * **individualna raven** □ močan občutek marginalnosti, nemoči, odvisnosti, manjvrednosti – močna usmerjenost v sedanost z razmeroma malo sposobnosti za odlaganje ugodja- vdanost v usodo, fatalizem
 - * **raven družine** □ značilna prosta zveza ali sporazumne poroke – pogosto zapuščanje mater in otrok, visok delež ločitev in zapustitev s strani moškega kot glave družine
 - * **raven skupnosti** □ pomanjkanje učinkovite participacije in integracije v glavne institucije širše družbe.- niso člani političnih strank, navadno sodelujejo v ustanovah države blaginje □malo uporabljajo banke, bolnice, veleblagovnice □ družina edina institucija v kateri neposredno sodelujejo

Ohranjanje revščine

- kultura revščine je odgovor revnih na njihovo mesto v družbi
- Lewis □ reakcija revnih na njihovo marginalno pozicijo v razredno razdeljenih in visoko individualistični družbi
- kultura revščine privzema moč kulture, saj njene značilnosti usmerjajo delovanje, ki ga revni ponotranjijo in prenašajo z ene generacije na drugo.
- kultura revščine teži k ohranjanju revščine□ njene značilnosti lahko obravnavamo kot mehanizem, ki revščino vzdržujejo:

- ★ odnosi fatalizma in resignacije vodijo k sprejemanju položaja, medtem ko nezmožnost revnih, da bi se pridružili sindikatom slabi njihovo potencialno moč.
- ko je kultura revščine enkrat vzpostavljena se ohranja iz generacije v generacijo
- Lewis □ kultura revščine najbolj opisuje in razlaga položaj revnih v kolonialnih družbah □ v razvitih kapitalističnih in socialističnih družbah kultura revščine ne obstaja, je slabo razvita ali pa prizadene malo št. ljudi.
- drugi sociologi □ dokazujejo da lahko idejo kulture revščine pripisujemo večini revnih v razvitih industrijskih družbah
- Michael Harrington □ obstaja jezik revnih, psihologija revnih in pogled na svet z vidika revnih □ biti reven pomeni biti notranji tujec, rasti kulture, ki je radikalno drugačna od tiste ki prevladuje družbi

Subkultura nižjega razreda

- Walter B. Miller □ sklepa, da ima ameriški najnižji razred- najnižji sloj delavskega razreda – posebno subkulturo s sebi lastnim nizom **osrednjih teženj** □ pomenijo poudarek na trdnosti moškosti, iskanje razburljivega in vznemirljivega. – sredstva za uresničevanje svojih ciljev pa temeljijo bolj na predanosti sreči in usodi kot pa na dosežkih in trudu
- poudarja idejo vrednot v večji meri kot Lewis in sklepa, da so člani nižjega razreda predani svojim osrednjim težnjam
- predstavlja podobo bolj samostojnega, za življenje sposobnega kulturnega sistema, brez dezorganiziranosti in zlomov
- meni da je kultura spodnjega razreda funkcionalna v tem, da zagotavlja potrebno prilagoditev nizko kvalificirane delovne sile □ visoka toleranca do dolgotrajne in sposobnost doseči življenjsko izpolnitev zunaj sveta dela
- subkultura nižjega razreda se ohranja in se prenaša iz generacije v generacijo □ kultura nižjega razreda je značilna tradicija s svojo integriteto in je zelo stara
- konceptoma kulture revščine in subkulture nižjega razreda sta skupna dva pomembna dejavnika:
 - ★ revne obravnavata kot drugačne od ostalega dela družbe, kot skupino s posebno subkulturo
 - ★ menita da ta subkultura ohranja revne v njihovem sedanjem položaju

Kritike

- dvomili so v dejanski obstoj revščine
- Little ugotavlja izrazito rast prostovoljnih organizacij za vzajemno pomoč in rekreacijo ki so jih v mestih organizirali revni kmečki migranti
- člani »barridas« pogosto organizirajo svoje šole, klinike, avtobuse, se močno vključujejo v politiko skupnosti
- Mangin presenečen nad zmožnostjo in dokazi za ljudsko iniciativno samopomoč in organizacijo lokalne skupnosti
- dopušča možnost, da lahko kultura revščine označuje nekatere kočarske skupnosti in siromašne mestne predele v Latinski Ameriki
- Schwartz □ subkultura v »barrios« ne ohranja in ne vzdržuje revščine
- dokazi iz razvitih industrijskih družbe sejejo še več dvomov v tezo kulture revščine in še posebno v njeno uporabo v zahodni družbi.
- Charles in Valentine □ težko je najti vzorce, skupnosti ki ustrezajo mnogim subkulturnim potezam , ki jih pogosto povezujejo z revščino □ otopelo ravnodušje obstaja, nikakor pa to ni prevladujoča podlaga skupnosti
- življenjski slog revnih je bolj raznolik
- Medge in Brown □ kulturne vrednote niso pomembne za razvoj in prenašanje deprivacije □ nič ne kaže da je deprivacija revnih posledica omejitev ki jih vsiljuje kultura

Situacijska prisila – alternativa kulturi revščine

- izraz »kultura« pomeni, da so revni svoje vedenje ponotranjili v procesu socializacije in ko je vedenje enkrat ponotranjeno, je do neke mere odporno na spremembe.
- vedenje revnih v določeni meri izhaja iz vrednot □ namiguje na odpornost proti spremembam
- Miller □ člani spodnjega razreda dajejo prednost svoji subkulturi in se ji čutijo zavezani

-Lewis in Miller □ čeprav so subkulturo povzročile okoliščine (nezaposlenost, nizki dohodki) ima subkultura skupin z nizkimi dohodki, ko je enkrat uveljavljena, svoje lastno življenje. □kultura revščine bi se lahko nadaljevala tudi če bi izginile okoliščine, ki so revščino povzročile.

-kultura revščine oz. subkultura nižjega razreda sta zelo vase zaprti in ločeni od norm in vrednot prevladujoče kulture neke družbe

Kultura proti situacijski prisili

-namesto obravnave vedenja revnih kot odgovor na ustaljene in ponotranjenje kulturne vzorce, ga mnogi raziskovalci obravnavajo kot reakcijo na **situacijsko prisilo**.

-nizki dohodki, nezaposlenost, ne pa kultura revščine silijo revne da reagirajo tako kot reagirajo

-situacijska prisila nakazuje da so revni pripravljene spreminiti svoje vedenje v odgovor na nove okoliščine

-Lewis □ razmišljanje kjer družine nižjega razreda se na različne načine odzivajo na dejstva povezana z njihovim položajem in na relativno izolacijo kot pa na zahteve kulture nižjega razreda je plodno .

-teza situacijske prisile □ revni so močno izolirani od vodilnih norm in vrednot, □revni delijo vrednote družbe kot celote, edina razlika je v tem, da velikega dela teh vrednot niso zmožni prenesti v realnost.

-argument situacijske prisile pravi da ne bodo imeli revni nobenih težav privaditi se vodilnim vzorcem obnašanja in izkoristiti ponujene možnosti, ko bodo odstranjene omejitve, ki jih povzroča revščina.

Prevladujoče vrednote

-Elliot Liebow □ moški so ali nezaposleni ali slabo zaposleni ali pa so zaposleni v slabo plačanih nekvalificiranih službah brez prihodnosti kot fizični delavci, upravljavci dvigal, hišniki, varnostniki...

-pogled na delo usmerjajo prevladujoče vrednote □ moški želijo službo z višjo plačo in položajem, vendar pa jim manjka znanja.

-Liebow □ ni časovna usmerjenost temveč njegova prihodnost je tista, ki loči moža z zakotne ulice od člana srednjega razreda.

-nesposobnost ni tisto v čemer se loči mož z zakotne ulice od članov srednjega razreda, temveč dejstvo, da nima nobenih sredstev ki bi jih lahko investiral

-posamezniki iz srednjega razreda lahko investirajo ker: imajo sredstva in zaradi verjetnosti, da se bo naložba splačala.

-kar se zdi kot kulturni vzorec je le situacijski odziv , neposredna reakcija na situacijske prisile.

Družinsko življenje in situacijska prisila

-Liebow □možje delijo vrednote vodilne kulture, na konvencionalno družinsko življenje gledajo kot na idealno in si prizadevajo igrati temu enake vloge očeta in hranilca družine □ njihov dohodek ni zadosten za podporo žene in družine, ko se vsakodnevno soočajo z neuspehi.

-**teorija o moških pomanjkljivostih** □ (neuspeh v zakonu se pripisuje moškim) ublaži neuspeh in ga na neki način spremeni v uspeh, saj na zakotnih ulicah moške pomanjkljivosti lahko prinesejo ugled in spoštovanje.

-moški se vse bolj obračajo k družbi tistih ki je v podobnem položaju.

-Millerjeva težnja po moškosti ni bila cenjen vidik kulture nižjega sloja ampak pripomoček za prikrivanje neuspeha

- Liebow □ moški z zakotne ulice ne obstaja kot nosilec neodvisne kulturne tradiciji, vedenje ni način uresničevanja ciljev in vrednot lastne subkulture ampak ne način kako je poskušal doseči cilje. □ zavrača idejo kulture revščine oz. subkulture nižjega razreda in obravnava vedenje revnih kot posledico situacijske prisile.

Situacijska prisila in kultura

-Ulf Hannerz □ če neka družba sprejme rešitev nekega problema (teorija moških pomanjkljivosti) se je tudi nauči, si jo deli in jo družbeno prenaša, zato je ta kulturna. □ do neke mere to temelji na vrednotah, teorija moških pomanjkljivosti je model moške vloge - pomeni alternativo prevladujočemu modelu človeške vloge v družbi.

-teorijo moških pomanjkljivosti obravnavna kot odgovor na situacijske prisile □ situacijske prisile so močnejše pri usmerjanju vedenja revnih kot pa kulturni vzorci.

-vzorci, ki so značilni za revne obstajajo hkrati s prevladujočimi vrednotami in jih dopolnjujejo.

-ker vsebuje vedenje revnih kulturno komponento lahko pride do **kulturnega zaostajanja**, ko se ohranijo posledice prejšnjega stanja.

Razredno dno in revščina

Charles Murray – razredno dno v Veliki Britaniji

-dejal je da se razredno dno razvija ja VB

-pripadniki razrednega dna niso bili najrevnejši člani družbe - -bili so tisti, katerih način življenja je vključeval določen tip revščine □ določene oblike vedenja

-razredno dno – misli tip revne osebe, ki je ne opredeljuje njen položaj ampak njeno obžalovanja vredno vedenje s katerim se odziva na položaj.

-VB ima vse večjo populacijo za delo primernih, zdravih ljudi, takšne ki vzgajajo otroke za življenje v njem

-svoje trditve dokazuje na treh področjih:

Nezakonska rojstva

-večina nezakonskih otrok se rodi ženskam nižjih družbenih razredov, ne pa zaposlenim ženskam iz srednjega razreda. □ odsotnost očeta je ponekod postala norma

-dvom ali so odnosi med skupaj živečimi enak kot med poročeni

-vedno večji odstotek zunajzakonskih rojstev □ nezakonski otroci so nagnjeni k divjemu vedenju življenje brez očeta pomeni fizično neprilagodljivost, ki oteži življenje.

Kriminaliteta

-Murray □ povezuje razvoj razrednega dna z naraščajočo kriminaliteto

-kriminaliteta je tako uničujoča zato ker pomeni velik delež prizadetih večja razblinjenost skupnosti. □ ljudje postanejo sumničavi, zapirajo se v domove. – ko kriminal postane vse bolj normalen majhni dečki posnemajo starejše.

Nezaposlenost

-nepripravljenost mladih za delo, se mu zdi vzrok za povzročanje težav.

-obstaja znatno št ljudi, ki jim uspe izpolniti pogoje za socialno podporo, čeprav je malo takih ki bi jih mikala

-nezaposlenost je mnogo višja v nižjem razredu nekvalificiranih fizičnih delavcev izmed katerih nekateri postanejo razredno dno.

-starejši generaciji delavskega razreda se je zdelo poniževalno biti odvisen od podpore medtem ko je bila mlajša generacija zadovoljna na račun države.

-mladi možje brez službe niso sposobni vzdrževati družine, malo verjetno, da bi se poročili, □ podpiranje družine je edini način da mlad mož pokaže moštost □ ko nimajo več družinskih obveznosti se zateče v kriminal

Vzroki in rešitve

-porast št. nezakonskih otrok obravnava kot posledico sprememb v sistemu socialnih podpor.

-akt o brezdomcih je dal prednost nosečim ženskam in materam pri dodeljevanju stanovanj in nezakonska rojstva niso bila več stigmatizirana

-kazni za kriminalna dejanja so manj stroga

-večje št. delovnih mest ne bo rešilo razlage zakaj je vse manj mladih moških zainteresiranih za službo.

.predlaga da bi morale lokalne skupnosti dobiti visoko stopnjo samouprave □ prevzeti bi morale odgovornost za izobraževanje, stanovanja in kazensko sodbo

Kritike Murraya

-socialne podpore vodijo v nastanek skupin, ki so nezmožne ali si ne želijo zaslužiti za svoje življenje

-način življenja določenih skupin na dnu družbe prispeva k njihovem slabemu položaju

Alen Walker – obtoževanje žrtev

- večina razrednega dna ima konvencionalna stališča (trda zveza in plačana zaposlitev)
- za slabe razmere razrednega dna krivi vladno politiko (Murrayeva trditev odvrta pozornost od resničnih problemov)
- Walker je prepričan, da so revni žrtve socialne politike, ne pa vzrok socialnih problemov v družbi
- pri svojih kritikah se upira na dokaze

Joan C. Brown – samohranilstvo

- kritizira Murrayeve ideje o samohranilstvu □ navaja izračune, ki kažejo, da določene matere samohranilke povprečno dalj časa prejemajo podpore kot pa nikoli poročena samska ženska.
- dvomi v Murrayeve argumente o tem da so matere samohranilke v nekaterih sosesčinah vse bolj sprejete kot norma.
- ločitev je postala zelo pogosta v vseh plasteh družbe in ni omejena le na nižje sloje.
- ni mogoče trditi, da obstaja neko določeno vedenje, značilno za revne ženske z razrednega dna.

Nicholas Deakin – Murrayev trinožnik

- Murrayeve trditve se naslanjajo na trinožne argumente ki temeljijo na nezakonskih otrocih
- Murray opisuje nezakonska rojstva kot najčistejšo obliko brez staršev
- Deakin □ samohranilstvo ni statično še manj pa nemoralno stanje temveč preprosto stopnja v življenju ki lahko vodi v različne smeri
- ne zanika da je nezaposlenost zelo narasla- nič ne kaže da so se stališča do vrednost spremenila

Anthony Heath – stališča razrednega dna

- uporabil podatke ker je hotel ugotoviti da je vedenje razrednega dna drugačno
- velik odstotek pripadnikov razrednega dna bi radi imeli plačano službo
- člani razrednega dna imajo v večini primerov enak odnos do zakonske zveze kot drugi člani družbe
- velik del razrednega dna ima konvencionalne težnje □ želijo si službe, srečnega zakona, malo manj verjamejo da bi se morali ljudje poročiti preden imajo otroke

Frank Field – izgubljanje

Razredno dno in državljanstvo

- ne obravnava razrednega dna kot nečesa kar ima značilno kulturo, pa tudi ne kot patološko skupino, ki spodkopava družbeno blagostanje
- na razredno dno gleda kot na žrtve družbenih sprememb in vladne politike
- porast razrednega dna povezuje z zmanjševanjem državljanskih pravic
- evolucija državljanstva kot sile vključevanja v VB družbi se je obrnila nazaj □ rast razrednega dna, ki ni deležno ekonomskih in socialnih državljanskih pravic.

Sestava razrednega dna

- Field meni da se sestoji razredno dno iz treh glavnih skupin
 - **dolgoročno nezaposleni** - stalen toku ljudi v nezaposlenosti – tisti ki so nezaposleni za kratek čas ne predstavljajo dela razrednega dna. Tisti ki niso nikoli končali šolo in pa starejši sestavljajo to skupino.
 - **Samohranilske družine** - nekatere so le za kratek čas odvisne od podpor, tiste ki so dolgo časa odvisne od države pa predstavljajo del razrednega dna.
 - **Starostni upokojenci** – ki so odvisni od države zato ker nimajo pokojnine
- Field □ razredno dno, odvisni so od državnih podpor vendar so te prenizke, da bi jim zagotovile sprejemljiv življenjski standard, imajo malo možnosti da bodo ušli odvisnosti od podpor
- možnosti pobega se zmanjšujejo, ko sile, ki ustvarile razredno dno dodatno slabšajo položaj njihovih pripadnikov

Vzroki za razredno dno

- ☆ Naraščajoča stopnja nezaposlenosti, je potisnila ljudi primerne za delo v odvisnosti od podpor in vodila v velik porast št. dolgoročno nezaposlenih
- ☆ Družbene spremembe in vladna politika so razširile prepad med višjim in nižjim razredom

- ☆ Življenjski standard v družbi kot celoti se je povečal, najrevnejšim članom družbe so bile odvzete ugodnosti, ki jih uživajo bolj premožni
- ☆ Družba je postala bolj sočutna in bolj nagnjena k obtoževanju revnih za njihov položaj – to vodi k psihološki delitvi zelo revnih od preostale skupnosti. Razredno dno se vse bolj ločuje od delavskega razreda

Nezaposlenost in zaposlenost

- poudarja da nezaposlenost bolj pogosto prizadene člane delavskega razreda, posebno tiste z nekvalificiranih in polkvalificiranih službah
- spremembe v gospodarstvu → upadanje materialne proizvodnje → zmanjšanje nekvalificiranih in polkvalificiranih delovnih mest
- mladi delavci in člani etičnih skupin imajo manjšo možnost zaposlitve
- nezaposleni so se znašli v položaju ko spremembe v vladni politiki spodkopavajo njihov življenjski standard.
- omejena podpora nezaposlenim na prvih 12 mesecev po odpustu iz službe
- porast honorarnih zaposlitev za poln delovni čas → privatizacija in manj delovnih mest, porast storitev sektorja
- honorarni delavci imajo v zaposlitvi omejene pravice (ni prispevka za pokojnino, delo ni stabilno)

Neenakost in življenjski standard

- davki za premožne so se zmanjšali, podpora pa je bila okleščena
- starostne in invalidne pokojnine so naraščale z inflacijo ali s povprečnimi dvigi plač.
- podpore so ohranile realno vrednost vendar se tistim ki so jo prejeli blaginja ni več zviševala, tako kot zaposlenim
- otroški dodatki so za tiste ki so prejeli socialno podporo nehali naraščati
- vlada je hotela zmanjšati odvisnost od podpor, podpore pa usmeriti k tistim ki so jih najbolj potrebni. → usmerjene podpore za nezaposlene glede na premoženjske razmere povečujejo odvisnost in ustvarjajo past revščine
- taka politika ustvarja veliko in rastoče razredno dno ki se nahaja na dnu družbe
- neenakost med bogatimi in revnimi se poveča → privatizacija in porast delničarstva pripelje do tega da več ljudi uživa neko ekonomsko varnost. Revni so se znašli še v slabšem položaju

Rešitve

- vladno politiko obvlada kot glavni dejavnik ustvarjanja razrednega dna → sprememba vladne politike
- javne službe bi predstavili na območja visoke nezaposlenosti, na ta območja usmerili vladna naročila in izboljšali usposabljanje
- nezaposlenim bi morali zagotoviti usposabljanje za delo, da bi razvili sposobnosti potrebne za delo na način ki omogoča njihovim delodajalcem mednarodno konkurenčnost
- povečanje pokojnin in otroških dodatkov → podpora nezaposlenim bi morala obstajati za tiste, ki pripravljene sprejeti ustrezno delo
- socialna podpora ne bi smela biti odvisna od dohodkov partnerja → starši samohranilci bi morali imeti možnost da zaslužijo več preden se jim podpore odvzamejo
- otroški dodatek naj bi se izravnal z davkom s čimer bi starše samohranilce ugodneje našli plačano zaposlitev
- davčne olajšave bogatih bi morali zmanjšati ali ukiniti
- obvezno zavarovanje bi morali spremeniti tako da ne bi bilo zgornje meje → premožnejši bi več plačali

Sklep

.Fieldovi pogledi na razredno dno so podobni pogledom na revščino mnogih teoretikov. Mnogi sociologi se strinjajo da obstaja skupina na dnu sistema stratifikacije vendar pa menijo da jih ni primerno imenovati razredno dno.

Konfliktne teorije revščine

-študije na področju sociologije revščine izhajajo iz konfliktnih teorij

-nezmožnost družbe je da bi pravično razdelila svoje vire

-konfliktni teoretiki se med seboj ne strinjajo o razlogih, zakaj družbi ne uspe izkoreniniti revščine:

- ★ eni vidijo revščino kot posledico neuspehov državne blaginje
- ★ drugi posvečajo več pozornosti pomanjkanju moči in šibkemu pogajalskemu položaju revnih, to jih postavlja v slabši položaj na trgu delovne sile (nezmožni prodati svoje delo, ne prejemajo nagrad za delo)
- ★ obstoj revščine nekateri povezujejo s širšimi strukturnimi silami v družbi, še posebno z obstojem sistema stratifikacije
- ★ Marksisti □ prepričani, da je revščina naravna in neizogibna posledica kapitalizma

Revščina in država blaginje

-tisti ki so pri svojem dohodku odvisni od državne podpore, so ena največjih skupin revnih

-velik del revščine lahko pripišemo neustreznim podporam

-država blaginje še vedno največ prispeva k zmanjševanju revščine ali vsaj k izboljševanju relativnega položaja revnih □ porazdeljujejo sredstva od bogatih do revnih

Obdavčitev

-nekateri davki so **progresivni** □ vodijo k temu da plačujejo premožnejši vladi večji delež svojega dohodka kot pa skupine z nižjimi dohodki.

-**neposredni davki** □ odmerjeni so po različnih stopnjah glede na dohodek, tisti z manjšo plačo pa lahko sploh ne dosežejo praga, kjer bi začeli plačevati davek

-**posredni davki** □ težijo k **regresivnosti**

-neposredna obdavčitev je postala manj progresivna, posredna pa je poveča in relativni položaj tistih z nizkimi dohodki se je poslabšal.

-Field □ tisti z višjimi dohodki dobivajo večji delež svojega dohodka v obliki drugih ugodnosti kot tisti z nizkimi dohodki

Kdo pridobiva

-nekatero državno podporo primarno koristijo tistim z najnižjimi dohodki

-državne podpore ne prispevajo veliko k omejitvi relativne revščine

-Julian Le Grand □ strategija enakosti z ukrepi socialnih služb ni uspela □ na področju zdravstvenega zavarovanja so tisti z višjimi dohodki na boljšem

-nižje družbeno-ekonomske skupine bolj pogosto trpijo bolezni □ potrebujejo več zdravstvene nege

-**zakon obrnjene nege** □ tisti ki potrebujejo več dobijo manj, tisti ki pa potrebujejo manj pa dobijo več.

-Le Grand □ podobna slika do stroškov bivanja:

- Revnejša gospodinjstva prejemajo znatno večje ugodnosti kot bogatejša v obliki neposrednega kritja stroškov bivanja (splošna denarna pomoč za nadzor in vzdrževanja bivanja)
- Skupine z višjimi dohodki pridobijo veliko več pri posrednih stroških (davčne olajšave)
- Davek na pridobitev kapitala se zaračunava hišam in stanovanjem, katerih vrednost je narasla in so bila prodana z dobičkom
- Posojilo za izboljšavo hiše je tudi oblika neposrednega kritja stroškov, ki daje prednost bogatim.

-iz stanovanjske politike najbogatejša skupina prejema 2x več javne denarne pomoči na gospodinjstvo kot najrevnejša skupina

-nekatero spremembo so povzročile izboljšanje in pridobitev za skupine z visokimi dohodki celo bolj kot v preteklosti

-zamenjava znižanja najemnin in dajanja podpor s stanovanjskimi ugodnostmi verjetno ugodnejša za revne.

-razrešitev zasebnega izobraževanja bi lahko zmanjšala državne stroške za izobražene skupine z visokimi dohodki.

-**Le Grand prišel do sklepa □ enakost bi bila večja če za te storitve ne bi trošili javnih sredstev**

-Mann □ stroški stanovanj so zelo padli, privatizacija je omejila količino subvencij □ pojav novih načinov kako lahko premožnejši zmanjšajo svojo obdavčitev (nakaz na drugi račun) □ ni večjih razlogov za domnevo da državna politika daje prednost revnim.

Revščina, trg delovne sile in moč

-dohodek ni odvisen le od državnih podpor, revščine ne moremo pripisati neuspehu socialnih služb, ki razdeljujejo sredstva. □ nekateri revni so zaposleni vendar je plača premajhna

Tržni položaj in revščina

-Weber □ človekov **razredni položaj** je odvisen od njegovega **tržnega položaja** □ odvisen je od sposobnosti posameznikov in skupin, da veljajo na trg delovne sile v lastno korist.

-razlage za razvoj tržnega položaja nizko plačanih:

- ❖ v razvitih industrijskih družbah z vedno večjo zahtevo po posebnih spretnostih in usposabljanju so nezaposleni in prenizko zaposleni pogosto neizučeni in nizko kvalificirani
- ❖ z naraščajočo mehanizacijo in avtomatizacijo se zmanjšuje potreba po nekvalificiranih delavcih
- ❖ mnogi slabo plačani delavci so zaposleni v upadajočih in propadajočih industrijskih panogah ali v delovno intenzivnih industrijah kot je prehrabna.

-plačo opredelimo kot nizko v odnosu do posameznikovih okoliščin □ okoliščine revnih so odvisne od velikosti družine kot pa od višine same plače □ ni res da revne družine imajo veliko otrok lahko že pri drugem ali tretjem pristanejo v revščini

-revščine slabo plačanih ne povzročata predvsem velikost družine, temveč slaba plača. □ Coates in Silburn

Dvojni trg delovne sile

-dva trga delovne sile:

- ★ **primarni trg delovne sile** - stabilna zaposlitev, možnosti za napredovanje, možnost izobraževanja, visoke plače □ nahaja se v velikih in cvetočih korporacijah, ki se lahko same zaščitijo pred tekmovanjem z majhnim podjetjem
- ★ **sekundarni trg delovne sile** - manj stabilna delovna mesta, malo možnosti za napredovanje ali izobraževanje, nizke plače.

-majhne družbe so lahko močno odvisne od korporacij

-ženske in člani etničnih skupin so izbrani na sekundarnem trgu delovne sile in so tako najbolj zastopani s slabo plačo.

Spremembe na trgu delovne sile

-Hartley Dean in Peter Taylor – Gooby □ v VB je vse več revščine:

- materialna industrijska proizvodnja je v zatonu □ delež DBP je padel □ porast v storitvenem sektorju
- znatno št. novih delovnih mest v storitvenem sektorju ne zagotavlja ekonomske varnosti □ mnogo teh mest je honorarnih, slabo plačanih, nestabilnih
- gospodarska sprememba je zadela določene dele države v različnem času □ povzročilo regionalno nezaposlenost in revščino
- zaton sindikalizma je zmanjšal možnost delavcev, da bi branili svoje pravice in si tako zagotovili, da bi jih njihova zaposlitev ubranila pred padcem v revščino (članstvo v sindikatih se je zmanjšalo zaradi honorarnega dela, visoka nezaposlenost in vladna zakonodaja – zmanjšali moč sindikatov)

-spremembe so ustvarile vzorec nezaposlenosti ki povečuje ranljivost za odvisnost od socialne podpore ki je zadnje zatočišče tistih ki nimajo dostopa do varnega, dobro plačanega delovnega mesta

Revščina in moč

-Ralph Miliband □ kar se tiče moči so revni najšibkejša med skupinami ki tekmujejo za redke in cenjene vire v družbi

- revni so del delavskega razreda vendar so izključeni iz organizacij, ki bi branile interes delavca. Zaradi majhnega dohodka revni nimajo sredstev da bi ustanovili močne skupine
- razen slabo plačanih delavcev stavke ne morejo začeti in ogroziti interes močnih
- pogajalski položaj je šibkejši zaradi nezmožnosti, da bi mobilizirali podporo delavcev □ delavci ki niso revni ne vidijo podobnosti med svojimi interesi in interesi revnih
- pri sindikatih, davkoplačevalcih, motoristične organizacije □ revni so ne slišni in nevidni
- ključ do slabega pogajalskega položaja revnih je prav revščina □ ekonomska deprivacija je vir politične deprivacije –politična pa pomaga vzdrževati in potrjevati ekonomsko.

Revščina in stratifikacija

-revščina ima svoje korenine v sami družbeni strukturi

Peter Townsend – revščina, razred in položaj

- teoretični pristop ima korenine v razrednih odnosih □ obravnava razred kot glavni dejavnik ki določa proizvodnjo, razdelitev, prerazdelitev kdo kaj dobi
- revščina je povezana s kulturnimi vzorci družbe, življenjskimi slogi, ki vladajo
- porazdelitev sredstev ni vedno neposredno povezana z interesi kapitala in kapitalistov
- uporablja Webrov koncept statusa □ revni so skupina, ki jim poleg pomanjkanja premoženja manjka tudi ugled. – k skupinam z nizkim statusom sodijo (invalidi, upokojenci, družine z enim roditeljem) □ posledica nizkega statusa je resna omejenost njihovih možnosti za dostop do plačane zaposlitve.

Internacionalizacija revščine

- Townsend poudaril da ima revščina mednarodne razsežnosti. □ vplivajo na razdelitev sredstev v svetu.
- mednarodni denarni sklad lahko vsiljuje svoje pogoje vladam ki si od njega sposojajo denar, s čimer prizadene revne.
- internacionalizacija industrije vpliva na revščino v Prvem in Tretjem svetu □ poceni delovna sila lahko prejema skromne plače.
- revščine se ne da več razumeti in razložiti z izoliranim preučevanjem ene same države

Marksizem, razred in revščina

- poudarjajo razlikovanje revnih od drugih članov delavskega razreda
- Ralph Miliband □ misli da so revni del delavskega razreda v najbolj neugodnem položaju □ revni so sestavni del delavskega razreda-najrevnejši sloj v najbolj neugodnem položaju □ obravnavati jih je treba kot del kontinuuma, mnogi delavci ki niso deprivirani živijo v strahu. □ revščina je stvar razreda, tesno povezana s splošno situacijo razredne neenakosti
- Westergaard in Resler □ trdita osredotočenje na posebno prikrajšanost revnih odvrča pozornost od širše strukture neenakosti

Revščina in kapitalistični sistem

-marksisti menijo da je možno revščino ločiti z vidika koristi, ki jih ima vladajoči razred □ revščina obstaja ker služi interesom tistih ki imajo v lasti proizvodjalne sile.

Revščina in trg delovne sile

- člani podrejenega razreda imajo v lasti samo svoje delo ki ga prodajajo na odprtem trgu v zameno za plače
- kapitalizem zahteva visoko motivirano delovno silo □ motivacija temelji na denarnem povračilu
- motivacijo za delovno silo vzdržujejo tudi neenake nagrade. Delavci kot posamezniki tekmujejo med seboj za dohodek. □ slabo plačani sektor tvori podlago kompetitivne plačilne strukture □ nizke plače pomagajo zmanjšati plačilne zahteve delovne sile v celoti
- J. C. Kincid □ standardi plač in delovnih pogojev na dnu gomile vplivajo na plačilni vzorec visoko zgoraj na lestvici □ nizke plače so nujno potrebne za kapitalistično gospodarstvo :
- delodajalci ne morejo dopuščati nobene resne grožnje disciplini delovne sile in vrednotam tekmovalnosti
- če bi s porastom realne vrednosti plač slabo plačanih odpravili slabo plačani sektor bi bile posledice za kapitalistični razred :

- občutljivo razmerje pri razlikah v plačah bi se porušilo – delavci bi zahtevali povišanje
- plače znotraj delavskega razreda bi si postale podobne – združilo bi razdrobljen delavski razred – premik k združitvi delavskega razreda bi predstavljal grožnjo za kapitalističen razred
- če bi realna vrednost plač slabo plačanih narasla bi lahko izginila zaloga poceni dela od katere je odvisen dobiček industrijskih panog

»Zadrževanje« in delavski razred

-marksističen vidik – odraža interese vladajočega razreda zato od vladnih ukrepov ne moremo veliko pričakovati

-Kincaid – ni za pričakovati da bi vlada (njen interes je učinkovito kapitalistično gospodarstvo) naredila učinkovite korake s katerimi bo odpravila slabo plačani sektor.

-Westergaard in Reslerjeva – zavračata teorijo da je država blaginje ustvarila enako porazdelitev bogastva ko se je s svojo močjo preoblikovala – socialne usluge se financirajo od tistih za katere varnost so bile prvotno namenjene – malo prispeva kapital in najvišje plače

-vladajoči razred se je odzval na zahteve delavskega gibanja s tem da je dovolil ustvarjanje države blaginje – revščina obstaja zaradi delovanja kapitalističnega ekonomskega sistema, ki preprečuje revnim, da bi dobili finančna sredstva s katerimi ne bi bili več revni

-Kincaid – revščino lahko razumemo samo z vidika delovanja razrednega sistema kot celote

-iz marksističnega vidika – revščina je neizogibna posledica kapitalističnega sistema – ni posebej občutljiv na razlike v dohodkih znotraj države

»Funkcije« revščine

Herbert J. Gans – revščina delno preživi zato ker je koristna mnogim skupinam v družbi – od revščine imajo korist vsi ki niso revni – revščina zanje ne predstavlja družbenega problema

-funkcije revščine za tiste ki niso revni:

- ★ vsako gospodarstvo ima veliko začasnih umazanih, nevarnih del brez prihodnosti – Gans sklepa, da revščina funkcionira zato da zagotavlja zalogo slabo plačane delovne sile, delajo umazana dela za nizko plačo. (bolnice, prehrana, del kmetijstva odvisni od slabo plačanih del)
- ★ Revščina neposredno omogoča zaposlitev in finančno varnost vse večjega dela delovne sile – revščina ustvarja delovna mesta za mnoge poklice ki služijo revnim ali ščitijo ostanek prebivalstva pred njimi. (policija, socialni delavci, psihiatre, zdravniki, uradniki) nadzorujejo »industrijo revščine«
- ★ Prisotnost revnih nudi ponovno potrditev in podporo preostali družbi – osnovna meja neuspeha, ki tistim, ki niso revni, potrjuje koliko so vredni – revščina pomaga zagotavljati status tistih ki niso revni – omogoča zanesljivo in razmeroma stalno merilo za primerjavo statusa – revni služijo kot grešni kozel tistim ki niso revni – revni funkcionirajo tako da krepijo norme vodilnega dela družbe.

-revščina obstaja ker imajo od nje korist bogati in ker revni nimajo moči da bi spremenili svoj položaj – revščina se ohranja ker bi bilo mnogo funkcionalnih alternativ revščine precej disfunkcionalnih za bolj premožne.

Revščina – rešitev in vrednote

-Gans – revščino preučujejo ljudje iz srednjega razreda ki se razlikujejo od tistih ki jih preučujejo – podoba revnih je odraz vrednostnih sodb pripadnikov srednjega razreda – pojem kulture revščine je bil označen kot posledica predsodkov srednjega razreda

-revni so največja ovira pri odstranitvi revščine – revščino lahko deloma rešujemo tako da spremenimo revne, saj so delno krivi za svoj položaj

-vrednote srednjega razreda vplivajo na določitev smeri v kateri bi se morali revni spremeniti, mogli bi prevzeti norme in vrednote srednjega razreda.

Vojna proti revščini

-temelj razmišljanja v vladni politiki ZDA proti revščini

-Thomasa Gladwina predstavlja poglede družboslovcev na kampanjo – vojna proti revščini temelji na konceptu revščine kot načina življenja

-urad za ekonomske možnosti □ programi namenjeni resocializaciji revnih:

- ✧ Razvili so številne programe za delovne izkušnje da bi vcepili delovne navade
- ✧ Delovni oddelki so postavili stanovanjske tabore v divjini za nezaposleno mestno mladino z namenom graditi značaj in privzgojiti iniciativo, odločnost
- ✧ Mladinski oddelki okoliša so priskrbeli honorarno in počitniško delo za mlade
- ✧ Mnogo programov za usposabljanje da bi vzbudili delovni izziv in zagotovili veščine potrebne za zaposlitev.

-cilj je bil izničiti domnevni vpliv kulture revščine s privzganjem ambicij, motivacije in iniciative.

-da bi se uprli kulturi revščine so naredili šole na območjih z nizkimi dohodki, da bi dvignili izobraževalne standarde.

--mnogo naporov je bilo namenjenih delovanju skupnosti □ to je ideji samopomoči v lokalni skupnosti □ urad je spodbujal in financiral organizacije samopomoči, ki so jih vodili revni.

-Edward James □ neposredna pomoč je bila najmanj popularna strategija proti revščini v Ameriki

Zakaj je bila vojna proti revščini izgubljena?

-Lee Rainwater □ cilj vojne ni bil neposredno zagotavljanje sredstev, ki bi odpravila revščino temveč da bi ponudili možnosti ki bi lahko ljudem omogočile da bi sami pobegnili iz revščine

-upali so da če se bodo revni spremenili jim bo zagotovljena mobilnost navzgor

- S. M. Miller in Pamela Roby □ programi mladim stremijo po integracijski družbeni mobilnosti

-vojna proti revščini je značilno ameriška rešitev, ki odseva vrednote ameriške kulture s poudarkom na individualnih dosežkih

-revni si morajo sami pomagati, doseči morajo položaj ne-revnih, izkoristiti morajo priložnosti ki so jim dane.

-Graham □ vojna z revščino je ameriški način pristopa k problemu družbene blaginje □ breme odgovornosti polaga na posameznika in ne na družbenoekonomski sistem

-revni so vztrajno ostajali revni kljub posegom urada

-rešitve za revščino je treba razviti na podlagi teorije stratifikacije ne pa na podlagi teorije kulture revščine

-Miller in Robyjeva □ programe revščine je treba sprejeti kot poskus načrtovanja sprememb □ koncept revščine je prikrikljavo naravno neenakosti in potrdil da je v iskanju rešitve kontra produktiven

-glavna prepreka pri odpravi revščine ni vedenje revnih ampak sebičen interes bogatih

-Gans □ prepreka pri odpravi revščine v ekonomskem sistemu ki je posvečen ohranjanju in večanju premoženja med že premožnimi.

Stratifikacija in rešitve za revščino

-rešitev za revščino pomeni spremembo v sistemu stratifikacije

-Miller & Robyjeva □ prerazdelitev moči in dobrin v prid spodnji polovici prebivalstva – ne zagovarjata popolne enakosti

-Lee Rainwater □ porazdelitev dohodka tako da nobena družina ne bi imela dohodka ki je pod povprečjem vseh družin □ ne bi zmanjševali trenutnega dohodka bogatejših ampak bi denar zbrali z porazdelitvijo vseh zvišanj narodnega dohodka □ s tem bi se izognili problemom neposredne konfrontacije ki jo vključujejo starejši modeli izžemanja bogatih

-vojna proti revščini ima svojo osnovo v ameriškem liberalizmu:

- ✧ Ameriška □ vztrajanje na individualni iniciativi, poudarek na možnosti in nasprotovanje neposrednemu zagotavljanju gotovinskih plačil revnim

- ✧ Liberalna □ reforme ki jih preizkuša niso želele spremeniti osnovne strukture družbe

-Rainwater, Miller, Robyjeva □ bolj radikalni in vključujejo modifikacije v družbeni strukturi v temelju ostajajo liberalne □ zgodile v okviru kapitalizma in ne bi pomenile temeljnih sprememb v družbeni strukturi

-niso močnejše vplivale na politiko predsednikov

Revščina in razmah blaginje v Veliki Britaniji

- Vlade so delno z namenom, da bi izkoreninile revščino, dopolnjevale ukrepe države blaginje.
- Kritiki ta razvoj je bil neprimeren
- Kincaid podpore za revne so bile sramotno nizke in so miljeno puščale v revščini
- Ostre robove revščine so s pomočjo države blaginje ublažili a relativna revščina je ostala omilili so nekaj bede

Rešitve nove desnice

- Margaret Thatcher & Jihna Major zmanjšanje stroškov države blaginje, odmik od univerzalnih ugodnosti in uslug zamenjava s sredstvi usmerjenimi izključno k revnim
- nameravali sprostiti ekonomske vire da bi ustvarili bolj dinamično gospodarstvo gospodarstvo bi se krepilo, življenjski standard bi se zvišal
- zmanjšanje ali nadomeščanje univerzalnih ugodnosti bi uničilo kulturo odvisnosti, ki povzroča da so ljudje preveč odvisni od vladne miloščine
- dodatno denarno nadomestilo je zamenjala denarna podpora
- socialni fond so zamenjala socialna posojila posojila je bilo treba vračati, samo tisti, ki so jih lahko odplačevali so jih tudi dobili.
- vlada zmanjšala vsoto za stanovanjske podpore
- obe podpori sta bili določeni glede na premoženjske razmere z namenom, da se povišajo prejemniki oseb z nižjimi dohodki, družinski kredit pa je bil bolj velikodušen
- namen je bil prepričati da bi mladi postali žrtev kulture odvisnosti

Kritike novodesničarske politike

- ti ukrepi revščine niso zmanjšali ampak povečali tisti ki so odvisni od države so jim zmanjšali dohodek
- ljudje si niso mogli kupiti nujno potrebnih stvari ko je enoplačniški sistem zamenjal socialni fond
- skupina za otroško revščino je trdila da v Mladinskih programih usposabljanja ni dovolj prostora za 16 in 17 letnike.
- nekateri niso mogli najti podpore ali zaposlitve v programih usposabljanja
- konservativna vlada je trdila da so ti ukrepi koristili revnim to potrjuje njeno stališče, da bodo prednosti ekonomske rasti pricurljale tudi od tistih z nizkimi dohodki
- Hilly poudarja da vladni podatki niso upoštevali sprememb v posrednih davkih upoštevanje teh davkov (tobak, alkohol, bencin) realni dohodek najrevnejših 20 % gospodinjstev

Blaginja in prerazdelitev kot rešitvi za revščino

- odgovor na revščino lahko najdemo v izboljšanju državnih storitev
- Mack in Lansley zvišanje stopnje podpor ima lahko pomemben vpliv ta problem bi rešili z zvišanjem denarnih nadomestil
- treba bi bilo rešiti probleme revnih in država je odgovorna za njihovo reševanje večina javnosti je izjavila da je pripravljena na žrtve za dosego cilja
- Mackova & Lansley revščine ni mogoče izbrisati v obdobju enega parlamentarnega mandata – prepričani da je možno v veliki meri poseči v ta problem
- politika ima dovolj javne podpore, da bi vlada lahko s tem začela reševati problem
- Peter Townsend rešitve vidi v širokem spektru ukrepov vključno s spremembo v državnih storitvah in ukrepih prerazdelitve premoženja, dohodkov in moči:
 - ❖ Višje stopnje podpor v odnosu do povprečnih plač in ukrepe za zmanjšanje nezaposlenosti
 - ❖ Država bi morala ukiniti previsoko premoženje in dohodke – uvedla bi zakonsko prepisane maksimume
 - ❖ Javna lastnina bi se morala razširiti in industrijska demokracija, tako da bi moč postala širše razpršena
- Carol Walker & Alan Walker-ukrepi ki naj bi krepko posegli v revščino:
 - ❖ Ktirizirata poudarek britanske vlade na uporabi podpor glede na premoženjske razmere- usmerjanje takih ugodnosti je težavno –povzročajo nepravilnosti za delo

- ◇ Prednost univerzalnim ugodnostim ki so učinkovite čeprav so drage pri reševanju revščine in opogumljanju ljudi da uidejo odvisnosti od države
- ◇ Nerazumljivo da ljudje ki dobijo podporo plačujejo tudi davek – davčni sistem in sistem podpor bi lahko pomagal da bi vsak ubežal revščini
- ◇ Več političnih ukrepov ki bi ljudem preprečevali da bi padli v revščino – vlade naj bi imele aktivno strategijo zaposlovanja ki bi zagotovila delo nezaposlenim.

Marksistične rešitve

-se ne strinjajo da so take spremembe mogoče znotraj kapitalističnega sistema – dokler se kapitalizem ohranja so velik spremembe v ukrepih države blaginje nemogoče

-revščino obravnavajo kot en vidik neenakosti □ rešitev revščine ne pomeni reform v sistemu socialne varnosti, v ukrepih dodatnega plačevanja ali uslug tistih, ki jih imajo za revne

Miliband □ revščina bo izbrisana le z odstranitvijo neenakosti ekonomskih struktur v katere je vpeta

-Westergaard & Reslerjeva □ dokler bo tržni sistem kapitalizma določal dodelitev nagrad tako dolgo bo neenakost ostala

-Kincaid □ revščine ne moremo odpraviti znotraj kapitalistične družbe temveč pod delavskim nadzorom v socialistični družbi, v kateri človekove potrebe, ne dobiček odločajo o dodeljevanju sredstev

-vzrok □ dejstvo da kapitalizem temelji na maksimizaciji dobička ne pa zadovoljevanju človeških potreb

-sociologi predani načelu socializma in enakosti □ kapitalizem velja za izkoriščevalski sistem

-Mack in Lansley □ nakazujejo da bi bila javnost pripravljena sprejeti nekaj izboljšav v podporah ki jih država nudi revnim, tudi če bi to zadelo njihove žepe

4. Delo, nezaposlenost in prosti čas

Narava dela

Opredelitev dela in ne-dela

-Keith Grint trdi, da ni nemogoča je kakšna koli nedvoumna ali objektivna definicija dela. Preučil je številne definicije:

- ◊ preučeval je če lahko delo ocenjujemo kot nekaj kar zagotavlja preživetje posameznika in družbe v spopadu z naravo, kar mnoge dejavnosti, ki jih štejemo kot delo (pisanje socioloških knjig) ne šteje kot bistvene za preživetje družbe
- ◊ dela ne moremo preprosto opredeliti kot zaposlitev. Mnoge dejavnosti ki dajejo zaposlitev jih izvajajo tudi ljudje ki niso zaposleni (likanje, pranje, skrb za otroke)
- ◊ dela ni mogoče opredeliti kot nekaj kar moramo narediti če želimo ali ne (uživanje hrane, pijače)
- ◊ dela ne moremo obravnavati kot dejavnost, ki ne sodi v prosti čas. Delo in prosti čas se lahko odvijata sočasno in ju je težko ločiti. V nekaterih družbah se delo in prosti čas prepletata v vseh dejavnostih.

-Grint delo je družbeno opredeljeno: vsaka definicija mora biti značilna za določeno družbo ob določenem času, kar pomeni, da je delo v fizičnih značilnostih in jezikovnih opisih družbeno opredeljeno.

-meni, da je zaposlitev v modernih zahodnih družbah vrsta dela, a ne edina. Ali so druge dejavnosti štete kot delo je odvisno katera razlaga prevlada (podrejeni in s spolom pogojeni status domačega dela, je pomemben ker nas spominja na značilnosti patriarhalne ideologije pri vrednotenju dela. Največji vpliv so imele moške definicije dela in večja dela naporov, žensk niso obravnavali kot delo.

Stališča do dela v predindustrijskih družbah

-odsevajo vrednote in včasih interese tistih ki jih izražajo

-Keith Grint Grki so delo prezirali, večji del so ga opravljali sužnji. Kdor je opravljal poklic je izhajal iz nižjega stanu

-Grint produktivna dejavnost se ohranja na potrebnem minimumu

-delo in ne-delo nista tako povezana kot nepomemben izraz za opis dejavnosti. V predindustrijski Britaniji sta poljedelstvo in domača tekstilna proizvodnja bili najbolj pogosti vrsti dela. Delavci so delali toliko koliko so menili da morajo

-Shosha Zuboff delovni vzorci so bili neredni, menjavala sta se intenzivno delo in brezdelje, večina delovnih aktivnosti je bila vezana na dom in družinsko razvedrilo

-Domači tekstilni delavci so ohranili precejšnji nadzor nad svojim delom.

-višji razredi so pokazali malo navdušenja nad fizičnim delom, prezir do dela je bil posledica vplivov ki sežejo do srednjega veka.

- Tradicija Grkov in Rimljanov so delo obravnavali kot nekaj kar je povezano s suženjstvom
- Barbarska dediščina je prezirala tiste ki so obdelovali zemljo in povzdigovala vojščaka
- Židovska in krščanska tradicija sta delo obravnavali kot kazen za greh

-mnoge sodobne študije so pokazale, da mnogi ljudje, ki so brezposelni pogrešajo delo

Izvor sodobnih stališč do dela

-mnogi menijo, da je protestantizem igral pomembno vlogo pri oblikovanju sodobne delovne etike.

-Weber tiste tehnike protestantizma ki temeljijo na kalvinizmu so vzpodbudile posebna stališča do dela. Calvinisti- delo so obravnavali kot poklicanost od Boga, delali so z vdanostjo in obvezo

- protestantska delovna etika** je vzpodbudila veliko bolj pozitivno stališče do dela. Samuel Smiles – vzpodbudil postavitev dela na raven moralne dolžnosti
- E. P. Thompson obsežna industrija na strojni pogon je zahtevala uvedbo novih strojev – predindustrijsko delo je vodila **usmerjenost k nalogi** potrebe dela so določale kdaj in kako marljivo so ljudje delali. – delo in prosti čas sta bila prepletena zato ni bilo podlage za konflikt
- z razvojem industrializacije je bilo treba drage stroje vedno uporabljati, zato so delodajalci skušali in tudi uspeli delojemalcem vsiliti predpisane delovne vzorce.
- Thompson – delavci so bili navajeni, da sami nadzorujejo svoje delovne vzorce, nov delovni čas so doživljali kot zatiranje, bili so ogorčeni, da morajo delati na normo
- delavce ki so jih novačili so jih pogosto imeli za delomrzneže in lenuhe, prizadevali so si spremeniti njihovo vedenje in jih pridobiti za sprejemanje novih delovnih vzorcev.
- David Lee in Howard Newby delavci ki so vzgojeni po predpostavki usmerjenosti k nalogi so bili predmet množične indoktrinacije s strani delodajalcev glede norosti, moralne kritike brezdelja ki je izvirala iz puritanske delovne etike
- sodobna stališča do dela temeljijo na viktorijanskih idejah obsegajo zahteve nezaposlenih do pravice do dela, prizadevanja študentov in mladih polnoletnikov za napredovanje ter kaznovanje delavcev ki nenehno zamujajo
- sociologi, ki so predani delu in prostemu času so izražali zanimive in vplivne poglede na predmet preučevanj.

Delo in prosti čas – konfliktni pogledi

Karl Marx – odtujeno delo

- Marx delo je proizvodnja blaga in uslug – ključno za človeško srečo in samouresničitev je najpomembnejša, temeljna človekova dejavnost. Ljudem omogoča da uresničijo svoje skrite možnosti ali pa izkrivi in izpridi njihovo naravo in odnose do drugih ljudi
- razvil je idejo **odtujenega dela**. **Odtujitev** pomeni, da ljudje ne morejo najti zadovoljstva in samouresničitve pri opravljanju svojega dela ali v proizvodih lastnega dela, ker ne morejo izraziti svoje resnične narave v delu se sami sebi odtujijo.
- Marx delo ljudem zagotavlja najpomembnejša in temeljna življenjska sredstva za zadovoljitev osnovnih potreb, osebnosti in humanosti. Pri izražanju osebnosti pri ustvarjanju proizvoda delavec občuti zadovoljstvo.
- kjer vsakdo dela za zadovoljitev individualnih potreb kot potreb drugih je delo popolna dejavnost samouresničevanja.
- v začetku zgodovine je bil človeški odnos do dela uničujoč tako za posameznika kot za človeške odnose.

Izvor odtujitve

- Marx izvor odtujitve moči je najti v gospodarskem sistemu, ki vključuje izmenjavo dobrin na podlagi kupčije. Znotraj takšnega sistema so izdelki postali **tržno blago** – predmet blagovne menjave.
- proizvodna dela so le predmeti na tržišču, niso več sredstvo za izpolnjevanje potreb posameznika Iz tega da so cilji sami po sebi postanejo sredstvo za doseg cilja.
- odtujitev izvira najprej iz izmenjave dobrin v nekakšni obliki tržnega sistema. Iz tega se razvijeta ideja in praksa privatne lastnine, individualne lastnine proizvodnih sredstev.
- Marx privatna lastnina je prej kot vzrok, posledica slednjega
- sistem zasebne lastnine prvotno ohranja sile, ki so ga ustvarile in poveča stopnjo odtujitve dejstvo da delavci niso lastniki dobrin ki jih proizvajajo še poveča odtujenost.
- da so delavci odtujeni od proizvodov svojega dela prinaša številne posledice:

- odtujen od same proizvodnje
- odtujen od samega sebe
- ne uresničuje se v svojem delu ampak odreka občutek blagostanja, ima občutek revščine
- umskih in fizičnih energij ne razvija svobodno – fizično izčrpan in umsko razvrednoten
- na delu se počuti kot brezdomec, kot doma pa se počuti samo v prostem času

-delo preneha obstajati kot cilj sam po sebi kot zadovoljstvo, uresničevanje človekovih potreb – postane le sredstvo za preživetje

-odtujeni od rezultatov svojega dela, opravljanja dela in od samih sebe, delavci postanejo odtujeni tudi od sodelavcev – delajo za svoj obstoj in za svojo družino ne pa za korist skupnosti.

-Marx – je obravnaval gospodarski sistem **ekonomsko bazo**, kot temelj družbe, ki dejansko oblikuje vse druge vidike družbenega življenja. Ekonomsko bazo je razdelil na dva dela:

- ★ **proizvajalna sredstva** - so sredstva za ustvarjanje dobrin (v fevdalnem, agrarnem gospodarstvu je zemlja najpomembnejši del proizvodnih sredstev, v kapitalizmu pa surovine in stroji)
- ★ **proizvajalni odnosi** – so družbeni odnosi, povezani s proizvodnimi sredstvi. (kapitalistično gospodarstvo – odnos dveh glavnih družbenih skupin do proizvodnih sredstev temelji na lastništvu in ne-lastništvu)

Odtujitev in kapitalizem

-Marx – sklepal, da lahko naravo dela v družbi razumemo le s preučevanjem dela glede na ekonomsko bazo. – kapitalistična ekonomska baza neizogibno povzroča visoko stopnjo odtujitve.

-v kapitalističnem gospodarstvu posreduje malo številčna manjšina proizvodnih sredstev – delavci nimajo niti lastnine.

-odtujitev je posledica meznega dela – **mezdno delo** je sistem suženjstva, ki vključuje izkoriščanje delavcev- le delo ustvarja bogastvo, delavci v obliki mezd prejmejo le del bogastva. Ostanek si v obliki dobička **prisvojijo** kapitalisti. Tako večina članov **proletariat** dela za manjšino, **buržoazijo** pa izkorišča

-kapitalizem temelji na koristoljubju, skoposti in pohlepu – sistem brezobzirnega tekmovanja, ki se najbolj ukvarja z maksimiranjem dobička – kapitalisti kot delavci so odtujeni od svojega pravega jaza

-Marx – dve pomembni značilnosti industrijske družbe: **mehanizacija proizvodnje in nadaljnjo specializacijo delitev dela** - kot prispevek k odtujitvi delovne sile. – poudaril je da je kapitalistični gospodarski sistem prvenstveni izvor odtujitve

-dokazoval da **mehanizacija proizvodnje** zmanjša fizični napor potreben za delo. – mehanizacija in z njo povezana serijska proizvodnja zmanjšata potrebe po kvalifikacijah – delavec postane privesek stroja in od njega se zahteva samo najpreprostejša, najbolj monotona dela

-industrijska družba vključuje tudi **nadaljnjo specializacijo delitev dela**. – ljudje so ujeti v poklicne vloge. – svoboda in samoudejstvovanje sta nemogoči kadar so ljudje zaprti v specializiranem poklicu

Komunizem in konce odtujitve

-Marx – videl rešitev problema odtujenega dela v komunistični ali socialistični družbi, v kateri so proizvodni sredstva v družbeni lasti, ukinjena so specializirana dela.

-v komunistični družbi bodo delavci hkrati zadovoljili osebne in skupne potrebe.

Ocena

-Marxova teorija o odtujitvi dela je bila deležna mnogih kritik – kritiki so njegove poglede odtujitve v komunizmu obravnavali kot pretirano poenostavljene in naivne

-Milovan Djilas □ dokazuje da so proizvodjalna sredstva kljub družbeni lastnini pod nadzorom vladajoče elite, ki so ji prinašala dobiček □ delo ne more biti svobodno kjer ima ena skupina monopol nad vsemi materialnimi dobrinami

-Marx ne pokaže jasno kako bi naj v socialistični družbi odpravili specializirano delitev dela □ v komunistični družbi se lahko vsak izobražuje v kateri stroki sam želi, družba upravlja splošno proizvodnjo in tako omogoči da eno stvar narediš danes drugi jutri

-Marx prikazuje družbo, v kateri člani lahko izučijo za poklice ki jih zanimajo in glede na njihovo razpoloženje opravljajo različna dela. □ mnogi kritiki dvomili v praktične možnosti takšnega sistema

-odtujitev kot je opredelil Marx ne moremo izmeriti □ njegovo teorijo je nemogoče ovreči ali dokazati

Herbert Marcuse – odtujitev od dela in prostega časa

-Marcuse je neomarksist □ manj kot Marx poudarja osrednjo vlogo dela v življenju ljudi. □ več poudarka daje potrošnji izdelkov. Odtujeni v tovarni so delavci imeli malo možnosti za samouresničitev v prostem času

-minimalne mezde so komaj zadostovale za preživetje, živeli so v groznih življenjskih razmerah.

-Marx je obravnaval čas ne-dela le kot sredstvo delovne sile, ki je oskrbovala kapitalizem, da je okrevala in si opomogla od dela

-razvita industrijska družba je vključevala skrajšanje delovnega časa in življenjski standard celotnega prebivalstva je stalno naraščal □ možnosti za samouresničitev v prostem času so se povečale vendar pa mnogi neomarksisti trdijo da se to ni uresničilo

Prosti čas »lažne potrebe«

-Marcuse trdi da vse razvite industrijske družbe teptajo možnosti za razvoj osebnosti. □ delo je izčrpavajoče, otopelo, nečloveško suženjstvo.

-prosti čas preprosto vključuje načine sprostitve, ki ublažijo in podaljšujejo to odrevenelost. Temelji, ki ga usmerjajo so **lažne potrebe** ki jih v veliki meri vsiljujejo množična občila, ki jih nadzoruje vladajoči razred.

-potrebe so lažne, če nimajo rezultat resničnega samouresničevanja in resničnega zadovoljstva

-Marcus □ večina prevladujočih potreb po sprostitvi, zabavi, vedenju pripada kategoriji lažnih potreb. □ člani družbe ne iščejo več udejanjena pri sebi v odnosu z drugimi. □ ljudje se spoznajo v tržnem blagu

-predstavi pesimističen pogled na naravo prostega časa v industrijski družbi □ domneva da izraz **srečna zavest**, ki opisuje zmotno prepričanje, da je sistem dostavljanja blago danes bolj primeren izraz kot Marxov **lažna razredna zavest**. Vladajoči razred in vladajoče elite so še bolj okrepili izkoriščanje

-lažne potrebe služijo za odvratanje pozornosti od pravega izvora odtujitve □ njihovo zadovoljevanje le navidezno omili odtujitev – lažne potrebe hkrati zagotovijo visoko motivirano delovno silo, ki dela za denar.

C. Wright Mills – odtujitev belih ovratnikov

-zavrača nekaj vidikov marksističnega pogleda na družbo □ vladajoča elita vodi družbo ne pa vladajoči razred □ soglašda da obstaja konflikt med glavnima skupinama v družbi (vladajočo elito in ljudsko množico)

-širitev **terciarnega sektorja** gospodarstva v razvitih kapitalističnih družbah je vodila k spremembi večšin s predmeti k večšinam z osebami.

-Mills označuje ta sektor kot **tržišče osebnosti** □ tržna vrednost je pripisana osebnostim značilnostim in posledica tega je, da ljudje prodajajo dele svoje osebnosti

-tržišče osebnosti je najbolj odločilna posledica in simptom velikega prodajalnega prostora. Ljudje postanejo odtujeni ker vsakdo poskuša na skrivaj iz drugega narediti sredstvo.

Kritika konfliktnih nazorov

-na vrsto dela in prostega časa omogočajo veliko kritik:

- ♥ deloma temeljijo na nejasni sliki, kaj bi ljudje lahko bili in kaj bi morali biti. □ to pove več o vrednotah določenih sociologov kot pa o resnični človeški biti. Mnogi argumenti so zasnovani na domnevah o človeški naravi
- ♥ ne upoštevajo pomenov, ki jih mnogi člani družbe pripisujejo svetu □ če ljudje trdijo da dosejajo samoudejstvovanje na delo ali v prostem času jih zavrnejo kot produkt lažne razredne zavesti
- ♥ konfliktni nazori so splošni □ različne poklicne dejavnosti in dejavnosti prostega časa skušajo dati v en koš in ustvariti preprosti model človeka v industrijski družbi.

Emile Durkheim – družbena delitev dela – funkcionalistični pogled

-Durkheim je menil da iz specializacije izvirajo številni problemi v industrijski družbi, vendar pa prednosti delitve dela prevladajo nad problemi

Predindustrijska družba- mehansko solidarnost

-med predindustrijskimi in industrijskimi družbami je videl temeljno razliko. □ v predindustrijski družbi je malo družbene diferenciacije □ delitev dela je nespecializirana

-**družbena solidarnost** - v predindustrijskih družbah temelji na podobnosti med posameznimi člani – delijo ista prepričanja in vrednote in tudi iste vloge – uniformnost povezuje člane družbe v strnjeno skupnost.

-enotnost, ki temelji na podobnosti obravnava kot **mehansko solidarnost** □ solidarnost ki izvira iz podobnosti, doseže višek ko kolektivna zavest popolnoma obda našo celotno zavest in v vseh točkah z njo sovpada

-v družbi ki temelji na mehanski solidarnosti njeni člani izgledajo kot da bi bili narejeni po istem kopitu.

Industrijska družba – organska solidarnost

-solidarnost v industrijskih družbah ne temelji na uniformnosti temveč na razlikah. To obliko enotnosti obravnava kot **organsko solidarnost** □ v industrijski družbi so poklicne vloge specializirane, vendar delujejo skupaj za vzdrževanje družbene enote.

-Marx je menil da delitev dela ljudi ločuje □ Durkheim pa je menil da lahko poveča soodvisnost članov družbe in utrdi družbeno solidarnost □ člani se specializirajo za posamezne vloge zato da bolj učinkovito delujejo

-specializacija zahteva sodelovanje □ člani družbe so odvisni od specializiranih veščin drugega

-medsebojna odvisnost od veščin in menjava blaga in storitev po sebi sta nezadostni kot osnova družbene solidarnosti □ specializirana dela zahtevajo pravila in predpise

-Durkheim obravnava razvoj **pogodbe** kot začetek moralne ureditve menjave □ razmah pogodbe je le začetek saj ne zadošča kot moralni temelj industrijske družbe

Anomija

-Durkheim je menil da specializirana delitev dela in hitra širitev industrijske družbe ogrožata družbeno solidarnost → ustvarja **anomijo**, ki pomeni breznormnost

-anomija je navzoča ko je družbeni nadzor šibak ko moralne obveznost, ki omejujejo posameznika in uravnavajo njegovo vedenje niso dovolj močne da bi učinkovito delovale

-Durkheim je v industrijski družbi v 90 letih videl veliko znakov anomije (visoke stopnje samomorov, zakonskih ločitev)

-industrijska družba je nagnjena k anomiji iz razlogov kot so:

- ★ hitre družbene spremembe, ki rušijo norme, uravnavajo vedenje

-Durkheim trdi da so omejitve glede tega kar ljudje želijo in pričakujejo od življenja motene v času hitrih sprememb → neomejenim željam nikdar ni mogoče ustreči

-v industrijski družbi ljudje postanejo nemirni in nezadovoljni, ker se je tradicionalna zgornja meja njihovih želja razkrojila → navaja z naraščajočim blagostanjem želje naraščajo. Ko tradicionalna pravila izgubijo moč jih bogatejša nagrada, ki je ponujena za zadovoljitev teh apetitov, spodbuja in postanejo zahtevnejši.

-potrebno je novo moralno soglasje o tem kaj lahko ljudje upravičeno pričakujejo od življenja. → menjavo morajo urejati norme ki uravnavajo cene in mezde kar vključuje splošni sporazum → sporazum bo postavil omejitve željam in pričakovanjem ljudi

-težnja posameznika je da sam usmerja svoje vedenje kot pa da bi ga usmerjale skupne norme → ta poudarek je obravnaval kot grožnjo družbeni enotnosti

Poklicna združenja in anomija

-Marxova rešitev problema odtujitve radikala je odprava kapitalizma → Durkheim pa je meni da je rešitev anomije možna v okviru industrijske družbe → gospodarsko dejavnost bi morale prežemati neindividualne ideje in potrebe

-poklicna združenja so sredstvo za podreditev gospodarske dejavnosti moralni ureditvi. → različne industrijske veje bo morale upravljati svobodno izvoljena upravljavska telesa v kateri so zastopani vsi industrijski poklici:

- ★ ublažila bi individualizem s ponovnim vključevanjem posameznikov v družbeno skupino, ki bi ponovno vzpostavila družbeni nadzor
- ★ z vzpostavitvijo konsenza o nagradah, ki jih različni člani družbe lahko upravičeno in opravičljivo pričakujejo bi bile individualnim željam postavljene normativne omejitve → to bi predstavljalo osnovo za pravili, ki bi urejala gospodarsko dejavnost.

-Durkheim → meni da bo delovanje kot mehanizem za porazdelitev lastnine postopoma izumrlo zaradi svoje temeljne nepravilnosti → lastnina bi pripadala poklicnim združenjem → ekonomske nagrade bi temeljile na prispevku storitev različnih poklicev k blagostanju skupnosti

-predvideval je prefinjeno ravnovesje med državo in poklicnimi združenji → država bi usklajevala in uravnavala gospodarsko dejavnost na državnem nivoju in uveljavlja **skupno moralo** moralni konsenz ki je bistven za družbeno solidarnost

Durkheimov pogled na profesionalna združenja – prostovoljna združenja, ki upravljajo prakso profesionalcev kot npr. zdravnikov in odvetnikov

-ocenjeval je da je takšna **profesionalna etika** ključ do prihodnjega moralnega reda v industrijski družbi

Profesije – prototip prihodnjega moralnega reda?

-**profesionalna združenja** povežejo posamezne člane v poklicno skupino → prek nadzora usposabljanja in izobraževanja združenje uveljavi tako profesionalno kompetentnost kot profesionalno etiko → nadzor z vidika te etike je uveljavljen z močjo tega združenja, da izloči člane če kršijo pravila

-profesionalna etika poudarja altruizem – obzir do drugih namesto ozkega koristoljubja □ sorazmerno velike nagrade ki jih prejema profesionalci odražajo njihov pomemben prispevek k blagostanju družbe

Etika uslužnostnih dejavnosti

-Paul Halmos □ razlaga da profesije v uslužnostnih dejavnostih, ki vključujejo psihiatrijo, socialno delo, negovanje, poučevanje in medicino močno vplivajo na moralne vrednote zahodnih družb. □ ideologija profesij v uslužnostnih dejavnostih zagovarja skrb, simpatijo in naklonjenost do tistih ki jim moramo pomagati – priznava osrednji pomen skrbi in osebni angažiranosti

- meni, da poudarek na skrbi pronica v vsa področja družbenega življenja, vključno s poslovnim svetom in trgovino □ v industriji narašča zaposlovanje kadrovskega menedžerjev in strokovnjakov za odnose med delodajalci in delojemalci

-trdi da ne glede na to kako hipokritični in kako koristolovski se nam pri presoji zdijo motivi za temi ukrepi in taktiko pa nove navade obzirnosti in pozornosti bistveno spremenijo standarde človeških odnosov □ etika uslužnostnih dejavnosti šele začenja pronicati v industrijo trdi da profesionalni etos uslužnostnih dejavnosti vse bolj postaja etos industrijske družbe v katerem je zagotovljena njegova nenehna rast

Sebičnost

-profesionalizem obravnava kot **sebično strategijo** za izboljšanje tržnega položaja poklicne skupine:

- ⊙ profesija doseže monopol pri določeni storitveni dejavnosti, ki ga ljubosumno varuje
- ⊙ ob pomanjkanju tekmovanja lahko doseže visoko povračilo za svoje storitve
- ⊙ z nadzorom vstopa v poklic lahko omeji število ljudi ki poklicno opravljajo to dejavnost in vzdržuje visoko povpraševanje s čimer zagotavlja visoko nagrajevanje storitev
- ⊙ ustvarja povpraševanje po teh storitvenih dejavnostih z negovanjem mita da so nujne in dragocene za uporabnike

-iz naraščajočega povpraševanja po medicinski oskrbi in pravniških storitvah zaznamo uspeh strategije □ profesionalna etika zlasti poudarek na altruizmu skrbi in služenju skupnosti so preprosto dimna zavesa ki prikriva sebičnost profesionalcev

Služabniki nosilcev moči

-drugi pogled obravnava profesionalce kot **služabnike nosilcev moči** □ z marksističnega vidika to vključuje proletarizacijo profesionalcev, ki ima za posledico izgubo neodvisnosti profesionalnih skupin

-profesionalce, strokovnjake, pravnike, računovodje lahko štejemo kot služabnike kapitala □ poklici v uslužnostnih dejavnostih so večinoma zaposleni v službi države bolj kot celotni skupnosti služijo interesom vladajočih razredov ali vladajočih elit.

-Durkheim meni da razlike pri nagradah temeljijo na konsenzu o vrednosti poklica v skupnosti □ podcenjuje možnost da ko so eni bolj enakopravni od drugih dobijo moč da opredelijo svoje storitve kot večvredne in bolj dragocene od drugih

Tehnologija in doživljanje dela

Robert Blauner – odtujitev in tehnologija

-preučuje vedenje in stališča manualnih delavcev v tiskarski, tekstilni avtomobilski in kemični industriji □ proizvodna tehnologija je glavni dejavnik, ki vpliva na stopnjo odtujitve ki jo doživljajo delavci □ opredeljuje odtujitev kot splošni pojav ki ga sestavljajo različne objektivne okoliščine ter subjektivni občutki in stanja ki izvirajo iz določenih odnosov med delavci in socialno – tehničnim okoljem zaposlitve

- ◇ **objektivne okoliščine** □ se nanašajo na uporabljeno tehnologijo v določenih industrijah □ tehnologija v veliki meri določa količino presoje in pobude, ki jo zahtevajo od delavcev in stopnjo nadzora, ki ga imajo delavci nad svojim delom
- ◇ **subjektivni občutki oz. stanja** □ se nanašajo na stališča in občutke, ki jih imajo delavci do svojega dela □ te informacije pridobimo na podlagi vprašalnikov □ stališča delavcev obravnava kot nesporno merilo njihove stopnje odtujitve – če delavci izražajo zadovoljstvo na delovnem mestu niso odtujeni

-trdi, da lahko utemelji stališča do dela z vidika proizvodjalne tehnologije □ koncept odtujitve razdeli na štiri vidike:

- ★ stopnja nadzora ki ga imajo delavci nad svojim delom
- ★ stopnja pomena in smisla ki ga najdejo v svojem delu
- ★ stopnja do katere so družbeno integrirani v svoje delo
- ★ stopnja do katere so angažirani v svojem delu

-odtujeni delavec ima glede na te štiri vidike občutek **nemoči, nesmiselnosti, izolacije in samoodtujitve**

Obrtna tehnologija

-Blauner – preučuje tiskarsko industrijo in trdi da simbolizira predindustrijsko obrtno tehnologijo

-trdi da so glede štirih vidikov odtujitve tiskarji **neodtujeni delavci** – imajo nadzor nad svojim delom in nimajo občutka nemoči □ delo opravljajo bolj ročno kot strojno

-samodisciplina bolj kot nadzor nadzornikov v veliki meri določa kakovost izdelka, hitrost dela in količino proizvodnje □ tiskarjeva svoboda in nadzor sta v veliki meri posledica narave tiskarske tehnologije □ to vpliva na visoko stopnjo pomena in smisla ki ga tiskarji najdejo v svojem delu

-tiskanje opiše kot delo s pomenom in smislom

-tiskarji niso družbeno izolirani □ delo je za obrtne tiskarje izvor angažiranosti in zavezanosti ni samo sredstvo za življenje ampak izraz njihove samobitnosti in identitete

Mehanizacija – delo s stroji

-tekstilna industrija je značilna za zgodnjo stopnjo industrializacije □ večina tekstilnih delavcev delajo za stroji □ tekstilni delavec doživlja stopnjo nemoči glede na nadzor nad svojim delom. Njihove naloge so rutinske in ponavljajoče, zahtevajo malo presoje in pobude

-delavci so podvrženi strogemu nadzoru s strani nadzornikov, ki se v glavnem ukvarjajo s priganjanjem delavcev □ tekstilni delavci doživljajo občutek nemoči

- objektivno odtujajoči dejavniki tekstilne tehnologije bi morali povzročati subjektivno odtujitev glede na stopnjo družbene angažiranosti in stopnjo družbene integriranosti

Mehanizacija – proizvodnja na tekočem traku

-odtujitev v najbolj skrajni obliki je mogoče najti pri proizvodnji na tekočem traku v avtomobilski industriji

-delavci ob traku imajo malo nadzora nad svojim delom □ trak določa hitrost dela in jim nudi malo svobode gibanja □ delavcu je vzeta možnost odločanja, le malo jih pozivajo k spretnosti, presoji ali iniciativnosti.

-delo na tekočem traku nudi malo možnosti da najdeš pomen in smisel - izdelek je standardiziran, delo je rutinsko in ponavljajoče se, naloge pa so zelo razdrobljene

-delavci ob tekočih trakovih so družbeno osamljeni ne počutijo se del podjetja, niti niso vključeni v poklicno skupnost sodelavcev

-visoka stopnja odtujitve je ustvarila **instrumentalni odnos** do dela – preprosto sredstvo za doseg cilja – visoko stopnjo stavk in nemirov lahko razložimo s sovražnostjo in instrumentalnim odnosom do dela

Avtomatizacija

-preučuje delo v kemični industriji

-meni da avtomatizacija obrne zgodovinski trend naraščanja in odtujitve v predelovani industriji □ vzpostavi nadzor, pomen, integracijo in angažiranost delavca

-delo v kemični tovarni vsebuje upravljanje in preverjanje kontrolnih številčnic ki merijo dejavnike kot sta npr. Temperatura in tlak

-delo vključuje tudi vzdrževanje in popravilo dragih in zapletenih strojev

-poudarek na odgovornosti vzpostavi pomen in smisel dela ter je pomemben izvor zadovoljstva in dovršenosti

-procesna tehnologija zaustavi naraščajočo specializirano delitev dela – poveže celoten proizvodni proces ker so delavci odgovorni za celoten proces lahko vidijo in cenijo svoj prispevek h končnemu izdelku

-v nasprotju z delavcem na tekočem traku procesni delavec ne doživlja socialne izoliranosti

-tehnologija avtomatizirane proizvodnje povezuje delovno silo kot celoto □ pomembne posledice za odnose med delodajalci in zaposlenimi □ procesni delavec je mlačen do sindikatov

-procesno delo nudi možnosti za rast in razvoj – delo v neprekinjeni procesni industriji vključuje nadzor, pomen in družbeno integracijo ki stremi k samoaktualizaciji namesto k samoodtujitvi

Pomen tehnologije

-tehnologija ne oblikuje narave dela v celoti □ tehnologija postavlja omejitve organizaciji dela, popolnoma je ne določa, ker lahko isti tehnološki sistem vključuje številne različne organizacije delovnega procesa

-tehnologija je glavni dejavnik, ki vpliva na vedenje in stališča delavcev □ zmanjšana stopnja odtujitve bo vključevala spremembe v proizvodni tehnologiji

-sprememba organizacije dela v okviru tehnologije bi do neke mere vodila k rešitvi problema □ **delovna rotacija** – politiki, ki dovoljuje delavcu da se giblje od enega specializiranega dela k drugemu bi povzročala večanje raznolikosti njegovega dela

-**razširitev delovnih nalog** ki spremeni trend delitve nalog in poveča delavčevo področje odgovornosti, prinesla nekaj koristnih rezultatov.

-takšne spremembe obstoječe tehnologije ne zadoščajo za rešitev problema odtujenosti □ potrebna je nova tehnologija ki bo izdelana tako da bo omogočila proizvodnjo z minimalnimi ekonomskimi stroški hkrati pa z minimalnimi osebnimi stroški delavca

Kritika Blaunerja

□ z marksističnega vidika je Blauner prezrl osnovni vzrok odtujitve – objektivni položaj delavcev v proizvodnih odnosih v kapitalističnem gospodarskem sistemu □ Blaunerjeve rešitve glede odtujitve se tako ne bodo dotaknile temeljnega vzroka – ustvarile bodo srečnega robota ki se bo moral počutiti zadovoljnega pri delu

□ v njegovih vprašalnikih se pojavlja malo vprašanj ki se nanašajo na stopnje odtujitve ki jih doživljajo delavci □ način kako je vprašanje formulirano lahko daje prednost enemu odgovoru pred drugim. Vsi delavci so nagnjeni k izražanju zadovoljstva s svojim delom □ poklic deloma določa samopodobo osebe

□ Keith Grint □ Blauner podcenjuje vpliv določene vrste v okviru vsake industrije

- Grint □ trdi da Blaunerjevi lastni argumenti spodkopavajo njegove utemeljitve o vplivu tehnologije pri delu. □ njegova predpostavka konvencionalno patriarhalnacin hkrati protislovna sama sebi □ poleg tehnologije močno vplivajo na stališča drugih dejavniki, npr zunanje gospodarske obveznosti.

Theo Nichols in Huw Beynon – kemična industrija

- Nichols in Beynon se strinjata da Blauner precenjuje stopnjo, do katere tehnologija oblikuje delo □ neposredno spodbijata Blaunerjeve trditve o kemični tehnologiji
- trdita da okoli 50 % dela v kemičnih industriji v VB ne zahteva nobenih kvalifikacij
- zanikata da je nadzorovanje in preverjanje nadzornih številčnic deli, ki daje zadovoljstvo □ mnogi so izražali dolgčas pri delo – večina je ime težave s koncentracijo in večjim stresom
- sklepata da je delo v nadzornem prostoru hrupno, lahko pa stresno in samotno čeprav dopuščata da ni tako naporno kot pakiranje vrečk
- prikazala sta drugačno podobo kemične industrije od tiste ki jo je podal Blauner □ soglašata da avtomatiziranega neprekinjenega procesa poveča kvalificiranost ki jo zahtevajo od delavca daje več zadovoljstva pri delu in zmanjša odtujenost

Golthorpe in Lockwood ter sodelavci – usmerjenost k delu

- zavračajo Blaunerjev **deterministični** pristop, ki praviloma obravnava obnašanje delavcev kot napovedljiv odziv na proizvodno tehnologijo □ sprejemajo **vidik družbenega delovanja** – poudarja akterjeve lastne opredelitve položaja
- trdijo da velikega dela obnašanja delavcev v Lutonu ne moremo razložiti kot odziv na proizvodno tehnologijo □ trdijo da način kako delavci opredelijo in pripisujejo pomen svojemu delu, pojasni njihova stališča in obnašanje

Proizvodna tehnologija in usmerjenost k delu

- Goldthorpe, Lockwood in sodelavci so preučevali delavce v treh podjetjih ki uporabljajo različne proizvodne tehnologije
- glede **resničnega zadovoljstva pri delu** je bil vzorec podoben tistemu ki ga je naredil Blauner □ kvalificirani vzdrževalci so imeli višjo stopnjo resničnega zadovoljstva pri delu v primerjavi s strojniki in monterji
- Goldthorpe in Lockwood ter sodelavci trdijo da je njihova najbolj značilna ugotovitev, da ostajajo stališča in ravnanja premožnih delavcev kljub spremembam v proizvodni tehnologiji nespremenjena □ vsi delavci so imeli močno **instrumentalno usmerjenost** k delu – delo so opredelili kot sredstvo za dosego cilja – sredstvo za pridobivanje denarja
- trdijo da lahko pojasnimo le z željami in pričakovanji, ki jih ljudje pripisujejo delu

Instrumentalna usmerjenost

- instrumentalna usmerjenost vodi večji del obnašanja premožnih delavcev □ vsi delavci so bili zelo navezani na podjetje in v glavnem so gledali na delodajalce v pozitivni luči □ podjetja so plačevala nadpovprečne mezde za manualno delo in zagotavljala precej zanesljivo zaposlitev
- mezde počestnih delavcev so bile nižje od mezd sestavljalcev, strojnih operaterjev... □ njihova glavna skrb je denar □ premožni delavci so spletli malo vezi s sodelavci
- Goldthorpe, Lockwood in sodelavci trdijo da splošno pomanjkanje tesnejše navezanosti izvira iz instrumentalne usmerjenosti delavcev □ delo opredeljujejo kot sredstvo za ustvarjanje denarja ne kot prostor za sklepanje prijateljstev
- odnos premožnih delavcev do sindikatov opisujejo kot instrumentalni kolektivism □ večina delavcev ne obravnava sindikalne sposobnosti kot cilja ki bi bil sam po sebi vreden truda

-sklepajo da tehnologija malo vpliva na stališča in vedenje premožnih delavcev □ izvirajo iz njihove instrumentalne usmerjenosti in pomenov ter pričakovanj ki jih pripisujejo delu

-Goldthorpe in Lockwood □ prednost dajeta nenehnim spremembam v življenju delavskega razreda zunaj delavskega mesta, predvsem pa spremembam v družini □ manualni delavci so bolj osredotočeni na dom in družino

-delavci zadovoljijo svoje ekspresivne in čustvene potrebe v okviru družinskih odnosov

Instrumentalna usmerjenost in potrošništvo

-nista obravnavala instrumentalne usmerjenosti premožnih delavcev in ukvarjanja s potrošnjo

-sklepata da poudarek na potrošnji in instrumentalnosti ne izvira iz odtujenosti pri delu ampak iz kakršnih koli družbenostrukturiranih in kulturnih okoliščin ki povzročajo potrošniško miselnost

-zavračata poglede neomarksistov npr Herberta Marcuseja ki obravnavajo poudarek na potrošnji kot posledico lažnih potreb ki jih vsiljujejo kapitalistična množična občila

Metodološki premisleki

-Goldthorpe in Lockwoodov vzorec

- Moški so bili poročeni stari od 21 do 46 let in 86% jih je imelo enega ali več nepreskrbljenih otrok □ takšni moški bodo delo bolj verjetno obravnavali iz instrumentalnega vidika
- Moški so se v Luton preselili iz različnih delov Britanije zaradi visokih plač in stalne zaposlitve □ v primerjavi z manualnimi delavci so bolj instrumentalno usmerjeni
- Luton bo vzpodbujal življenje usmerjeno k domu in družini ker so delavci zapustili mnogo svojih sorodnikov in prijateljev v rojstnih mestih
- Vzorec je vseboval višji delež navzdol mobilnih posameznikov kot je državno povprečje □ beli ovratniki bolj kot manualni delavci stremijo k višjemu življenjskemu standardu
- Vzorec je zajel izključno moške zato nam ničesar ne pove o stališčih žensk do dela

Konflikt in sodelovanje pri delu

Oblike konflikta

⌘ Lahko se pojavi med menedžerskimi in nementedžerskimi delavci ali med različnimi skupinami nementedžerskih delavcev □ ta oblika konflikta je bila ponavadi središče socioloških študij saj so domnevali da imajo osebe na oblastnih položajih pri delu drugače interese od svojih podrejenih

⌘ Konfliktno vedenje delavcev se lahko pokaže v različnih oblikah □ stavke s sedenjem na delovnem mestu, opravljanje dela strogo po predpisih, zavračanje nadurnega dela, izostajanje z dela

⌘ Hyman □mnoge aplikacije delavcev so lahko odgovor na vedenje menedžerjev – delodajalci in njihovi menedžerji vzpodbudijo konflikt □ konflikt z zaposlenimi se lahko odrazi v obliki zaprtja tovarne, odpuščanja delavcev, uvrščanje na črno listo, povečanje norme...

-konflikt je pogosta značilnost dela ni pa univerzalen

Konsenz in sodelovanje na delovnem mestu

-s funkcionalističnega vidika so za družbo značilni **skupni interesi**.

-Talcott Parsons □ trdi, da na celotnem poklicnem področju prevladuje en temeljni cilj to je uspeh □ vrednostni konsenz v industrijskih družbah temelji na individualnem dosežku in gospodarski učinkovitosti □ če je podjetje uspešno imajo od tega vsi korist – delničarji dobijo več dividende, delavci dobijo višje plače in zanesljivo obdržijo svoje delovno mesto

-konflikt škoduje interesom vseh ker preprečuje uspešnost podjetja. Če obstaja konflikt je ta posledica manjših napak v sistemu, njegovo razširitev pa lahko bolj kot radikalno spremembo v strukturi industrijske družbe dosežemo z reformo odnosov med delodajalci in zaposlenimi

Pluralizem, sindikati in institucionalizacija industrijskega konflikta

-s pluralističnega vidika dejansko obstajajo različni interesi v industrijskih družbah □ zaposleni imajo interes da bi povišali mezde, delodajalci imajo interes da mezde ostanejo nizke in lahko tako dobički ostanejo visoki, zaposleni želijo ohraniti delovna mesta in je v nasprotju z njihovimi interesi da zahtevajo višje plače

-delavci lahko kot potrošniki spoznajo da bodo pretirane zahteve po mezdah vodile k inflaciji, ki bo zmanjšala vrednost njihovih plač

-pluralisti menijo, da je moč v industrijskih družbah razpršena med različne interesne skupine, izmed kateri ima vsaka nekaj

-**sindikati** □ oblikujejo glavne skupien, ki predstavljajo interes zaposlenih □ delavski razred je bil s pomočjo sindikalizma v petežni meri integriran v kapitalistično družbo – konflikt med delodajalci in zaposlenimi obstaja vendar pa je bil **institucionaliziran** z dogovorjenim sklopom pravil in postopkov

-končni rezultat je naraščajoča stabilnost v industrializirani družbi □ delavski razred nič več ne predstavlja grožnje družbenemu redu

Ralf Dahrendorf – industrijska demokracija

-trdi, da pluralizem ponuja možnost za uspeh vsakega izraženega interesa, meni da delavski razred postaja glasnejši prek formalnih združenj □ vidi težnjo k bolj izenačenem ravnovesju moči med delodajalci in zaposlenimi in razvoj kot jo imenuje **industrijske demokracije**

-demokracija v industriji se začne z oblikovanjem delavskih interesnih skupin □ interesne skupine so potrebne za zastopanje delavcev, ker se delodajalci ne morejo pogajati z neorganizirano množico zaposlenih

-da so delavske interesne skupine učinkovite jih morajo delodajalci in država priznati kot zakonite □ to je težaven boj v kapitalističnih družbah

-delodajalci in država so v 2. pol 20. st priznali sindikate za splošno legitimne. □ to je glavni korak k industrijski demokraciji in institucionalizaciji industrijskega konflikta.

-z oblikovanjem interesnih skupin delavcev so se pojavili številni procesi, ki so pospešili integracijo delavskega razreda v strukturo kapitalistične družbe

- ☛ Oblikovali so pogajalska telesa za formalna pogajanja med predstavniki delodajalcev in delavcev □ takojšnja pogajanja potekajo v okviru dogovorjenih pravil in postopkov □ konflikt v veliki meri brzdajo in razrešujejo znotraj teh okvirov
- ☛ V primeru morebitnega neuspeha pogajanj so institucionalizirali mehanizem arbitraže, pri kateri zunanji organi posredujejo med sprtimi stranmi
- ☛ V vsakem podjetju imajo delavci formalne zastopnike npr. sindikalne delavske zaupnike, ki zastopajo njihove vsakodnevne interese
- ☛ Obstaja težnja k institucionalizaciji udeležb delavcev pri vodenju podjetja □ npr delavci ki so bili imenovani v nadzorne svete v določenih evropskih državah

-na opisane načine se sliši glas delavcev v kapitalističnih podjetjih in obstaja težnja, da bi delavci in delodajalci **skupaj regulirali** industrijo

Sindikati in integracija delavskega razreda

-Seymour M. Lipset – sindikati zaslužijo integracijo svojih članov v širšo politiko in jim dajejo temelj za lojalnost sistemu (v VB so sindikati sodelovali pri procesih odločanja, nekateri sindikati so bili tudi v vladnih posvetovalnih odborih)

-nekateri sociologi so to obdobje poimenovali **korporativizem** – ni soglasne definicije korporativizma, vendar vključuje vladno posvetovanje in sodelovanje z delodajalci in sindikati pri oblikovanju gospodarske politike

-laburistična stranka je v leti 1974 – 19979 na podlagi socialnega pakta sodelovala s člani konfederacije sindikatov

-slika popolnoma razvitih interesnih skupin – sindikatov, ki učinkovito zastopajo delavske interese – industrijski konflikt je postal institucionaliziran in delavski razred integriran tako v kapitalistično podjetje kot celotno družbo.

-pod vlado Techerjeve se zaporedne konservativne vlade niso kaj dosti trudile da bi sindikate vključile v proces odločanja – obdobje korporativizma je bila začasna razvojna stopnja industrijske kapitalistične družbe morda niso sposobne stalno institucionalizirati konflikta med delodajalci in zaposlenimi.

Konflikt in konsenz pri delu – marksistični pogledi

-marksistični sociologi soglašajo da imajo delodajalci in delavski razred bistveno različne interese.

-menijo da buržoazija izkorišča delavce ker jim ne plača celotne vrednosti dela – buržoazija izkorišča delavce s črpanjem **presežne vrednosti**

- po Marxu je posledica kapitalizma nujnost da so podjetja dobičkonosna. Če ne bi bila, kapitala ne bi mogli investirati in podjetja ne bi preživela – da bi bila dobičkonosna morajo temeljiti na črpanju presežne vrednosti in izkoriščanju delavcev – konflikt interesov daje podlago na kateri se lahko razvija konflikt pri delu

Dobiček, konflikt in nadzor

-Carig R. Littler in Graeme Salaman – da bi dosegli višji znesek dobička morajo delodajalci nadzirati delovno silo, da je tako naredijo kolikor je mogoče produktivno – delo poskušajo narediti nekvalificirano, skušajo ga poceniti in ga urediti s predpisi tako da so delavci omejeni na ravnanje v skladu z določili delodajalca – s tem delodajalci ustvarijo pogoje ki vodijo do konflikta

-mnogi marksisti ki preučujejo delovni proces trdijo da si delodajalci ne morejo privoščiti, da bi delavska upornost in konflikt dosegla prevelik obseg – potrebujejo neko stopnjo konsenza in delovanja delovne sile.

-sodelovanje je potrebno da delavci vložijo dovolj naporov, da so produktivni in da lahko menedžment usklajuje te napore.

Oblikovanje soglasja

-Michael Burawoy – delodajalci so bili z opuščanjem zelo strogega nadzora nad delovno silo sposobni **oblikovati konsenz** – uspelo jim je prikriti izkoriščanje pri delu, delavce pa prepričati da uživajo pravico in koristi – delavcem dajejo priložnost, da se prilagodijo nadzoru ki ga izvajajo nad njimi

- ✧ Delavci ne morejo doumeti da jih pri delu izkoriščajo ker lahko delodajalci za nizke plače ali za izgubo dela krivijo tržišče ne pa sebe.
- ✧ Burawoy meni da državna pravna ureditev industrije omejuje dejanja menedžmenta in ga zaščiti pred poskusi da bi delo nadzoroval od blizu – tako država ščiti menedžment pred samim seboj in preprečuje pretiran konflikt imajo se za tako imenovane **industrijske državljane**, ki jih zakon ščiti pred izkoriščanjem

- ✧ Po Burawoyu menedžment vse bolj dopušča delavcem sodelovanje pri uspehu □ delavcev ne nadzira preveč neposredno jim omogoča da se znebijo dolgočasje in da se izognejo utrujenosti, hkrati pa še vedno uresničujejo ali prekoračijo proizvodne cilje menedžmenta □ pravil ne uveljavljajo preveč strogo tako da se delavci ne počutijo zatirane – tako prispevajo k temu da postane njihova izkoriščenost zanje sprejemljiva

Prisila in nadzor

- nekateri marksisti se ne strinjajo, da so delavce tako prepričali da so sami privolili v lastno izkoriščanje. □ sodelovanje pri delu delavci ne izbirajo sami ampak so k temu prisiljeni zaradi **prisile**
- Hayman opozarja, da so bile v VB stavke veliko bolj pogoste v 70-tih kot v 80-tih letih 20. st. □ meni da je to posledica **prisilne pomiritve** delovne sile v času konzervativnih vlad pod vodstvom Techerjeve
- naraščajoča nezaposlenost je oslabila pogajalsko moč delavcev zato jim ni preostalo drugega kot da sodelujejo z menedžmentom

Različice v konfliktu in konsenzu

- P. K. Edwards in Hugh Scullion sta s primerjanjem sedmih tovarn v VB poskusila pokazati da se količina konflikt in soglasja spreminja glede na številne dejavnike □ v tovarnah oblačil je bilo malo konfliktov □ v velikih kovinskih tovarnah je bil nadzor manjši vendar je bilo več konfliktov
- po Edwardsu in Scullionu je stopnja do katere delavci soglašajo z navodili menedžmenta ali pa pridejo z njimi v konflikt, odvisna od uporabe natančnih metod menedžerskega nadzora in razmer določenih skupin delavcev
- nezadovoljni delavci so zapustili podjetja □ delovna sila se ni organizirala da bi nasprotovala menedžmentu, posamezni delavci so bili preveč izolirani
- v veliki kovinski tovarni je bil menedžment slabo organiziran in delavcem ki so bili dobro organizirani se je zdel nesposoben in so zato pogosto z njim prihajali v konflikt. □ očitali so mu nizke mezde, ob poskusih povečanja nadzora so mu uspešno nasprotovali
- kjer menedžment
- doseže visoko stopnjo nadzora je to lahko posledica prisile ali doseženega konsenza ali kombinacije konflikta in konsenza.
- menita da razlike v interesih med menedžmentom in delavci pomenijo, da je pri delu vedno navzoča možnost za konflikt.

Nezaposlenost

Statistike nezaposlenosti

-od 70-tih let dalje je nezaposlenost postala pomembno politično vprašanje

-v 80-tih in 90-tih letih je nezaposlenost dosegla višjo stopnjo kot kdaj koli prej po 2. Sv. vojni.

-nezaposlenost je dosegla višek v letih 1985 in 1986 □ nezaposlenih je bilo 11,8 % delovne sile

-številke na katerih temelji so sezonsko prilagojene, kar pomeni, da za odkritje osnovnega trenda upoštevajo spremembe na trgu delovne sile v posameznih mesecih

Uradni statistični podatki – precenjenost

-mnogi bi rekli, da uradni podatki o nezaposlenosti nakazujejo splošne trende ampak jih je treba obravnavati z veliko previdnostjo

-nekateri kritiki dokazujejo da so št. o nezaposlenosti pretirane

-R. E. Pahl je v študiji otoka Sheppey ugotovil da se niso nezaposleni v primerjavi s tistimi ki so imeli plačano zaposlitev nič bolj lotevali neformalnih del ki niso bila registrirana

-Kevin Hawkins □ nimajo dokazov za domnevo da se nezaposleni z izjemno neznatno manjšino ne zanimajo za drugo službo

Uradni statistični podatki – podcenjenost

-pod vodstvom Thatcherjeve so velikokrat spremenili metodo izračunavanja statističnih podatkov vendar pa zaradi znatnega števila nezaposlenih le teh niso več vpisali v register. Npr:

- Po novembru leta 1982 med nezaposlene niso več šteli tistih ki niso bili upravičeni do podpor
- Leta 1983 se moškim starim več kot 60 let ki so imeli pravico do dolgoročnih socialnih dodatkov ni bilo treba prijavljati in jih tako niso več vpisali v seznam nezaposlenih
- Leta 1988 so spremenili predpise za pridobivanje podpor in tako večina ljudi, starih manj kot 18 let ni bila več upravičena do socialne podpore

-št. nezaposlenih je bilo znatno podcenjeno, saj mednje ne prištevajo tistih ki niso opravičeni do podpor

-mnogi ljudje ki so nezaposleni in bi radi delali ne poskrbijo za svoj vpis v register, ker niso upravičeni do podpor

-št. nezaposlenih se je zmanjšalo zaradi prekvalifikacije brezposelnih □ odstranjujejo mlade iz registra nezaposlenosti

-urad za zaposlovanje uporablja družbeni prikaz nezaposlenosti po definiciji Mednarodne organizacije za delo o nezaposlenosti □ nezaposleni so tisti, ki so bili brez zaposlitve v določenem tednu, ki so bili na razpolago, da začnejo z delom v naslednjih 14 dneh in so v preteklem mesecu čakali na zaposlitev ali jo iskali □ ta definicija ne zajema nezaposlenih ki bi se radi zaposlili vendar v zadnjem času niso iskali službe je pa širša od tiste ki temelji na upravičencih do podpor ki jo uporabljajo za standarde vladne statistične podatke.

Družbena porazdelitev nezaposlenosti

-nezaposlenost ni enakomerno porazdeljena po skupinah prebivalstva

Razred

-spomladi leta 1993 je bilo več kot 2/3 oseb manualnih delavcev. Med brezposelnimi je bilo 4,5% profesionalcev, 14,1% obrtnikov in 13,3 % delavcev pri strojih

Spol

-med nezaposlenimi je več moških kot žensk □ ženske predstavljajo nekaj nad 24% brezposelnih □ verjetnost da so podatki za ženske podcenjeni, če upoštevamo da poročene ženske niso upravičene do dodatkov in se ne prijavijo kot nezaposlene

-ženske bolj kot moški opravljajo honorarna dela in ne razmišljajo o redni zaposlitvi

Starost

-stopnja nezaposlenosti kot odstotek ekonomsko dejavnih moških in žensk v posamezni starostni skupini temelji na definiciji nezaposlenosti po ILO.

-podatki kažejo na visoko stopnjo nezaposlenosti med mladimi, zlasti med moškimi starimi manj kot 29 let in podpovprečno stopnjo nezaposlenosti tako za moške kot za ženske stare več kot 40 let.

-nezaposlenost mladih je eden od najresnejših problemov nezaposlenosti 80-tih in 90-tih let 20. st.

-nezaposlenost je dolgoročen problem za starejšo delovno silo

Etničnost

-nezaposlenih je manj kot 10% belcev in 25 % črncev in 30 % Pakistancev in Bangladežanov

-nezaposlenost je pogostejša med mladimi člani etničnih skupin

Religija

-pojavi se precejšna odstopanja □ brezposelnost je višja v regijah ki so tradicionalno odvisne od težke industrije, te je zelo prizadela gospodarska recesija v poznih 70-tih in 80-tih letih 20. Stoletja

-statistično je dokazano da je najbolj verjetno da boš nezaposlen če si mlad, nekvalificiran delavec in živiš na Severnem Irskem □ manj verjetno da so med nezaposlenimi belci srednjih let profesionalci ki živijo v jugovzhodnem delu države

Vzroki nezaposlenosti

-ekonomisti razlikujejo številne kategorije nezaposlenosti

Frikcijska nezaposlenost

-**Frikcijska nezaposlenost** se pojavi, ko delavci zamenjajo službe, vendar takoj ne začnejo z delom v novi službi □ brezposelni so le kratek čas, ko iščejo službo ali čakajo, da prevzamejo novo delovno mesto

-občasna nezaposlenost je v dinamičnih gospodarstvih neizogibna in ponavadi ne predstavlja resnega problema

Strukturna nezaposlenost

-**strukturna nezaposlenost** se pojavi, ko so razpoložljiva tako delovna mesta kot delavci, ki iščejo zaposlitev vendar delavci ne ustrezajo delovnim mestom

-dve vrsti strukturne nezaposlenosti:

❁ **Regionalna nezaposlenost** □ ko brezposelni delavci ne živijo na območjih kjer so na razpolago ustrezna delovna mesta

❁ **Sektorska nezaposlenost** □ obstaja ko so brezposelni brez ustreznih veščin ali kvalifikacij, da bi zasedli prosta delovna mesta □ ko propade stara industrija in se razvije nova imajo nekateri delavci zastarela znanja.

Ciklična nezaposlenost

-občasna in strukturirana nezaposlenost se pojavita kljub temu da so brezposelnim na razpolago delovna mesta.

-nezaposlenost je v VB krepko preseгла število praznim delovnih mest □ ponudba delavcev je preseгла povpraševanje po njihovi strani delodajalcev □ takšen položaj imenujemo **ciklična nezaposlenost**.

-gospodarski cikli so lahko kratkoročni z manjšimi nihANJI od štirih do šestih let, lahko pa so dolgoročni

-pri frikcijski nezaposlenost se nam zdi samoumevno da bo v prihodnosti padla na sorazmerno nižjo stopnjo □ nekateri avtorji trdijo da so se kapitalistična industrijska gospodarstva spremenila in da polne zaposlenosti ne bo nikoli več. □ menili da nova tehnologija zmanjšuje povpraševanje po delovni sili.

Tehnološke spremembe in deindustrializacija

-live Jenkins in Barrie Sherman sta napovedala **zlom dela**. □ trdila sta, da bo več delovnih mest v storitveni dejavnosti, toda nova tehnologija bo povzročila velik upad pri zaposlovanju v predelovalni industriji.

-pomemben pomen sta pripisala mikroprocesorjem □ za izdelke z mikročipi bo potrebno manj sestavnih delov □ stroje ki uporabljajo novo tehnologijo bo laže vzdrževati in testirati. Računalniki bodo omogočili učinkovitejši nadzor nad zalogami kar bo zmanjšalo količino zalog v skladišču

-Colin Gill □ meni da nova tehnologija ogroža delovna mesta v številnih poklicih □ ogroženi so lahko: tiskarji, varilci, risarji, prodajalci, skladiščniki, nadzorniki, poštarji, rudarji...

-Gill □ ni napovedal samo padca v predelovalni industriji ampak je izjavil tudi da ni spodbudnih rezultatov za zaposlovanje v obstoječih storitvenih dejavnostih □ koncentracija prodaje bi zmanjšala zaposlenost v trgovinah. □ nova tehnologija, ki bo avtomatizirala rutinski del opravil bo vplivala na zaposlovanje v bankah.

-stopnja vladnega zaposlovanja je v veliki meri odvisna od vladne politike □ odvečna delovna sila je narasla na področjih finančnih storitev, hotelirstva in distribucije – k večji nezaposlenosti so prispevali tudi belil ovratniki

-Kevin Hawkins □ opozoril, da mnoga delovna mesta v industriji niso izginila temveč so se preselila v druge države □ delovna mesta so ustvarili na Japonskem, v državah EU, Hong Kong, ne pa v VB.

-visoke stopnje nezaposlenosti niso neizogibne □ zmanjšali bi jih če bi britansko gospodarstvo in industrija postala učinkovitejša in bolj konkurenčna

Teorije nezaposlenosti – liberalno – tržna teorija

-vlada lahko in mora ohranjati nizke stopnje nezaposlenosti.

-Keynes □ dokazoval, da je nezaposlenost v 30-tih letih 20. st narasla zaradi odsotnosti povpraševanja po gospodarstvu.

-obveza vlade je bila, da uravnava povpraševanje v gospodarstvu □ nezaposlenost lahko odpravimo z večjo vladno porabo □ vlade so se zavezale mešani ekonomiji – vladni nadzor nad ključno industrijo naj bi jim omogočil vodenje gospodarstva s čimer bi se izognili množični nezaposlenosti.

-načrtovani ukrepi za zmanjšanje nezaposlenosti bi vodili do povečane inflacije. □ konzervativna stranka pod vodstvom Thatcherjeve se je zatekla k **liberalno – tržnim ekonomskim teorijam** ki so nasprotne Keynesovemu stališču, da vlada lahko reši gospodarske probleme s povečanim povpraševanjem v gospodarstvu.

Monetarizem

-Milton Friedman --< zagovarjal politiko tržnega liberalizma □ zagovarjal je **monetaristično** politiko nadzora nad inflacijo. □ inflacijo povzroči preveč denarja za premalo blaga – vlada bi lahko zmanjšala ali celo odpravila problem z zmanjšanjem ponudbe denarja za premalo blaga - to je zahtevalo zmanjševanje ne pa večanja vladnih izdatkov.

-po njegovem obstaja **naravna stopnja** nezaposlenosti. Če ni drugih temeljnih gospodarskih sprememb, vlada ne more zmanjšati nezaposlenosti pod naravno mejo ne da bi povzročila inflacijo.

-na naravno stopnjo nezaposlenosti so vplivali dejavniki kot je stopnja podpore za brezposelne in fleksibilnost plač.

-**klasični ekonomisti svobodnega trga** □ npr. Adam Smith – so sklepali da nezaposlenost ne more obstajati na dolgi rok □ brezposelni bodo pripravljene opravljati tudi dela za nižje plače, če bodo delo iskati

-povpraševanje in ponudba delovne sile bi se uravnotežila in nezaposlenost bi izginila.

-Friedman □ je opozoril da v realnosti ni popolnoma prostega trga delovne sile --< sindikati lahko uporabljajo svojo moč za umetno povečanje plač, podpora za brezposelne pa ljudi odvrača da bi delali za nižje mezde. □ drugi dejavnik je mobilnost delovne sile in razpoložljivost ter stroški informacij glede razpoložljivih delovnih mest

Vladna gospodarska politika

-ti pogledi so se odražali v politiki konzervativnih vlad Margaret Thatcher in Johna Majorja od leta 1979:

- poskušali so zmanjšati javno porabo,
- s spremembami zakona zmanjšati moč sindikatov,
- zmanjšati velikodušnost podpor za brezposelne

-splošna politika je bila namenjena zmanjševanju vloge države pri gospodarskih zadevah in omogočanju, da **tržne sile** določajo kako se bo razvijalo gospodarstvo □ to je prinašalo upanje da bo takšna politika povečala konkurenčnost britanske industrije in učinkoviti industriji omogočila razcvet.

-nacionalizirana podjetja bi se morala privatizirati, javne podpore neučinkovitim plačila nezmožnim industrijskim plačnikom pa ukiniti.

Kritike vladne politike

-ta politika ni zmanjšala nezaposlenosti ampak jo je povečala

-John MacInnes □ kratkoročni učinki niso upravičeni trditve da bodo s temi ukrepi dosegli nižje stopnje nezaposlenosti

-soglašča, da bi svetovna gospodarska recesija vodila v naraščajočo nezaposlenost ne glede na vrsto vladne politike □ trdi, da je bil hud padec cen na borzi globlji kot v kateri koli drugi razviti industrijski državi – to je pripisal vladni politiki.

-vlada je zmanjšala povpraševanje v gospodarstvu □ to je gospodarsko dejavnost zavrlo v zadostni meri da so se inflacijski pritiski zmanjšali, vendar za ceno velikega padca proizvodnje, počasneje rast in precej višje nezaposlenosti

-priznava, da je nezaposlenost po letu 1983 padla – dvom o trditvi, da to kaže na dolgoročni uspeh politike prostega trga:

- slika o stanju nezaposlenosti v VB je slaba
- padec nezaposlenosti je bil delno posledica sprememb definicije nezaposlenosti in povečanega števila v vladnih programih (program za usposabljanje mladih)
- med marcem 1983 in septembrom 1986 je bila posledica povečanja nezaposlenosti, zaposlitev z delavnim časom za 388.000 oseb

-po njegovem je nezaposlenost spet narasla kar je dajalo slutiti da je upravičeno dvomil o trditvi da bo politika prostega trga rešila problem □ št. zaposlenih s polnim delovnim časom je v obdobju gospodarske recesije padlo

-Frank Field □ trdi da je vlada opustila vsak poskus, da bi dosegla polno zaposlenost

Marksistične teorije nezaposlenost

-Marx □ menil je da je nezaposlenost posledica samega kapitalističnega sistema. □ daljši rok kapitalističnega gospodarstva ne bo mogoče upravljati na takšen način, da bo nezaposlenost odpravljena □ menil da tržne sile ne bodo same od sebe zmanjšale nezaposlenosti. □ nezaposlenost je obravnaval kot endemičen problem kapitalizma in kot problem ki se lahko poslabšuje

-menil da kapitalistična gospodarstva nimajo in ne bodo imela visoke stopnje nezaposlenosti □ takšna gospodarstva imajo več ciklov (obdobjem rasti polno zaposlenostjo sledijo obdobje kriz kjer nezaposlenost narašča)

-kapitalistična družba deluje na način:

-- buržoazijo zanima kako bo maksimirala znesek ustvarjalne presežne vrednosti □ **presežna vrednost je razlika med stroški ki nastanejo pri proizvodnji tržnega blaga in ceno po kateri ga prodajajo**

--pripadniki buržoazije morajo, da so uspešni med sabo tekmovati □ del dobička morajo vložiti v nove stroje ki učinkovito proizvajajo blago, če hočejo uspeti □ kopiči se **kapital** v obliki strojev za proizvodnjo.

--v obdobju **konjunktur** nastopi presežna akumulacija □ boržuazija namesti nove stroje ko pa se podjetja širijo ni dovolj delavcev ki bi delali za stroji – tako so podjetja prisiljena povečati plače če hočejo dobiti delavci da bi še naprej lahko tekmovali z drugimi podjetji □ zaradi povečanja plač pade stopnja dobička – zaupanje boržuazije je manjše in so manj pripravljeni vlagati v novo tehnologijo

--obdobju konjunktur sledi **recesija** □ zaradi pomanjkanja vlaganj v nove stroje in starih strojev ki so jih umaknili nezaposlenost narašča □ to sili k nižanju plač, dobičkonosnosti, zaupanje v podjetje in naložbe naraščajo, gospodarstvo pa se širi

-kapitalisti potrebujejo delavce ki jih je mogoče zaposliti v obdobju konjunktur in odpustiti v obdobju recesij □ **rezerva armada delovne sile**

-po Marxovi **delovni teoriji vrednosti** samo delovna sila oz. delo dejansko ustvarjata bogastvo oz. presežno vrednost □ povečanje produktivnosti lahko poveča presežno vrednost upadejo pa delovni stroški kot del stroškov buržoazije □ za ohranjanje dobička se poveča izkoriščevanje □ Marx- ta položaj ne more nenehno trajati □ delavci bodo spoznali da so izkoriščeni in bodo ustvarili razredno zavest in strmoglavili kapitalistični sistem

-kapitalističnih gospodarstev ni mogoče upravljati tako kot so domnevali Keynes in mnogi drugi.

Britanski gospodarski padec

-Marxova splošna teorija razlaga zakaj se v kapitalistični družbi pojavi nezaposlenost ne razloži pa zakaj bi VB morala doživljati posebno težke gospodarske probleme.

-E. J. Hobsbawm □ britanski gospodarski padec ima korenine v 19. st. Britanija naj bi utrpela negativne posledic ker je bila prva ki se je industrializirala. □ VB veliko vlaga v stroje na prvih stopnjah industrializacije □ stroški odstranjevanja zastarele opreme so povečali nova vlaganja. Pomanjkanje investicij je VB onemogočilo da bi tekmovala z Zahodno Nemčijo in ZDA.

-britansko gospodarstvo je strmelo k vse večji usmerjenosti k trgovini in financam kjer so dobički bolj predvidljivi kot v predelovalni industriji

-Britanija je bolj kot konkurenčna ekonomija postajala zajedalska – preživljala se je z ostanki svetovnega monopola

-Andrew Glyn in John Harrison opažata □ nekateri gospodarski trendi ki jih je opazil že Hobsbawm v VB nadaljujejo tudi po letu 1945. □ malo so vlagali v nove stroje veliko pa v tujino. □ Britanija je še

naprej trgovala z kolonijami → to je širilo britansko industrijo čezmorsko konkurenco, kapitalistov pa ni vzbujalo k vlaganju v VB.

-Glyn in Harrison trgu delovne sile in sindikatom pripisujeta velik pomen → Britanijo je bolj kot konkurente prizadelo pomanjkanje delovne sile → mezde so naraščale hitreje kot produktivnost kar je omejilo dobičke, odrinilo vlaganje v VB, vzpodbudilo vlaganja v tujino in dokončno vodilo do britanskega gospodarskega zloma in množične nezaposlenosti

Posledice nezaposlenosti

Posledice za družbo

--množična nezaposlenost za družbo → posledice obravnavajo kot družbeno škodljive

-Adrian Sinfield → nezaposlenost razvrednoti oz. zniža standard oz. kakovost življenja v družbi → dokazuje na načine:

- tisti ki ohranijo delovno mesto se počutijo manj varne in njihov življenjski standard je lahko ogrožen → to je posledica krajšega delovnega časa in zmanjšanja št. nadur in slabe pogajalske moči delavcev
- delovna sila je vse manj pripravljena zapustiti nezadostno delovno mesto zaradi strahu da jim ne bo uspelo najti nove zaposlitve → postane manj mobilna
- naraščale bodo delitve znotraj družbe – brezposelni in tisti z nezadovoljnimi službami lahko za svoje probleme krivijo šibkejše skupine → priseljenci in etnične manjšine lahko postanejo grešni kozli in tako se povečajo rasne napetosti.
- Visoka nezaposlenost zmanjšuje priložnost da bi dosegli enake možnosti → pri višku delovne sile delodajalci ne gledajo več na ženske, etnične manjšine, starejše, invalide in osebe s posebnimi potrebami

-John Lea in Jock Young → nezaposlenost med mladimi vodi v marginalizacijo nekaterih članov družbe → tisti ki nikoli niso delali čutijo da nimajo nobenega deleža v družbi. Ker niso člani sindikatov nimajo institucionalnih sredstev za izražanje nezadovoljstva

-Lea in Young → to je pripomoglo k ustvarjanju **subkulture obupa** v nekaterih osrednjih mestih VB in je tudi prispevalo k mestnim uporom

-mnogi socialni problemi so vseskozi povezani z nezaposlenostjo → Sheila Allen in Alan Watson pravita → povezanost med nezaposlenostjo in družbenimi problemi so npr. bolezni, prezgodnja smrt, razpad zakonske zveze, pretepanje otrok, nogometno huliganstvo ...

-veliko od teh primerov lahko obravnavamo kot učinke nezaposlenosti na posameznika kot na družbo

-če nezaposlenost prispeva k tem problemom lahko ogrozi stabilnost družbe s spodkopavanjem družine in povzroči rasne napetosti ali celo kriminaliteto. → reševanje teh problemov povzroči ekonomske stroške

John MacInnes → s povečano nezaposlenostjo so se zvišali tudi vladni izdatki za podpore

-Allen in Watson → povod za vsak problem ki je povezan z nezaposlenostjo je kompleks medsebojno delujočih dejavnikov, ki jih ne moremo pojasniti z nobenim preprostim vzročno-posledičnim odnosom.

Posledice nezaposlenosti za posameznika

Finančne posledice

-Melanie White → navaja študijo ki jo je naredil urad za prebivalstvo, popis in raziskave – ugotavlja pa da sta se dve tretjini družin kjer so starši stari manj kot 35 let in so bili nezaposleni v 3 mescih zadolžili. → resnost finančnega učinka nezaposlenosti je posledica dveh dejavnikov:

- povečalo se je št. dolgoročno brezposelnih tistih ki so že leto ali dlje brez službe → upravičenci po 12 mescih izgubijo pravico do dodatka za brezposelne, zato so se ljudje morali zanesti na podporo glede na premoženjsko stanje, ki pa je nižja. → to podporo upravičenci pridobivajo 6

mesecev. Dlje ko je oseb brezposelna večja je možnost finančnih stisk, saj porabijo prihranke, finančni problemi pa se povečajo

- sorazmerno plačam so se znižale podpore brezposelnim □ dejanski življenjski standard brezposelnih je višji kot v 30-tih letih 20. st je nezaposlenost v 80-tih letih povzročila znatno relativno revščino

Socialne posledice nezaposlenosti

-težje jih je oceniti kot finančne

-Leonard Fagin in Marin Little □ brezposelni z izgubo službe izgubijo več kot samo denar

- ✿ zaposlitev daje ljudem **občutek identitete** o tem kdo so in kakšna je njihova vloga v družbi. Je vir odnosov zunaj družine □ nezaposlenost pa zmanjšuje družbene stike
- ✿ služba zagotovi **obvezno aktivnost** □ v raziskavi so moški ki so bili nezaposleni težko našli kakšno zaposlitev
- ✿ tesno povezan vidik dela ki ga z nezaposlenostjo izgubijo je zmožnost za **stukturiranje psihološkega časa**. Služba razdeli dan in teden v časovna obdobja □ brezposelni imajo težave z organiziranjem časa brez tega okvira □ moški ki sta jih preučevala so več časa preživeli v postelji vendar pa so imeli kljub temu slab spanec
- ✿ opozorila sta da delo daje možnosti za razvijanje spretnosti in ustvarjalnosti ter daje **občutek smisla**. Ta občutek smisla se je ponavadi z nezaposlenostjo izgubil.
- ✿ Menita da dohodek od dela nudi **svobodo in nadzor zunaj dela**. Ustvarja možnosti da se vključiš v prostovoljne aktivnosti kar pa stane

Dejavnosti prostega časa in nezaposlenost

-P. Kelvin, C. Dewberry in N. Morley Burber □ ugotovili da so se z nezaposlenostjo povečale le določene vrste dejavnosti.

-brezposelni preživijo več časa ob gledanju televizije, opravljanju hišnega dela, branju, vključevanju v aktivnosti in hobije

-ugotovili so da ni sprememb pri igranju iger, verskih dejavnostih, ustvarjalnih dejavnostih in splošnih dejavnostih prostega časa na prostem

-upadla sta družbeno življenje in pohajkovanje – kakorkoli aktivna udeležba v športnih prireditvah □ brezposelni so več časa preživeli ob gledanju športa po televiziji

- prosti čas ni bil ustrezno nadomestilo za delo ker so bili ljudje večino prostega časa samotni in pasivni, kar ne more nadomestiti izgube družbenih stikov pri delu □ aktivnosti prostega časa brezposelnih so v najboljšem primeru blažila za dolgočasje in pretežno za večino brezposelnih kot takšne neustrezne

-denar lahko pri izbiri prostega časa slabo plačane delavce omejuje v enaki meri kot brezposelnost

Psihološke reakcije na nezaposlenost

-mnogi avtorji so trdili da se brezposelni odzivajo na izgubo delovnega mesta v različnih fazah □ psihološke reakcije se med novimi brezposelnimi pogosto razlikujejo od tistih ki so že nekaj časa brez dela.

- Fagin in Little □ razločila sta 4 stopnje:

- **stopnja duševnega pretresa** sestoji iz občutka dvoma in dezorientacije
- **stopnja zanikanja in optimizma** – brezposelni so pozitivni in optimistični. Nezaposlenost obravnavajo kor prehodni položaj ki ga rešujejo tako da ga izkoristijo □ navdušeno iščejo delovno mesto, hkrati pa imajo občutek da so na počitnicah □ta stopnja je razširjena med delavci ki delovnim mestom pripisujejo malo pomena in čutijo olajšanje da so mu ubežali
- **stopnja tesnobe in stiske** □brezposelne začne skrbeti ali bodo našli novo delovno mesto in skrbi jih tudi njihova prihodnost

- **stopnja vdanosti v usodo in prilagoditev** □ dolgoročno brezposelni so se sprijaznili s položajem. Sprijaznili so se da so majhne možnosti da najdejo novo delovno mesto, postali so brezbrizni.

-Petek Kelvin in Joana Jarrett □ takšni opisi lahko preveč poenostavljajo posledice nezaposlenosti --< reakcija na nezaposlenost razlikujejo glede na individualne okoliščine.--> nekatere reakcije so lahko bolj posledica revščine kot nezaposlenosti.

-Adrian Snifield □ nezaposlenost različne skupine, različno prizadene (odvisno od izkušenj, pričakovanj, družbenih skupin ki jim pripadajo). Npr. mlada oseba ki še ni imela zaposlitve brezposelnost drugače doživlja kot nekdo ki je starejši ki je postal odvečna delovna sila

Zdravje in nezaposlenost

-Jeremy Laurance se sklicuje na študije s sklepi:

- brezposelne osebe v Leedsu, ki so končale šolanje so imele slabše duševno zdravje kot tiste ki dobijo službe
- med brezposelnimi moškimi je v primerjavi z zaposlenimi 20% višja stopnja smrtnosti tudi če so upoštevali družbeni razred in starost
- stopnja samomorilnosti in poskusov samomora med brezposelnimi moškimi je 11x višja kot pri zaposlenih
- otroci brezposelnih so v povprečju manjši kot drugi otroci iste starosti

-Laurance □ zaveda se da nobena študija ne dokazuje da nezaposlenost povzroča zdravstvene probleme --< na zdravje lahko vplivajo mnoge variable, vseh pa v raziskavi ne moremo nadzorovati. □ s študijami ne moremo pojasniti kako vodi nezaposlenost do bolezni in zakaj □ je močan dokaz da nezaposlenost nima nujno le finančnih in psiholoških posledic.

Mladi in posledice nezaposlenosti

-nezaposlenost je resen problem za mlade.

-Paul Willis na podlagi študije izvedene v Wolverhamptonu trdi da se v regijah z visoko nezaposlenostjo za mlade pojavi nova družbena okoliščina

-mladim brezposelnim niso več dane možnosti da ne bi bili odvisni od staršev, in pogosto preživljajo dolga obdobja revščine. □ nimajo možnosti da bi prevzeli družinske obveznosti in načrtovanj poroke je preloženo na kasnejši čas.

-meni da jim finančna stiska prepreči da bi uživali normalno družbeno življenje. Brez dela mladi več časa preživijo doma in ostanejo pozabljeni niso se sposobni vseliti v prihodnost ali preiti v svet odraslih. Ker postanejo zdolgočaseni in malodušni to pogosto vodi k sporom v družini.

-vsi raziskovalci se ne strinjajo z Willsom, da nezaposlenost najbolj prizadene mlade

-Ken Roberts soglaša da mladi ne uživajo v nezaposlenosti vendar meni da so bolj opremljeni da se z njo spoprimejo kot starejši nezaposleni -->ker še nimajo delovnih izkušenj ne izgubijo občutka identitete, ki ga nudi delo starejšim.

-lahko imajo boljši finančni položaj ko so vključeni v programe usposabljanja ali ko prejemale podpore kot pa takrat ko so hodili v šolo.

-Roberts □ opažanja iz raziskave dajejo slutiti da mladi zaradi nezaposlenosti psihološko in finančno manj trpijo kot starejši ljudje (psihološke škode mlade vodijo v dolgočasje)

-Roberts in sodelavci podcenjujejo učinek nezaposlenosti na mlade.

-Peter Warr, Michael Banks, Phil Ullah □ dokazali da nezaposlenost močno vpliva na zdravje mladih □ brezposelni mladi v primerjavi z zaposlenimi vrstniki močneje doživijo psihične stiske

Spol in posledice nezaposlenosti

-večji del raziskav je bil namenjen brezposelnosti moških

-Sinfield meni da pogosto prikazuje da je problem zaposlovanja žensk, ne pa njihova nezaposlenost. Od žensk se pričakuje da se bodo bolj angažirale kot gospodinje in matere ne pa kot delavke. Odgovornost za naraščajočo moško nezaposlenost so pripisovali vse večjemu zaposlovanju poročenih žensk zunaj doma

-Felicity Henwood in Ian Miles so zbrala sta podatke o dovzetnosti za določene vrste izkušenj te so bile:

- srečevanje z različnimi ljudmi
- zaposlenost večino dneva
- občutek, da družbi nekaj prispevajo
- prepričanje da jih družba spoštuje
- stvari, ki jih je treba storiti ob določenem času v teku dneva

-brezposelni moški in ženske so bili manj dovzetni do teh izkušenj kot zaposleni

-med brezposelnimi niso odkrili nobeni razlik glede na spol

-brez teh izkušenj so bile tudi gospodinje, ki zunaj doma niso iskale dela enako prikrajšane družbenih stikov in stvari ki bi jih zaposlovale čez dan. □ nezaposlenost je potencialno škodljiva tako za ženske kot za moške.

-Angela Coyle □ celo v družinah kjer ima mož najvišjo plačo je ženina ponavadi odločilna sestavni del družinskega dohodka. □ mnoge žene ki so ločene, vdove, neporočene so odvisne od svojih plač.

-ženske ki so postale odvečna delovna sila so se zatekle v gospodinjstvo vendar so sčasoma pogrešale družbene stike.

-poročene ženske so ogorčene ker se spet znajdejo v položaju ko so odvisne od moških.

-ženske si bolj kot moški prizadevajo najti delo.

Posledice za skupnosti

-ko je skupnost močno odvisna od enega vira delovnih mest ki ga nepričakovano zaprejo se pojavijo socialne in osebne posledice ki vplivajo celotno skupnost.

Preučevanje rudarskih skupnosti

-Chas Critcher, Bella Dicks in Dave Waddington so preučevali so dve rudarski vasi. V eni vasi je bil rudnik zaprt 6 mesecev v drugi pa 2 leti.

-leta 1992 so izvedli podobno raziskavo v rudniku ki je bil varen pred zaprtjem in rudnik ki mu je grozilo zaprtje

Stres in osebni problemi

-zanesljivost delovnih mest v varni vasi pomagala zmanjševati stres, medtem ko sta grožnja za zaprtje rudnika in zaprtje rudnika stres povečala. □stres ki je bil posledica za izgube službe ali samo grožnja se je poslabšal ker so tudi drugi v skupnosti trpeli za stresom

-to ne pomni da izguba zaslužka ni imela bistvenega pomena

-mnogi od tistih ki so našli zaposlitev so bili prisiljeni sprejeti nizko plačo za nezanesljivo delovno mesto v gradbeništvu in prevozništvu. □ iskanje zaposlitve je prispevalo k visokim stopnjam stresa.

-ko so se finančne stiske kopičile so ljudje prodajali avtomobile, niso hodili na počitnice □ nemogoče je bilo prodati stanovanja zato so zaposlitev iskali drugje. □ žene rudarjev so morale prenašati najtežji del družinske revščine in moškega obupa.

.ko so ženske našle zaposlitev da so prehranjevale družino so bili moški jezni zaradi izgube statusa hranilca. □ ženske so bile v skrbeh za otrokovo prihodnost ~~~> končna posledica je bila, da je bilo mnogo teh žensk izoliranih v spirali zaskrbljenosti in finančnih stisk, nezmožne so bile ohraniti nekaj upanja glede prihodnosti

Socialni in gospodarski problemi

-osebni problemi v dveh vaseh so povzročili socialne in gospodarske probleme v skupnosti kot celoti.
□ lokalno gospodarstvo je utrpelo škodo. Zaprli so nekaj trgovin in gostilni, odpuščali so osebe, ker je v kraju upadla kupna moč potrošnikov.

-prenehali so neformalni mehanizmi družbenega nadzora □ kriminaliteta je narasla. Predvsem vlomi, kraje avtomobilov, nedovoljene vožnje z avtomobili, jemanje drog

-celotna slika ki so jo Critcher, Dicks in Waddington predstavili 6 mesev po zaprtju rudnika je bila skupnost ki se bori da bi premagala popolno dezorientacijo ki je nastala pri njihovih ustaljenih vzorcih dela, družine in skupnega življenja

-sklepajo da rahlo pretiravajo ko govorijo o rudarskih skupnostih saj se nekateri uspejo prilagoditi popolnoma spremenjenim okoliščinam, nekatere pa to spravi v obup-

7. Kriminaliteta in deviantnost

Uvod

-deviantnost pomeni oddaljevanje od sprejete poti in mnoge sociološke definicije deviantnosti preprosto obdelujejo to idejo

-deviantnost je lahko **pozitivno sankcionirana** (nagrajena) ali pa **negativno sankcionirana** (kaznovana) ali pa sprejeta brez nagrad in kazni. (vojake ki na bojišču tvegajo svoje življenje lahko označimo kot deviantne nagrajen je lahko z medaljo, fiziki ki kršijo pravila svoje discipline in razvijajo novo teorijo so lahko nagrajeni z akademskim napredkom ali Nobelovo nagrado)

-tretja oblika deviantnosti zajema dejanja ki se razlikujejo od norm in pričakovanj posamezne družbe □ do njih so strni in jo sprejemajo

Sociološko preučevanje deviantnosti

-navadno omejeno na deviantnost ki ima za posledico negativne sankcije.

-Marshall B. Clinard □ pojem deviantnost se rezervira za tiste situacije v katerih se vedenje odvija v smeri, ki je ne odobravamo in to v takšni meri da prestopi meje tolerance skupnosti.

-po njegovem sta kriminaliteta in delinkvenca najbolj očitni obliki deviantnosti

- **kriminaliteta □ vključuje tiste dejavnosti ki kršijo zakon neke države in se kaznujejo po službeni dolžnosti**

-**delinkvenca □ vključuje vsa tista dejanja, ki so kriminalna ali jih imamo za asocialna in jih izvršijo mladi ljudje.**

-mnoga deviantna dejanja ki jih odobravamo niso opredeljena kot kriminalna (alkoholizem, poskus samomora)

-sociologi se osredotočajo na naslednje vrste deviantnosti:

- ♥ kriminaliteta in delinkvenca
- ♥ nezakonita uporaba drog
- ♥ prostitucija
- ♥ duševne bolezni
- ♥ alkoholizem
- ♥ homoseksualnost

Definicija deviantnosti

-deviantnost je relativna in jo lahko opredelimo v odnosu do nekega posameznega standarda, vendar pa nobeni standardi niso stalni in absolutni.

-deviantnost se razlikuje od časa so časa in od mesta do mesta

-dejanje ki je v neki družbi opredeljeno kot deviantno je lahko v drugi družbi opredeljeno kot normalno

-deviantnost je kulturno pogojena kultura pa se spreminja od časa so časa in od družbe do družbe (kot del religioznih ritualov med letnim obredom sončnega plesa so bojevniki plemena Suiksov pohabljali svoja telesa – usnjene jermene so vstavili skozi meso na prsni in bojevniki so se morali rešiti tako da jo jermena raztrgali □ s tem jih je bila zajamčena naklonjenost nadnaravnih sil.)

(v zahodni družbi je kopičenje denarja nekaj normalnega in vsak si kopiči koliko denarja le more to bi bilo za Suikske sebičnost pri njih največ velja velikodušnost)

-deviantnost se nanaša na tisto delovanje ki ni v skladu z normami in pričakovanji članov določene družbe □ deviantnost se navadno nanaša na tisto delovanje ki izzove splošno obsodbo članov družbe.

-deviantnost je relativni pojem □ dejanja so deviantna samo v razmerju do norm oz. standardov ali pravil posamezne družbe v določenem zgo. obdobju.

- ◇ deviantno vedenje se razlikuje od normalnega vedenja □ deviantne osebe se razlikujejo od normalnih ljudi.
- ◇ deviantno vedenje je družbeni problem, ker škoduje posameznikom in ima lahko razdiralni učinek na družbeno življenje □ deviantne osebe so družbeni problem
- ◇ ker so nenormalni in ker je njihovo vedenje nezaželeno gre za neko vrsto patološki pojav □ torej morajo biti bolni
- ◇ odgovor na vprašanje Zakaj deviantnost? Temelji na ugotavljanju bolezni za katero se predpostavlja da trpi deviantna oseba.

-dve glavni nesociološki diagnozi deviantnosti sta *fiziološka* in *psihološka* □ trdita da sta znanstveno odkrili vzroke deviantnosti in to tako kot poskušajo znanstveniki znanstveno razložiti fizično bolezen

-fiziološke teorije □ ugotavljajo da imajo deviantne osebe neko organsko napako ali patologijo – rojene so z neko poškodbo ali jo razvijejo skozi življenje

-psihološke teorije □ ugotavljajo da je bolj kot njihovo telo bolan njihov razum – neka čustvena motnja v njihovi preteklosti jih je naredila duševno neuravnovešene – to povzroča deviantno vedenje ali pa vpliv nanj.

Fiziološke in psihološke teorije deviantnosti

Fiziološke teorije

-mnogi zagovorniki te teorije sklepajo da so nekateri posamezniki zaradi svojega genskega zapisa mnogo bolj nagnjeni k deviantnosti kot drugi. □ gensko podedovane značilnosti neposredno povzročajo ali v naprej določajo deviantnost

-Cesare Lombroso □ eden prvih avtorje ki je povezal kriminal z biologijo človeka □ dokazoval je da so kriminalci ostanek neke zgodnejše in primitivnejše oblike človeka □ trdil je da je identificiral številne gensko določene značilnosti ki jih pogosto najdemo pri kriminalcih. (velike čeljusti, visoke ličnice, velika ušesa, dodatne prsne bradavice in prste na rokah in nogah, neobčutljivost na bolečino)

-Sheldon in Eleanor Glueck □ trdita da sta odkrila vzročno zvezo med fizično konstrukcijo telesa in delinkventnim delovanjem. □ čokati, okrogli posamezniki (**mezomorf**) v glavnem bolj aktivni in agresivni kot tisti ki imajo drugačno telesno konstrukcijo, zaradi tega so bolj nagnjeni k kaznivim dejanjem

-v 60-tih letih 20. st so kriminologi trdili da so odkrili natančno določen genski vzrok kriminalitete **kromosomske nenormalnosti**. Kromosomi prenašajo podedovane značilnosti od staršev na otroke.

-Henry E. Kelly □ kemična neuravnoteženost v telesu lahko povzroči kriminaliteto

-**hipoglikemija** oz. stanje v katerem je količina sladkorja v krvi neustrezna lahko vodi bolnika k storitvi kaznivega dejanja- enak učinek lahko ima pomanjkanje vitaminov

-kemična neuravnoteženost je delno posledica podedovanih značilnosti lahko pa nastane tudi kot posledica dejavnikov okolja (slaba prehrana) □ trdijo da biološki dejavniki omogočajo da se bo posameznik začel obnašati deviantno.

-vedenje ki ga pripisujejo biološkim razlagam ne vodijo nujno h kriminalnim dejanjem.

-Kelly Holbron in Makin poudarjata, da lahko postane diabetik ki ne dobi injekcije napet, bloden, vzkipljiv □ to vedenje ne povzroči kaznivega dejanja

Psihološke teorije

-do določene mere so podobne biološkim

- ☉ deviantno osebo pojmuje kot različno od prebivalstva kot celote
- ☉ oseba je nenormalna v normalnem prebivalstvu
- ☉ njena nenormalnost je v naprej usmerjena v deviantnost

-bolezen deviantne osebe in nenormalnost pojmujejo duhovno

-Hans Eysenck sklepa da obstaja povezava med gensko pogojenimi osebnostmi značilnosti in kriminalnim vedenjem. □ posamezniki podedujejo različne osebnostne poteze, ki jih predisponirajo h kriminaliteti.

-ekstrovertirana oseba rada krši zakon, ker potrebuje razburjenje, izkorišča priložnosti, pogosto rada tvega, ravna brez premišljanja □ se teže prilagodijo položaju, starši jih teže socializirajo tako da bi se vedli v skladu z družbenimi zakoni, normami.

-John Bowlby □ deviantnost ni podedovana, pojasnjeval jo je v smislu otrokove zgodnje socializacije □ otroci v prvih 7 letih potrebujejo čustveno varnost – to najuspešneje zagotavlja intimen in ljubeč odnos z njihovo naravno mamo. Če niso deležni ljubezni se lahko razvije psihopatska osebnost.

-Psihopati so usmerjeni k impulzivnemu dejanju in se ne menijo za posledice svojega dejanja, redkokdaj se počutijo krive

-Bowlby □ delinkventne osebe ki so **kronični povratniki** - specialni povratniki (konstantno kršijo zakon) so v najzgodnejšem obdobju trpeli zaradi prikrajšanosti za matrine ljubezni.

Kritike psiholoških teorij

-zavračajo psihološke teorije zato ker:

- ★ takšne teorije pri pojasnjevanju deviantnosti zanemarjajo družbene in kulturne dejavnike (Eysenck je lahko napačno ocenil razlike v vrednotah osebnih tipov) – njegov opis je podoben **vrednotam podzemlja** □ po Matzevem mnenju usmerjajo vedenje delinkventen osebe □ vrednote so naučene ne pa gensko pogojene
- ★ med psihologi je majhno soglasje o tem kaj konstruira duševno zdravje in kako meriti osebnostne značilnosti
- ★ mnogi sociologi zavračajo prvenstveno vlogo, pripisano izkustvu iz otroštva □ ne strinjajo se z mišljenjem da je posameznik ujetnik svoje zgodnje izkušnje, ki preprosto izbruhne v kasnejšem življenju □ ta pristop zanemara ogromno št. družbenih dejavnikov ki vplivajo na vedenje v posameznikovem življenju
- ★ Marshall B. Clinard □ posmehljivo izenačuje psihološke teorije deviantnosti s starim verovanjem v obsedenost s hudiči. □ hudiča je zamenjala značajska hiba, eksorcizem duhovnika je zamenjalo psihiatrično zdravljenje.

-kljub kritikam biološke in psihološke teorije sprejemajo kot veljavne v različnih ustanovah družbenega nadzora □ oba tipa imata pomembne posledice za zdravljenje deviantnosti

-Let nad kukavičjim gnezdom ilustrira kako so lahko takšne teorije uporabljene za opravičevanje drastičnih problematičnih posameznikov

-Aldous Huxley – Krasni novi svet □ zagovarjal je psihiatrično zdravljenje tistih pri katerih bi odkrili takšna nagnjenja □ ameriška vlada je resno preučevala ta načrt izvedla ga pa ni.

Deviantnost – funkcionalistični pogled

Funkcije deviantnosti

.izvor deviantnosti išče v naravi družbe . □ nekateri sociologi trdijo, da je deviantnost nujen del vseh družb in da ima pozitivne funkcije na družbene sisteme □ deviantnost krši zakon

-deviantnost je grožnja redu in jo moramo zaradi tega razumeti kot grožnjo družbi

-za deviantnost so potrebni **mehanizmi družbenega nadzora** (policija, sodišča,) da brzdajo deviantnost in ščitijo družbeni red.

-določena količina deviantnosti je pozitivna □ prispeva k ohranjanju in dobrobiti družbe

Kriminaliteta kot neizogiben pojav

-Emile Durkheim □ sklepa da je kriminaliteta neizogiben in normalen pojav družbenega življenja □ navzoča je v vseh tipih družbe. □ njena stopnja je višja v bolj razvitih, industrializiranih državah

-kriminaliteta je integrirani del vseh zdravih družb □ je neizogibno ker vsak pripadnik družbe ne more biti enako predan **kolektivnim občutkom**.

-tudi če bi obstajala družba svetnikov kjer ne bi bilo kraje in umora bi še vedno obstajala deviantnost. (standardi bi bili tako visoki da bi majhen spodrsrljaj štel kot kaznivo dejanje)

Kriminaliteta kot funkcionalni pojav

-Durkheim □ dokazoval da postaja kriminal **disfunkcionalen** (škodljiv za družbo) takrat ko je njegova stopnja nenavadno visoka ali nizka.

-vse družbene spremembe se začnejo z neko obliko deviantnosti □ da bi se zgodila sprememba mora večerajšnja deviantnost postati današnja normalnost. □ ker je določena količina sprememb zdrava za družbo je deviantnost nujna.

-če so kolektivni občutki premočni bo malo deviantnosti ne bo pa ne sprememb ne napredka □ kolektivni občutki morajo imeti samo zmerno energijo tako da ne uničijo izvirstnosti (izvirstnost zločinca kot izvirstnost genija)

-da bi napredovala mora posameznikova izvirstnost imeti možnosti da se izrazi □ tako kolektivni občutki ne smejo biti premočni, tako bi preprečili da bi prišli do izraza ljudi (Jezus, Mati Terezija...)

-Durkheim □ nekatere zločine je pojmoval kot anticipacijo morale prihodnosti. (teroristi ali borci lahko svobodo predstavljajo kot prihodnji uveljavljeni red)

-Durkheim □kriminaliteta□ njena funkcija ni odstranitev zločina v družbi ampak ohranitev kolektivnih občutkov na potrebni stopnji moči. □ brez kazni bi kolektivni občutki izgubili svojo moč nadziranja vedenja in stopnja kriminalitete bi dosegla točko kjer bi postala disfunkcionalna □ zdrava družba potrebuje zločin in kazen

Pozitivne funkcije deviantnosti

-Albert K. Cohem analizira dve možni funkciji deviantnosti:

★ Deviantnost je lahko varnostni ventil ki zagotavlja razmeroma neškodljiv izraz nezadovoljstva. Družbeni red je zaščiten (prostitucija opravlja tako funkcijo varnostnega ventila in ne ogroža institucijo družine, nudi olajšanje po stresu)

★ Nekatera deviantna dejanja so koristen svarilni mehanizem, ki kaže da neki del družbe slabo funkcionira □ opozori lahko na problem in sprožijo se ukrepi za razrešitev

-Durkheim in Cohem □ oddaljila sta se od podobe deviantne osebe kot psihološko in biološko nenormalne □ Durkheim domneva da družba sama po sebi ne povzroča deviantnost zaradi lastne dobrobiti. Cohem □trdi da so določene oblike deviantnosti naraven in normalen odgovor na posamezne okoliščine.

Robert K. Merton – družbena struktura in anomija

-Merton □ deviantnost izhaja iz kulture in strukture same družbe □ izhaja iz funkcionalistične pozicije vrednotnega konsenza in vsi člani družbe si delijo podobne vrednote. Ker so člani družbe razporejeni na različne položaje v družbeni strukturi nimajo enakih možnosti za uresničevanje skupnih vrednot in takšen položaj lahko povzroči deviantnost

-družbena in kulturna struktura povzročata pritisk v smeri družbeno deviantnega vedenja pri ljudeh ki so različno razporejeni v strukturi

Kulturni cilji in institucionalizirana sredstva

-Merton svojo teorijo razlaga na primeru ZDA □ članom ameriške družbe so skupne ključne vrednote ameriške kulture, združuje jih cilj uspeha h kateremu vsi težijo meri pa se večinoma s premoženjem -v uravnoteženi družbi so poudarjeni tako kulturni cilji kot institucionalna sredstva in pripadniki so zadovoljni z obojim -ko je taka ameriška družba nestabilna obstaja težnja da se zavrnejo »pravila igre« in se uspeh doseže s kakšnim koli razpoložljivim sredstvom □ ko pravila prenehajo delovati sledi stanje anomije □ v takšnem stanju norme ne usmerjajo vedenja kar spodbudi deviantnost

Odzivi na kulturne cilje

-Merton opisuje 5 možnih načinov s katerimi se člani ameriške družbe lahko odzivajo na cilje ki je uspeli

- **konformnost** □ pripadniki družbe se prilagodijo ciljem in normativnim sredstvom za doseganje teh ciljev – prizadevajo si doseči uspeh s splošno sprejetimi sredstvi
- **inovacija** □ ta odziv zavrača normativna sredstva za doseganje uspeha in se naslanja na deviantna sredstva zlasti na kriminaliteto □ zelo verjetno je da to pot uberejo ljudje iz nižjega razreda. Njihova izobrazba je ponavadi nizka, imajo majhno možnost napredovanja v službi. Ker jim je pot zaprta iščejo inovacijo in se obračajo h kriminalu ker so obljubljeni koristi večje. Tisti ki so inovativni so pomanjkljivo socializirani. Vsi ki so v nižjem sloju ni nujno da se zatekajo k takim dejanjem lahko le razvijejo svojo subkulturo.
- **ritualizem** □ ljudje ki izberejo to pot so deviantni zato ker v veliki meri odstopajo od splošnih ciljev, to je uspeli. Pritisk da sprejmejo to pot je največji pri pripadnikih nižjega srednjega razreda. Zaposlitve jim dajejo majhne možnosti za napredovanje. □ v primerjavi s pripadniki delavskega razreda so bolj socializirani pri prilagajanju normam kar jim preprečuje da bi se zatekli h kriminalu. Zato jim je edina pot da se odpovejo ciljem □ to so ljudje ki se držijo pravil, prilagajajo se vsem zunanjim standardom ugleda srednjega razreda, odrekajo se prizadevanju za uspeh. **Ritualisti so deviantne osebe ker so zavrgli cilje uspeha, ki so skupni večini pripadnikov družbe**
- **umik** □ nanaša se na psihotike, avtiste, izobčene, klateže, pregnance, potepuhe... □ močno so ponotranjili kulturne cilje in institucionalna sredstva vendar pa vseeno niso sposobni uspeli. Svoj položaj rešujejo tako da opuščajo cilje in sredstva za njihovo doseganje. Niso sposobni obvladovati položaja, so poraženi in vdani v neuspeh. Deviantni so ker so zavrgli kulturne cilje in institucionalna sredstva
- **upor** □ pomeni zavračanje tako ciljev uspeha kot tudi institucionalna sredstva in njihovo zamenjavo z drugačnimi cilji in sredstvi. Tisti ki sprejmejo to alternativo želijo ustvariti novo družbo □ Merton – tisti ki organizirajo bes in upornišvo ljudi (terorizem) v revolucionarno skupino so tipični pripadniki razreda v vzponu in ne najbolj potlačenega sloja

-Merton trdi da njegove analize kažejo kako kultura in struktura družbe povzročata deviantnost □ pretiran poudarek na kulturnih ciljih v ameriški družbi na račun institucionalnih sredstev povzroča anomijo- ta težnja pa opravlja pritisk v smeri deviantnosti

Kritike Mertona

-kritizirali so ga zaradi zanemarjanja odnosov moči v družbi kot celoti, znotraj katere se pojavljata deviantnost in konformnost

-Laurie Taylor –kritizira Mertona ker svoje analize ni izpeljal dokonca ker ni dovolj upošteval kdo sprejema zakone in kdo ima od njih korist

-Taylor □ tisti ki imajo moč lahko priredijo celotno igro tako da jamčijo njihovo zmago – takšna pravila so lahko zakoni družbe

Strukturalne in subkulturne teorije deviantnosti

-**strukturalne teorije** deviantnosti so podobne Mertonovi teoriji □ izvore deviantnosti pojasnjujejo s položajem posameznikov ali skupin v družbeni strukturi

-**subkulturne teorije** pojasnjujejo deviantnost s subkulturo družbene spremembe. □ nekatere skupine razvijejo norme in vrednote ki se v veliki meri razlikujejo od tistih ki jih imajo drugi pripadniki družbe (nekateri skupine kriminalcev lahko razvijejo norme ki spodbujajo in nagrajujejo kriminalno delovanje)

-**subkulturne teorije trdijo da je deviantnost posledica prilagajanja posameznikov vrednotam in normam družbene skupine kateri pripadajo** □ pripadniki subkultur niso popolnoma različni od drugih pripadnikov družbe, lahko govorijo isti jezik, so oblečeni v podobna oblačila, enako vrednotijo družinsko življenje, vendar pa je njihova subkultura različna od kulture družbe kot celote

-pogosto so strukturalne in subkulturne teorije združene □ Albert Cohen – s položajem skupin ali posameznikov v družbeni strukturi pojasnjuje razvoj subkultur

Albert K. Cohen – delinkventna subkultura

-oblikoval je dve glavni kritiki Mertonovega mišljenja o deviantnosti delavskega razreda

☆ delinkvenca je bolj kolektivni kot individualni odziv –vidi jih združene v kolektivnem odzivu

☆ dokazuje da Merton ne more pojasniti **neutilitarnega kaznivega dejanja** kot je vandalizem. Strinja se da je Mertonova teorija zelo verjetna pri pojasnitvi profesionalnega kriminala odraslih oseb in pri latinski delinkvenci nekaterih starejših in polprofesionalnih tatov.

-Cohen podpira mnenje da **kulturna deprivacija** pojasnjuje pomanjkanje uspeha v šoli pri pripadnikih nižjega delavskega razreda

-mnogi fantje iz nižjega delavskega razreda ki so običajni na dnu stratifikacijskega razreda trpijo za **statusno frustracijo** □frustrirani so in nezadovoljni s svojim nizkim položajem v družbi. Svojih frustracij ne rešujejo tako da bi se zatekli h kriminaliteti ampak se odpovedo ciljem. Zamenjujejo jih z alternativnimi normami in vrednotami to pa vodi k **deviantni subkulturi** – to razumemo kot kolektivno rešitev skupnih problemov mladoletnikov iz delavskega razreda.

-deviantna subkultura spreobrača in zavrača večinsko kulturo. □ delinkventna subkultura jemlje svoje norme iz širše kulture in jih postavlja na glavo □ delinkventna subkultura je negativna reakcija na družno, ki svojim pripadnikom odreka možnost, omogoča pa tudi pozitivno nagrajevanje (lahko pridobiš priznanje in ugled če si uspešen v očeh vrstnikov)

-kraja postane po Cohenu celjeno delovanje na katero se veže slava in pogum □na tak način otroci iz nižjega razreda rešujejo probleme, zavračajo večinske vrednote in jih zamenjujejo z deviantnimi vrednotami

-ker obstajajo neenake možnosti so nekatere skupine znotraj družbene strukture pod večjim pritiskom v smeri deviantnosti

Kritika Cohena

-Steven Box □ ljudje iz nižjega razreda čutijo nezadovoljstvo v tem da pri učiteljih in mladih iz srednjega razreda s katerimi ne delijo vrednot in jih ne morejo sprejeti veljajo za nesrečnike. Obračajo se proti tistim ki jih gledajo z viška, ne bodo dovolili da bi jih ljudje sramotili

-David Bordua □dokazuje da Cohen subkulturo uporablja za pojasnitev neuspeha pri izobraževanje mladih iz nižjega delavskega razreda skupaj s pojmom kulturne deprivacije ne uporablja pa je za pojasnjevanje pojma delinkventnosti

Richard A. Coward in Lloyd E. Ohlin – delinkvenca in priložnost

-sprejemata Mertonovo mišljenje o kriminalni deviantnosti delavskega razreda □vendar ni uspel pojasniti različnih oblik ki jih privzema deviantnost

-trdita da se je Merton ukvarjal samo z delom problema. Deviantnost je pojasnjeval v smislu **strukture legitimnih priložnosti** ni pa preučil **strukture nelegitimnih priložnosti**

-(na nekem območju se lahko razvija kriminalna subkultura odraslih ki mladim omogoča vključitev, na nekem drugem območju pa te subkulture mogoče ni tako ima mladoletnik na prvem območju več možnosti da postane uspešen kriminallec)

-ponujata razlago različnih oblik deviantnosti – razlago delinkvence začneta s stališča, da je večji pritisk na pripadnike delavskega razreda k deviantnosti in imajo malo možnosti da uspejo

-razlikuje 3 možne odzive na takšen položaj:

- kriminalna subkultura
- konfliktna subkultura
- subkultura umikanja

Struktura in subkultura

- o **kriminalne subkulture** – pojavljajo se na območjih kjer je uveljavljen vzorec organiziranega kriminala med odraslimi – mladi so izpostavljeni kriminalnim veččinam in deviantnim vrednotam – tisti ki uspešno nastopajo na podlagi teh vrednot imajo priložnost da se povzpnejo do profesionalnega kriminala – imajo dostop do strukture nelegitimnih priložnosti – kriminalne subkulture so osredotočene na **utilitarno kriminaliteto –kriminaliteta ki prinaša fizične koristi**
- o **konfliktne subkulture** – območja kjer imajo mladoletniki malo možnosti za dostop do struktur nelegitimnih priložnosti- malo organiziranega kriminala med odraslimi- ta območja imajo ponavadi visoko fluktacijo prebivalstva in pomanjkanja enotnosti teh kohezivnosti-tak položaj ovira razvoj stabilne kriminalne subkulture. Dostop do legitimnih in nelegitimnih priložnosti je blokiran – takšen položaj je nasilje tolpa, služi za sproščanje jeze in frustracije ter kot sredstvo za pridobivanje ugleda
- o **subkulturo umika** – oblikujejo nekateri mladoletniki nižjega razreda (organizirano protizakonito uživanje drog), ker niso uspeli tako v legitimnih kot tudi ne v nelegitimnih strukturah –njihov neuspeh je dvojen: niso postali uspešni z vidika legitimnih sredstev in ne z vidika kriminalne in konfliktne subkulture – kot neuspešni kriminalci zbežijo v subkulturo umika

Kritike Clowarda in Ohlina

-izdelala sta najbolj sofisticirano različico strukturalne in subkulture teorije- prizadevata si pojasniti različnost oblik ki jih lahko ima deviantnost-nista mogla zagotoviti prepričljive razlage za vsak tip deviantne subkulture

-Taylor, Wlaton, Young-trdijo da imajo Cohen, Merton, Ohlin, Cloward skupno napako in sicer vsi predpostavljajo da vsakdo v Ameriki začne s tem da je predan cilju uspeha (doseganje bogastva)

-obstaja več različnih ciljev katerim sledijo posamezniki – nekatere skupine kot so hipiji so se zavestno odločile za zavrnitev cilja finančnega uspeha niso se preprosto odzvale na svoj lasten neuspeh.

Walter B. Miller – subkultura nižjega sloja

-deviantna subkultura ne izvira iz nezmožnosti pripadnikov nižjih družbenih slojev, da dosežejo uspeh. Kriminaliteto pojasnjuje v smislu obstoja značilne subkulture nižjega razreda

-trdi da njihove vrednote in način življenja ki se prenaša z generacije na generacijo aktivno spodbujajo ljudi iz nižjega razreda da kršijo zakon

Osrednje težnje

-to so glavna področja zanimanja in delovanja – vključujejo čvrstost, prebrisanost in razburljivost

- ✧ **čvrstost** – vključuje težnjo za moškostjo in se kaže v pogumu pred fizično nevarnostjo ter zavračanjem bojzljivosti in šibkosti – to lahko povzroči hude telesne poškodbe – radi bi ohranili sloves
- ✧ **prebrisanost** zmožnost izigravanja, prelisičenja, varanja, zlorabe zaupanja, goljufanja- izraža se v repertoarju prevaranta, goljufa ...
- ✧ **razburljivost** vključuje iskanje vznemirjanja kot čustvene vzpodbude – najdemo v kartanju, seksualnih pustolovščinah, alkoholu vse se lahko združi v enem večeru, preživetem v mestu

-to lahko povzroči telesno poškodbo, izgubo življenja in lastnine

-dva dejavnika ki povečujeta osrednje težnje:

- ☆ njihova tendenca da pripadajo skupini vrstnikov ki zahtevajo strogo konformnost s skupnimi normami
- ☆ težnja mladih ljudi po statusu ki ga v glavnem dosežejo v okviru norm skupine vrstnikov – ta status nižjega razreda je lahko odvisen od njegovega slovesa kot čvrstega, prebrisanega v očeh prijateljev.

Delinkvenca in osrednje težnje

-Miller delinkvenca je preprosto izražanje osrednjih teženj subkulture nižjega razreda, čeprav na pretiran način. □ je posledica socializacije znotraj subkulture z značilno tradicijo ki ima svojo integriteto.

-navaja razloge za njen obstanek □ subkultura izhaja in se delno vzdržuje iz potrebe po zalogi nizko kvalificirane delovne sile. Subkultura nižjega razreda zagotavlja sredstva, da delavci vzdržijo v ponavljajočem, rutinskem se delu. □ osrednja težnja je zadovoljstvo zunaj dela in pomagajo pri nezadovoljstvu ki ga povzroči delo

-David Bordua □ zdi se kot da Miller trdi da je vpletenost v kulturo nižjega razreda tako temeljila in izključujoča da stiki s predstavniki institucij v katerih dominira srednji razred nimajo nikakršnega vpliva

-mnogi sociologi pojmujejo subkulturo kot sekundarno v odnosu do strukturalne razlage

.posamezniki so prisiljeni da zaradi svojega položaja v družbeni strukturi oz. zaradi svoje navzočnosti na območju družbene dezorganizacije zaidejo s konvencionalne poti.

David Matza – delinkventnost in neodločenost

-njegovo delo predpostavlja, da so mnoge sociološke teorije delinkventnosti zavajajoče v dveh smereh:

- ☆ deviantne osebe so prikazali kot bolj posebne kot v resnici so
- ☆ predstavljajo **pretirano determinističen pogled** na izvor deviantnosti □ **determinizem** – je doktrina ki pravi da imajo ljudje malo ali pa nič svobode da usmerjajo svoje lastno delovanje, ker jih nadzirajo zunanje sile. □ posameznik je avtomatično pognan na pot deviantnosti, ujet je v okoliščine

-trdi, da moški delinkventni niso v protislovju z družbenimi normami in vrednotami □ upoštevajo iste norme in vrednote kot drugi pripadniki družbe. Družba na njih zelo moralno vpliva in jih odvrča od delinkventnega dejanja. □ delinkventne osebe pogosto svoja dejanja obžalujejo, ko so soočeni s tem kar so naredili

-niso pripadniki kriminala ampak samo priložnostni delinkventi, občasni kršitelji zakona.

Tehnike nevtralizacije

-Matza trdi da so v določenih okoliščinah sposobni nevtralizirati **moralno vez družbe** – sposobni so prepričati sami sebe da zakon za njih v posameznem primeru ne velja

-deviantnost postane mogoča ko uporabijo **tehnike nevtralizacije** ki jih začasno osvobodijo družbenega prijema

-tehnike nevtralizacije vključujejo:

- ✱ **zanikanje odgovornosti za deviantno dejanje** – delinkventi lahko odrinejo odgovornost od sebe tako da krivijo svoje starše ali okolje v katerem živijo
- ✱ **zanikanje škode, ki je posledica dejanja** – delinkventi lahko trdijo da vožnja z ukradenim avtom ne more nikomur škodovati da je to samo nagajivost, ter da so si avto samo sposodili
- ✱ **zanikanje, da je bilo dejanje v bistvu napačno**- napad na homoseksualca ali rop lastnika trgovine lahko prikažejo kot obliko grobe pravice
- ✱ **obsodba tistih, ki uveljavljajo pravila** – policijo lahko obravnavajo kot korumpirano, učitelje pa kot nepravilne, hinavske
- ✱ **poziv k večji lojalnosti** – delinkventi lahko trdijo da ne kršijo zakona zaradi lastnega interesa ampak da s tem pomagajo družini in prijateljem

-sklepa da uporaba tehnik nevtralizacije zbuja resne dvome v idejo deviantne subkulture:

- ✓ to so dokazi krivde in sramu ki delno kažejo sprejemanje večinskih norm in vrednot – če bi zares obstajala delinkventna družba se ne bi zatekali k tehnikam nevtralizacije, ne bi bilo krivde
- ✓ tehnike nevtralizacije pogosto uporabljajo niz večinskih norm da se opraviči kršenje ostalih. Napad na homoseksualce opravičuje kot podporo večinskim normam o seksualnem vedenju. – to kaže stopnjo pripadnosti večinski kulturi

Vrednote podzemlja

-ko so delinkventni enkrat osvobojeni normalnih prisil ki jih izvaja družba postane delinkventnost mogoča- so v stanju neodločenosti

-Matza pojasnjuje privlačnost delinkventnosti v okviru **vrednot podzemlja** – spodbuja uživanje, ravnanje, brez premišljanja, agresivnost, iskanje razburljivega – takšne vrednote obstajajo v vseh družbah vzporedno s formalnimi vrednotami, ki spodbujajo trdo delo

-delinkventni ljudje vrednote podzemlja ponavadi izražajo ob nepravem času na nepravem mestu – z drugimi pripadniki imajo delinkventni več skupnih vrednot kot domnevajo teorije

Občutek fatalizma in občutek humanizma

-na začetku se mladoletniki morajo od nekoga naučiti delinkventnega dejanja in potrebujejo spodbudo. Končna odločitev da mladostniki prestopijo mejo pride ko doživijo **občutek fatalizma** – čutijo nemoč, drugi ljudje jih šikanirajo, govorijo jim kaj naj delajo, da premagajo ta občutek morajo ukrepati tako da se stvari uresničijo in se vzpostavi **občutek humanizma**.

-nočejo se počutiti kot žrtve okoliščin in želijo sami sebi dokazati da so tudi oni človeška bitja ki vplivajo na dogodke okoli sebe. – ko enkrat naredijo ta korak lažje storijo tudi druga delinkventna dejanja

Subkultura delinkventnosti

-Matza – uporablja subkultura deviantnosti kot deviantna subkultura

- ☉ norme in vrednote subkulture deviantnosti dovoljujejo članom skupine delinkventnega dejanja, vendar jih od njih ne zahtevajo
- ☉ običajne družbene vrednote precej vplivajo na vedenje delinkventa
- ☉ subkultura deviantnosti je le rahlo povezana skupina mladoletnikov. Posamezniki pogosto stopajo v skupino in iz nje, niso predani, stalni pripadniki.

Deviantnost – interakcionalistični pogled

-od prejšnjih pristopov se razlikuje na dva načina:

- ★ na deviantnost gleda iz drugačnega teoretičnega izhodišča
- ★ pri deviantnosti pozornost preusmerja od deviantnih oseb kot takih in motivacij, pritiskov za katere domneva, da usmerjajo njihovo vedenje. Osredotoča se na interakcijo med deviantnimi osebami in tistimi ki jih opredeljujejo kot deviantne. – interakcionalistični pogled preučuje kako in zakaj so posamezniki in skupine označeni kot deviantni in učinke takšnih definicij na njihovo nadaljnje delovanje

-interakcionalistični pristop poudarja **pomembnost pomenov, ki jih različni akterji vnašajo in razvijajo znotraj interakcijske situacije**.

-v interakcijskem procesu se preoblikujejo in razvijajo

-interakcionalisti poudarjajo pomembnost dejavnikov znotraj posameznika – posamezniki se ne odzivajo pasivno na zunanje sile: pred odločitvijo kako se odzvati, dogodkom pripišejo pomene

Howard S. Becker – teorija etiketiranja

Definicija deviantnosti

-trdi da družbene skupine ustvarjajo deviantnost s postavljanjem pravil, katerih kršitev tvori deviantnost, z uporabo teh pravil na posameznih ljudeh in z njihovim etiketiranjem kot outsiderjev

-deviantnost ni lastnost dejanja, ki ga oseba tvori temveč je posledica uporabe pravil in sankcij s strani ostalih – deviantna oseba je nekdo kateremu je bila etiketa uspešno prilepljena

- neko vedenje postane deviantno takrat ko ga drugi kot takega zaznavajo in označijo (golota v spalnici je normalna, če vstopi tujec je deviantno dejanje)
- ali se etiketa prilepi ali ne je odvisno od tega kako občinstvo dejanje interpretira, to je odvisno kdo je storil dejanje
- v revni soseski lahko policija pretep označi kot deviantno dejanje v bogati soseski pa kot ognjevitost mladih.
- če nosilci družbenega nadzora označijo mlade kot deviantne in če so obsojeni na kršitev zakona potem postanejo mladi deviantne osebe, tisti ki pa imajo moč pa jih etiketirajo kot take
- deviantnost ni lastnost i se nahaja v vedenjem kot takim temveč v interakciji med osebo, ki je dejanje storila in tistim ki se na to odzovejo □ deviantnost nastane v procesu interakcije med potencialno deviantno osebo in nosilci družbenega nadzora

Možne posledice etiketiranja

- etiketa opredeljuje posameznika kot posebno vrsto osebe □ etiketa ni nevtralna vsebuje oceno osebe na katero se nanaša. To je **glavni status** v tem smislu da vpliva na vse druge položaje ki jih ima posameznik.
- posameznikovo pojmovanje samega sebe izvira iz odzivov drugih bo samega sebe pojmoval z vidika etikete □ to povzroči **samoizpolnjujočo prerokbo** s čimer deviantna identifikacija postaja ustvarjalna
- možnih je več stopenj v tem procesu:
 - ★ na začetku je posameznik etiketiran kot devianten to pa vodi k temu da ga ostale družbene skupine zavračajo, če je v službi lahko izgubi tudi službo in je prisiljen zapustiti sosesčino
 - ★ to spodbudi nadaljnjo deviantnost (narkomani se lahko zatečejo h kaznivemu dejanju, da lahko vzdržujejo svoje navade)
 - ★ bivši obsojenci imajo lahko težave pri iskanju zaposlitve in so se prisiljeni vrniti h kriminalu, da bi preživel. Becker trdi, da postopek do deviantnih oseb jim odreka običajna sredstva za nadaljevanje vsakdanjega življenja ki so dostopna večini ljudi
 - ★ **deviantna kariera** je popolna, ko se posamezniki, pridružijo **organizirani deviantni skupini**. Takrat potrdijo in sprejmejo svojo deviantno identiteto, obkroženi so z drugimi ki so v istem položaju in ki jih podpirajo ter razumejo
 - ★ znotraj skupine se razvije **deviantna subkultura**. Subkultura pogosto vključuje prepričanja in vrednote, ki racionalizirajo, opravičujejo in podpirajo deviantne identitete in delovanja
- subkultura tudi zagotavlja načine kako se izogniti problemom s konvencionalno družbo.
- Becker trdi da ko se posamezniki enkrat priključijo neki organizirani deviantni skupini se verjetno

Deviantnost – fenomenološki pogled

Aaron V. Cicourel – pogajanje za pravico

- Poudarja pomembnost načina, kako je zakon izvajan, pomembnost etiketiranja in raziskovanje subjektivnega stanja.
- odkrije tesno povezanost med družbenim razredom in delikventnostjo. Mnogi mladoletniki, ki so bili obsojeni zaradi kaznivih dejanj, so imeli očete, ki so bili fizični delavci. Na lestvici poklicev, ki je razdeljena na 7 razredov je ugotovil, da je bila 1/3 delikventov in razreda sedem.
- delikventi so proizvod predstavnikov družbenega nadzora. Določeni posamezniki so izbrani, obdelani in etiketirani kot deviantni. Pravica je posledica dogovarjanja v interakcijskem procesu. □ ustvarjanje delikventov je odvisno od načina, kako so organizirane policija in službe za mladoletnike, od politike in pritiskov, ki jih nad njimi izvajajo lokalna občila in politiki.
- bolj kakor prej vidijo kot deviantne osebe in delujejo v okviru tega pojmovanja jaza

Tradicionalni marksistični pogledi na deviantnost

- William Chambliss, Milton Mankoff, Frank Pearce in Laureen Snider so na podlagi marksističnih konceptov razvili okvir za razumevanje deviantnosti v kapitalističnih družbah □ menijo da imajo moč predvsem tisti ki posredujejo in nadzirajo proizvodna sredstva
- nadstavba odraža odnos med močnimi in relativno nemočnimi, med vladajočim in podrejenim razredom

-instrument vladajočega razreda država sprejema zakone, ki podpirajo interese vladajočega razreda, ohranjajo njegovo moč in prisiljujejo ter nadzirajo podrejeni razred. (država, predstavniki družbenega nadzora, pravo in splošne opredelitve deviantnosti kot del nadstavbe odražajo interese vladajočega razreda)

-zakoni niso odraz vrednostnega konsenza temveč ideologije vladajočega razreda

Kdo oblikuje zakon? Komu koristi?

-z marksističnega vidika zakon izoblikuje država, ki predstavlja interese vladajočega razreda.

-po Williamu Chamblissu so takšni zakoni v fevdalni družbi nepotrebni saj je zemlja kot nepremična lastnina glavni vir bogastva, veleposestniki pa so bili neposredni gospodarji ekonomskih sredstev dežele.

-povečana je pomembnost blagovne menjave in trgovine (ki vključuje premično lastnino) in končna zamenjava fevdalizma s kapitalizmom je povzročila sprejem velikega št. zakonov, ki ščitijo lastniške interese pojavljajočega se kapitalističnega razreda.

-Chambliss bistvo kapitalističnega ekonomskega sistema je zaščita zasebne lastnine

-Lauren Snider kapitalistična država pogosto ni pripravljena sprejeti zakonov ki bi posegali v interese kapitalistov in bi ogrozili dobičkonosnost kapitalistične države uporabljajo visoke vsote denarja da pritegnejo investicije korporacij

Nacionalni interes in nosilci moči

-Nacionalni interes in nosilci moči: v vseh razvitih kapitalističnih državah obstajajo zakoni, ki v okviru nacionalnega interesa zagotavljajo, da država s svojo močjo nadzira industrijo in trgovino

Zakon in podrejeni razred

-Frank Pearce mnogo zakoni, ki se zdijo da koristijo samo podrejenemu razredu v realnosti koristijo tudi vladajočemu razredu

- Zakon in podrejeni razred: mnogi zakoni, ki se zdijo, da koristijo samo podrejenemu razredu, v realnosti koristijo tudi vladajočemu razredu. Vladne birokracije in interesne skupine so pomemben vir zakonodaje, vendar bo z marksističnega vidika zakon na splošno podpiral interese vladajočega razreda ne glede na njegov vir.

-s tega stališča lahko o vladnih birokracijah pričakujemo da delujejo neodvisno od neposrednega nadzora vladajočega razreda in da dajejo pobude sprejemajo lahko odločitve, za katere ni nujno da jih v določenem trenutku podprejo vsi pripadniki vladajočega razreda.

Neodločanje

-neodločanje: tako, kot zakoni ki so sprejeti so pomembni tudi tisti, ki niso sprejeti. neodločanje je prav tako pomembno kot odločanje.

-Chambliss mnogo tega kar se dogaja pri ustvarjanju pravil, temelji na neodločanju (situacije, ki bi po zakonu lahko bile opredeljene, kot kaznive, če vladajoči razred ne bi obvladoval prepričan o tem, kaj je sprejemljivo in kaj ni.)

-Angela Davis v njenih očeh so pravi kriminalci pripadniki kapitalističnega razreda. Nadzor vladajočega razreda nad nadstavbo preprečuje, da bi se takšna mnenja razširila, da bi se razvila v pomembne predmet razprave in se prenesla v zakonodajo.

Kdo krši zakon? Koga ujamejo?

Gospodarska kriminaliteta

-sociologi na katere je vplival marksizem sklepajo da je kriminaliteta razširjena v vseh družbenih slojih

-Laureen Snider mnoga rasna antisocialna in roparska dejanja so storjena v modernih industrijskih državah, kazniva dejanja korporacij gospodarska kriminaliteta povzroča več škode kot pa ulična kriminaliteta (rop, vlom, umor) gospodarska kriminaliteta v smislu denarja in življenj stane več kot ulična kriminaliteta

-kljub visokim stroškom gospodarskega kriminala in možnosti za kazenski pregon vpletenih oseb je navadno majhna od organov pregona se pričakuje da uravnatežijo stroške izvajanja predpisov s koristmi.

- Fran Pearce □ v primerih ko so kršitve zakonov (protimonopolne zakonodaje) preveč razširjene in če je št. sodnih pregonov majhno morajo sodni pregoni služiti drugačnemu namenu kot je urejanje poslovanja □ ta namen je ohraniti mit, da se zakon upošteva enakopravno pri bogatih in revnih in da je država nevtralni organ nad delnimi interesi, ki skrbi za blaginjo družbe kot celote
- drugi vzrok za majhno št. sodnih pregonov je ustvarjanje vtisa da je gospodarska kriminaliteta zanemarljiva

Organizirani kriminal

- Pearce □ spodbujanje, zanemarjanje ali zatiranje organiziranega kriminala je v neposredni zvezi z njegovo koristjo za ameriški vladajoči razred(zaposleni kriminalci v velikih podjetjih).
- Ford in General Motors sta najela gangsterje, da bi pokorili delavce.
- Ob takih primerih Pearce pojmuje organizirani kriminal kot služabnika vladajočega razreda, ki ga slednji uporabi takrat in tam, kjer to ustreza njegovim namenom.

Kriminaliteta in vladajoči razred v Seattlu-

- Chambliss □ kriminalci niso le služabniki vladajočega razreda, ampak njegov integralni del,
- moč v obliki denarja in vpliva je ključni dejavnik, ki odloča, komu vzeti prostost in komu ne.
- največja kriminalna združba v Seattlu je sestavljena iz vodilnih poslovnih ljudi, političnih voditeljev ter uslužbencev policije in sodišča □ združba je organizirala nezakonite igre na srečo, stavnico, prostitucijo, pornografijo in prodajo ter distribucijo droge
- Izpeljal je naslednje sklepe:
 - tisti, ki vodijo organiziran kriminal v ameriških mestih, niso pripadniki nekega kriminalnega razreda ampak pripadajo ekonomski in politični eliti.
 - od kriminala ima korist razred kot celota, saj se denar, ki izhaja iz nezakonitih dejavnosti uporablja za financiranje zakonitih poslovnih operacij
 - podkupovanje lokalnih, političnih, policijskih in sodnih organov je bistveno za razcvet organiziranega kriminala.
 - kriminalna dejanja, ki koristijo interesom vladajočega razreda ne bodo kaznovana, tista ki ne pa bodo podvržena kazenskim sankcijam.

Deviantnost – neomarksistični pogled

- za družbo so značilne skupine, med katerimi obstaja tekmovanje in konflikti v interesih. Kritični so do obstoječih kapitalističnih družb in se ukvarjajo z neenako porazdelitvijo moči in premoženja v teh družbah.

Ian Taylor, Paul Walton, Jock Young – Nova kriminologija

- ključ za razumevanje kriminalitete je v materialnih osnovah družbe.
- V neenakostih razredov so korenine kriminalitete.
- Podpirajo korenito preoblikovanje družbe. □Kriminalci se sami odločajo za kršitev zakona, ki so ponavadi zavestna dejanja s političnimi motivi.

Kriminaliteta, svoboda in politično delovanje

- Taylor, Walton in Young menijo da je Marx izoblikoval pomanjkljive razlage kriminalitete
- deviantne osebe niso samo pasivne žrtve kapitalizma □ aktivno se bojujejo za spremembo kapitalizma
- želijo si propad kapitalizma in njegovo zamenjavo z drugačnim tipom družbe □ tip družbe ki raje opredelijo kot socialistično in ne komunistično
- želijo si družbo kjer bodo ljudje ki sedaj veljalo ja deviantne, tolerirani.

»Popolna družbena teorija deviantnosti«

- Taylor, Walton, Young □ poskušajo opisati to kar menijo, da bi bila **popolna družbena teorija deviantnosti** □ popolna teorija preučuje tako način, kako je organizirana družba kot celota kakor tudi način kako se posamezniki odločijo storiti kazniva dejanja
- ☆ kriminolog mora razumeti način kako sta v družbi porazdeljena moč in premoženje

- ★ upoštevati mora okoliščine v katerih se posameznik odloči storiti deviantno dejanje
- ★ treba je upoštevati samo deviantno dejanje za pomen prizadete osebe
- ★ kriminolog mora upoštevati na kakšen način in zaradi kakšnih razlogov drugi pripadniki družbe reagirajo na deviantnost
- ★ odziv je treba pojasniti z vidika družbene strukture □ kdo v družbi ima moč da postavlja pravila
- ★ treba je raziskati učinke etiket deviantnosti □ etiketiranje ima lahko različne učinke
- ★ moramo raziskovati odnos med temi različnimi vidiki deviantnosti tako da se zlijejo v popolno teorijo

-nova kriminologija je zelo vplivala na sociologijo deviantnosti- zdelo se je da združuje nekatera spoznanja, ki jih dajejo tako interakcionalistični kot marksistični pogledi ter da nudi visoko sofisticiran pristop k raziskovanju deviantnosti, ki bi lahko dokončno premagal omejeno in delno podobo ki jo nudijo prejšnje teorije

Levičarski realizem

-Jock Young, John Lea, Roger Matthews in Richard Kinsey □ levičarski realizem se je razvil v VB vendar je vplival na kriminologe v drugih delih sveta

-kriminologi levičarskega realizma so kritični do pogledov, ki vidijo rešitev kriminalitete v današnjih zapornih kaznih in v večjem št. zaporov

-politično levičarski realisti menijo da je njihov pristop blizu stališča britanske Laburistične stranke

-levičarski idealisti □ ne zagotavljajo alternativne politike na območju zakona in reda – ni možno doseči družbene pravičnosti □ levičarski realisti – so se poskušali upret popularnosti desničarske politike zakona in reda

Problem kriminalitete

-eno temeljnih načel levičarskega realizma je da so poleg kriminala belega ovratnika tudi druga kazniva dejanja resen problem- moramo jih pojasniti in se soočiti z njimi □ levičarski realisti nasprotujejo številnim argumentom ki jih izražajo kriminologi

- ★ Young □po 2. Svetovni vojni je prišlo so povečanja uličnega kriminala – na podlagi tega so kriminologi poudarili **aetiološko krizo:** (kriza pojasnjevanja). Zanikajo pomembnost uličnih kaznivih dejanj,
- ★ Pogoste tarče uličnih roparjev so revni ljudje □ tisti z nizkimi prihodki najbolj trpijo, če jih oropajo ali jim vlomijo □ kriminaliteta dopolnjuje in povečuje druge probleme, s katerimi se soočajo
- ★ Kriminaliteto ljudje dojamejo kot resen problem v urbanih območjih – to dožemanje ima pomembne posledice. Mnogi ljudje so spremenili svoja menjanja da ne bi postali žrtev kaznivega dejanja, to velja predvsem za ženske. Ženske zaradi strahu pred kriminalom ob večerih ostajajo doma
- ★ Lea, Young □ zanikata da lahko ulične roparske napade obravnavamo kot krajo bogatim in porazdeljevanje prihodka revnim
- ★ Levičarski realisti ne zanikajo pomembnosti kriminala belega ovratnika in korporacij □ soglašajo da so takšna kazniva dejanja vsakdanja in upoštevanja vredna
- ★ Levičarski realisti priznavajo pomembnost drugih kaznivih dejanj ki jih policija zanemarja. (spolni napadi, spolno nadlegovanje, nasilje v družini, rasno motivirani napadi)

-Levičarski realisti trdijo da so z enako ravnim pojmovanjem vseh tipov kriminalitete ponovno vzpostavili ravnotežje.

5. organizacije in birokracija

Uvod

- ameriški sociolog A. Etzioni je sklepal, da je naša družba organizacijska družba
- življenje v moderni industrijski družbi se vse bolj odvija v organizacijskih okvirih
- organizacije so bile ustvarjene za doseganje določenih ciljev (Egipt – oblikoval trojno delovno silo – obstajala je široko zasnovana organizacija za izgradnjo in vzdrževanje zaletenega sistema naprav)
- organizacije se razlikujejo od drugih družbenih enot npr. družina, prijateljske skupnosti
- mnogi sociologi menijo da so organizacije postale prevladujoče industrije moderne družbe

Organizacije in delitev dela

- širjenje organizacij je tesno povezano z vse bolj specializirano delitvijo dela v družbi
- v najbolj zgodni obliki človeške družbe (lovska, nabiralska) je delitev dela nerazvita:
 - Moški so lovili
 - Ženske so nabirale (plodove, orehe, korenine...)
- iznajdba poljedelstva je šele vzpostavila temelj za specializirano delitev dela in za razvoj organizacij. Poljedelstvo ostaja del prebivalstva, aktivnosti, ki so nujne za obstanek in dovoljuje nekaterim posameznikom da se specializirajo za posamična dela.
- ko postane delitev dela bolj specializirana, se pojavi zahteva po usmerjanju in koordinaciji (npr. v starem Egiptu – izgradnja piramid)
- prav tako je tudi v moderni industriji potrebna organizacija zapletenega niza nalog
- visoko specializirana delitev dela vodi k hierarhiji oblasti in sistemu pravil. Ko združimo te dejavnike, da bi sledili določenemu cilju, oblikujemo organizacijo
- Weber – meni je da je posebna oblika organizacije – birokracija postala temeljna značilnost industrijske družbe v svojih delih se največ ukvarja s primerjavo med birokratizacijo in oblikami organizacije ki jih zasledimo v predindustrijski družbi

Max Weber – birokracija in racionalizacija

- Weber je menil, da so birokratske organizacije prevladujoče institucije industrijske družbe
- birokracijo pojmuje kot organizacijo, v kateri obstoji hierarhija plačanih uslužbencev s polnim delovnim časom, ki tvori verigo ukazovanja
- birokracijo zadeva tako **administracijo** kakor tudi **nadzor upravljanje in usklajevanje** zapletenega niza nalog.
- birokratske organizacije prevladujejo v institucionalnem okolju (ministrstva, vojska, šolstvo, podjetja)
- za razumevanje naravne moderne družbe je bistveno pojmovanje procesa birokracije.

Birokracije in racionalno delovanje

- Weber trdi, da celotno človekovo delovanje usmerjajo pomeni – glede na pomene, na katerih temeljijo, je identificiral različne tipe delovanja:
 - **Afektivno /emotivno delovanje** –izhaja iz čustvenega stanja posameznika v določenem trenutku (izguba živcev, posledica je besedni izbruh/fizično nasilje)
 - **Tradicionalno delovanje** – temelji na uveljavljenem območju – gre za ukoreninjene navade posameznikov
 - **Racionalno delovanje** – vključuje jasno zavest o cilju, (npr. delovanje menedžerja, ki želi povečati produktivnost) – racionalno delovanje pomeni sistematično ocenjevanje različnih sredstev za doseganje cilja in izbiro najprimernejšega sredstva (kapitalist, ki želi maksimirati dobiček bo ovrednotil dejavnike)
- Weber je menil, da je racionalno delovanje v moderni industrijski družbi prevladujoč način delovanja
- birokracija je torej racionalno delovanje v institucionalni obliki (ker ima jasno določen cilj)
- proces racionalizacije** je vse večje prevladovanje racionalnega delovanja
- natančno ocenjevanje sredstev za doseganje cilja in sistematično izločanje takšnih dejavnikov, ki bi zavirali doseganje ciljev birokracije. – birokracija je racionalno delovanje v institucionalni obliki.

Birokracija in nadzor

-birokracija je tudi sistem nadzora □ da bi bil nadzor uspešen, pa ga moramo imeti za legitimnega □ obstajati mora minimum prostovoljnega podrejanja

-Weber je razlikoval tri legitimnosti, ki izvirajo iz afektivnega, tradicionalnega, racionalnega delovanja:

- **Karizmatična oblast** – gibanje nima sistemsko organizirane gospodarske podpore. Nadzor pri karizmatični oblasti je odvisen od osebnosti vodje. Te organizacije je težko opredeliti, ni trde hierarhije uslužbencev, vodje niso izbrani na podlagi družinskih vezi, ni zakonskega okvira
- **Tradicionalna oblast** – pojavlja se v dveh temeljnih oblikah **gospodinjstvo** (vključuje sorodnike, ljubljence, služinčad, ki so odvisni od vodje gospodinjstva) in **sistem vazalov** (fevdalni gospodarji, ki so prisegli lojalnost kralju in kraljici in zato dobili zemljo). Dolžnost opredeljujejo običaji, vendar se lahko spremenijo glede na naklonjenost posameznih vladarjev.
- **Racionalno – legalna oblast** – to je birokracija, ki jo Weber opredeljuje kot »Racionalno oblikovanje hierarhično organizacijo z namenom usklajevanja dela mnogih posameznikov pri opravljanju obsežnih upraviteljskih nalog in doseganju organizacijskih ciljev:

-Weber je trdil, da se birokracije v moderni industrijski družbi neomajno razvijajo v smeri čiste oblike. Ta idealni tip birokracije vsebuje prvine:

- ⇒ redne dejavnosti, ki jih organizacija potrebuje, so razdeljene na ustaljen način kot službene dolžnosti (vsak uslužbenec ima točno določeno področje za katerega je odgovoren)
- ⇒ organizacija uradov temelji na načelu hierarhije □ pomeni, da je nižji urad pod nadzorom višjega □ oblikuje se veriga ukazovanja.
- ⇒ birokracija deluje po doslednem sistemu abstraktnih predpisov □ ta pravila jasno določajo meje oblasti različnih službenih hierarhij
- ⇒ idealni uslužbenec izvaja svoje dolžnosti v duhu formalistične brezposelnosti, birokrat pa ravna po predpisih
- ⇒ birokratsko upravljanje pomeni jasno delitev med zasebnim in službenim dohodkom. Birokracija ločuje službeno dejavnost od zasebnega življenja.

»Strokovna premoč« birokracije

-idealnega tipa birokracije v realnosti ne moremo nikoli doseči □ nekaj značilnosti v Egiptu, Kitajski

-idealnemu tipu se je najbolj približala birokracija v kapitalistični moderni družbi, kjer je postala glavna oblika organizacijskega nadzora. □ razvoj birokracije je posledica njene strokovne premoči v primerjavi z organizacijami, ki temeljijo na karizmatični in tradicionalni oblasti.

-Weber je menil, da je bil odločilen razlog za napredek birokratske organizacije vedno njena čista strokovna premoč nad katerokoli drugo obliko organizacije □ ta premoč izhaja iz kombinacije specializiranih strokovnih znanj.

Birokracija in svoboda

-Weber se je zavedal slabosti birokratske organizacije

-v strogem nadzoru uslužbencev, osredotočenih na zelo specializirane naloge, je videl omejevanje človekove svobode □ kljub svojim slutnjam pa je menil, da je birokracija za visoko industrializirano družbo nujna. Predvsem je domneval, da država in gospodarske družbe ne morejo delovati učinkovito brez birokratskega nadzora

-Weberja je še posebno skrbelo oblast državne birokratske uprave. □ če bo oblast prepuščena birokratom je lahko to po njegovem mnenju nevarno (v krizi bi bilo birokratsko vodstvo neuspešno in v kapitalistični družbi bi birokrati na visokih položajih zaradi pritiskov prilagodili svojo upraviteljsko

prakso). Sklepal je, da se lahko tem nevarnostim izognemo s strogim parlamentarnim nadzorom nad državno birokracijo (najvišje položaje v različnih ministrstvih morajo imeti poklicni politiki)
-enotni in racionalni postopek pri birokraciji ovira spontanost, ustvarjalnost, individualno pobudo.
-Weber □ proces racionalizacije, ki se izraža v birokraciji je v bistvu iracionalen in brezciljen.

Birokrati in politiki

-problemi obstajajo tudi, če so na čelu državne birokracije politiki. Politik se namreč, v primerjavi z izobraženim uslužbencem vedno znajde v položaju diletanta nasproti strokovnjaku.
-poklicni politiki nimajo strokovnega znanja, zato so odvisni od informacij, ki jih dobijo od birokracije.
-birokrati so podpirali bogate kmete.
-Weber je menil, da lahko močna vlada in parlament nadzirata državno birokracijo. □ birokracija mora za svoja dejanja odgovarjati parlamentu.
-Webrov pogled na birokracijo je ambivalenten. □ spoznal je njeno »strokovno premoč« nad vsemi ostalimi oblikami organizacij. □ nujna je za uspešno delovanje vseobsegajoče industrijske družbe

Polemika z Webrom

Birokracija in učinkovitost

-eden od spornih delov njegove teorije, je trditev, da je birokracija, ki je organizirana v smislu Webrovega idealnega tipa, najbolj učinkovito sredstvo za doseganje ciljev organizacije (pojmoval je birokracijo kot najbolj racionalno obliko organizacije)
-veliko sociologov se strinja, da je Weber izenačeval racionalnost z učinkovitostjo. □ raziskovalci organizacij so izboljšali, izpopolnili in kritično presodili njegova stališča
-Martin Albow □ Weber je štel racionalne birokratske postopke za najbolj uspešno sredstvo merjenja učinkovitostjo □ omogoča izračunavanje denarnih sredstev in merjene učinkovitosti organizacije

Robert K. Merton – disfunkcije birokracije

-Merton dokazuje, da so lahko posamezni vidiki birokratskega postopka za organizacijo disfunkcionalni:

- birokrati so naučeni, da se strogo držijo pravil, toda v primerih, ki jih ne predvidevajo, lahko to vodi k nefleksibilnosti in bojzljivosti, karijerne spodbude so zamišljene kot nagrade za disciplinirano delovanje in konformnost z uradnimi predpisi.
- Predanost predpisom, ki jo spodbujajo v birokratskih organizacijah, lahko vodi k spreminjanju ciljev. Birokrat lahko izgubi pregled nad cilji organizacije, zato se njena uspešnost zmanjša
- Poudarek na brezposelnosti v birokratskih postopkih lahko vodi k trenju med uslužbenci in javnostjo (stranka na zavodu za zaposlovanje, v porodnišnici, pričakuje razumevanje ob svojih problemih).

-različni elementi birokracije, ki so poudarjeni v Webrovem idealnem tipu, služijo organizacijski učinkovitosti v posebnih primerih povzročajo disfunkcionalne posledice.

Peter Blau – formalna in neformalna struktura

-Webra so večkrat kritizirali, ker se je osredotočil izključno na formalno strukturo birokracije (uradna pravila in postopki, uradne dolžnosti)
-njegovi kritiki trdijo, da so neuradna ravnanja ustaljen del strukture vseh organizacij
-Blau □ trdi, da Webrov pristop pomeni, da je vsako odstopanje od formalne strukture škodljivo za učinkovito upravljanje.

Neuradna ravnanja in učinkovitost

-neuradna ravnanja prispevajo k povečanju učinkovitosti uslužbencev □ združevali so informacije in izkušnje ter pospešili reševanje problemov. Razširili so poznavanje zapletenih predpisov.

-Blau neuradni postopki, ki so s službenimi predpisi izrecno prepovedani, paradoksalno, včasih pripomorejo k doseganju ciljev organizacije v vseh organizacijah skupine delavcev oblikujejo in vzpostavljajo svoje lastne norme delovnih ravnanj. Takšne **neformalne skupine** in norme, ki jih razvijajo, so sestavni del strukture organizacij.

-sodelovanje in svetovanje naj bi uslužbenca iz skupine posameznikov spremenilo v povezano delovno skupino posledica: manjša zaskrbljenost pri sprejemanju odločitev

-Blau noben sistem predpisov in nadzora ne more predvidevati vseh problemov, ki se lahko pojavijo v organizaciji z razvojem **neformalnih delovnih norm** lahko maksimiziramo učinkovitost.

Neformalna struktura (študija primera)

-Blau s svojimi študijami kaže na to, da predpisi in postopki sami po sebi ne morejo maksimizirati učinkovitosti. Noben predpis ne more predvideti vseh problemov, ki se pojavijo v birokraciji

-Blauova študija kaže tudi, da lahko kršenje predpisov oz. pravilnikov v določenih okoliščinah, v nasprotju v Webrovim sklepanjem, poveča učinkovitost organizacije

-Blauova študije pomembnost preučevanja neformalne strukture organizacije govorijo, da se birokracija, ki funkcionira izkaže kot popolnoma drugačna od abstraktnega prikaza njene formalne strukture.

Alvin W. Gaudner – stopnje birokratizacije

-raziskava Gaudnerja v tovarni mavca v ZDA, poskuša pojasniti nekatere družbene procese, ki vodijo k različnim stopnjam birokratizacije

Stopnja birokratizacije (študija primera)

-tovarna je sestavljena iz dveh delov:

- **Rudnik mavca** hierarhija je bila manj razvita, delitev dela manj izrazita, manj poudarka na predpisih in postopkih, manj brezosebni odnosov. Nadzorniki so dajali splošna navodila in prepuščali rudarjem odločitve, kdo bo delal in kako bo delo opravljeno. Če so rudarji rabili pomoč so zanj zaprosili svoje kolege. Službene dolžnosti niso bile jasno opredeljene
- **Tovarna zidanih plošč** bila je precej bolj birokratska. Hierarhija oblasti, delitev dela, predpisi in postopki ter neosebnost v odnosih so bili mnogo bolj razširjeni in razviti.

-rudnik in tovarna sta se med seboj značilno razlikovala v stopnji birokratizacije.

Dejavniki, ki vplivajo na birokratizacijo

-razlogi za razliko v stopnji birokratizacije med rudnikom in površjem:

- ♥ Delo v rudniku je bilo predvidljivo. Rudarji so se pogosto sami odločali v zadevni, ki jih ni bilo mogoče strogo urejati z uradnimi pravilniki (strategija izkopavanja in podpiranje rova)
- ♥ Nasprotno se je strojna proizvodnja zidanih plošč odvijala po standardnem postopku in je bila lahko »rutinizirana« v smislu birokratskega sistema
- ♥ Vedno navzoča nevarnost v rudniku je povzročila močno solidarnost delovne skupine, kar je spodbujalo neformalno organiziranost. Rudarji so bili odvisni od svojih sodelavcev

Birokracija in upiranje delavcev

-birokratska organizacija nekaterim bolj ustreza kot drugim

Napredek birokracije ni neizbežen (lahko se mu upremo)

-Gaudner meni, da bi bilo bolje, če bi se sociologi ukvarjali z odkrivanjem družbenih procesov, ki povzročajo razlike v količini in vrsti birokracije. Menedžment se bo odločal za take rešitve dokler bo menil, da delavci ne izpolnjujejo svojih delovnih vlog.

Tom Burns in G. Stalker – mehanični in organski sistemi

-rezultati njenih raziskav potrjujejo Gouldnerjeve sklepe

-dokazujeta, da so birokratske organizacije najbolj primerne za reševanje predvidljivih, znanih in rutinskih situacij

-birokratske organizacije niso najbolj primerne za hitro spremenljive tehnične in komercialne razmere

Mehanični in organski sistemi – opredelitev

-Burns in Stalker sta oblikovala dva idealna tipe organizacij, ki ju imenujeta mehanična in organska organizacije

- **Mehanska organizacija** □ je zelo podobna Webrovemu modelu birokracije. Vključuje specializirano delitev dela s točno določenimi pravicami in dolžnostmi vsakega zaposlenega. Menedžerska hierarhija usklajuje specializirane naloge, usmerja delovanje in sprejema glavne odločitve. Navodila tečejo navzdol po verigi ukazovanja, tok informacij pa je v glavnem usmerjen navzgor. Tok komunikacije je vertikalni. Posamezniki so odgovorni samo za opravljanje svojih dolžnosti
- **Organska organizacija** □ področja odgovornosti niso jasno opredeljena. Posameznikova naloga je, da svoje znanje podredi doseganju ciljev organizacije. Ko se pojavi problem, se vsi, ki imajo znanje in izkušnje, sestanejo in razpravljajo ter tako prispevajo k rešitvi. Naloge niso najprej določene. Komunikacije temeljijo na posvetovanju ne ukazovanju. Hierarhija sicer še vedno obstaja, vendar bolj nejasna, saj komunikacije potekajo v vse smeri in ver menedžmenta nima več edini posebne pravice.

Stabilnost in sprememba

-Burns in Stalker – sklepa, da so mehanični sistemi bolj primerni za stabilne, organski sistemi pa za spremenljive okoliščine (v industrijski proizvodnji so pogoji stabilni, kadar je povpraševanje stalno, kadar je izdelek standardiziran in kadar je stopnja inovacij v proizvodnji in razvoju nizka. Naloge so precej rutinske)

-okoliščine so nestabilne kadar:

- So spremembe na trgu hitre (izguba starih kupcev in potreba po novih, različnih izdelkih)
- Kadar prihaja do sprememb v znanju in tehnologiji (nova znanstvena odkritja, ki vplivajo na izdelek in inovacijo v proizvodnih procesih)
- Kadar izdelek ni standardiziran (kupci zahtevajo da naročilo ustreza njihovim posebnim zahtevam)

-V takšnih okoliščinah so najbolj primerni organski sistemi □ ti so fleksibilni in gibljivi, zato se z lahkoto prilagodijo spremenjenim pogojem □ omogočajo združevanja informacij in znanja ter oblikovanje različnih kombinacij veščin in znanja. □ meje možnega delovanja so postavljene širše -ob pomanjkanju jasno začrtane delitve dela in strogega sistema vertikalne komunikacije se v reševanje naloge vključi vsak, ki lahko kaj prispeva. Vsak posameznik sledi ciljem celotne organizacije in se ne ukvarja z omejenim področjem

-Burns in Stalker □ opažata, da lahko mehanistični sistem uspešno služi drugim ciljem in domnevata, da je to razlog za njegovo ohranjanje. □ znotraj vsake organizacije lahko imajo posamezniki in skupine lastne cilje, ki so v nasprotju z cilji ostalih in lahko pride do razhajanj v organizaciji.

-organski sistem zahteva od članov organizacije večjo pripadnost. Posamezniki se morajo ukvarjati z več področji, naučiti se morajo novih veščin in se ukvarjati z zadevami, ki presegajo njihovo specializirano znanje

-Burns in Stalker □ menita, da se nekateri posamezniki upirajo spremembi v smeri organskih sistemov ker zavračajo nadaljnje »angažiranje svoje poklicne eksistence na račun svojega siceršnjega življenja«.

Status in moč v organizacijah

-organizacije so institucije, v katerih člani tekmujejo za status in moč. Tekmujejo za sredstva organizacije, za napredovanje v karieri in za moč, da nadzirajo delovanje drugih. □ to lahko povzroči, da služi politika odločanja političnim kariernim ciljem, ne pa ciljem podjetja

-cilje organizacije lahko nadomestijo parcialni interesi in strmenja posameznikov

-Burns in Stalker menita, da takšne preusmeritve včasih preprečujejo nastanek organskih sistemov (menedžerji na visokih položajih so malo vedeli o tehniških stvareh, zato so se bali, da bi strokovnjaki postali bolj avtoritarni, bali so se, da bi se razvedelo za njihovo neznanje. (nove oddelke so fizični in administrativno ločili od obstoječe organizacije)

-stabilna učinkovitost se je slabila učinkovitost, za doseganje vseh ciljev organizacije je bistveno tesno sodelovanje med različnimi oddelki. (razvojni oddelek je razvil izdelek, ki ga iz tehničnih razlogov ni bilo mogoče proizvesti)

-organski sistem bi ustrezal tem zahtevam, vendar mu je notranja politika organizacije pogosto preprečila, da bi se razvil

-Burns in Stalker izhajata iz točk:

- Idealna oblika organizacije, ki bi v vsaki situaciji maksimizirala učinkovitost, ne obstaja (mehanični sistemi bolj ustrezajo stabilnim pogojem □ organski sistemi pa bolj spreminjajočim se pogojem)
- Organizacije je težko opredeliti z vidika novih ciljev, saj so znotraj organizacije posamezniki in skupine, ki sledijo ciljem, ki se lahko razlikujejo od ciljev organizacije
- Organizacije se ne razvijajo »naravno« v oblike, ki bi lahko najuspešneje realizirale organizacijske cilje □ oblika v katero se razvijejo je odvisna od notranje politike organizacije, zasebnih ciljev in parcialnih interesov.

Zaton birokracije

-nedavno so začeli nekateri avtorji sklepati, da so se sodobne družbe začele razvijati od birokratsko vodenih organizacij k organizacijam, ki uporabljajo bolj organske sisteme

-idealni tip birokracije kot ga je opisal Weber je bil zelo primeren v zgodnjih obdobjih industrijske družbe

Henry Mintzberg – od birokracije k adhokraciji

-Mintzberg razlikuje različne vrste organizacijske strukture □ misli, da se različne strukture prilagajajo različnim nizom okoliščin.

-Mintzberg razvija bolj zapleteno tipologijo organizacij: pet glavnih tipov organizacij

Pet delov organizacije

- **Operativno jedro** □ tvorijo delavci, ki dejansko proizvajajo dobrine in zagotavljajo dobrine, ki jih nudi organizacija. (pisanje svetovnih poročil, s striženjem, zdravljenjem..)
- **Strateški vrh** □ je vsesplošno odgovoren za nadzor nad organizacijo, usklajevanje njenih aktivnosti in razvoj strategije (menedžerji + njihovi namestniki)
- **Srednja raven** □ igra vezi med strateškim vrhom in operativnim jedrom (srednji menedžment + nadzorniki)
- **Tehnostruktura** □ oblikuje in načrtuje delo ter izdelke ali izobražuje delavce (časovno načrtovanje proizvodnje, izvrševanje časovnih in metodoloških raziskav dela delavcev in organiziranje sistema nadzora kakovosti)
- **Podporno osebje** □ sestavljen iz specialističnih enot, ki podpirajo delo organizacije »zunaj njenega operativnega delovanja toka (univerza □ podpora tisti, ki so pri univerzitetnem tisku na oddelku za plače in štud. Domove, industrija □ odvetniki, osebje, ki odpravlja pošto, delavci v bifeju...)

Pet tipov organizacij

- **enostavna struktura** □ustvarja najmanj zapleten tip organizacije. Ima malo ali nič tehnostrukture in malo podpore osebja. Najpomembnejši del je strateški vrh – en sam voditelj pogosto ukazuje operativnemu jedru in ga nadzira (samostojni podjetniki). Tipična za nove in majhen organizacije
- **mehanična birokracija** □ usmerjena k delovanju rutinskih nalog, ima jasno opredeljene hierarhije. Tehnostruktura je najpomembnejši del tega tipa organizacije, ker so mnoge naloge standardizirane. (pošta, zavori, letalske družbe...)

- **profesionalna birokracija** □ usmerjena k delovanju v stabilnem okolju in opravlja standardizirane in ponavljajoče se naloge. Izhaja iz izobraževanja njenih strokovnih delavcev (učitelj, zdravnik, računovodje...). Najpomembnejši del organizacije je operativno jedro
- **oddelčna oblika** □ tipična za velike organizacije, ki delujejo na različnih trgih. Organizacija je razdeljena po oddelkih. Menedžment srednje ravni igra v tem procesu osrednjo vlogo. Trgi se razlikujejo glede na izdelek in geografsko območje (multinacionalne korporacije □ ta tip najbolj deluje na raznolikih stabilnih trgih)
- **adhokracija** □ ogroža nadvlado birokracije

Adhokracija

-nima namena da bi standardizirala dejavnost organizacije. □ temelji na timih, ki pogosto spreminjajo obliko, osebje in odnose med njimi. Njen namen je razvijanje inovacij, novih idej in reševanje nenavadnih problemov. □ združuje strokovnjake z različnih področjih, ki delajo skupaj in združujejo svoja znanja v multidisciplinarnih timih.

-tvorijo organsko množico, ki v stalno spremenljivih medsebojnih odnosih sodelujejo pri ad hoc projektih. Podporno osebje igra v adhokraciji ponavadi odločilno vlogo in poskuša z menedžerji usklajevati dejavnosti v vsakem timu

-kjer je adhokracija nekaj običajnega so svetovalne in oglaševalske firme ter inženirska podjetja, ki proizvajajo prototipe.

Adhokracija in prihodnost

-Adhokracije niso zelo hierarhične in ne vodijo dejavnosti svojih članov prek sistema formalnih pravil -dela, ki jih izvajajo posamezniki, niso strogo vezani na njihov položaj v organizaciji in ljudje v organizaciji niso nujno zaposleni za nedoločen čas.

-organizacijske strukture so raznolike in v različnem spletu okoliščin vedno ustrezajo različni tipi strukture. □ domneva da obstaja trend k adhokraciji □ primeren je za hitro spreminjajoče in nepredvidljivo okolje v katerem so potrebne stalne inovacije (letalska in elektronska industrija, snemanje filmov, vse industrije, ki so se razvile po drugi svetovni vojni)

-adhokracije so primerne za avtomatizirana področja proizvodnje, kjer ni potrebe po pazljivem opazovanju delovanja delavcev.

-v adhokraciji obstaja velika možnost konflikta, vsi, ki v njej delajo ne cenijo nestabilnosti, zmešnjave in nejasnosti.

-Mintzberg □ adhokracijo vidi kot edino obliko za tiste, ki verjamejo v več svobode in manj birokracije in kot strukturo za populacijo, ki je vedno bolj izobražena.

Stewart R. Clegg – moderne in postmoderne organizacije

-kaže na možnost, da se lahko organizacije oddaljujejo od birokratskega modela

-birokracijo pojmuje kot nekaj tipičnega za moderne družbe vendar pa domneva, da se lahko gibljejo v smeri postmoderne dobe v kateri utegnejo tradicionalne birokracije zastareti.

-preučuje zakaj imajo organizacije različne oblike

Francoski kruh

-ne verjame, da bi se organizacije razvijale v smeri, kot jo je videl Weber

-po Cleggu organizacije ne oblikujejo samo brezosebne tržne sile. Pomembna sta lahko življenjski slog ali kultura na kateri organizacije temeljijo in ljudje, ki tam delajo □ kulturni viri, ki jih imajo ljudje na voljo omogočajo ljudem, da ustvarijo na videz neizogibni prehod velikega racionalno organiziranega podjetja

-(francoska proizvodnja kruha je neučinkovita □ peka začnejo delati ob treh delajo 10 ur na dan, 6 dni v tednu. Njihove žene pa prodajajo kruh. Žene opravljajo težko delo zastoj, služba jim ne daje pomembnega družbenega statusa)

Razlike med podjetji

-Clegg nasprotuje **podsocializiranem** (vrednote imajo prepričanja in življenjski slog tistih, ki delajo v organizaciji malo vpliva . Zdi se, da vodijo organizacije zunanji dejavniki tehnologija, svetovni trg) in **nadsocializiranem** (organizacije so v celoti proizvod vrednot, prepričan in življenjskih slogov ljudi, ki proizvajajo in delajo v njih)

-primer

Italija -Beneton

Japonska

Tajvan

Južna Koreja

<p>-trgovci morajo prodajati Benetonove proizvode,</p> <p>-so lastniki svojih trgovin</p> <p>-izdelavo, likanje in dokončanje oblačil izvršijo pogodbeniki</p> <p>-uporablja sofisticirano tehnologijo. Beneton je sam zadolžen za oblikovanje novih oblačil in oglaševanje</p>	<p>-znana po tem, da je razvila lastna značilna in uspešna podjetja</p>	<p>-mreža majhnih podjetij s pogodbeniki proizvaja tv, kolesa in druge izdelke</p> <p>-organizacije so oblikovali vzorci nasledstva</p>	<p>-prevladala so zelo velika podjetja, ki so odgovorna za izdelavo celotnega proizvoda</p>
---	---	---	---

Moderne organizacije in postmodernost

-številni sociologi so začeli sklepati, da stopajo razvite kapitalistične nacije v novo obdobje, imenovano **postmodernost**

-po Cleggovem mnenju opisuje Webrov tip idealni tip birokracije značilno moderno organizacijo

-Clegg poskuša to teorijo uporabiti v preučevanju organizacij □ sklepa, da se je lahko začel že nov niz postmodernih teženj k preoblikovanju organizacij.

-med njimi je najpomembnejša **dediferenciacija □ značilna je za moderne organizacije** (opravila so razdeljena na posamezne delovne naloge), **vključuje nasprotne procese: opravila so spet združena** (delo in vloga človeka znotraj organizacije postajata bolj raznolika in manj specializirana)

Vzroki za postmoderne organizacije

-možnost racionalizacije, ki bi povečala učinkovitost se je ohranila na zelo majhnem številu delovnih področij

-Clegg omenja prepričanje mnogih avtorjev, da predstavlja Japonska avantgardo postmoderne menedžmenta in organizacij □ moderne organizacijske oblike so omejene na manj razvite industrije, ki se praviloma nahajajo na manj razvitih območjih svetovnega gospodarstva.

Značilnosti postmodernih organizacij

-Clegg razlikuje moderno in postmoderno organizacijo v naslednjih lastnostih:

- ★ moderna podjetja so se pogosto razvila kot konglomerati različnih delov organizacije, ki se ukvarjajo z različnimi vidiki dejavnosti podjetja. □ od posameznih delavcev se pričakujejo raznovrstne veščine. Za spodbujanje inovacij uporabljajo krožke za dvig kvalitete (miniturni izdelki Sony, Nec – digitalna tehnologija)
- ★ zaposleni praviloma delajo v timih. Tim ni le odgovoren za proizvodnjo temveč tudi za vzdrževanje strojev, zmanjševanje porabe, zagotavljanje nadzora nad kakovostjo in predlaganje tehnoloških in procesnih izboljšav.

- ☆ Močno je poudarjeno spodbujanje lojalnosti podjetja. Nasprotja bodo zglajena preden bodo odločitve sprejete. Zagotovljena služba spodbuja lojalnost med ključnimi delavci.
- ☆ Poudarjajo dolgoročno planiranje, ki temelji na bolj skrbnih raziskavah.
- ☆ Nagrade navadno temeljijo samo na individualnem prispevku. Dolžina službovanja je pomembna za določanje plač delavcev v proizvodnji (večinoma gre za simbolične nagrade – npr. medalje)

Birokracija in demokracija

Marksistični pogledi

- po Webru birokracija ni nujno nezdržljiva z demokracijo (prej je odgovor na potrebe po upravljanju vseh industrijskih družb)
- z marksističnega vidika pa lahko birokracijo razumemo samo v odnos do proizvodjalnih sil
- Weber je menil, da lahko z močnim parlamentarnim nadzorom nad državno birokracijo dosežemo zaupanja vredno vlado
- mnogi marksisti so obravnavali državni birokratski aparat kot posebno stvaritev kapitalistične družbe.

Robert Michels – birokracija in demokracija

- sociolog Michels je ovrigel upanje marksistov v resnično demokratično organizacijo kot popolno iluzijo
- objavil je študijo o evropskih socialističnih strankah in sindikatih (zavzemale so se za ustvarjanje socialističnih družb) □ Michels je trdil, da so imeli njihovi malo skupnega s tem, kar se je dejansko dogajalo.

Demokracija in birokracija

- Michels je opazil, da je demokracija nepredstavljiva brez organizacije. V veliki zapleteni družbi je edini način, na katerega lahko posamezniki uspešno izrazijo svoje želje in interese, da se združijo in oblikujejo organizacije.
- ker je neposredna demokracija nepraktična, jo lahko zamenja samo nekakšna oblika predstavniškega sistema, kjer delegati predstavljajo množico in izražajo njeno voljo. □ celo takšna okrnjena oblika demokracije v praksi ne more obstajati

»Železni zakon oligarhije«

- Michels pravi : oligarhična struktura zgradbe duši temeljna demokratična načela. Trdi, da organizacije neizbežno ustvarjajo oligarhijo, vladavino majhne skupine ali elite □ to je **železni zakon oligarhije**
- ko je birokracija enkrat vzpostavljena, prinese s seboj vse pomanjkljivosti, za katere Michels meni, da so sestavni del takšnih organizacij □ podrejeni so odvisni od ukazovanja in navodil predpostavljenih, njihova iniciativa je zadušena- Individualnost je potolčena.
- potrebne vloge v upravljanju organizacije neizbežno vodijo k nastanku birokracije, ki je po svoji naravi nedemokratična. Uspešno delovanje organizacije zahteva specializirano delitev dela.
- po Michelsu je birokratizacija zakleti sovražnik individualnih svoboščin in vseh drznih iniciativ v notranji politiki

Organizacije – interakcionalistični pogled

- interakcionalisti menijo, da delovanja organizacij ne določajo v celoti zunanje sile. Namesto tega ga v veliki meri določajo pomeni, ki jih akterji pripisujejo predmetom, dogodkom in delovanjem, sebi in drugim.
- da bi razumeli delovanje podrejenih, je zato treba raziskati pomene, ki ga usmerjajo. Z interakcionalističnega vidika pojmov ne določajo akterju zunanje sile
- sociologi morajo preučiti proces interakcije in interpretirati pojme, ki se razvijajo znotraj tega procesa ter ga vodijo in usmerjajo.

Erving Goffman – totalne institucije in osebnost

-v totalnih institucijah so ljudje ponavadi odrezani od zunanjega sveta in od trajnih vezi z družino, prijatelji in delovnimi skupinami

-posameznikovi koncepti jaza, ki so vtakani v njihovih imenih, videzu, oblekah in osebni lastnini so jim v totalnih institucijah odvzeti

Ponižanje jaza

-mnogi postopki pri sprejemanju in kasnejše interakcije znotraj totalnih institucij so usmerjeni k **ponižanju jaza**.

-za gojenca se začne serija ponižanj, degradacij, sramotitev in onečaščenje jaza – njegov jaz se sistematično, četudi včasih nenamerno, mortificira – lahko jih slečejo, izprašajo, okopajo, dezinficirajo ali celo prisilijo da ponižajo sami sebe pred svojimi predpostavljenimi (samostan – novinec pred opatom leži na tla, vojska –rekrut ob oficirjevi navzočnosti se mora postaviti v vrsto)

-takšna ponižanja naj bi zlomila gojenčev prejšnji koncept jaza. Jaz se potem počasi ponovno gradi, delno s pomočjo nagrad in kazni, za katere skrbijo upravljavci institucij.

-Goffman – sklepa, da lahko mnogo dejanj gojencev razumemo v zvezi s strogim nadzorom in ponižanjem jaza, ki se dogaja v mnogih totalnih institucijah

Način prilagajanja

-vsi gojenci se na način življenja v totalnih institucijah ne odzivajo enako. – Goffman razlikuje pet načinov prilagajanja, ki jih lahko gojenci osvojijo v različnih obdobjih življenja v instituciji:

- **Situacijski umik** – gojenci umikajo pozornost od vsega, razen od dogodkov, ki neposredno obkrožajo njihova telesa in minimizirajo svoje interakcije z drugimi (zapor – zaporniška kazen)
- **Intrasigentna drža (drža nesprejemanja)** – gojenci odločno zavračajo sodelovanje z osebjem in kažejo trajno sovraštvo do institucije (vojska – vojaki zaprti v vojaški zapor, zapor – samica, umobolnica – ločeni od drugih pacientov)
- **Kolonizacija** – posameznik sprejema opredelitev modela gojenca, ki jo določa osebje, in izvaja svojo vlogo. Takšna prilagoditev kaže svojo najbolj skrajno obliko v primeru kitajskega zapora za vojne ujetnike kjer so nekateri Američani navdušeno sprejeli komunistično doktrino
- **Playing it cool** – večina gojencev je sprejela strategijo, ki jo imenujemo »ohraniti mirno kri«. Njen cilj je izogibanje problemov in vključevanje v izmenično sprejemanje drugih modelov prilagoditve glede na položaj. – gojenci imajo večje možnosti, da v določenih okoliščinah zapustijo institucijo

-pri večini gojencev ne pride do radikalne in stalne spremembe jaza

-ime posameznika, obleka in lastnina so simbol, ki so prežeti s pomenom – z interpretacijo tega pomena lahko ocenimo pomembnost odstranitve teh simbolov.

9. Moč, politika in država

Uvod

- mnogi sociologi sklepajo, da je **politična sociologija** preučevanje moči v najširšem smislu.
- Dowse in Hughes pri politiki gre za moč. Politika se pojavi, kadar obstajajo razlike v moči. □ političen je vsak odnos, ki vključuje **razlike v moči**
- tradicionalno se je preučevanje politike nanašalo na državo in njene različne vodstvene institucije (parlament, sodstvo)
- sociologi razlikujejo med dvema oblikama moči:
 - * **Oblast (avtoriteta)** □ je oblika moči, ki je sprejeta kot legitimna, to je pravilna in upravičena in jo ubogamo
 - * **Prisila** □ oblika moči, ki je tisti, ki so podrejeni ne štejejo legitimno

Max Weber – moč in tipi oblasti

- Weber se je še posebno posvetil razlikovanju različnih tipov oblasti. Menil je da ima tri vire

Karizmatična oblast

- izhaja iz predanosti, ki jo čutijo podrejeni do voditelja, za katerega verjamejo, da ima izjemne lastnosti □ te lastnosti veljajo za nadnaravne, nadčloveške ali za izjemne v primerjavi z manj pomembnimi smrtniki
- Karizmatični voditelji so zmožni voditi in nadzirati svoje privrženice z neposredno čustveno privlačnostjo, ki vzbuja predanost in močno lojalnost.

Tradicionalna oblast

- oblast sloni na prepričevanju v »pravilnost«
vzpostavljenih običajev in tradicij. Oblastniki zapovedujejo na podlagi tradicionalnega statusa, ki so ga navadno podedovali. Njihove podrejene obvladujejo občutki lojalnosti in obveznosti do že davno vzpostavljenih položajev oblasti

Racionalno – legalna oblast

- legitimnosti in nadzor, za razliko od karizmatične in tradicionalne oblasti, ne izvirata niti iz dojemanja osebnih lastnosti voditelja in predanosti, ki jo vzbujajo, niti tradicionalni modrosti
- temelji na sprejemanju niza neosebni pravil □ tisti, ki imajo oblast so zmožni izdajati ukaze, ki jih ljudje ubogajo, ker sprejemajo pravne okvire, ki podpirajo oblast. (pravila, ki vodijo pravni sistem)

Idealni tipi

- Weber je poudarjal, da se oblast v resnici nikoli popolnoma ne prilega kateremu koli izmed njegovih tipov
- njegove tri kategorije so **idealni tipi**, izmed katerih vsak opredeljuje čisto obliko oblasti. □ lahko najdemo primere oblasti, ki so približno podobni enemu od teh tipov, ni pa verjetno, da bi za katerega koli našli popoln primer
- Pluralisti se osredotočajo na **voljo** posameznikov ali skupin za doseganje posameznih ciljev. Želje, ki jih ljudje imajo, nato primerjajo z dejanskimi odločitvami, ki jih sprejema vlada
- moč merijo tako, da ugotovljene želje posameznikov ali skupin, ki skušajo vplivati na vladno politiko, primerjajo z dejanji vlade.

Država

Definicija države

- Weber □ državo je opredelil kot »človeško skupnost, ki si lasti monopol nad legitimno uporabo fizične sile na danem ozemlju«
- večina članov družbe je prepričana, da ima le osrednja oblast pravico, da uporabi silo za doseganje svojih ciljev. Druge skupine in posamezniki, se lahko zatečejo k nasilju, vendar akcije morilcev ne veljajo za legitimne.
- na podlagi Webrove definicije lahko za državo rečemo, da sestoji iz politične oblasti ali zakone, birokracije oz. javne uprave, ki izvršuje vladne odločitve, policije, ki je odgovorna za uveljavljanje zakonov in oboroženih sil, katerih naloga je zaščita države pred zunanjimi grožnjami.

- v 20.st so začele prevladovati **nacionalne države** ki si lastijo ozemlja na vsakem delčku sveta □ antropologi so odkrili številne **brezdržavne »preproste« družbe. – družbe brez vodstva**

Brezrazredne družbe

-pravnega sistema kot takega in kakšnih posebnih posameznikov, zadolženih za vzdrževanje reda v skupnosti ni bilo

-ni bilo vlade ali druge institucije, ki bi terjala monopol nad legitimno uporabo sile in ni bila osnovana na jasno določenem ozemlju □ nuerska družba

Fevdalna država

-legitimna uporaba sile ni bila osredotočena v rokah centralizirane oblasti. □ monarh je vladal centru, vojaška moč in nadzor nad posameznimi ozemlji pa je bila v praksi v rokah fevdalnih gospodarjev po posameznih pokrajinah

-država ni bila centralizirana na enem mestu, temveč se je nahajala v mnogih ločenih centrih po vsej državi

Moderna država

-**centralizirana država** □ povečala je svojo udeležbo in nadzor pri gospodarskih zadevah, ter zagotavljanju blaginje, zdravstvene oskrbe in izobraževanje. □ razpravljali o skupinah ki upravljajo državo in interesu kateri jo vodijo.

Moč – funkcionalistični pogled

-večina sociologov sledi Webrovi definiciji o moči in dveh pogledov:

- ★ Tisti, ki imajo moč, imajo moč na račun drugih, Obstaja stalna količina moči in če torej nekateri imajo moč, je drugi nimajo □ **koncept vsote moči.** Posameznik ali skupina imajo moč do te mere, kolikor je drugi nimajo.
- ★ Nosilci moči praviloma uporabljajo moč v prid lastnim interesom. Moč uporabljajo v prid delnim interesom nosilcev moči, ki so v konfliktu z interesi tistih, ki so tej moči podvrženi.

Talcott Parsons – koncept variabilne vsote moči

-moč razume kot nekaj, kar ima družba kot celota □ moč je posplošen pripomoček v družbi. Obseg moči v družbi merimo s stopnjo do katere so uresničeni kolektivni cilji □ čim večja je učinkovitost družbenega sistema tem več moči obstaja v družbi. □ **koncept variabilne vsote moči**, saj moč v družbi ni obravnavana kot stalna

Moč in kolektivni cilji

-Parsons □ preživetje družbenega sistema je bistven **vrednotni konsenz.** Iz skupnih vrednost izhajajo **kolektivni cilji**, to je cilji, ki so članom družbe skupni. (če je materializem gl. vrednota Z. družbe, kolektivni cilji npr. gospodarska rast in višji življenjski standard izhajajo iz te vrednote)

-bolj kot so zahodne družbe sposobne uresničiti te cilje, večja moč se nahaja v družbenem sistemu □ stalno naraščajoči življenjski standard in gospodarsko rast sta znak naraščajoče moči v družbi.

-cilji so skupni vsem članom družbe in moč je na splošno uporabljena v prid kolektivnim ciljem. □ posledica: obe strani bosta pridobili in imeli korist. S tega vidika uporaba moči pomeni, da so vsi zmagovalci.

-Parsons obravnava sodelovanje in vzajemnost kot bistvena za ohranjanje in dobrobit družbe.

Oblast in kolektivni cilji

-Parsons obravnava razlike v moči kot nujne za učinkovito prizadevanje za kolektivne cilje.

-sodelovanje v velikem obsegu zahteva organizacijo in usmerjanje za kar so potrebni vodstveni položaji □ nekaterim je dodeljena moč, da usmerjajo druge. □ to moč privzema **oblast** □ velja za legitimno, koristi kolektivnim ciljem □ oblast je dodeljena nekaterim v prid vseh. (Suiks □ uspeh pri lovu. To je pripomoglo k sodelovanju in k odnosom moči. Lov na bivoles je bil uspešen podvig in vojska je pazila na mlade bojavnike da ne bi izbrali napačne poteze za lov, saj bi tako prestrašili bivoles

in celotna skupina ne bi imela hrane. Vojaški poveljari so imeli pravico kaznovati bojevnike ki so kršili pravila. To se je Suiksom zdelo legitimno.

Moč v zahodnih demokracijah

-Parsonsova analiza osnove **politične moči** v zahodnih demokracijah značilno ponazarja njegove poglede na naravo moči.

-politično moč moramo razumeti kot posplošeno dodelitev moči, ki, če vodi v volilni uspeh, postavi izvoljeno vodstvo v položaj, podoben položaju bankirja. Vloge moči, ki jih položijo volivci, je možno preklicati, če ne poljubno pa na naslednjih volitvah.

-tako kot je denar vložen v banko, tako člani družbe vložijo moč v politične voditelje – volilno telo lahko na naslednjih volitvah voditeljem umakne moč, ki jim jo je dodelilo. – v tem smislu se moč nahaja pri članih družbe kot celote

-podeljena moč prinaša koristi volilnemu telesu, saj je uporabljena predvsem za doseganje kolektivnih ciljev.

-mnogi sociologi sklepajo, da je Parsonsov pogled na naravo in uporabo moči v družbi naiven

Moč in država – pluralistični pogled

-pluralizem je teorija, ki naj bi pojasnjevala naravo in porazdelitev moči v zahodnih demokracijah

-**klasični pluralizem** prvotna oblika, ki jo je ta pogled privzel – nekateri zagovorniki tega pogleda so svoje stališče prilagodili in prevzeli stališče **pluralizem elit** ki upošteva del teh kritik.

Klasični pluralizem

-moč izhaja iz prebivalstva kot celote.

- Vlada in država v zahodnih demokracijah delujeta v interesih družbe ter v skladu z željami njenih članov
- Politične sisteme držav obravnavajo kot najrazvitejši sistem vladanja, kar jih je bilo razvitih do sedaj in jih imajo za najbolj učinkovit način, na katerega lahko prebivalstvo izvršuje moč in vodi državo.
- Menijo, da je izvajanje moči preko države legitimno in ne prisilno, saj temelji na strinjanju in sodelovanju prebivalstva.

Narava moči

.pluralisti se strinjajo z Webrom – sprejemajo koncept konstantne vsote moči. Menijo da obstaja stalna vsota moči, ki je porazdeljena med prebivalstvo v družbi – ne sprejemajo Parsonsovega koncepta variabilne vsote moči.

Delni interesi

-ne strinjajo se da obstaja v demokratičnih družbah vseobsežen vrednotni konsenz. – pluralisti se ne strinjajo, da imajo člani družbe skupne interese in vrednote v odnosu do vsakega vprašanja. Menijo, da je industrijska družba vse bolj diferencirana v raznovrstne družbene skupine in delne interese in z naraščajočo delitvijo dela št. in raznolikost poklicnih skupin nenehno narašča. – skupine imajo različne interese, vsako skupino pa lahko zastopa njen sindikat

-pluralisti – vsak posameznik ima veliko število različnih interesov

-utemeljitelj pluralističnega pogleda de Tocqueville je menil, da demokratični politični sistem zahteva, da imajo posamezniki veliko št. posebnih interesov. – demokracija ne bi mogla delovati če ena skupina prevlada nad drugo, to vodi v **tiranijo večine**. Ena skupina v družbi bi bila vedno v večini, želje manjšine pa bi bili prezrti.

-Severna irska je sodoben primer takšnega položaja – večina posameznikov se identificira v svojo versko skupino. Obstoj stalne protestantske večine preprečuje da bi demokratičen sistem tako, da bi imel vsak pripadnik katoliške manjšine prav tak vpliv na vladno politiko kot vsak pripadnik protestantske večine.

Država

-pluralisti vračajo obstoj popolnega vrednotnega konsenza. Ker imajo posamezniki različne interese politični voditelji in država ne morejo obdržati interesov vseh članov družbe. Državo obravnavajo kot poštenega posrednika, ki upošteva vse konfliktno zahteve, ki jih postavljajo različni deli družbe.

Država posreduje med različnimi skupinami, pri čemer zagotavlja, da ima vsaka od njih nekaj vpliva na vladno politiko, hkrati pa ni nobene, ki bi vedno dosegla, kar bi želela.

-pluralisti dokazujejo, da se interesi vsake skupine v nekem časovnem obdobju odražajo v vladnih odločitvah, vendar zaradi razlik država ne more vedno vsem ustreči

Klasični pluralizem – politične stranke in interesne skupine

Politične stranke

-F. W. Riggs □ **politična stranka** je »vsaka organizacija, ki imenuje kandidate za volitve v zakonodajno telo«

-menijo da tekmovanje za državne položaje med političnimi strankami daje volilnemu telesu možnost, da izbira voditelje in sredstvo za vplivanje na vladno politiko.

-Lipset □ demokracijo v kompleksni družbi lahko opredelimo kot politični sistem, ki ponuja redne zakonske možnosti za zamenjavo vladajočih funkcionarjev in družbeni mehanizem, ki dopušča največjemu možnemu delu prebivalstva, da vpliva na pomembnejše odločitve z izbiranjem med tistimi, ki se potegujejo za politične funkcije

-Lipset dokazuje □ za učinkovito vladanje je potrebno, da pride do delitve resnične oblasti eni skupini in prisotnosti resnične opozicije v zakonodajnem telesu kot nadzora nad močjo vladajoče stranke □ politične stranke so v demokratičnih družbah predstavniške zaradi:

- Javno neposredno vpliva na strankarsko politiko □ stranke morajo odražati želje in interese volilnega telesa
- Če obstajajo stranke delov družbe ne zastopajo ustrezno, se bo navadno pojavila nova stranka.
- Stranke so odgovorne volilnemu telesu, saj ne bodo ponovno osvojile oblasti, če ne bodo upoštevale stališč in interesov javnosti
- Stranke morajo pridobiti podporo različnih interesov v družbi

Interesne skupine

-cilj interesne skupine ni prevzem oblasti v smislu oblikovanja vlade. □ skušajo vplivati na politične stranke in različne državne organe. □ za cilj si določajo zastopanje posameznikovega interesa v družbi

-interesne skupine delimo na **zaščitne in podporne** skupine glede na **njihove cilje**

- **Zaščitne skupine** □ varujejo interese posameznega dela družbe (Nacionalna zveza rudarjev NUM) profesionalna združenja (zdravniško združenje..) združenja delodajalcev (Konfederacija britanske industrije)
- **Podporne skupine** □ ne varujejo interesov posamezne skupine, temveč podpirajo posamezno zadevo (organizacije – Prijatelji zemlje ...)
 - o Članstvo je večje in bolj raznoliko od članstva v zaščitniških skupinah, saj zahteva kot pogoj včlanitve pripadnost njihovi stvari
 - o Članstvo v zaščitnih skupinah je omejeno na posameznike s posebnimi statusi

-razlika med zaščitnimi in podpornimi skupinami ni popolnoma jasna, saj zahteva varovanje interesa in podporo interesu. Interesne skupine izvajajo pritisk na različne načine:

- ♥ Denarni prispevki političnim strankam
- ♥ Z nezakonitimi prispevki – podkupovanje, s tem vplivajo na vladne funkcionarje
- ♥ Vpliv na javno mnenje (učinkovita kampanja interese skupine lahko mobilizira obsežno javno podporo)
- ♥ Z različnimi oblikami državljanske neposlušnosti
- ♥ Z zagotavljanjem strokovnega znanja.

-interesne skupine predstavljajo za vlado stalno obveznost in brez njih si ne bi mogli predstavljati demokratične vlade.

Interesne skupine in demokracija

- interesne skupine so kot nujna sestavina demokratičnega sistema.
- interesne skupine zagotavljajo mnogim posameznikom, ki niso člani političnih strank, možnost da sodelujejo v politiki.
- interesne skupine so potrebne ker lahko celo tisti ki niso na volitvah podprli vlado, ne strinjajo z vsemi njenimi političnimi ukrepi
- nujno je potreba da imajo tisti ki so glasovali za poraženo stranko priložnost, da se njihov glas sliši.
- interesne skupine zagotavljajo sredstvo, s katerimi lahko javnost seznanjena vladajočo stranko s svojimi stališči, ko se okoliščine spreminjajo in se pojavijo nova vprašanja.
- interesne skupine lahko mobilizirajo javno skrb za vprašanja, ki jih vlada zanemari ali spregleda

Teorija elit

- prepričana, da ima maloštevilna manjšina monopol nad močjo v družbi.
- zagovorniki teorije elit menijo, da je družba razdeljena na dve glavni skupini: **na vladajočo manjšino**, ki izvršuje moč prek države in na **vladane**.
- niso enotnega mnenja o tem ali je vladavina elite zaželena in koristna za družbo.

Klasična teorija elit

- teorijo elit sta razvila Vilfredo Pareto in Gaetano Mosca □ menila, da je vladavina elit neizogibna in nista dopuščala možnosti, da bi proletarska revolucija vodila k oblikovanju komunistične družbe.
- strinjala sta se, da so temelj vladavine elit izredne osebne lastnosti tistih, ki tvorijo elito. Pareto □ vladavine so bolj izrazite ali inteligentne. Mosca □ vladavine imajo večjo organizacijsko sposobnost
- po mnenju obeh klasičnih teoretikov elit, moč elite ne sloni le na osebnih lastnostih njenih članov temveč tudi na njeni notranji organiziranosti.
- Mosca □ moč manjšine je zoper vsakega posameznika v večini je nepremagljiva. Elite sprejemajo glavne odločitve, ki vplivajo na družbo.
- elita v veliki meri nadzira in manipulira z množico prebivalstva, ki pasivno sprejema propagando, ki opravičuje vladavino elite.

Vilfredo Pareto

- Pareto je kot podlago elite poudarjal psihološke značilnosti □ dva glavna tipa vladajoče elite imenovani levi in lisice.
 - ☆ **Levi** □ pridejo na oblast zaradi svoje sposobnosti za neposredna in ostra dejanja. Vladajo s silo (vojaške diktature) □ manjka jim ustvarjalni duh in zvitost
 - ☆ **Lisice** □ vladajo z zvitostjo in pretkanostjo, z diplomatskim manipuliranjem ter obračanjem in kupčevanjem (evropske demokracije) □ manjka jim sposobnost za nasilna in odločna dejanja
- do pomembnejših sprememb v družbi pride, ko ena elita zamenja drugo. □ proces **kroženja elit**.
- vse elite so nagnjene k propadanju in so neprilagodljive novim okoliščinam. Vsakemu tipu elite manjkajo lastnosti nasprotnega tipa, lastnosti, ki so dolgoročno bistvene za ohranitev oblasti.

Gaetano Mosca

- vladavina manjšine je neizogibna značilnost družbenega življenja.
- pojavljata se dva razreda ljudi □ **razred, ki vlada** (manj številni, opravlja vse politične funkcije, monopolizira politično moč, uživa prednosti ki jih prinaša moč) **in razred, ki mu vladajo** (bolj številni, podvrženi usmerjanju in nadzoru s strani razreda, ki mu vlada).
- meni, da je vladajoča manjšina superiorna glede na množico prebivalstva. □ od množice vladanih se razlikuje po lastnostih, ki jim dajejo določeno prednost.
- Mosca dokazoval da se lastnosti potrebne za elito od družbe do družbe razlikujejo.

Teorija elit in demokracija

- Pareto moderne demokracije je obravnaval kot še eno obliko vladavine elit. Mosca je sklepal da obstajajo pomembne razlike med demokracijami in ostalimi oblikami vladavine elit. Vladajoča elita v demokratičnih družbah je odprta.

-obstaja večja možnost, da člani elite izhajajo iz zelo različnih družbenih okolij. □ posledica: zastopani so interesi različnih družbenih skupin. Večina ima zato nekaj nadzora nad vladanjem v družbi.

-demokracija je lahko le predstavniška, pri čemer elita zastopa interese ljudi.

Teorija elit v ZDA – C. Wright Mills

-Mills meni, da vladavina elit ni neizogibna. Mills obsoja prevlado elit. □ meni, da temelji vladavina elit na izkoriščanju množic, sprejema konfliktno različico teorije elit. Ker imajo elite in množice različne interese, ustvarja to potencial za konflikt.

Elita moči

-Mills je pojasnjeval vladavino elit z institucionalnega vidika. □ zavrnil je pogled, da imajo člani elite izredne lastnosti ali psihološke značilnosti, po katerih se razlikujejo od ostale populacije. □ sklepal, da je struktura institucij takšna, da imajo tisti na vrhu institucionalne hierarhije v veliki meri monopol nad močjo.

-določene institucije zasedejo **osrednje položaje** v družbi in elita vključuje tiste, ki imajo oblastne položaje

-Mills je razlikoval tri ključne institucije:

- ☉ **Pomembnejše korporacije**
- ☉ **Vojska**
- ☉ **Zvezna oblast**

-tisti ki zasedajo oblastne položaje v teh institucijah, oblikujejo tri elite. Interesi in dejavnosti so v teh elitah podobne in medsebojno povezane da oblikujejo eno vladajočo skupino **elito moči**. □ vključuje sovpadanje ekonomske, vojaške in politične moči

-o političnih voditeljih je Mills govoril, kot o namestnikih ekonomske elite. □ čisti rezultat ekonomske, vojaške in politične moči, je elita moči, ki obvladuje ameriško družbo in sprejema vse pomembnejše državne in mednarodne odločitve.

-(ko iz tovarne prihajajo tanki, topovi in projektili to koristi tako ekonomsko kot vojaški eliti)

Moč in država – konfliktne teorije

-menijo, da je moč v družbi koncentrirana v rokah manjšine. Nosilci moči uporabljajo moč v lastnem interesu.

-močni in nemočni imajo različne interese in lahko te razlike v družbi vodijo do konflikta.

-zagovorniki teh pristopov ne predpostavljajo, da je moč pri tistih, ki imajo ključne državne položaje □ viri moči so drugje v družbi (marksisti in neomarksisti menijo da je moč v ekonomskih virih)

Marx in Engels o moči in državi

-moč je osredotočena v rokah tistih, ki imajo ekonomski nadzor nad družbo. Vir moči je v ekonomski bazi.

- ★ V **stratificiranih** družbah ima proizvajalna sredstva v lasti in pod nadzorom vladajoči razred □ ta odnos zagotavlja podlago njegove vladavine. Prenos lastnine proizvajalnih sredstev na skupnost je edini način za vrnitev oblasti ljudstvu.
- ★ V **komunistični družbi** bi bila moč enakopravno porazdeljena med celotno prebivalstvo, nihče ne bi imel večje ekonomske moči kot drugi.

-vladajoči razred v kapitalistični družbi uporablja svojo moč za izkoriščanje podrejenega razreda. Z marksističnega vidika uporabo moči za izkoriščanje drugih označujemo kot **prisilo**. □ velja za nelegitimno obliko moči, saj prisilil podrejeni razred da se ukloni položaju, ki je v nasprotju z njegovimi interesi. Če podrejeni razred sprejme moč vladajočega razreda je to znano kot **lažna razredna zavest**.

-moč vladajočega razreda presega specifično ekonomske odnose. □ odnosi prevlade in podrejanja v ekonomski baze se bodo v veliki meri reproducirali v družbeni nadstavbi.

-država odraža porazdelitev moči v družbi

-odločitve in aktivnost države bodo koristile interesom vladajočega razreda, ne pa interesom prebivalstva kot celote.

Izvori in evolucija države

-Engles trdi, da v **družbah primitivnega komunizma** država ni obstajala. **Sorodstvo** je tvorilo temelj razvrščanja ljudi v družbi (kmetijske družbe in niso proizvajale nobenega presežka) Delitev dela je bila skromna in proizvajalna sredstva so bila last skupnosti.

-ko so družbe začele proizvajati presežek, se je lahko pojavil vladajoči razred. Ko je ena skupina postala ekonomsko dominantna se je razvila **država**

-Engels □ država je potrebna da brzda razredne antagonizme □ vsi posamezniki so imeli enake interese v primitivnem komunizmu. V razrednih družbah pa se manjšina okorišča na račun večine

-najpreprostejši način s katerim lahko država nadzira podrejeni razred je uporaba sile in nasilja. □ glavna vrsta moči je prisila ko jo prve države uporabljajo za nadzor nad prebivalstvom.

-Engles menil da je demokracija v bistvu utvara. Resnična moč je še vedno pri lastnikih.

-korupcija in uporaba fizične moči kapitalistov so načini kako vlada zastopa svoje interese

Ralph Miliband – instrumentalistični pogled na kapitalistično državo

-strinja se z Marxom in Engelsom ko meni da moč izhaja iz premoženja

-trdi da je resnična politična enakost nemogoča v pogojih razvitega kapitalizma □ zaradi moči tistih ki imajo v lasti in nadzorujejo proizvajalna sredstva

-sprejema običajno definicijo države in meni, da sestoji iz institucij (policija, vojska, sodstvo, lokalna oblast, osrednja vlada, uprava, parlamentarna zbornica)

-moč uveljavlja prek teh institucij in, da jo uveljavlja v interesu vladajočega razreda

-Miliband □ država deluje kot neposreden pripomoček ali **orodje** tistih, ki imajo ekonomsko moč. Uporabljajo jo za ohranjanje svoje ekonomske nadvlade, vzdrževanje svoje politične moči in stabilizacijo kapitalistične družbe, tako da preprečujejo grožnje njenemu položaju.

Globalizacija in moč nacionalne države

-številni sociologi so začeli sklepati, da analize moči ni mogoče omejiti na preučevanje porazdelitve moči v posameznih nacionalnih državah.

-David Coates – ugotavlja, da delovanje mednarodnega kapitalističnega sistema omejuje dejanje britanske države □ na državo vplivajo tudi dejanja drugih držav

-pristopi ki poudarjajo pomen globalizacije praviloma opazajo moč, ki obstaja zunaj nacionalnih držav in utesnjuje njihove dejavnosti ter omejuje njihovo moč

Kevin Bonnett – globalizacija, moč in politika

-sklepa, da moči v VB ni mogoče razumeti kot obstoječe v okviru družbe

-mnoge ekonomske, politične, vojaške in ideološke sile, ki oblikujejo naša življenja, deluje nad narodi – in vse bolj delujejo v globalnem merilu.

-multinacionalne korporacije, mednarodni finančni trgi, transnacionalni komunikacijski sistemi in transnacionalne organizacije ne delujejo pod nadzorom posameznih nacionalnih držav, vendar imajo globok vpliv na to, kar se v njih dogaja.

-priznava, da so mednarodne sile pomembne, vendar meni da so postale globalne sile v zadnjem času če bolj pomembne.

Globalizacija in nacionalizem

-globalne sile slabijo moč nacionalne države od zunaj, lahko to počnejo tudi od znotraj. Transnacionalni in globalni odnosi lahko krepijo lokalizem ali nacionalizem v manjšem okviru.

-etnične in nacionalne skupine, ki si prizadevajo za neodvisnost od velikih držav, se lahko obračajo na transnacionalne organizacije ali sisteme varnosti, da jim pomagajo pri zahtevah po neodvisnosti in državnosti.

-Bonnett- zdi se da se vsako ljudstvo s skupnim jezikom in kulturo začne opredeljevati kot narod ☐ ko enkrat postanejo narod sledi da postanejo nacionalna država, ki terja suvereno neodvisnost in samoodločbo naroda.

-moč nacionalne države je tako ogrožena iz dveh strani.

- **Internacionalizem** – grozi, da bo omejil moč, ki jo lahko države neodvisno izvršujejo, medtem ko nacionalizem v manjšem merilu in
- **Lokalizem** - grozita da bosta spodkopala enotnost nacionalnih držav.

David Held – demokracija in kozmopolitski red

-obravnava posledice globalizacije za državo in demokracijo ☐ govori o zapletanju držav in družb v regionalna in globalna omrežja ☐ razglablja kako je možno razvijati demokracijo kjer nacionalna država nima vse moči.

Primeri globalizacije

-z ekonomskega vidika vlade težko nadzirajo lastno gospodarstvo. (države ne morejo določati lastnih obrestnih mer brez upoštevanja tistih v drugih državah) ☐ če vlada hoče zmanjšati obrestne mere tega ni zmožna storiti če v drugi državi ohranjajo visoke obrestne mere.

-svetovni finančni trgi lahko spodkopljejo vrednost državne valute in prisilijo vlado k spremembi politike. ☐ multinacionalne družbe uporabljajo tržne in proizvodne sisteme v globalnem merilu

-ekološka vpr. Prav tako presegajo državne meje. (uničevanje državnih gozdov, onesnaževanje vode.)

-Held poudarja naraščanje moči mednarodnih in transnacionalnih skupnosti (NATO, IMF,Evropska skupnost – zmanjšujejo obseg možnih odločitev nacionalnim večinam)

-vojaška vpr. Privzemajo globalne dimenzije z obstojem vrhunskih satelitov, ki zbirajo obveščevalne podatke, in medcelinskih izstrelkov.

-Held ☐ poudarja, da so nekatere države v posebno šibkem položaju, ko skušajo vzdrževati neodvisnost in samostojnost.

Globalizacija in kozmopolitski red

-demokracija temelji na predpostavki da lahko skupina ljudi izvaja nadzor nad lastnimi zadevami ☐ globalizem lahko tudi ustvarja fragmentacijo in dezintegrativne trende ☐ tesnejše globalne vezi povezujejo raznovrstne kulture ter povečajo možnosti konflikta in vojn med ljudmi različnih kultur in nacionalnih identitet.

-globalizacija lahko oslabi stare politične in ekonomske strukture ne da bi nujno vzpostavila nove sisteme regulacije.

-Held ☐ s temi problemi se lahko spoprimemo le če ustvarimo nov demokratični sistem, ki ljudem iz različnih narodov in lokalne pripadnosti omogoča da bi se soočili z mednarodnimi problemi

-Held ne verjame da lahko ZN ustvarijo demokracijo v novem, globaliziranem svetu. ☐ predlaga – **kozmpolitski model demokracije** kjer lahko ljudje sodelujejo pri odločitvah ko se sprejmejo na različnih ravneh

-nekatera transnacionalna vpr bi lahko reševali z referendumi

-posameznike v kozmopolitskem modelu demokracije bi veroyal trden sklop pravic, ki bi vključeval državljanske, politične, ekonomske in socialne pravice – zagotovili bi omejitev demokratičnega odločanja.

-svet bi potreboval avtoritativno skupščino vseh demokratičnih držav in družb

Sklep

-Held ☐ priznava, da imajo njegovi predlogi mnogo možnih pasti (ljudje bi lahko želeli postaviti vpr o novi demokratični mednarodni skupščini)

-mного pomislekov je moč preučiti in zavrniti – ustanovitev mednarodnega organa ne presega meje možnega

-cilj Tretjega sveta ☐ spreminjanje vidikov globalne ekonomije, kjer majo bogate države korist. ☐ Held – poudarjal da se mora demokracija spoprijateljiti s problemom globalizacije, da ni toliko moči v nacionalni državi

6. Družine in gospodinjstva

Uvod

-mnogi sociologi so obravnavali družino kot temelj družbe

-družina tvori osnovno enoto družbene organizacije □ **družino obravnavamo kot univerzalno družbeno institucijo neizbežnih del človeške družbe**

Je družina univerzalna?

George Peter Murdock – univerzalna družbena institucija

-Murdock je preučeval institucijo družine v vrsti različnih družb □ trdil je da v vsaki družbi obstoja neka družina na podlagi dokazov iz vzorca zaključil, da je družina univerzalna.

-družino opredeljuje kot:

- Družina je družbena skupina, za katero je značilno skupno bivanje, ekonomsko sodelovanje in reprodukcija. Vključuje odrasle obeh spolov, najmanj dva vzdržujeta družbeno priznana seksualno razmerje in enega ali več otrok, ki živijo skupaj.

-takšne norme se od družbe do družbe razlikujejo

Različice v strukturi družine

-struktura družine se razlikuje od družbe do družbe □ **najmanjša družinska je nuklearna družina, ki jo tvorijo mož, žena in njuno nedoraslo potomstvo.**

-**enote ki so večje od nuklearne imenujemo razširjena družina** □ lahko so **vertikalno razširjene** (dodajanje članov tretje generacije, starši zakonskih partnerjev) in **horizontalno razširjene** (dodajanje članov generacije, ki ji pripadata zakonska partnerja zakonska partnerja (dodatna žena, možev brat)

-Bell in Vogel (funkcionalista) □ razširjena družina je katera koli, ki je večja od nuklearne in vsebuje rod, poroko ali posvojitev.

-Murdock □ nuklearna družina je univerzalna človeška družbena skupina. Kot izključna prevladujoča oblika družine iz katere so sestavljene bolj kompleksne oblike. Obstaja kot posebna in močno funkcionalna skupina v vsaki posamezni družbi.

Družina – funkcionalistični pogled

-analiza družine s funkcionalističnega vidika, vključuje tri glavna vprašanja:

- Katere so funkcije družine? Družba ima določene funkcionalne predpogoje, ki jih je treba zadovoljiti. **Družino preučujemo glede na to, v kolikšni meri zadovoljuje funkcionalne pogoje.**
- Kateri so funkcionalni odnosi med družino in drugimi deli družbenega sistema? Obstajati mora določena meja oz. stopnja ujemanja, integracije in harmonije med deli družbenega sistema, če naj bi družba učinkovito funkcionirala
- Vprašanja ki jih institucija ali del družbe opravlja. Obravnavamo funkcije družine za posamezne družinske člane

George Peter Murdock – univerzalna funkcija družine

Funkcije za družbo

-Murdock dokazuje da opravlja družina v vseh družbah štiri temeljne funkcije, ki jih označuje kot **seksualno, reproduktivno, ekonomsko in vzgojno.**

-brez seksualnih in reproduktivnih funkcij ne bi bilo članov družbe, brez ekonomske funkcije ne bi bilo mogoče živeti, brez vzgoje ne bi bilo kulture. □človeška družba brez kulture ne bi mogla delovati

-Murdock □ korist nuklearne družine in temeljni razlog njene univerzalnosti se začne pojavljati kot zelo izrazita.

Funkcije za posameznika in družbo

-funkcije družine so neločljive od njenih funkcij za njene posamezne člane. (seksualna funkcija – mož in žena imata vzajemno pravico do seksualnega življenja ampak v večini družb je obsojeno če pride do zunaj zakonske seksualne funkcije. To zagotavlja seksualno nagrado za zakonske partnerje)

-seksualna funkcija pomaga pri stabilizaciji družbe □ preprečujejo možne razdiralne učinke za družbeni red do katerih bi prišlo če bi bil seksualni nagon svoboden

-družina zagotavlja nadzor in izražanje seksualnih nagonov in opravlja pomembne funkcije ne samo za posamezne člane ampak za družino kot institucijo in za družbo kot celoto

-Murdock sklepa da je družino najbolje izvrševati če osebe živijo skupaj □ delitev dela v okviru družine. (lovske družbe – moški so lovili, ženske kuhale) □ ekonomske funkcije so koristne za zakonske partnerje, ki sodelujejo, utrjuje njihovo zvezo

-Murdock □ nobeni družbi ni uspelo najti primarnega nadomestila za nuklearno družino na katerega bi prenesla te funkcije

Kritike Murdocka

-Murdock □ obravnava družino kot nepogrešljivo institucijo, ki je za družbo nepogrešljiva. Njena mnogostranskost pojasnjuje univerzalnost in neizbežnost □ ni resno pretehtal ali bi lahko njene funkcije opravljale druge institucije, ni preučil alternativ družini

-Morgan □ Murdock – njegova družina je preveč dobra da bi bila resnična, je izredno harmonična institucija.

Talcott Parsons – »osnovni in nezanesljivi« funkciji družine

-osredotoča se na družino v sodobni ameriški družbi □ sklepa da ameriška družba ohranja dve osnovni in nezanesljivi funkciji, ki sta skupni družinam v vseh družbah. To sta **primarna socializacija otrok in stabilizacija odraslih oseb v družbeni populaciji**

Primarna socializacija

-nanaša se na socializacijo v zgodnjem otroštvu – do sekundarne socializacije pride v kasnejših letih □ primarna socializacija vključuje dva temeljna procesa:

- **Ponotranjene družbene kulture** – če kulture ne bi ponotranjili bi družba prenehala delovati. Kultura je ponotranjena kot del osebnostne strukture
- **Strukturiranje osebnosti** – osebnost se zgradi glede na osrednje vrednote kulture (ameriška družba □ osebnost oblikovana na podlagi motiviranosti za neodvisnost in uspešnost)

-razen družine si ne moremo predstavljati nobene institucije ki bi zagotovila okolje ki zagotavlja toplino, varnost in vzajemno podporo.

Stabilizacija odraslih osebnosti

-poudarek na razmerju v zakonski zvezi in čustveni varnosti, ki jo partnerja nudita drug drugemu □ protiutež stresom in pritiskom vsakdanjega življenja

-pomembna v zahodnih družbah □ nuklearna družina nima varnosti, je izolirana od drugega sorodstva

-osebnosti odraslih se stabilizirajo z vlogo staršev v socializacijskem procesu □ odigrajo otročje elemente osebnosti

-družina zagotavlja okolje, kjer lahko mož in žena izražata svoje otročje muhe, dajeta čustveno podporo, stabilizirata svojo osebnost

Kritike Parsonsa

- Parsonsa so obtoževali idealizacije družine, zaradi podobe dobro prilagojenih otrok
- njegova podoba temelji na družini ameriškega srednjega razreda – ni vključil nobenih religij, verskih, etničnih, socialnih skupin
- ne preučuje funkcionalnih alternativ družini □ ugotavlja da nekatere funkcije niso nujno vezane na družino (ekonomska funkcija – prevzele druge institucije)
- socializacijo obravnava kot enostranski proces □ zanemarjanje dvosmernega interakcijskega procesa med starši in otroci

Feministični pogledi na družino

Vpliv feminizma

- feministke so bile zelo kritične do družine □ poudarjale so škodljive učinke družinskega življenja na ženske □ vpeljale so hišno delo in nasilje v družini na področju družin
- ugovarjale so prevladi moških v družini
- poudarjale so ekonomski prispevek k družini, ki ga predstavlja hišno delo žensk v okviru družine.
- oporekala je podobi družine, ki naj bi temeljila na sodelovanju, skupnih interesih in ljubezni.

Marksistični /feministični pogledi na družbo

- Engels in Zaratsky □ ženske v zakonski zvezi so izkoriščene
- marksistične feministke obravnavajo izkoriščanje žensk kot ključno lastnost družinskega življenja

Proizvodnja delovne sile

-Margaret Benston:

- ⇒ Količino neplačanega dela, ki ga opravljajo ženske je velika in dobičkonosna za tiste ki imajo proizvodna sredstva. □ če bi ženske mele minimalno plačano delo bi pomenilo množično porazdelitev premoženja
- ⇒ Kot ekonomska enota je nuklearna družina stabilizacijska sla v kapitalistični družbi. Ker je doma opravljena proizvodnja plačana z zaslužki moža, očeta – ima ta malo možnosti za umik s trga.

-družina vzgaja poceni delovno silo in jo ohranja brez stroškov za delodajalca. Žena v vlogi gospodinje skrbi za moža

-Fran Ansley – čustveno podporo ki jo zagotavlja žena, obravnava kot varnostni ventil za frustracije – te se ne obrnejo proti sistemu ampak jih ohrani tolažeča žena

Ideološka pogojenost

- družbena reprodukcija delovne sile ne vključuje le proizvodnje otrok in vzdrževanja njihovega zdravja □ pomeni reprodukcijo stališč, bistvenih za učinkovito delovno silo v kapitalizmu.
- David Cooper □ sklepa, da je **družina sredstvo, ki ideološko pogojuje izkoriščevalsko družbo.** – otroci se naučijo podrejanja in prilagajanja avtoriteti.
- družino obravnava kot avtoritarno ideologijo ne uči uporništvu, temveč pasivnost

Kritike

- obstaja težnja, da govorijo o »družini« v kapitalistični družbi, ne da bi upoštevali možne razlike v družinskem življenju med družbenimi razredi in skozi čas
- funkcionalisti in marksisti predstavljajo tradicionalni model nuklearne družine, kjer gre za poročen par z otroki (mož je hranilec, žena pa gospodinja) □ Barrett & McIntosh □ pojem družine je zavajajoč zaradi različic ki obstajajo v družinah in različnih gospodinjstev

»Antisocialna« družina

-Barettova in McIntosheva (feministki) menita, da obstaja močna ideologija, ki podpira družinsko življenje – družina pojmuje kot **antisocialno**, ker ideologija družine uničuje življenje zunaj družine – posledice: trpijo ljudje zunaj družin. Družinski člani so zamotani v družinsko življenje, da zavračajo družbene stike z drugimi

-(domovi za prizadete z Dawnovim sindromom so lahko takšen primer saj bi bili bolj spodbudni)

-poudarjata, da podoba družine, ki vključuje ljubezen in vzajemno skrb, praviloma zanemarja obseg nasilja in spolnih zločinov, ki se dogajajo v družinskem okolju.

-menita – da družine niso edini kraj, kjer se takšni odnosi lahko razvijejo. – ideologija, ki idealizira družinsko življenje – pozornost, sodelovanje in ljubezni bi bili bolj razširjeni, če jih družina ne bi terjala le zase

Radikalni feministični pogledi na družino

-Valerie Bryson – radikalni feminizem – meni da je prizorišče daljnosežnih nesoglasij na vseh ravneh teorije in prakse – prepoznava nekatere ključne značilnosti, ki razlikujejo **radikalni feminizem** od drugega feminizma:

- ♥ Temelj teorij žensk in teorija za ženske – ne vidi nobene potrebe po kompromisu z obstoječimi pogledi in obravnavanimi temami
- ♥ Zatiranje žensk obravnava kot najbolj temeljno in univerzalno obliko dominacije – družbo razume kot **patriarhalno** ali kot dominacijo moških

Christine Delphy in Diana Leonard – Družinsko izkoriščanje

Vrste feminizma

-precejšen pomen dajeta materialnim dejavnikom pri zatiranju žensk. – njuna teorija je nekoliko podobna marksističnim feminističnim teorijam

-poseben pomen dajeta delu

-moški so tisti ki imajo predvsem koristi ob izkoriščanju ženskega dela

Družina in industrializacija

Talcott Parsons – »izolirana nuklearna družina«

Strukturna izolacija

-**izolirana nuklearna družina** je značilna oblika družine v modernih industrijskih družbah

-strukturno izolirana – ne tvori sestavnega dela širšega sistema sorodstvenih odnosov. Evolucija družbe vključuje proces strukturne diferenciacije – razvijejo se institucije, ki se specializirajo za manj funkcij. Proces diferenciacije in specializacije pomeni prenos raznovrstnih funkcij iz nuklearne družine na druge strukture v družbi.

Družina in ekonomija

-deli družbe so **funkcionalno povezani**, ko prispevajo k integraciji in harmoniji družbenega sistema. Nuklearna družina je oblikovana tako da ustreza potrebam ekonomskega sistema.

-izolirana nuklearna družina ustreza potrebam geografske mobilnosti. – dolžnosti je ne vežejo na obsežno sorodstvo

Status v družini

-izolirana nuklearna družina je najboljša oblika družinske strukture za družbo, ki temelji na pridobljenem statusu

-**univerzalne vrednote** (veljajo za vse člane), **partikularistične vrednote** (velja za določene posameznike)

-posledica strukturne izolacije nuklearne družine je krepitev zakonske vezi

Michael Young in Peter Willmott

Razlogi za vzpon simetrične družine

-Young in Willmott navajata razloge za prehod od družin druge stopnje (vodijo jo žene, člani so zaposleni kot mezdni delavci, tesna vez med sorodniki) k družinam tretje stopnje (ločitev nuklearne družine od razširjene, mož se vrača v družinski krog, dom je zelo pomemben, zakonska partnerja si delita opravila)

- ⊙ Zmanjšana potreba po pomoči sorodnikov ⊃ porast plač moškega, upad nezaposlenosti, stopnja smrtnosti moških – večja možnost za zaposlitev žensk. Družinski dodatki, podpore za čas bolezni so zmanjšali odvisnost od sorodstvene mreže
- ⊙ Naraščanje geografske mobilnosti je trgalo sorodstvene vezi.
- ⊙ Zmanjšanje otrok na družino zagotavlja večjo zaposljivost žensk ⊃ to vodi k večji simetriji v družini, saj oba služita denar
- ⊙ Z rastjo standarda je mož bolj vključen v družinski krog, dom je bolj privlačen kraj, udoben, prijeten, nudi večje možnosti za razvedrilo

Sodobne družinske mreže

-Peter Willmott je ugotovil, da so stiki med sorodniki ostali pomembni v srednjem in delavskem razredu.

-sorodniki so še vedno glavni vir neformalne podpore in pomoči, razredne razlike pa niso izrazite

-v ZDA imajo pripadniki srednjega in delavskega razreda stike s sorodniki in si z njimi izmenjujejo usluge v podobni meri kot velja za britanski.

Janet Finch – družinske obveznosti in družbena sprememba

-raziskovala je spremembe v družinskem življenju ⊃ zanimajo jo do kolikšne mere se člani družine čutijo, da morajo pomagati svojemu sorodstvu in imajo do njih čut dolžnosti

-osredotoča se na pomoč in podporo, ki si jo sorodstvene skupine izmenjujejo v odraslem življenju.

-Fincheva – obravnava možnost da je pred industrijsko revolucijo obstajala »zlata doba« v kateri so bile družinske obveznosti mnogo močnejše in so družinski člani precej bolj pomagali drug drugemu

Mit o »zlati dobi«

-Fincheva dokazuje, da je ideja o zlati dobi mit ⊃ ni nobenega dokaza, da so sorodniki v predindustrijskih časih avtomatično prevzeli odgovornost za starejše sorodnike. ⊃ ko je bila **primogenitura** glavno načelo, ki je vodilo dedovanje so starejši v svojih oporokah z izjemo prvorojenca le malo poskrbeli.

-v preteklosti je precej več pomoči, ki so jo nudili, temeljilo na vzajemni sebičnosti kot pa na nesebičnem čutu dolžnosti do družinskih članov ⊃ izjema je bil odnos starši – otrok

Raznolikost družin

Tipi raznolikosti

-Rapoportova konvencionalna družina med gospodinjstvi ali družinami ne tvori več večine in prepoznavata pet različnih elementov raznolikost družin v VB:

- ☆ Obstaja **organizacijska raznolikost** – obstoj različic v družinski strukturi, gospodinjstev...
in obstajajo razlike med konvencionalnimi družinami (samohranilci) in **družinami dveh zaposlenih** (v katerih delata mož in žena)
-vse več je ponovno vzpostavljenih družin (te se oblikujejo po razvezi in ponovni poroki – to lahko vodi k raznovrstnim oblikam družin, otroci živijo skupaj z mačehami, očimom)
-Burgoyne in Clark – menita da imajo nekateri za »pioniranje alternativnega življenjskega sloga« - lahko se odločijo ali se bodo z novim partnerjem poročili ali ne in za otroke različnih staršev je koristno skupno življenje
- ☆ **Kultura raznolikosti** – razlike obstajajo med družinami azijskega porekla, zahodnoindijskega ali ciprskega. Pomembne so tudi razlike v življenjskem slogu med katoliškimi in protestantskimi družinami.
- ☆ Med družinami srednjega in delavskega razreda obstajajo razlike v **odnosih med odraslimi in načina kako so otroci socializirani**
- ☆ Razlike so lahko posledica stopnje v življenjskem ciklu družine. Novoporočeni pari brez otrok lahko imajo drugačno življenje od tistih ki imajo otroke.
- ☆ **Kohota** – obdobja v katerih je družina prešla različne stopnje družinskega življenjskega cikla in kohota vpliva na življenjsko izkustvo družine (otroci ki so vstopili na trg delovne sile v 80-tih so drugačni od drugih in visoke stopnje nezaposlenosti so podaljšale obdobje odvisnosti od staršev)

Porast samohranilstva

Vzroki samohranilstva

-samohranilske družine so lahko posledica smrti enega od partnerjev, formalne razveze ali ločenega življenja partnerjev

-delež samohranilskih družin kot posledic različnih dejavnikov se je spremenil. (več samohranilk, delež vdov samohranilk upada, porasel odstotek samskih mater)

-nekateri avtorji obravnavajo samohranilstvo, kot simptom povečanja strpnosti do raznovrstnih družinskih oblik.

-Rapoportova trdi, da je samohranilska družina pomembna »porajajoča se oblika« družine, ki jo začnemo sprejemati legitimno alternativno drugim družinskim strukturam.

-ni trdih dokazov, da bi mnogo samohranilcev imelo svoj položaj za idealen in da bi se zanj aktivno odločilo kot za alternativo skupnemu življenju dveh roditeljev

-peter Lilley in John Redwood in izrazila zaskrbljenost glede stroškov socialnih podpor za samohranilske družine in glede možnosti, da takšna izplačila spodbujajo samohranilstvo

-država blaginje ni kriva za poraste samohranilstva

- in nekateri avtorji menijo, da samohranilstvo ne daje nobenih prednosti tistim ki se potegujejo za občinsko stanovanje
- in samohranilci, ki so odvisni od podpor, praviloma živijo v revnih stanovanjskih razmerah in imajo nizek življenjski standard
- in ogromna večina samohranilcev se ne želi zanašati na državne podpore

-David Morgan in porast samohranilstva je deloma posledica spreminjanja odnosov med moškimi in ženskami in med pomembnimi dejavniki, ki povzročajo ta porast so pričakovanja žensk in moških od

zakonske zveze in naraščajoča možnost žensk, da samostojno razvijajo svoje življenje zunaj zakonske zveze

-vse manjša stigmatiziranost, pripisana samohranilstvu. □ odraža se v vse manjši uporabi izrazov npr. nezakonski otroci, neporočene matere – za katere se zdi, da namigujejo na neko odstopanje od norm družinskega življenja

-manjša stigmatiziranost samohranilstva je lahko povezana s slabljenjem nadzora religije ali skupnosti nad ženskami

Konjugalne vloge

-Young in Willmott □ključna značilnost simetrične družine je stopnje do katere si partnerja delita hišno delo in prostočasne aktivnosti □ poznamo kot **spojene konjugirane vloge** in so nasprotne od **ločenih konjugiranih vlog**

☉ družina **druge** stopnje □konjugirani vlogi moža in žene sta ločeni. Obstajala je jasna opredelitev zakoncev v gospodinjstvu in mož se ponavadi s tem ni ukvarjal niti z vzgojo otrok. – ta dejavnost konjugiranih vlog se je razširila na prosti čas. □ Žena se je družila s svojimi sorodnicami in sosedami, moški pa s svojimi kolegi iz dela, sorodniki in sosedi □ značilno za tradicionalno skupnost delavskega razreda

☉ družina **tretje** stopnje □ konjugirane vloge postanejo spojene. Možje se bolj vključujejo v gospodinjska opravila in vzgojo otrok. Mož in žena ima več skupne odgovornosti, več razpravljata o vprašanih (družinske finance, izobraževanje otrok)

-Young in Willmott sklepata da prehod ločenih konjugiranih vlog v spojene vodi predvsem v umik žene iz njenih razmerij s sorodnicami in v vključevanje moža v družinski krog

Razprava o hišnem delu

Kapitalizem in hišno delo

Mezdno delo in hišno delo

-Susan Himmelwiet □ obstajajo številne razlike med mezdnim in hišnim delom

Mezdno delo

-je plačano

-poteka v jasno določenih časovnih obdobjih

-za meznega delavca □ proizvodnja in prosti čas sta ločena

-plače in delovni pogoji so odvisni od dogovora

-plačani delavci so vključeni v proizvodnjo blaga, ki se prodaja na trgu □ neposredno ustvarja presežno vrednost za buržoazijo

Hišno delo

-ni plačano

-časovna obdobja in nedelja niso jasno določena

-delo poteka v okviru doma, ki je središče prostega časa in potrošnje

-ne omogoča dogovarjanja o plačah

-ne vključuje pogodbe o zaposlitvi

-ženske vključene v hišno delo nimajo ekonomske vloge

-ne nudijo tržnega blaga, temveč storitve za partnerja in otroke

-delo je povezano s čustvenimi vezmi med partnerja in ekonomskimi razmerji

Zakonska zveza in razpad zakonske zveze

Grožnje zakonski zvezi

- sklepajo, da postaja zakonska zveza manj priljubljena- vse manjše število ljudi sklepa zakonske zveze. Več ljudi razvija alternative konvencionalnemu zakonskemu življenju
- večje število razpadov zakonskih zvez, kar se izraža v rasti stopnje razvez

Zunajzakonska zveza

-alternativa zakonski zvezi je zunajzakonska zveza parov, ki niso formalno poročeni

- Chester sklepa, da je zunajzakonska skupnost v večini primerov le začasno obdobje, večina tistih, ki tako živijo skupaj, se prej ali slej poroči.
- drugi obravnavajo obdobje zunajzakonske zveze kot poskusno zakonsko zvezo in se nameravajo poročiti, če se izkaže zadovoljiva. □ večina zunajzakonskih parov se namerava poročiti ali se poroči če imajo otroke
- Jacqueline Burgoyne in David Clark □ ugotovila, da je večina obravnavala zunajzakonsko skupnost, kot »način preverjanja svojega razmerja, preden se bolj v celoti vežejo, manjšina pa je nasprotovala celotni instituciji zakonske zveze«
- John Chandler – čas ki ga pari preživijo skupaj v zunajzakonski skupnosti, se podaljšuje in zdi se, da izbirajo zunajzakonsko skupnost kot dolgoročno alternativo zakonski zvezi
- >življenje na koruzi« je v preteklih letih bilo zelo pogosto

-druga alternativa gospodinjstva ki temelji na zakonski zvezi so samohranilske družine

Komune

- tretja alternativa gospodinjstva, ki temelji na zakonski zvezi so **komune**
- Andrew McCulloch □ **komune so kot eksperimentalne skupine gospodinjstev, ki prakticirajo ideologijo skupnosti**
- vrednote članov komun predstavljajo pomembno kljubovanje zakonski zvezi in družini □ McCulloch – tisti ki oblikujejo komune ali se jim pridružijo, pogosto iščejo kraj, kjer bi bili to kar so in živeli skupaj ne pa v majhnih, izoliranih nuklearnih družinskih enotah □ komune predstavljajo neznatno grožnjo tradicionalnim družinskim in zakonskim vrednotam
- zakaj so komune kratkotrajne? □ problem novih generacij in ujemanje s skupino v komuni □komune spodbujajo svobodne seksualne nagone, kdaj postane otrok seksualni udeleženec
- ena od rešitev tovrstnega problema je oblikovanje **kolektivnih in ne komunalnih gospodinjstev**
 - ✧ **kolektivna gospodinjstva** – sestojijo iz številnih nuklearnih družinskih enot, čeprav imajo enote marsikaj skupnega, obstajajo meje, kaj je skupno.
 - McCulloch □ ta vrsta gospodinjstva postaja vse bolj priljubljena, je uspešna rešitev problemov urbanega življenja

Razpad zakonske zveze

- očiten porast razpadov zakonskih zvez kaže na ogroženost sodobnih zakonskih zvez
- razpadanje zakonskih zvez** lahko razdelimo na tri glavne kategorije:
 - ✧ **razveza** – se nanaša na formalno-pravno ukinitvev zakonske zveze
 - ✧ **ločitev** – mislimo na fizično ločitev zakonskih partnerjev, ki tako ne prebivata več skupaj
 - ✧ **prazne zakonske zveze** – partnerja živita skupaj, pravno ostajata poročena, vendar obstaja njuna zveza le kot formalnost
- v vsaki oceni razpada zakonskih zvez moramo upoštevati vse tir oblike

Razlage razpadov zakonskih zvez

-Nicky Hart sklepa, da mora vsaka razlaga razpadov zakonske zveze upoštevati naslednje **dejavnike**:

- ☆ tiste, ki vplivajo na **vrednotenje, pripisano zakonski zvezi**
- ☆ tiste, ki vplivajo na **stopnjo konflikta med partnerjema**
- ☆ tiste, ki vplivajo na **možnost posameznikov, da se umaknejo iz zakonske zveze**

-z funkcionalističnega vidika je vedenje v veliki meri odziv na skupne norme in vrednote □ iz tega izhaja, da je sprememba v pogostosti razpadov zakonskih zvez do neke mere odraz spreminjanja norm in vrednot.

Družbena porazdelitev razpadov zakonskih zvez

Dohodek in razred

-razpadi zakonskih zvez niso enakomerno porazdeljeni med prebivalstvo, saj na vse spremembe ne vplivajo enako ampak je to odvisno od družbene strukture □ spremembe v družbi se filtrirajo skozi razredni sistem □ posledica tega so razlike v razpadu zakonskih zvez glede na razred

-nižji je dohodek družine večja je pogostost ločitev in razveze □ nizek dohodek povzroča napetost v zakonski zvezi

-pogostost razvez je visoka med nekvalificiranimi in nezaposlenimi, kar kaže da je lahko materialna stiska pomemben dejavnik, ki vpliva na pogostost razvez

-Haskey ugotavlja, da je pogostost razvez zelo visoka med družinami, kjer je mož v oboroženih silah

- -nižja kot je starost ob poroki večja je pogostost razveze □ možen je večji ekonomski pritisk □ veliko št. najstniških porok je posledica nosečnosti □ pripadniki delavskega razreda se v večji meri poročijo kot najstniki in je tudi večja možnost ločitve – torej tudi razred vpliva na razpad zveze
- Posamezniki se lahko razvežejo tudi zaradi zakonskega položaja svojih staršev □ pri otrocih razveza staršev povzroči psihološko nestabilnost in ta se izrazi tudi v njihovi zvezi. Razvezani starši ne bodo močnega nasprotovanja pri razvezi njihovih otrok
- Razpad zakonske zveze je večji če imata partnerja različno socialno poreklo □ posledica različnih pričakovanj partnerjev glede na vloge, ki izvirajo iz subkulture posamezne družbene strukture
- Vozniki tovornjakov, trgovski potniki, nekateri inženirji in tehniki, katerih delo zahteva pogosto ločenost od zakonskih partnerjev, imajo v povprečju večjo pogostost razvez □ igralci, pisatelji, umetniki, upravniki podjetij, hotelirji se pogosteje razvežejo zaradi predanosti njihovem delu in nizke predanosti zakonski zvezi □ sklepa Nobel.

10 . Spol in družba

Uvod

Biološki in družbeni spol

- Robert Stoller je zdravorazumsko opazil, da je mogoče veliko večino populacije jasno kategorizirati kot moške in ženske glede na njihove fizične značilnosti: zunanje genitalije, notranje genitalije, spolne žleze, hormonalna stanja in sekundarne spolne značilnosti
- razlike so tudi v postavi med moškimi in ženskami
- mnogi menijo da so **biološke značilnosti** odgovorne za razlike v vedenju moških in žensk, ter za vloge, ki jih igrajo v družbi.
- Stoller □ **družbeni spol je termin, ki ima psihološke in kulturne konotacije.** (biološki spol moški, ženska, družbeni spol moškost, ženskost)
- ženske vloge (skrb za gospodinjstvo in otroke) niso nujno posledica ženske biologije
- Stollerju in Oakleyjevi se zdi da je **kultura družbe** tista, ki določa vedenje spolov v njej

Razlike med spoloma in družba

Delitev možganov

- hormoni posredno vplivajo na razvoj moških in ženskih možganov. Ena od področij je osredotočena na delitev možganov
- leva hemisfera možganov – specializirana za jezike in analitične spretnosti
- desna hemisfera možganov – odgovorna za vizualno – prostorske zmožnosti, ki se nanašajo na matematične in inženirske spretnosti
- Gray in Buffery-leva hemisfera je bolj dominantna pri ženskah, fantje pa imajo večje zmožnosti v desni hemisferi možganov. □ za to razliko so krivi hormonski vplivi na možgane
- Ruth Bleier – nobenih jasnih spolnih razlik ni, ne v verbalnih in ne v vizualno-prostorskih sposobnostih

Genetika in evolucija

Lionel Tiger in Robin Fox – človeška biogramatika

- Lionel Tiger in Robin Fox □ **biogramatika je gensko pogojen program , ki vnaprej določa človeka, da se vede na določene načine.** □ delno so podedovani od naših prematskih prednikov, delno pa so se razvili v času človeškega bivanja v lovskih in nabiralni družbah.
- v primerjavi z ženskami so moški bolj agresivni in dominantni □ to je gensko pogojeno
- Tiger in Fox □ **dominacija je s spolom povezana značilnost,** □ ni presenečenje, da je politika domena moških. Ženske pa zaradi biogramatike rojevajo otroke in skrbijo zanje.
- Tiger in Fox □ osnovna družinska enota sestoji iz matere in otroka. □ tesna čustvena vez med materjo in otrokom je gensko pogojena predispozicija za obe strani in je pomembna za blaginjo otroka.
- moška in ženska biogramatika sta spolni delitvi dela v lovski družbi □moška in ženska biogramatika se iz lovskega časa nadaljujeta v moderni industrijski družbi

Sociologija – evolucija človeškega vedenja

- poskušali so povezati biološki razvoj in družbeno vedenje
- O. Wilson je razvil **sociologijo,** na vpr. Biološkega in družbene vloge jo je prenesel David Barash
- ljudje se razvijajo v procesu naravnega izbora □ posamezni pripadniki vrst se razlikujejo po svojih fizičnih značilnostih- najsposobnejši preživijo
- (žirafe so postopoma razvile dolge vratove saj so imele boljši dostop na višjih vejah)

-sociologi grejo dalje od Darwina po dveh poteh:

- Ne razvijajo se le fizične značilnosti ampak tudi **vedenje**
- Živalskemu in človeškemu vedenju vladajo genska navodila, ki povečujejo možnost, da se prenesejo naprej na drugo generacijo preko razmnoževanja □

-Wilson in Barash □ različne reprodukcijske strategije povzročajo različno vedenje pri moških in ženskah – to vodi k zasedanju različnih družbenih vlog

-Wilson □ moški imajo korist od agresivnosti, nepremišljenosti, nestanovitnosti, nerazsodnosti. Za ženske pa je boljše da so sramežljive in zadržane dokler ne prepoznajo moškega z najboljšimi geni.

-Wilson □ ženske lažje prenesejo nezvestobo partnerja kot moški □ večji in agresivni moški bodo bolj uspešni □ ženske pa si iščejo moške ki imajo višji družbeni položaj od njih (dober oče otroka)

-Barash □ moške in ženske vidi kot biološko drugačne, oboji pa na svoj način želijo nadaljevati svoje gene

-Wilson □ moški in ženske niso prisiljeni se obnašati po opisanih načini, če izberejo druge načine je to proti njihovi genski predispoziciji.

Družbena konstrukcija vlog spolov

-Oakleyeva meni □ vloge spolov so ustvarjene **kulturno in NE biološko** □ ljudje se učijo vedenja ki se pričakuje od moških in žensk b njihov družbi – tega vedenja ne povzročajo prirojene značilnosti

Socializacija in družbene vloge

-Oakleyeva □ socializacija v modernih industrijskih družbah oblikuje vedenje fantov in deklet v zgodnjih letih □ prikazuje štiri načine kako se odvija socializacija v spolne vloge

- ★ Na otrokov samokcept vpliva **manipulacija** (mati poveča več pozornosti dekličinim lasem in oblačenju v ženska oblačila)
- ★ Do razlik pride z **usmerjanjem k različnim predmetom** (nakupovanje igrač za fante in deklice- deklice dobijo punčke, fanti pa avteke)
- ★ Uporaba **verbalnega apeliranja** (»ti si poreden fant« , »ti si pridna punčka«) – vodi majhne otroke do tega da se identificirajo s svojim spolom in posnemajo odrasle istega spola
- ★ Izpostavljanje dečkov in deklic **različnim aktivnostim** (deklice spodbujajo k gospodinjskim delom)

Sylvia Walby – Teorija patriarhata

Patriarhat

-Walbyjeva □ **patriarhat je nepogrešljiv pri analizi neenakosti med spoloma** □ obstaja šest patriarhalnih struktur, ki omejujejo ženske in ohranjajo moško prevlado:

Plačano delo – prikrajšanost žensk, ženske imajo nižjo plačo, slabe zaposlitve za ženske, boji feministk so povzročili povečanje zaposlovanje žensk, izkoriščanje žensk pa ne

Patriarhalni odnos v gospodinjstvu – moški neposredno izkoriščajo ženske s tem da imajo dobiček od neplačanega dela, mnoge ženske preživijo veliko ur za gospodinjskimi opravili tako kot v preteklosti

Patriarhalna kultura – kultura zahodnih družbe je vedno ločevala med moškimi in ženskami in od njih pričakovala različne tipe vedenje □ razširjena pornografija ogroža svobodo žensk

Spolnost – heteroseksualnost prispeva k patriarhalni strukturi □ ženska spolnost je bila bolj pod nadzorom in omejena, usmerjena je bila k enemu partnerju. Vedno večji pritisk na ženske naj bodo heterogeno aktivne – ustrezajo moškim

Moško nasilne nad ženskami – moško nasilje proti ženskam vključuje posilstvo, spolni napad, pretepanje žene, spolno izkoriščanje otrok, spolno nadlegovanje na delovnem mestu. Država in policija sta bolj pripravljeni ukrepati proti nasilnežem

Država – državna politika se je v zvezi s spolom spremenila ☐ ni več usmerjena k omejevanju žensk v zasebno okolje doma, ženske še vedno prejemajo nižjo plačo, samohranilke dobivajo manjšo državno podporo

-vsaka izmed teh struktur je neodvisna od druge ☐ vsako strukturo spreminjajo ali vzdržujejo dejanja moških in žensk

-patriarhat ni fiksna in nespremenljiva značilnost družbe, temveč se njegova moč in oblika s časom spreminjata ☐ patriarhat se je spremenil od **zasebnega k javnemu patriarhatu**

Zaljubljenost in zakonska zveza

Angela McRobbie – ideologija zaljubljenosti

-preučevala je **ideologijo zaljubljenosti** pri najstnikih ☐ večina deklet vidi, da je za žensko normalno da se poroči in ima otroke

-opazila je težnjo med dekleti, da so močno lojalne do najboljših prijateljic ☐ **Kultura ženskosti** izključuje moške, drugače pa je pomembna stopnica k zaljubljenosti

-mnogim dekletom se zid par najbolj ustreza enota za iskanje fantov

-kultura ženskosti, ki se razvije med dekleti, močno poudarja fante in modo kot sredstvo za njihovo privlačenje

-zvezdniki in medijski idoli so idealizacija za iskanje resničnih fantov

-kultura ženskosti je glavni dejavnik, ki upanje deklet omejuje na zaljubljenost in poroko

-brez poroke dekleta nimajo položaja v skupnosti ☐ poroka še vedno prevzema ženske delno zaradi položaja, ki ga ustvari, delno pa zaradi legitimnosti izražanja seksualnosti

Doživljanje in posledice zakonske zveze

-obljuba, ki jo daje ideologija zaljubljenosti se redko izpolni v praksi ☐ vsakodnevne resničnosti vloge gospodinje

-**gospodinjsko delo** je:

- Dodeljeno izključno ženskam
- Ekonomsko odvisno od moških
- Ima položaj »ne-dela« v primerjavi s pravim ali ekonomsko produktivnim delom
- Je neplačano, privatizirano in izolirano

-**Gospodinje:**

- Imajo neugoden položaj na trgu delovne sile
- Nimajo nobenih sindikatov, ki bi zastopal njihove želje
- Nimajo drugih ugodnosti, ki jih imajo zaposleni
- Delo je dolgoročno, nezanimivo, nezadovoljujoče ☐ trpijo zaradi monotonosti
- Nimajo možnosti napredovanja
- Malo oz. nič možnosti za obogatitev dela
- Mnogo žensk se počuti zatirane

-v srednjem razredu se je le manjšini, gospodinjstvo in skrb za otroka zdela nezadovoljujoča

Osvoboditev ženske – predlogi in izgledi

Ukinitev delitev vlog glede na spol

-Ann Oakley □ za osvoboditev žensk je treba narediti:

- ★ Vloga gospodinje mora biti ukinjena □ zavrača manj radikalne rešitve, kot so plačilo za domače delo, okrepljeno bi značaj ženske z gospodinjo
- ★ Družino takšno kot je, je treba ukiniti □ vloga matere in gospodinje sta del iste stvari
- ★ Delitev dela po spolu je treba odpraviti na vseh področjih družbenega življenja

-Oakleyjeva □ na moške in na ženske je treba gledati kot na ljudi ne pa kot na dva različna spola

-Kate Millett □ v družbi brez kulturno opredeljenih spolnih vlog bo vsak posameznik svoboden □tisti, ki so biološko moški ali ženske lahko razvijejo svojo osebnost na način, ki jim ustreza.

Modifikacije in alternativne družine

-pojavi se ideje o plačanem gospodinjstvem delu, brezplačnih sistemih otroškega varstva, ki ga nudi država za vsako mater, materinski dodatki,porodniški dopust □ taki ukrepi ne bodo nujno spremenili položaja žensk doma

-Susan Brownmiller □ mož in žena naj bi si delila tradicionalne vloge na pol □ vsak naj bi delal polovico dneva ostalo polovico pa preživita za skrb za otroke

-sistem kolektivne vzgoje predstavljajo alternativo delitvi vlog v nuklearni družini □ Vajda in Heller predlagata **komune in kolektivno družino**, ki bo delovala le kot družina. □ **družinska komuna** se od **kibuca** razlikuje, saj se ukvarja le z domačimi odnosi in vzgojo otrok in nima vrednotnih preferenc glede spolnih odnosov, ne vključuje pa organizacijo poklicnih vlog

-Alvin Toffler □ predlaga sistem profesionalnih staršev □ **pro – starši**, bi stimulirali družinske skupine in prevzeli vloge očetov, mater, stricev, tet □ specializirali bi se za vzgojo otrok kot plačan poklic □ biološke starše bi osvobodilo njihovih družinskih vlog

-glavni temi o prihodnosti vlog žensk: **enakost med spoloma, svoboda izbire s strpnostjo do celotnega razpona možnosti družinskega življenja, ki se pojavijo kot posledica**

Moškost

Tipične značilnosti moškosti

-Gilmore meni, da obstajajo tri tipične značilnosti moškosti, ki jih najdemo v večini družb:

- ✳ **Moški- oplojevalec** □ moški naj bi oplojeval ženske – da to storijo morajo prevzeti pobudo za dvorjenje in spolne odnose. Moški naj bi bil tekmovalen z drugimi moškimi za žensko, biti mora potenten in imeti vse pod nadzorom (Italija – moški morajo oploditi žensko, Truk – moški mora žensko pripeljat do orgazma...)
- ✳ **Moški – oskrbovalec** □ ko moški oplodi ženo, se v večini družb od njega pričakuje, da bo varoval njo in naraščaj. □ (grki – očetni svojim hčeram dajo veliko doto, Nova Gvineja – moški merijo svojo moškost delno z zmožnostjo lova) □ moški, ki ne znajo loviti so žrtve posmeha in težko najdejo ženo
- ✳ **Moški – zaščitnik** □ moškimi ni treba le oploditi žene in skrbeti zanjo, temveč jo morajo tudi varovati in tvegati za svojo družino. (Andulazija □ fizični in moralni pogum pri obrambi moške časti in časti njegove družine, pleme Samburu □ moški se mora dokazati v obdobju moran – pri obrezovanju ne sme trzniti od bolečin, pri kraji živali drugih plemen pa ga ne smejo dobiti.)

Victor J. Seidler – racionalnost in moškost

-osredotoča se na moškega v zahodnih družbah

Razsvetljenje

-Seidler □ odeje o moškosti v zahodnih družbah so tesno povezane z razsvetljskim mišljenjem in prepričanjem

-**razsvetljenje** – označuje vrsto medsebojno povezanih filozofskih, znanstvenih, družbenih prepričanj, ki so se razvila v Zahodni Evropi. □miselnost je zavračala čustva, vraževerje in vero v nadnaravno kot načine razumevanja sveta □ naravni svet je mogoče razumeti samo z objektivno, nečustveno znanostjo.

-razum so postavili nasproti naravi

-Seidler □ razsvetljsko mišljenje je podlaga modernosti □**modernost** – je obdobje v človeški zgo. v katerem velja prepričanje, da lahko ljudje uporabljajo znanstveno znanje za zagotavljanje napredka. □ znanost omogoča premagovanje narave in njeno nadzorovanje v korist ljudi.

Moškost, ženskost in modernost

-razumevanje in nadziranje narave z umom je značilno za moške

-ženske do bližje naravi, kot moški, so bolj čustvene in manj sposobne biti neosebne in racionalne □ čustva so cenili manj kot razum

-čustva nimajo prostora, še posebno ne v javnih prizoriščih kot je npr. delo, zato jih moški zatirajo □ moški nimajo čustvenih potreb, saj so potrebe znamenje šibkosti

-Seidler □ povezava med moškimi ter razumom in racionalnostjo ter med ženskami in naravo ter čustvi, kot škodljivo in destruktivno □ to škoduje osebnim odnosom □ samozadostnost lahko oteži zvezo, ker ustvarja posebno obliko neenakosti (ženske ostajajo tiste, ki čutijo da imajo le one čustvene potrebe)

-povezovanje moški z razumom prispeva k nastanku in vzdrževanju moške patriarhalne moči na vsaki stopnji. □ moški so postali navajeni da nadzorujejo naravo in svoja čustva, da redkokdaj opazijo, da imajo moč nad ženskami □ moški vedno govorijo za druge, sebe pa postavljajo v nevtralni glas razuma.

11. »Rasa«, etničnost in nacionalnost

»Rasa«

-biološke teorije o »rasi« poskušajo vzpostaviti odnos med **fenotipom** = fizične značilnosti (lasje, barva kože) in **genotipom** = genske razlike med skupinami ljudi

Michael Banton – teorija »rase«

-Berton opisuje različne poskuse razdelitve ljudi v različne biološke in rasne skupine = tri glavne vrste teorij:

☆ Tiste ki vidijo »raso« kot rod – ideja rase kot rodu je privzela idejo **monogeneze** – ljudje pripadajo eni samo vrsti in imajo skupen izvor. Ljudje so postali različni zaradi selitev v različna okolja (med podporniki in nasprotniki – črnci ni nič bolj primeren za sužnja kot drugi). = David Hume – črnci so bili edina rasa, ki ni nikoli razvila pomembnejše civilizacije – so inferiorni belcem

☆ Tiste , ki jo vidijo kot tip – vsi ljudje nimajo skupnega izvora, človeštvo pa je razdeljeno na ločene skupine – **poligenska teorija** – človek ima več kot en izvor. Nekatere različice te teorije- ljudje različnih ras ne morejo imeti potomce ki bi se naprej razmnoževali.

-Merton je ločil 5 vrst »ras« glede na velikost lobanje

✿ Kavkazijska (Evropa, Indija in delov Severne Afrike ter Bližnji vzhod) – največja lobanjska kapaciteta

✿ Mongolska (Kitajci in Eskimi)

✿ Malajska (Malezija in polinezijski otoki)

✿ Ameriška (domobranci od Severne do Južne Amerike)

✿ Etiopijska (podsaharska Afrika) – najmanjša lobanjska kapaciteta

-Merton je lobanjsko kapaciteto enačil z velikostjo možganov, velikost možganov pa z intelektualnim razvojem

-Nott in Gliddon – »rase« so bile »ločene v fizični organizaciji« in tisti, ki so bili najbolj različni (črnci in belci) se niso dobro spajali = verjela v superiornost bele rase = kavkazijci so že od nekdaj bili vladarji in so pokazali da so edini ljudje, ki so sposobni razviti demokracijo. = to mišljenje je bilo blizu razmišljanju nacistov meni Berton.

☆ Tiste, ki jo vidijo kot podvrsto – združuje prvine pojmov »rase« kot rodu in »rase« kot tipa. Izvor te teorije najdemo pri Darwinu in njegovi **evolucijski teoriji**. Berton meni, da je Darwin videl vrsto kot razred, ki se je ločil od drugih, ker so njegovi člani podedovali skupne značilnosti, vendar v različnih kombinacijah, ki so bile predmet nenehnih modifikacij.

-člani iste vrste se med seboj lahko plodijo vendar pa se vrste stalno spreminjajo in nastajajo iz tega je mogoče da se razvijejo nove podskupine in podvrste.

-Darwin = **evolucijo** je videl kot **počasen proces, ki je posledica naravnega izbora**. (tisti, ki se najbolj prilagodijo okolju se bodo najverjetneje razmnoževali in prenesli svoje genske značilnosti na prihodnji rod) pristen je tudi **element spolne selekcije** – samice izbirajo najbolj privlačne samce svoje vrste, s katerimi se bodo plodile

-**naravna selekcija, spolna selekcija in naključna variacija genov je povzročila različne človeške skupine z različnimi fizičnimi izgledi.**

Steve Jones – genetika in evolucija

Genske razlike

-preučil je teorije rase v luči naraščajočega razumevanja človeške genetike

-Jones □ podobne razlike so vodile do evolucije razlik v genih med ljudmi iz različnih klimatskih področij □ ultravijolična svetloba od sonca omogoča ljudem da proizvajajo vitamin D, ki je nujen da ne zbolimo za rahitisom in temnopolti ljudje težje proizvajajo vitamin D kot svetli ljudje □ Evropejci lažje prenašajo pitje alkohola kot Japonci, saj jetra lažje razgrajujejo alkohol kot Japoncem. S tega vidika Japonci pijejo manj alkohola kot Evropejci.

Odsotnost »rase«

-Jones meni, da z genetiko ni mogoče upravičiti ločevanja »ras« □ navaja številne razloge

- ★ Če hočemo pokazati, da obstajajo različne »rase«, bi se morala različna ljudstva zelo razlikovati med seboj □ genetiki niso ugotovili, da bi bili geni, ki določajo polt, povezani s kakim genskim vzorcem □ naša barva kože ne pove veliko kaj se skriva pod njo
- ★ Genska raznolikost ima le malo opravka z »raso« □ splošna genska razlika med »rasami« ni nič večja kot med različnimi državami – posamezniki – ne narodi in ne rase – so glavni vir človeških variacij
- ★ Ljudje so mnogo bolj homogeni kot druge vrste

Družbene opredelitve »rase«

-Jones □ stališča so »rase« nimajo nobene znanstvene podlage □ človeštvo lahko razdelimo na skupine na mnoge načine: glede na kulturo, jezik, raso – vsaka delitev je do neke mera odvisna od predsodkov in ker se med seboj ne prekrivajo, lahko to vodi v zmede

-nekatero tako imenovane »rase« so plod domišljije □ genske raziskave kažejo da ne obstaja nič takega kot je arijska rasa in da ni dokazov za kavkazijsko raso z izvorom v kavkazijskih gorah

Stališča do »rase«

-Jones □ ideja čiste rase, ki se razlikuje v kakovosti je imela strašne posledice (Hitler in židje) □ rasizem se mu zdi prej moralno kot pa znanstveno vprašanje – za rasizem ne obstaja noben biološki argument

John Richardson in John Lambert – sociologija in »rasa«

-kritizirata biološki pristop k »rasi« □ »rase« opisujeta kot **popolnoma zavajajočo** in zanikata, da lahko ločimo jasne, biološko različne rase

Doktrina o rasni superiornosti

-Richardson in Lambert napadata nekatere biološke definicije »rase«, poleg tega pa kritizirata tudi idejo, da so nekatere »rase« superiorne nad drugimi □ trije glavni problemi z doktrino o **rasni superiornosti**

- ★ Nobene jasne povezave ni med biološkimi razlikami ter razlikami v vedenju in kulturi skupin ljudi □ Richardson in Lambert □ ne zanikata, da je biologija pomembna za družbeno in kulturno vedenje, vendar trdita, da so povezave »oddaljene in posredne«
- ★ Družbene razlage vedenjskih in kulturnih razlik med človeškimi skupinami so mnogo bolj prepričljive kot biološke □ ista »rasa« lahko ustvari zelo različne kulture v različnih delih sveta
- ★ Nemogoče je najti objektivni kriterij za merjenje »superiornosti« ali »inferiornosti« človeških skupin. □ tudi če so kulturni dosežki in tehnološki razvoj merilo superiornosti in inferiornosti zgo. kaže, da so bile v različnih obdobjih v zgo najbolj razvite različne »rase«.

-sklicevanje na napredek je manj prepričljivo, ko upoštevamo probleme industrijskega onesnaževanja, osebne odtujitve in možnosti jedrske vojne

Družbena konstrukcija »rase«

-Richard in Lambert □ »rasa« je **družbeni konstrukt** – nima nobene biološke podlage, povezana je s tem kar ljudje sami naredijo iz fizičnih razlik in z vsakodnevnimi ali zdravorazumskimi opažanji, ki vplivajo nanje

-v nekaterih družbah in v nekaterih časih ljudje pripisujejo malo teže rasnim razlikam

-Richard in Lambert menita, da ljudje definicij »rase« v posamezni družbi ne sprejemajo pasivno □ njihova prepričanja in dejanja so del določenega zgodovinskega in kulturnega okolja, ki omejuje človeško izbiro in povzroča, da so določeni tipi kulturnih odgovorov in vedenja bolj verjetni kot drugi

-Etničnost ponavadi razumemo kot opredeljevanje skupin z vidika njihovih kulturnih lastnosti, ne pa njihovih bioloških razlik

Etničnost

-človeške skupine se razlikujejo glede na razlike v načinu življenja. □ le majhno pomembnost pripisujejo »rasi« kot biološki razliki med ljudmi, čeprav se zavedajo, da je pomembno, ko skupina ljudi verjame, da pripada neki določeni »rasi«.

-v nasprotju z modelom imigrant – gostitelj pristopi, ki temeljijo na ideji etičnosti, ne predpostavljajo, da se bodo imigrantske skupine dolgoročno asimilirale

-nacionalne države lahko vsebujejo različne etnične skupine, ne da bi sploh prišlo do imigracij.

Oprelitev etičnosti

Izvor izraza etnija

-Eriksen □ **etnija** izvira iz grške besede ethnos, ki pomeni pogan ali brezverec

-Eriksen trdi, da v sodobni antropologiji in sociologiji etnično skupino ponavadi obravnavamo kot kulturno, ne pa kot fizično različno

J. Milton Yinger – definicija etičnosti

-Yinger □ obstaja razlika med fizično in družbeno opredeljenimi »rasami«. Trdi, da fizično različne »rase« obstajajo v teoriji, v praksi pa so meje med fizičnimi »rasami« postale zabrisane in jih je težko ločiti od skupine ljudi z določenimi fenotipi

-Yinger □ **biološke »rase«** za družboslovce niso posebno zanimive, čeprav bi lahko bile zanimive biologu in fizičnemu antropologu

-**družbeno opredeljene »rase«** sestojijo iz etničnih skupin, ki same o sebi ali drugi o njih menijo, da imajo jasne biološke značilnosti ne glede na to ali tvorijo posebno biološko skupino ali ne.

-Yinger □ etnična skupina obstaja v polnem pomenu besede ko drugi obravnavajo segment širše družbe kot drugačen v kombinaciji značilnosti kot so jezik, religija, rasa, domovina pripadnikov s svojo kulturo

-etnične skupine lahko imenujemo pojav mnogih različnih stopenj splošnosti □ tri glavne vrste:

- ◆ Imigrantska populacija ki ji je skupno prejšnje državljanstvo je lahko podlaga za etnijo
- ◆ Etnična skupina lahko sestoji iz skupine ožje od družbe, ki ima jasne skupne prednike in kulturno okolje
- ◆ Etnija lahko sestoji iz pankulturnih skupin oseb zelo različnih kulturnih in družbenih izvorov, ki pa se jih lahko identificira kot podobne na podlagi jezika, rase ali religije ter približno podobnih statusov.

Rasizem

Uvod

-sociološki pristopi, ki pripisujejo rasizmu poseben pomen, poudarjajo omejitve, ki se vsiljujejo stničnim manjšinam zaradi take sovražnosti in diskriminacije

-središče pozornosti ni sama etnična manjšina, temveč širša družba, v kateri ta manjšina je. □ večja skrb je posvečena neenakosti med etničnimi skupinami kot pa kulturnimi razlikami, rasizem pa je zato v konfliktnih pristopih k »rasi« in etničnosti posebno pomemben koncept

Definicije

Predsodki in diskriminacija

-E. E. Cashmore □ **predsodek je priučeno prepričanje in vrednote, ki vodijo posameznika ali skupino k pristranosti proti članom neke določene skupine □ kaj ljudje mislijo in ni nujno prevedeno v dejanja**

-Cashmore □ *diskriminacijo opredeljuje kot nenaklonjeno obravnavanje vseh oseb, družbeno pripisanih neki kategoriji*

-stereotipi so pretirano poenostavljena ali neresnična posplošitev o družbenih skupinah

-ko stereotipi neki družbeni skupini pripisujejo negativne ali pozitivne ocene postanejo predsodek, ko pa pride do dejanj, je to diskriminacija

-uporabljajo izraz **rasni predsodki in rasna diskriminacija** za opisovanje predsodkov in diskriminacije, uperjenih proti skupinam zaradi njihovega članstva v domnevni rasni ali etnični skupini.

Rasizem

-rasizem ni obstajal dokler ni začel temeljiti na prepričanju, da obstajajo biološko različne rase

-da je rasizem zgrešen pogled o bioloških delitvah med človeškimi skupinami se je odražalo v definiciji UNESCO

-OZN – četrta točka: □rasizem zmotno trdi, da obstaja znanstvena podlaga za hierarhično razvrščanje skupin na podlagi njihovih psiholoških in kulturnih značilnosti, ki so nesprejemljive in prirojene.

-John Rex □ rasistične teorije ne temeljijo nujno na znanstvenem upravičevanju □ **rasizem je determinističen sistem prepričanj o razlikah med raznimi etničnimi skupinami, segmenti ali sloji.** □ rasistične teorije človeškim skupinam pripisujejo značilnosti, ki jih dejavniki zunaj njihovega nadzora ne morejo spremeniti

-Rex □ni pomembno ali je to zaradi človeških genov, zaradi zgodovine, ki so ji bili izpostavljeni predniki, zaradi narave njihove kulture ali zaradi božje odločitve – trdimo lahko da je ta človek x in da je to, da je x pomeni, da zagotovo ima neke nezaželene kvalitete.

-nekateri uporabljajo rasizem za označevanje vedenja, ki temelji na takih teorijah in prepričanjih

-John Solomons □ rasizem opredeljuje kot ideologijo in družbene procese, ki so diskriminirani od drugih na podlagi njihove dozdevno drugačne rasne pripadnosti

-ljudje lahko stereotipno razmišljajo o ljudeh iz drugih rasnih skupin in so lahko do njih diskriminatorni, ne da bi nujno verjeli, da je tista skupina inferiorna

-novi rasizem ne vključuje jasno izrečenih prepričanj o superiornosti ali inferiornosti določene skupine

-ljudi lahko opišemo kor **rasiste**, ko izvajajo diskriminacijo proti članom druge »rase« ali izražajo poniževalna ali stereotipna prepričanja o njih glede na to, na kateri teoriji slonijo njihova dejanja ali prepričanja.

Kulturni rasizem

- skupek kulturnih idej, prepričanj in argumentov, ki prenašajo zmotna opažanja o lastnostih in značajih rasnih skupin
- nanaša se na značilnosti družbene kulture, ne pa na prepričanja posameznikov. (posamezniki lahko imajo rasistična prepričanja vendar je kulturni rasizem takrat ko je to skupno mnogim ljudem)
- ideja kulturnega rasizma je podobna nekaterim definicijam institucionalnega rasizma

Rasna diskriminacija

- John Rex – rasno diskriminacijo opisuje kot neenako obravnavanje različnih rasnih skupin za razliko od rasizma ki vključuje prepričanja o rasnih skupinah
- rasna diskriminacija vsebuje dejanja, rasizem pa ne, saj se ukvarja s tem, kar ljudje mislijo

Institucionalni rasizem

- Miles ideja **institucionalnega rasizma** izvira iz dela aktivistov ameriškega črnoskega osvobodilnega gibanja Black Power
- Carmichel in Hemilton rasizem sta opredelila kot odločitve politike, ki obravnavajo raso z namenom podreditve rasne skupine in ohranjanja nadzora nad njo. Rasizem je lahko individualne ali odkrit – ljudje zavestno in odkrito diskriminirajo črnce – lahko pa prevzame obliko institucionalnega rasizma – ta pa je prikrit, ne zahteva zavestne diskriminacije, opravlja se kot posledica aktivnega in prodornega delovanja protičrnskih stališč
- Robert Blauner – sklepal, da rasizem ni nujno zavesten in ne temelji na posameznikovih predsodkih – rasizem je vgrajen v delovanje večine ameriških institucij – rasizem se nahaja v obstoju in v hierarhiji in zagotavlja nenehno prevlado posameznih ras nad drugimi
- Wellman trdi da se rasizem ukvarja z zaščito privilegiranega položaja v družbi
- Katz trdi, da so vsi beli Američani rasisti ne glede na njihova osebna prepričanja, ker se rasizem stalno ohranja v belcih z njihovo zavestno/nezavestno podporo kulturi in institucijam, ki temeljijo na rasistični politiki in dejanjih
- David Mason navaja pet različnih pojmov za uporabo institucionalnega rasizma:
 - ♣ **Različica zarote** – tisti, ki so na položajih moči v javnih institucijah namerno izvajajo diskriminacijo proti rasnim skupinam
 - ♣ **Strukturalni mrksizem** – institucionalni rasizem in ni odvisen od obstoja zavestnih predsodkov in diskriminacije – rasizem je posledica državne politike glede na njene namene – če vladna politika ustvarja neenakost med rasnimi skupinami, potem to kaže, da je država rasistična glede na to ali so rasisti samo posamezniki, ki so na položajih v državi. – država služi interesom kapitalistov, ko poskuša zagotoviti dobičkonosnost njihovih podjetij
 - ♣ **Pristop nenamernih posledic** – institucije v družbi vodijo v rasno prikrajšanost in neenakost zaradi politik, ki niso bile zamišljene kot rasistične – etnične manjšine ponavadi končajo v revnih stanovanjih in niso preveč uspešni, ko poskušajo dobiti občinska stanovanja
 - ♣ **Kolonialistična različica institucionalnega rasizma** – institucionalni rasizem je lahko posledica vloge, v kateri rasna in etnična manjšina vstopi v družbo – začetni slabši položaj je ustvaril dolgoročne neenakosti, etnične skupine so se nahajale na dnu družbene stratifikacije, mobilnost navzgor pa je bila težavna
 - ♣ **Politični oportunistem** – institucionalni rasizem ne izvira predvsem iz predsodkov, temveč iz delovanja demokratičnih procesov – politične skupine hočejo dobiti volilno podporo, tako da izkoriščajo »raso« kot kar koli drugega, da povečajo svojo priljubljenost, daj je prvenstveni cilj vseh politikov zmagati na volitvah

Teorije o rasizmu

Psihološke teorije rasizma

Frankfurtska šola

-rasizem je značilnost abnormalne manjšine v populaciji in ta abnormalnost, ki povzroča rasizem je psihološka

-frankfurtska šola je preučevala izvor predsodkov in diskriminacije □ na njihovo delo je vplivala sociologija Karla Marxa

-avtoritarna osebnost □ je osebnost, ki je vključena v stereotipno mišljenje, sadizem, izkazovanje moči in je slepo priznavanje vsega, kar se zdi močno. Ljudje z avtoritarno osebnostjo so se podredili tistim, ki so na oblasti, sovražni pa so bili do ljudi, ki niso na oblasti □ nagnjeni so bili k sovražnosti do vsake skupine ljudi, ki je bila drugačna od njih, tudi do etničnih manjšin

-poudarjali so tradicionalne vrednote □zunaj primerno vedenje, uspeh, pridnost, sposobnost, fizično čistočo, zdravje, nekritično konformistično držo

-prizadniki frankfurtske šole so trdili, da se je totalitarni značaj pogosto pojavil v otroštvu zaradi strogega očeta ali pa pomanjkanja ljubezni □ stroga vzgoja brez ljubezni je prisilila avtoritarne osebnosti, da so bile do drugih čustveno hladne – težko jim je bilo čutiti naklonjenost do drugih in dopuščati drugačnost

John Dollard – frustracija – agresivnost kot vzrok predsodkov

-sklepal je, da tisti, ki so frustrirani postanejo agresivni in morajo to svojo agresivnost sprostiti □ v socializaciji starši silijo svoje otroke da zatrejo osnovne nagone, zato nastanejo frustracije. Ker otroci svojih frustracij ne morejo sprostiti na svojih starših se frustracija nabira v njih in se kasneje v življenju obrne proti alternativni, bolj ranljivi tarči.

Kritike psiholoških teorij

-teorije Frankfurtske šole predpostavljajo, da so rasizem in predsodki omejeni na majhno število abnormalnih posameznikov □ določena stopnja rasizma je razširjena v mnogih družbah in ni omejena na neznatno manjšino

-John Rex □ Dollardova teorija bi lahko bila pomembna v razlaganju, zakaj se mora posameznik tekmovalno obnašati do svojih sotekmovalcev □ pravi, da ni jasno zakaj bi morali to bolj pripisovati vladajoči skupini, ne pa tistim, nad katerimi so vladali, jih zatirali in frustrirali

E. Ellis Cashmore – Logika rasizma

Študija primera

-skušal je razumeti logiko rasizma s stališča angleških belcev □ osredotočil se je na poglede običajnih belcev delavskega in srednjega razreda in se pogovarjal tudi z Afro-Karibčani in azijskimi Britanci ter s politiki in profesionalci

-glavni vzorec je temeljil na štirih območjih:

Newton	Chelmsly Wood	Edgbaston	Solihull
-delavska populacija	-delavko območje z občinskimi hišami v primestnem naselju	-srednji razred	-zelo premožno prebivalstvo
-nezaposlenost je visoka	-največji delodajalec je bila tovarna Rover	-nezaposlenost nizka	-nezaposlenost je zelo nizka
-pol prebivalstva nad 30 let	-večina mlajših od 30	-majhna a naraščajoča azijska populacija	-malo ljudi je mlajših od 30 let

-veliko pripadnikov
etničnih manjšin

let
-nezaposlenost je nizka
vendar narašča
-malo prip. Etničnih sk.

-malo pripadnikov
etničnih skupin

-Cashmore je preučil razmah in naravo rasizma v različnih starostnih skupinah v beli populaciji

- ⌘ Srednja leta (21 – 50)
- ⌘ Mladi (pod 21)
- ⌘ Starejši ljudje (nad 50)

Rasizem in skupine v srednjih letih

-mladi srednjih leto so izražali veliko sumničavost do etničnih skupin in bili to tudi odkrito sovražni
-NEWTOWN

- ★ Menili so, da imajo etnične skupine prednosti pri najemu stanovanj
- ★ Številni so izrazili negotovanje zaradi glasnosti afro – karibčanov, ki so ponoči imeli zabave
- ★ Nekateri so se bali nasilja na ulicah in so zanj obtoževali etnične manjšine

-rasizem je izviral iz tekmovanja za redke vire, še posebej hiše.

-CHELMSLEY WOOD

-zaradi majhne etnične populacije je rasa bila manj pereča tema □ vendar pa je bil rasizem viden – veliko jih je kritiziralo etnične manjšine, ker se niso asimilirale, saj so ohranjale svojo kulturo in se tako niso mogli pomešati z belci. Belci so imeli malo stika s člani etničnih skupin

-etničnost je v družbi, ni pa del družbe

-SOLIHULL

-na ljudi je gledal z vidika lasnih individualističnih in tekmovalnih vrednot. Afro – karibčane so obravnavali kot izžemalce, Azijci pa so se jim zdeli delovni in zmožni preživeti sebe in družino, sprejeli so jih kot varčne

-konflikt med etničnimi skupinami so se jim zdeli oddaljen problem in mnogi so menili, da se glede rasizma in konfliktov pretirava. □ etnične manjšine bi se morale poskusiti asimilirati, da bi premagale rasizem

-čepprav se je rasizem belega srednjega razreda zdel zmernejši kot rasizem delavskega razreda, je možno, da bolj vpliva na življenjske možnosti etničnih manjšin

Rasizem in mladi

-najmanj rasistični so mladi v delavskem razredu

-NEWTOWN

-odraščali so skupaj s pripadniki etničnih manjšin in mnogi so menili, da je vsem na tem območju enako težko

-mladi niso doživljali etničnih manjšin kot novih prišlekov ali imigrantov, zato jih niso imeli za tujce

-CHELMSLEY WOOD

-mnogo mladih je krivilo etnične manjšine za nezaposlenost in obravnavali so jih zelo stereotipno

-kljub majhni etnični populaciji je včasih prišlo do konfliktov med etničnimi skupinami

-pomanjkanje stikov med belci in etničnimi manjšinami vodi do tega, da so prepričanja mladih belcev o etničnih manjšinah močno odvisna od javnih občil

-na območjih *srednjega razreda* so mladi pogosto menili, da javna občila pretiravajo glede obsega rasizma in diskriminacije □ člani etničnih skupin trpijo zaradi nekaterih problemov, ampak so trdili da

Obča sociologija- zapiski iz knjige Haralambos

je to njihova lastna krivda – mladi so sledili staršem v mišljenju, da si mora vsak oblikovati življenje in da družbeni pogoje ne igrajo nobene vloge pri tem
-vsi mladi v srednjem razredu niso imeli enakega mnenja- nekateri so menili da je razizem temelj osebnih pomanjkljivosti večine ljudi v etničnih manjšinah

Rasizem in starejši ljudje

-NEWTOWN

-mnogi so menili, da se je življenjski standard znižal in da so za to krive etnične manjšine

- ❖ Bili so prepričani, da so etnične manjšine povzročale čezmeren hrup in belim ljudem jemale službe in hiše
- ❖ Etnične manjšine so obtoževali organiziranja prostitucije, sleparjenja in prispevanja k splošnemu nazadovanju

-krivili so vlado in druge oblasti, ker so dovolile toliko imigracij in za izdajanje zakonov o diskriminaciji, ki so etničnim manjšinam dajali privilegije, ki jih belci nimajo

-nekateri so menili, da je segregacija prebivalstva odgovor za vse probleme: dokler lahko etnične manjšine držijo na dosegu roke, lahko zmerno zmanjšajo in omejijo probleme

-EDGASTON IN SOLIHULL

-menili so, da se etnične manjšine premalo trudijo, da bi se integrirale v belsko, angleško družbo in si preveč želijo ohraniti svojo kulturo

-menili so, da vlada ne bi smela intervenirati in urejati dejanja ljudi s tako zakonodajo, čeprav so podpirali vladne akcije za omejitev imigracije

-preveč kulture raznolikost lahko vodi do uničenja homogeniziranega in standardiziranega sveta, v katerem so uspevali

Sklep

-Cashmore □ rasizem je navzoč v vseh razredih in v vseh starostnih skupinah, zato zavrača psihološke teorije rasizma, ki menijo, da je rasizem značilnost patoloških posameznikov z abnormarno osebnostjo.

-rasizem je posledica vrste **naravnega konzervativizma**

-rasizem v moderni družbi tipično izhaja iz obrambe ustaljenega reda stvari □ rasizem se pojavlja v raznih oblikah, v raznih delih družbe, a povsod ima enake korenine

-marksistične teorije rasizma so priznale širši teoretični pristop, a hkrati pa so manj pozornosti posvetile »logiki rasizma« z vidika navadnih ljudi

Oliver C. Cox – marksistična teorija

Etničnost, »rasa« in rasizem

-zavrnil je pristope, ki so predpostavljali, da je rasizem obstajal že od nekdaj in da je posledica naravnih človeških čustev

-ideja »rase« je človeška stvaritev

-etnične skupine so katere koli posebne družbene skupine, ki živijo tekmovalno v odnosu nadvlade ali podrejanja glede na nekatere druge ljudi ali ljudstva znotraj ene države ali ekonomskega območja

-etnične skupine bi lahko razdelili na tiste, ki se ločijo glede na **kulturo** in na tiste ki se ločijo glede na **»raso«**. □ »rase« prepoznavamo glede na fizične značilnosti, a te značilnosti ne odražajo nujno nekih rasnih bioloških razlik med skupinami □ Cox – rasa je lahko katera koli skupina ljudi, ki se jo splošno ima in sprejema kot raso v nekem danem področju etničnega tekmovanja

-rasizem je novejši pojav, zato ne more izvirati iz univerzalnih človeških čustev, ki avtomatično sprožajo sovražnost med skupinami □ Cox je trdil, da se motimo, če mislimo da ima rasni antagonizem izvor v nekem družbenem instinktu antipatije med ljudstvi

-v starodavnih civilizacijah ni bilo rasizma

- ❁ Grčija □ razdeljena je bila na Grke in barbore- barbari so tisti, ki ne znajo grško- razlika ni rasna

- ☛ Rim – glavna razlika je državljanstvo – svobodnjaki so tisti, ki so imeli rimsko državljanstvo, nista jih omejevala etnična ali rasna skupina
- ☛ Rimskokatoliška Cerkev je ločevala med kristjani in pogani ter heretiki na podlagi prepričanja – ljudje iz vsake rasne skupine bi se lahko spreobrnilo

Kapitalizem in rasizem

-Cox – zanj je rasizem praktični izkoriščevalski odnos, podprt z družbenimi stališči – rasizem je skupek prepričanj, namenjenih upravičevanju in s tem ohranjanju izkoriščanja neke skupine s strani druge – izvira iz strani kapitalizma in njegove potrebe po sistematičnem izkoriščanju delovne sile (kapitalistični izkoriščevalec bo uporabil vsa sredstva, da bo lahko izkoriščal svojo delovno silo)

-Cox – rasizem je vedno nekaj, kar razvijejo izkoriščevalci proti izkoriščanim – rasne predsodke mora podpirati prikaz rasnih vrlin, na koncu zavarovan z vojaško močjo in da superiorna rasa nadzira vzorce vseh predsodkov o odvisni rasi.

-če je rasizem nekaj, kar se je razvilo, da bi upravičili izkoriščanje, da ne morejo razviti tisti, ki so izkoriščani

Kritike Coxa

-mnogi so zanikali, da lahko rasizem obstaja le v kapitalizmu in da sta kapitalizem in kolonializem edina vzroka zanj

-rasisti niso samo belci ampak je lahko tudi kateri koli član etnične skupine

-Cox je menil da je rasizem določen z ekonomskim sistemom – država je delovala na rasističen način, ker je bila orodje vladajočega razreda

-mnogi sodobni marksisti dokazujejo, da so taki pogledi preveč preprosti – kapitalistični razred ni vsemogočen in potrebe kapitalističnega sistema same po sebi ne določajo vsega kar se zgodi

Birminghamski center za sodobne kulturne študije – neomarksistična teorija rasizma

Teoretični pristop k rasizmu

-strinjali so se s Coxom, da je na rasizem vplival kolonializem, a so trdili, da je rasizem nastal že prej in so ga oblikovali mnogi drugi dejavniki

-menili so da je rasizem povezan z izkoriščanjem priseljenske delovne sile v kapitalističnih družbah – to ni edini dejavnik

-konstrukcija rase kot problema je izšla iz vrste dogodkov: bojov, zlomov, prekinitev

-Solomos in sodelavci so bili prepričani, da je treba preučiti vlogo, ki jo igrajo same etnične manjšine, ko se upirajo in nasprotujejo rasizmu, ter ugotoviti, kako delavski razred sprejema rasistična prepričanja. – rasizem ni nekaj, kar izkoriščani skupini vsili vsemogočni vladajoči razred

-Solomos in sodelavci – strinjajo se, da so pri oblikovanju družbenega življenja pomembni ekonomski dejavniki – nobene neposredne povezave ni med krizo rase in ekonomsko krizo

Novi rasizem

-poudarek je bil na razlikah – Afro-karibčane so imeli za nezmožne vzdrževati svojo družino, Azijci pa so imeli nenaravno velike družine in so vodili v prenaseljenost in izolacijo

-Lowrenc – nezaposlenost, naraščajoča kriminaliteta in očiten razpad družinskega življenja povzročajo zaskrbljenost, etnične manjšine pa so primeren krivec za to.

-novi rasizem ni avtomatična in neizogibna posledica ekonomskih sprememb – ustvarjen je bil s prvimi starih rasističnih idej, morali so ga sprejeti v delavskem razredu, morali pa so premagati tudi nasprotovanje antirasistov

Nacionalizem in identiteta

Nacionalizem

Pomembnost nacionalizma

-v marksistični teoriji bi razredi postali veliki zgo akterji, liberalizem pa je predpostavljajal, da nacionalne razlike spodbujajo globalni trg, v katerem trgovina povezuje dele sveta

-mnogi ljudje trdijo, da se je **nacionalizem** zelo razmahnil. Posamezniki se ponavadi bolj identificirajo s svojim narodom kot pa drugimi skupinami

-Benedict Anderson od druge svetovne vojne dalje se je vsaka uspešna revolucija opredeljevala v nacionalističnih okvirih **nacionalnost je najbolj univerzalna legitimna vrednota v političnem življenju našega časa**

Definicija nacionalizma

-Anderson narod je zamišljena politična skupnost - v svojem bistvu pa je omejena in suverena

- ☉ **Zamišljena** – mnogi člani majhnega naroda se nikoli ne srečajo ali slišijo med seboj pa čutijo da pripadajo eni skupnosti
- ☉ **Omejena** – v smislu, da narod vključuje samo ljudi, ki jih šteje za svoje pripadnike, druge pa izključuje
- ☉ **Suverena** – nacionalizem išče in slavi neodvisnost in samoupravo skupine ljudi

-Anderson trdi da sta rasizem in nacionalizem precej različna koncepta:

- ★ **Rasizem** – temelji na sanjah o večni kontaminaciji skupini ljudi pripisuje trajne, biološke značilnosti
- ★ **Nacionalizem** – ne obsoja posameznikov, da bi naj neizogibno pripadali neki določeni skupini ljudi možno je postati član naroda, ni pa možno postati član rase, ki ji posameznik prvotno pripada

-Miles ideologija rasizma in nacionalizma imata podoben zgodovinski izvor *Rasizem so uporabljali, da so razložili izkoriščanje Neevropcev v različnih delih sveta* v nacionalizmu pa se imajo posamezniki za superiorne nad drugimi narodi oba se sklicujeta na obstoj naravnega razlikovanja svetovne populacije v ločene skupine, ki obstajajo neodvisno od razrednih odnosov

-Miles priznava pomembno razliko med nacionalizmom in rasizmom ideologija nacionalizma za razliko od rasistične, določa posamezne politične cilje in je torej kalup za politično organiziranost v svetovnem merilu

-Miles soglašaja, da nacionalizem temelji na prepričanju, da bi neka skupina ljudi morala imeti suvereno državo

-Eriksen preučuje odnos med etničnostjo in nacionalizmom **nacionalizem in etničnost temeljita na prepričanju, da je skupina ljudi posebna in ima skupno kulturo**

-nacionalistična ideologija je etnična ideologija, ki zahteva državo v imenu etnične skupine

-Eriksen nacionalizem se včasih uporablja, ko poskušamo združiti različne etnične skupine in torej poudarja skupne državljske pravice, ne pa skupnih kulturnih korenin (Mauricius premostitev razlik med Hindujci, Muslimani, Kitajci, Francozi in Afričani)

-kljub splošnemu soglasju, ad je nacionalizem povezan s suverenostjo, so natančne definicije različne, zato ni soglasja o natančnem odnosu med nacionalizmom »raso« in etničnostjo.